

EKOIQ

MART - NİSAN 2022 SAYI: 99



www.ekoIQ.com

YEŞİL İŞ / YEŞİL YAŞAM



Sağlıklı İnsan Sağlıklı Toplum Sağlıklı Gezegen



HIROMIX
SUYA GEÇİT YOK

Su Yalıtımı
Yönetmeliğinde tarif edilen yapısal yalıtım yönteminin
bütün gerekliliklerini sağlar.

Bütün çevresel etki sınıfları için uygundur.

Üstün Dürabilite özelliği sayesinde, yapının servis ömrü
boyunca maruz kalacağı bütün fiziksel ve kimyasal
çevresel etkilere karşı dirençlidir.

Savaşın Hayaletleri; Geleceğin Hayalleri

Hayat hep kendi bildiği yolu izliyor. Ve gündem o kadar hızlı değişiyor ki, algılarımız ve duygularımız bu hızla yetişmekte zorlanıyor. Bu, büyük oranda yeni iletişim çağının bir sonucu. Büyük ihtimalle böyle de devam edecek. Ancak gündem nereye giderse gitsin, derin bir dip akıntısı var. Durmadan değişen gündeme karşın, çevresel ve toplumsal sorunlardan beslenen ve değişimi dayatan bu dip akıntısı üzerinde düşünmeyi hiç bırakmamak gerektiğini düşünüyorum. Ve bu temel bakış açısının, durmadan değişen gündemleri anlamada, anlamlandırmada önemli bir pusula görevi görmeye devam etmesi gerektiğini de...

Evet, Rusya'nın Ukrayna işgali, tekrar gündemimizi değiştirdi. Ama bakış açımız hâlâ ortada apaçık duruyor. 16. Sürdürülebilir Kalkınma Amacı, "Barış Adalet ve Güçlü Kurumlar", konuya nasıl bakmamız gerektiğini söylüyor: Her ne neden ve amaç olursa olsun, savaş bir tercih değildir. Savaş kendi başına bir insanlık suçudur. İlkel geçmişimizden kalan, sorunları şiddet yoluyla çözme alışkanlığımızın bir tezahürüdür ve sonuç olarak da

hiçbir sorunu çözmez. İnsanlar ve toplumlar, müzakere eder, konuşur. Suçsuz insanları yerinden etmenin, öldürmenin, canma ve malına zarar vermenin hiçbir olumlu sonucu olamaz; olmamıştır. Derin stratejik analizler, ulusal çıkarlar, bölgesel bilmem neler, hiçbir ama hiçbir bir yarar sağlamamıştır bugüne kadar ve bundan sonra da sağlamayacaktır. Yalnızca yeni çatışmalara, yeni acılara, yeni düşmanlıklara, yeni yoksulluklara, yeni eşitsizliklere ve evet, yeni çevresel sorunlara yol açacaktır. Hem de savaşı kazandığını zannedenler için bile...

Savaşın yarattığı büyük insani trajediler, ekilen düşmanlık tohumları, bir yandan geleceğimizi zehirlerken bir yandan da topraklarımızı, havamızı ve suyumuzu zehirliyor. Yapılan araştırmalar, orduların karbon ayak izlerinin büyüklüğünü gösteriyor. Bu anlamda ordular, hiç savaşmasalar bile önemli bir karbon yoğun sektör olarak kabul edilmeli. Hele bir de savaş suçunu bilfiil işlediklerinde! Savaşa ve silahlanmaya ayrılan kaynakların çok azı, iklim krizine neden olan emisyonların azaltılmasına ve adaptasyon çalışmaları



Barış Doğru
baris@ekoik.com

ların ayrılma, sorunun büyük kısmının kolayca çözüleceğini söyleyebiliriz. Bu anlamda, geçmişte olduğu gibi bugün de yalnızca savaşlara değil, genel olarak silahlanmaya, militarizasyona ve karşılıklı milliyetçi çatışmalara da karşı olmak, sürdürülebilir kalkınma mücadelesinin her daim önemli bir parçası olarak görünmeli.

Hem bugünün hem de çocuklarımızın dünyasını; daha iyi, güvenli, huzurlu ve adil olması için "amasız, fakatsız" savaşlara ve silahlanmaya karşı olmaktan geçtiğini durmaksızın söylemeye devam. Çünkü Çehov'un dediği gibi, duvarda bir silah asılı olduğunu görürseniz, o önünde sonunda patlayacaktır. Hele nükleer silahların adımı bile anılması, dünyanın sürdürülebilir geleceğini değil, yok olabilme olasılığını büyütme başka bir anlam taşımaz...

Sürdürülebilir bir dünyanın yolunun, silahlardan, çatışmalardan, savaştan değil, işbirliğinden; dayanışmadan ve kardeşlikten geçtiği apaçık bir gerçekken savaş çıırtkanlığı yapmanın bir insanlık ve çevre suçu olduğunu; tarihin bu kişileri, lanetle anacağını söylemeye devam. Geçmişin hayaletleri gündemimizi işgal etse de, bugünden geleceği, o temel dip akıntısını hiç aklımızdan çıkarmamız dileğiyle...



İÇİNDEKİLER



12 Sürdürülebilirlik Yöneticisi Nasıl Olunur?

Günümüzde her meslek grubunun, her endüstride mutlaka sürdürülebilirlikle ilişkili yeni bir ihtiyacı geliyor, çünkü bugün iş dünyası her zamankinden çok sürdürülebilirliğin bir departman altında, tek başına ele alacak bir konu olmadığını idrak ediyor. Pınal Kadıbeşegil Yaşar EKOIQ için yazdı.

16 “Sosyal Girişimcileri Desteklemek, İnsanlığın Yarınına Yatırımdır”

Sanayiden tarıma, mühendislik ve inşaatla kadar çok değişik sektör ve alanlarda faaliyet gösteren onlarca şirkete sahip bir grup olan Tekfen Holding'in Sürdürülebilirlik Müdürü Semra Ekeke'ye net ve kapsamlı sorular yönelttik ve aynı netlikte yanıtlar aldık

22 “Ekolojik Sürdürülebilirlik Her Konunun Zemini Haline Gelmeli”

Sanatçı Şahin Demir, Sevil Dolmacı Art Gallery'nin ana mekanı Villa İpranosyan'daki, 'Boş Zamanlar Bahçesi' başlıklı sergisinde izleyiciyi, agresif bir ekspresyonla karşıladı. Küresel felaketlere, ekolojik sorunlara ve doğa üzerinde oluşan tahribata kafa yoran sanatçı, kendi kültürüne ait detayları, bozulmuş ve parçalanmış kompozisyonlarına ekledi.

26 İklim Krizini Biliyoruz ve Endişeliyiz

Ancak Siyasi Kutuplaşma Bu Konuda da Etkili!

İklim Haber ve KONDA Araştırma tarafından gerçekleştirilen “Türkiye’de İklim Değişikliği ve Çevre Sorunları Algısı 2021” sonuçlarına göre yurttaşların sadece %25’inin Paris Anlaşması ve %17’sinin ise Türkiye’nin 2053 yılı net sıfır emisyon hedefine dair bilgisi var.

28 Doğal Afetler ve İklim Değişikliği Riskleri Yükseliyor

Allianz Global Corporate & Specialty'nin (AGCS) gerçekleştirdiği yıllık küresel iş dünyası riskleri anketi Allianz Risk Barometresi'nin 2022 sonuçları, iş dünyasının Covid-19 salgınına uyum sağladığını gösterirken risk unsurları olarak “doğal afetlerin” ve “iklim değişikliğinin” yükselişe geçtiğini ortaya koydu.

32 “Vodafone Grubu, Küresel Düzeyde 2040’a Kadar Karbon Net Sıfır Olacak”

Türkiye’de şebekelerde ve ofislerde kullandıkları elektriğin %100’ünü yenilenebilir enerji kaynaklarından karşılamaya başladıklarını söyleyen Vodafone Türkiye CEO’su Engin Aksoy, “Çocuklarımıza dijital dünyanın yalnızca olumlu etkilerini değil olumsuz ve önlem alınması gereken taraflarını da göstermemiz gerektiğini düşünüyoruz” diyor.



44 “İzmir’in Kalkınmasında Sürdürülebilirlik En Ön Sırada”

İzmir Kalkınma Ajansı, Mavi Büyüme Politikaları Birim Başkanı Saygın Can Oğuz, kökleri sürdürülebilir kalkınma kavramına dayanan mavi büyümeyi ve İzmir’de “mavi büyüme ilkeleri odağında” yaptıkları çalışmalarını anlattı.

50 DOSYA: Sağlık ve Sürdürülebilirlik / Sağlıklı İnsan, Sağlıklı Toplum, Sağlıklı Gezegen

Sürdürülebilir kalkınma Amaçları'nın üçüncü başlığı olan “Sağlıklı Bireyler”i oturma hızla gözden geçirmemiz gereken bir dönemdedir. Sürdürülebilir kalkınmanın temel başlıkları ile “Sağlık Sistemleri” ilişkisini yeniden ele almak, artık kaçınılmaz bir sorumluluk ve görev.

86 “Finans Sektörünün, Sürdürülebilirlik Konusunda Önemli Bir Misyonu Var”

Dünya, ister kabul edelim, ister etmeyelim, parayla etrafında dönüyor. Önemli olan bu paraların nereden gelip nereye gittiği. Bugüne kadar olduğu gibi fosil yakıtlara ve kirlenici sektörlerle giderse işimiz zor. EKOIQ'nun sorularını yanıtlayan Yapı Kredi Kurumsal İletişim Direktörü Arda Öztaşkın, kredi politikalarında yaptıkları değişikliklerle artık kömür yakıtı termik santralleri ve kömür madenciliği yapan yeni projeleri finanse etmeyeceklerini açık bir şekilde beyan ettiklerini söylüyor.

94 Sürdürülebilir Yaşam Alanları İnsan Odaklı Kentler

Çocukluk günlerindeki tadı, kokuyu ve dokuyu arayış Hülya Uğuz Yedievlî'yi önce sürdürülebilirlik alanına yöneltmiş, ardından da bu alanda kitaplar yazmaya. Karierinin son 20 yılında çevre sorunları ve ekonomik-sosyal sorunların azaltılması üzerine eğilen Yedievlî; herkesin, eşit şekilde kentlerin sosyoekonomik olanaklarından faydalanabileceğine ve yaşam kalitesinin artabileceğine inanıyor.

HER SAYIDA

4 Bir Çırpıda Son İki Ay İklim Krizi Gezegenin Sağlığı ve İnsanlığın Refahı için Büyük Bir Tehdit; Savaş; İnsanlara, Toplumlara ve Gezegene Zarar Veriyor; İklim Şurası'ndan “Kömürden Çıkış” Çıkmadı; Havacılık Sektöründen Sürdürülebilir Havacılık Yakıtına Geçiş Taahhüdü...

20 Organik Beslenmeye Doğru Her Şey Küçükçük Bir Tohumla Başlamış; Bebekler için Vitamin Kaynağı Bal Kabağı Püresi; Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nden “Organik Tarım” Eğitimi; Organik Tarım Yolculuğunda Yarım Yüzyıl: IFOAM; HiPP Babysanft Organik Badem Özlü Şampuan

22 Küre Arif Ergin: Fitrr lu siltsana trr (Bugün güzel bir gün)

36 Yaşanabilir Kentler Sibel Bülay: Kentlerde Sağlık ve Çevre

40 Veri-Analiz Elif Gökçe Şahin: Elektrik Talebi ve Fiyatlarında Rekorlar Senesi; Elektrikli Araçlara Talep Artıyor, Fakat Tedarik? En Büyük Üç Çevre Sorunu: Gürültü, Yangınlar ve Bozulan Döngüler

42 KAGİDER'DEN Emine Erdem: Covid-19'dan Dersimizi Aldık mı?

48 Global Compact Türkiye Rotamızı Adalet ve Eşitliğe Çevirdiğimiz Bir 8 Mart'a Doğru

80 Son Buzul Erimedenden Prof. M. Levent Kurnaz: Filin Çevresinde Olup Bitenler

82 Sürdürülebilirlik Akademisi'nden9. Yeşil İş Zirvesi'nin Teması, “Yeşil Dönüşümün Paradigmaları”; SGP 2022 Yılında da Yeni Üyeleriyle Büyümeye Devam Ediyor! “İş'te Eşit Kadın” Sertifikası Yayılıyor; 6. Dönem Sürdürülebilir Marka Yönetimi Eğitimi Devam Ediyor!

84 Sürdürülebilir İşler Arzu Deniz Aksoy: “Dünya, İçerisinde Yaşayan Herkesin Gezegeni”

92 Sürdürülebilir Tüketim Doç. Dr. Ahu Ergen: Zorlanan Sağlık Sistemleri ve Sürdürülebilir Kalkınma

98 MarjinalSosyal Aynur Kolbay Hülya: Gıda ve Tarım Sürdürülebilirliği İklim Krizine Karşı Ne Kadar Etkili?

116 Gözümüzden Kaçmayanlar Gözde İvgin: Rus ordusunun tatbikatı denizlerdeki bazı canlı türleri için felaket olabilir; zürafa nüfusu 2015'ten bu yana %20 oranında arttı; 2021 yılı, son 140 yılın en sıcak altıncı yılı oldu; Panama'da keşfedilen yeni bir yağmur kurbağası türüne “Pristimantis Gretathunbergae” adı verildi...

118 Kitap Pınthar ve Bilimkurgu; Dünyanın Durumu Üzerine 50 Yanlış Bilgi; Peace, Justice and Strong Institutions-Encyclopedia of the UN Sustainable Development Goals (Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar-BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Ansiklopedisi); Yeşil Karıncalar

EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti. adına sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni (Sorumlu)
Barış Doğru baris@ekoIQ.com

Art Direktör
Özlem Sarar D. ozlem@ekoIQ.com

Editör
Bulut Bağatır bulut@ekoIQ.com
Elif Yaşar elif@ekoIQ.com

Yerel Yönetimler Editörü Sibel Bülay sibel@ekoIQ.com

Sürdürülebilirlik Projeleri Koordinatörü
Elif Gökçe Şahin gsahin@alumni.harvard.edu

Redaksiyon Şöhret Baltas

Katkıda Bulunanlar
S. Sena Akkoç, Nilsu Birce Bayraktar

Yayın ve Yönetim Adresi:
EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti.
Osmanağa Mahallesi, Kuşdili Caddesi No: 33/2 34714
Kadıköy, İstanbul
Tel: (90) 216 349 40 97-98

IPCC Çalışma Grubu II Raporu: İklim Krizi Gezegenin Sağlığı ve İnsanlığın Refahı için Büyük Bir Tehdit

IPCC Çalışma Grubu II Raporu'nun Politika Yapıcılar için Özeti, "İklim Değişikliği 2022: Etkiler, Uyum ve Kırılganlık", 27 Şubat 2022 Pazar günü, IPCC'nin 195 üye hükümeti tarafından 14 Şubat'ta başlayan ve iki hafta boyunca gerçekleştirilen sanal bir onay oturumu ile onaylandı ve kamuoyuyla paylaşıldı. 67 ülkeden 270 yazarın kaleme aldığı raporun ilk taslağına 16 bin 348 yorum, ikinci taslağına 40 bin 293 yorum ve Politika Yapıcılar için Özet'in nihai hükümet dağıtımına 5 bin 777 yorum yapıldı. Raporunda 34 binden fazla bilimsel makaleye atıfta bulunuluyor. Çalışma Grubu II raporu, IPCC'nin bu yıl tamamlanacak Altıncı Değerlendirme Raporu'nun (AR6) ikinci bölümü. IPCC Başkanı Hoesung Lee, raporun eylemsizliğin sonuçları hakkında ciddi bir uyarı niteliği taşıdığını söylerken "Çalışma, iklim değişikliğinin refahımız ve sağlıklı bir gezegen için ciddi ve artan bir tehdit olduğunu gösteriyor. Bugünkü eylemlerimiz, insanların nasıl uyum sağladığını ve doğadaki artan iklim riskine nasıl tepki vereceğini şekillendirecek" dedi.

Savaş İnsanlara, Toplumlara ve Gezegene Zarar Veriyor

24 Şubat'ın erken saatlerinde, Rus ordusunun Ukrayna'yı işgal etmesiyle Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin bir savaş başlattı. Askeri saldırıların getirdiği tüm insani acıların ve ölümlerin yanı sıra bu istila, askeri hareketlerin gezegene de zarar verdiğini gözler önüne seriyor. 2019 yılında yapılan bir araştırma, orduların "tarihin en büyük iklim kirleticilerinden" olduğunu ortaya koymuştu. Çalışmaya göre, ABD ordusu bir ülke olsaydı, yakıt kullanımına dayalı olarak en çok seragazı yayan ülkeler listesinde 47. sırada olurdu. Bu, tüm ülkeler ve orduları için geçerli ve şu anda savaş halinde olan Rusya, ayrıca dünyanın en büyük doğalgaz ve ham petrol ihracatçılarından biri. Birçok ülkenin Rusya'ya karşı çeşitli yaptırımları devreye soktuğu işgal, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Antonio Guterres tarafından da tepkiyle karşılandı.



Türkiye'nin İlk Yeşil Hidrojen Tesisi için Start Verildi

Güney Marmara Kalkınma Ajansı tarafından yapılan açıklamaya göre, Balıkesir'de kurulması planlanan yeşil hidrojen tesisi için hazırlanan işbirliği protokolü, GMKA, Enerjisa Üretim, Eti Maden, TÜBİTAK MAM ve Aspilsan Enerji yetkilileri tarafından imzalandı. Protokol kapsamında yeşil hidrojen, Enerjisa Üretim'e ait Bandırma Enerji Üssü'nde üretilecek ve kullanılacak.



EKO İKLİM Zirvesi Fuarı 30-31 Mart'ta Ankara'da

"İklim Değişikliği" ve "Yeşil Dönüşüm" temasıyla küresel düzenlemelere hızlı bir şekilde hazırlanma amacıyla Ankara Ticaret Odası öncülüğünde düzenlenen [EKO İKLİM: Ekonomi ve İklim Değişikliği Zirvesi](#); Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Türkiye Belediyeler Birliği, Ankara Büyükşehir Belediyesi, Ankara Ticaret Borsası, Organize Sanayi Bölgeleri, KOBİ'ler, yeşil finansman projeleriyle bankalar, üniversiteler ve pek çok kurumun desteğiyle gerçekleşecek.

Yeni Bir Hayal Kırıklığı: İklim Şurası'ndan "Kömürden Çıkış" Çıkmadı

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından düzenlenen İklim Şurası, 21-25 Şubat 2022 tarihleri arasında, iklim değişikliğinin olumsuz etkilerinin görüldüğü şehirlerden biri olan Konya'da gerçekleştirildi. Şura'nın kapanış töreninde, Bakan Murat Kurum'un başkanlığındaki divan toplandı. Şura'da ortaya çıkan tavsiye kararlarının okunmasının ardından Bakan Kurum, 217 maddelik tavsiye kararlarını oylamaya sundu. Tavsiye kararları oy çokluğu ile kabul edilirken maddeler arasında kömürden çıkış tarihinin yer almaması [hayal kırıklığı](#) yarattı. Şura'dan en önemli beklentilerden biri Türkiye'nin kömürden çıkış tarihinin belirlenmesiydi. Türkiye'nin 2053 net sıfır emisyon hedefine ulaşması için elektrik üretiminde kömürden hızlı bir şekilde uzaklaşması elzem. Şura'nın ilk gününde okunan gençlik bildirgesinde de Türkiye'nin kömürden 2030 yılına kadar çıkması talep edilmişti, ancak bu yönde bir karar alınmadı. Alınan kararda kömürden elektrik üretiminde karbon yakalama, kullanma ve depolama teknolojileri desteklendi. Bunun yanı sıra termik santral kaynaklı ısının kullanılması önerildi.

Yükselen Sıcaklıklardan En Çok Yoksullar Etkilenecek

Earth's Future dergisinde yakın zamanda yayımlanan yeni bir [araştırma](#) düşük gelirli insanların yüksek gelirliye göre %40 daha fazla aşırı sıcaklıklara maruz kaldığı gösterildi. Araştırmaya göre; yüzyılın sonunda, dünya çapındaki en yoksul %25, küresel nüfusun geri kalanının toplamına eşit olacak şekilde sıcak hava dalgalarına maruz kalabilir.



Türkiye Aşırı Hava Olaylarına Karşı Avrupa'nın En Kırılgan Ülkesi

Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC), Çalışma Grubu II'nin Altıncı Değerlendirme Dönemi (AR6), "İklim Değişikliği 2022: Etkiler, Uyum ve Kırılganlık" raporunun Politika Yapıcılar için Özeti'ne (SPM) göre, Türkiye, aşırı hava olaylarına karşı [Avrupa'nın en kırılgan ülkesi](#). Emisyonların önemli ölçüde azaltılması halinde dahi, Avrupa'da aşırı sıcaklar sonucu gerçekleşen ölüm sayısının 2050 yılına gelindiğinde, bugün yıllık gerçekleşen yaklaşık 2 bin 700 ölüme kıyasla 30 bine yükselmesi öngörülüyor. Bu vakaların büyük kısmı Avrupa'nın Türkiye'nin de dahil olduğu bölgelerinde meydana geliyor. Isınmanın önemli ölçüde artması sonucunda, ölüm sayısının, yüzyılın sonuna kadar üç kat artması bekleniyor. Yüksek sıcaklıkların aynı zamanda, solunum problemlerinden kaynaklanan hastalıklar sonucu hastaneye sevk edilme rakamlarında artışla sonuçlanacağı öngörülüyor. Raporunda, vakaların birçoğunun Güney Avrupa'da gerçekleşeceği ve bu vakaların 2050 yılına kadar Avrupa genelinde iki katından fazla artacağı belirtiliyor.

Türkiye'de Çelik Sektörü Nasıl Karbonsuzlaştırılabilir?

Sürdürülebilir ekonomi ve sürdürülebilirliğin finansmanı alanlarında bağımsız çalışmalar yürüten Sürdürülebilir Ekonomi ve Finans Araştırmaları Derneği'nin (SEFiA) yeni yayınladığı "[Türkiye Çelik Sektörü Raporu: Üretim, Ticaret ve Karbonsuzlaşma Süreci](#)" adlı raporda Türkiye çelik sektörünün düşük karbona geçiş süreci analiz edilerek sektörün eğilimleri, darboğazları ve fırsatları ortaya konuldu.





Yağışlar Yeterli Olmadı, Trakya'da Kuraklık Sürüyor

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi (NKÜ) Ziraat Fakültesi Biyosistem Mühendisliği Arazi ve Su Kaynakları Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Halim Orta, son aylarda yağın kar ve yağmurların yeterli olmadığını belirterek Trakya'nın [yeraltı ve yerüstü sularında önemli sorunlar](#) yaşandığını söyledi. Prof. Dr. Orta, geçen hafta İstanbul'un son 50 yıldır ilk kez iyi düzeyde kar yağışı aldığını anlatarak bu durumun yeraltı ve yerüstü sularına da önemli ölçüde katkı sağlayacağını söyledi. İstanbul'daki barajların doluluk oranlarının %55'ler civarında olduğunu aktaran Orta, "Geçmiş yıllara baktığımızda bu tarihte, yani daha önceki yıllarda bu barajların %70-80 düzeyinde dolu olduğunu da görmüştük, 30'lara düştüğü de vakidir. Bu vesileyle İstanbul'da bu son yağışların o bölgedeki sıkıntıyı önemli düzeyde azaltacağını düşünüyorum" dedi.

Havacılık Sektöründen Sürdürülebilir Havacılık Yakıtına Geçiş Taahhüdü

Havacılık endüstrisinin Paris Anlaşması hedeflerine ulaşılmasında önemli bir role sahip olan Sürdürülebilir Havacılık Yakıtı (Sustainable Aviation Fuel - SAF), yüksek emisyonlu sektörün karbondan arındırılması hedefiyle gündeme geldi. Havacılık sektörünün önde gelen isimlerinin Singapur Havacılık Fuarı'nda imzaladığı "[Küresel SAF Deklarasyonu](#)", havacılık, uzay ve yakıt sektörlerinde yer alan endüstri ortaklarını, SAF kullanımının gelecek 10 yılda istikrarlı bir artış kazanması için ortak çalışmalar yürütmeye çağırdı. Havayolu şirketlerine, havacılık ve uzay kuruluşlarına açık olan deklarasyonu imzalayan ilk havayolu şirketi ise Singapur Havayolları oldu.



İklim Krizi Otomotiv Sektöründe Rekabeti Şekillendirecek

Otomotiv Sanayii Derneği tarafından yayımlanan [Otomotiv Ana Sanayi Sürdürülebilirlik Raporu](#)'nda iklim odaklı politikaların ülkelerin rekabetçiliklerinin yeniden şekillenmesine sebep olacağı belirtildi. "Avrupa Yeşil Mutabakatı kapsamında AB'nin 2050'de iklim nötr olma hedefinin yanında ayrıca sıfır kirlilik hedefi de bulunmaktadır" açıklamasının yer aldığı raporda, "Yeni yatırımlar ve iyileştirme çalışmaları ile otomobil üretim tesislerinin boyahane uçucu organik bileşik parametresi 2010-2020 arasında %17 oranında azaltılmıştır. Üye tesislerimiz, su teknolojileri yatırımları ile 2020'de 300 bin metreküpten fazla atık suyu geri kazanarak yeniden kullanmıştır" açıklaması yapıldı.

GELECEK NESİLLER İÇİN GELECEĞİN ENERJİSİ

Geleceğin yenilenebilir enerji şirketi olmak
gelecek nesilleri düşünerek hareket etmek demektir.

Biz bu amaçla tüm faaliyetlerimizde önceliği çevre ve toplumu gözetmeye veriyoruz. Zorlu Enerji Sürdürülebilirlik Stratejimiz doğrultusunda daha yaşanabilir bir dünya için tüm enerjimizle çalışıyor, **Birleşmiş Milletler Sürdürülebilirlik Kalkınma Amaçları'na** hizmet etmeye ve Paris Anlaşması kapsamında ülkemizin düşük karbonlu gelecek hedeflerine ulaşması için tüm enerjimizle çalışmaya devam ediyoruz.

Çünkü geleceği değiştirecek nesillere
bambaşka bir dünya bırakmak istiyoruz.

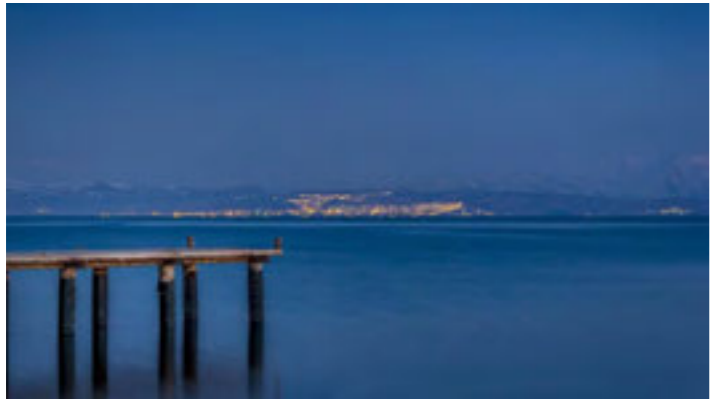




Amazon'daki Ormansızlaşma Seviyesi Ocak Ayında Rekor Kırdı

Brezilya'nın uzay araştırma ajansı Inpe'den alınan [uydu verilerine göre](#), Brezilya'nın Amazon bölgesinde ormansızlaşma geçen ay 430 kilometrekare (166 mil kare) olarak gerçekleşti. Bu rakam Ocak 2021'deki rakamdan beş kat daha fazla.

Çevre araştırmacıları, yıkımın hâlâ arttığını görmelerine şaşırmadıklarını söylediler ve sağcı Devlet Başkanı Jair Bolsonaro'nun 2019'da göreve başlamasından bu yana çevre koruma önlemlerini zayıflatmasına dikkat çektiler. Minas Gerais Federal Üniversitesi'nde Çevre Modellemesi Araştırmacısı olan Britaldo Soares Filho'a göre sığır eti, soya ve diğer emtia fiyatlarındaki yüksek fiyatlar da ucuz arazi talebini artırıyor.



“Van Gölü Koruma Kanunu Talep Ediyoruz”

Küresel iklim değişikliği, kuraklık ve kirlilik Van Gölü için etkisini her geçen gün artıran tehlikelerden. Bu tehlikelerin ilk sırasında yer alan kirlilik ile ilgili rapor hazırlayan Van Tarihi Eserleri Koruma Araştırma ve Geliştirme Derneği, havzanın kirliliğine neden olan etkenleri tespit ettikten sonra çözüm olarak [Van Gölü Koruma Kanunu'nun](#) çıkarılmasını talep etti.

Avrupa'da Hibrit Otomobil Satışları İlk Kez Dizeli Geçti

Reuters'ın [Avrupa Otomobil Üreticileri Birliği](#) verilerine dayandığı haberine göre, 2021'de Avrupa'da satılan araçların çoğunluğunu ilk kez hem batarya hem içten yanmalı motorla çalışan hibrit araçlar oluşturdu. Hibrit araçların satış sayısı ile dizel araçların satış sayıları arasındaki farkın yalnızca 48 olduğu vurgulandı. Habere göre geçen yıl Avrupa'da satılan her 11 araçtan biri bataryalı otomobil oldu ve toplamda satılan bataryalı otomobillerin sayısı yaklaşık 880 bin olarak açıklandı.

2021'deki Aşırı Hava Olaylarının Maliyeti 329 Milyar Doları Buldu

Küresel profesyonel hizmetler firması Aon, yıkıcı doğal afetlerin artan sıklığını ve şiddetini ve bunların sonucunda ortaya çıkan ekonomik kayıpların küresel olarak nasıl karşılandığını değerlendiren [2021 Hava, İklim ve Afet Öngörü](#) raporunu yayımladı. Rapor, 2021'de 329 milyar doları hava ve iklimle ilgili olaylardan kaynaklanan toplam 343 milyar dolarlık ekonomik zararı ortaya koyuyor ve geçtiğimiz yılı enflasyon ayarlamasından sonra rekor düzeydeki en maliyetli üçüncü yıl haline getiriyor. Kayıplar 2020'ye göre artarken kayda değer afet olaylarının sayısı biraz azaldı ve bu olayların maliyetinin ve ciddiyetinin arttığını gösterdi. 2021 kayıplarının yalnızca %38'i sigorta kapsamındaydı. 2020'den itibaren toplam zararlarıdaki artışa karşın sigorta kapsamına girmeyen ekonomik kayıpların karşılanma açığı 2021'de %63'ten %62'ye düştü.

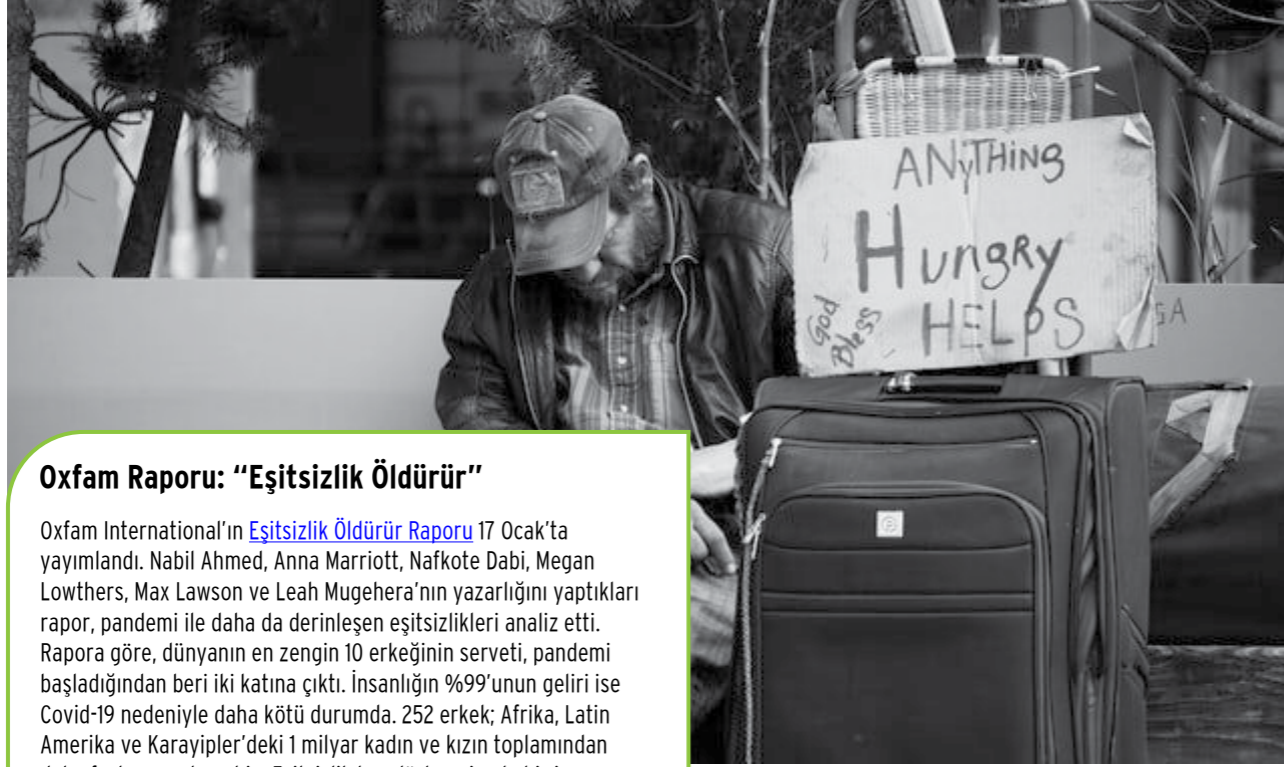
Good4Trust 2022'de Sınırları Aşacak

Ekolojik ve sosyal açıdan adil üretimi destekleyen sosyal girişim platformu [Good4Trust](#), 2022'de daha kapsayıcı, daha dögüsel ve daha yerel olmayı hedefliyor. Toplam 15 farklı kategoride 20.906 tüketicisi ve 410 üreticiye ulaşan Good4Trust, geçen yıla göre satışlardan elde edilen geliri 2021 yılında %39 oranında artırdı. Yine, 2021 yılında Güney Afrika ekibini tamamlayan Good4Trust, Almanya ekibinin kurulması için de çalışmalarını sürdürüyor. Türkiye'den doğan bu yerel ekonomik sistemin Şili, Güney Afrika ve Almanya gibi ülkelerde de uygulanması için girişimlerde bulunuyor.

#Yeni Nesil Enerji

Borusan EnBW Enerji olarak tesislerimizin üretimiyle bugünün ve yarının dünyasını sürdürülebilir kılmak için doğal ve sosyal çevreye uyumlu, temiz enerji üretiyoruz.





Oxfam Raporu: "Eşitsizlik Öldürür"

Oxfam International'ın [Eşitsizlik Öldürür Raporu](#) 17 Ocak'ta yayımlandı. Nabil Ahmed, Anna Marriott, Nafkote Dabi, Megan Lowthers, Max Lawson ve Leah Mugehera'nın yazarlığını yaptıkları rapor, pandemi ile daha da derinleşen eşitsizlikleri analiz etti. Rapora göre, dünyanın en zengin 10 erkeğinin serveti, pandemi başladığından beri iki katına çıktı. İnsanın %99'unun geliri ise Covid-19 nedeniyle daha kötü durumda. 252 erkek; Afrika, Latin Amerika ve Karayipler'deki 1 milyar kadın ve kızın toplamından daha fazla servete sahip. Eşitsizlik her dört saniyede bir insanın ölümünde rol oynuyor. Yani, eşitsizlik, her gün 1300 kadar ölüme etki ediliyor.

Açlığın her yıl en az 2,1 milyon insanı öldürdüğü belirtilen rapora göre, her yıl en az 67 bin kadın, kadın sünneti nedeniyle hayatını kaybediyor veya eski/güncel partnerinin cinayetine kurban gidiyor.

Tahiti Kıyılarında Dev bir Mercan Resifi Keşfedildi

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), bilim insanlarının Fransız Polinezyası'nın en büyük adası Tahiti kıyılarında 30 metre derinlikte iklim değişikliğinden etkilenmemiş [dev bir mercan resifi](#) keşfettiklerini duyurdu. Resif, kasım ayında, okyanusun "alacakaranlık bölgesi" denilen bölgeye yapılan bir dalış gezisi sırasında bulundu. Dev gül mercanlarının çapı 2 metreden fazla. Resifin uzunluğu ise 3 km.



Türkiye'nin Doğalgaz Sınavı: "Kesinti Telafisi İmkansız Zararlar Verecek"

İran'dan Türkiye'ye yılda 6,5 milyar metreküp doğalgaz sağlayan boru hattının, arıza gerekçeli devre dışı kalması nedeniyle, Türkiye'nin üretim merkezleri olan organize sanayi bölgeleri ve serbest bölgeleri 72 saat süre ile [enerjisiz kaldı](#). Tüm iş dünyasının sonuçlarını ve yaratacağı etkiyi merakla beklediği kesinti hakkında değerlendirmelerde bulunan Enerji Sanayicileri ve İş Adamları Derneği (ENSİA) Başkanı Alper Kalaycı; Türk sanayisinin 72 saat süreyle durmasının ülkede magazin haberi kadar ilgi görmemesine şaşırıldıklarını ifade etti. Türkiye'nin 100 bin Megavatt (MW) bulan elektrik enerjisi kurulu gücü içinde doğalgazın payının %30'lar seviyesinde olduğunu hatırlatan Kalaycı, yenilenebilir ve temiz enerji kaynaklarının çok daha hızlı devreye alınarak bu oranın %10'lar seviyesine çekilmesi gerektiğini kaydetti. Kalaycı, "Kurulu güç içinde yenilenebilir ve temiz enerji kaynaklarının payı %21,5'e karşılık geliyor. Yenilenebilir ve temiz enerji kaynaklarına son 15 yılda yapılan yatırımlar olmasaydı, yalnızca sanayide değil, evlerde de elektrik kesintisi yaşamak zorunda kalacaktık" dedi.

GELECEĞİ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİKLE ŞEKİLLENDİRELİM



Sürdürülebilirlik vizyonumuz küresel olarak tescillendi

Türkiye'de ASI Sürdürülebilirlik Performans Standardı Sertifikası alan ilk alüminyum markası olduk.

Alüminyum sektörünün küresel sürdürülebilirlik çerçevesini belirleyen Aluminium Stewardship Initiative'den (ASI) Performans Standardı Sertifikası almaya hak kazandık. Sürdürülebilirliğe verdiğimiz önemin global ölçekte tescillenmesinden dolayı gururluyuz. Sürdürülebilirlik hedeflerimizi daha da ileri taşımak için değer yaratmaya devam ediyoruz.



Kibar



Çevrenin Ötesinde Sürdürülebilirlikte Kariyer Planlaması Notları

Sürdürülebilirlik Yöneticisi Nasıl Olunur?

Günümüzde her meslek grubunun, her endüstride mutlaka sürdürülebilirlikle ilişkili yeni bir ihtiyacı geliyor, çünkü bugün iş dünyası her zamankinden çok sürdürülebilirliğin bir departman altında, tek başına ele alınacak bir konu olmadığını idrak ediyor... Tam aksine sürdürülebilirliğin tasarım aşamasından son kullanıcıya dek, ilk adımdan son adıma varıncaya kadar şirket politikalarıyla entegre bir düşünce sistemi olduğunu anlıyor.

 PıRIL KADIBEŞEĞİL YAŞAR

Fotoğraf: Alena Koval



Kariyer hayatımın son 15 yılım sürdürülebilirlik alanında çalışarak geride bıraktım. Son dört yıldır ise Almanya'da, Allianz Holding'in Global Sürdürülebilirlik Ofisi'nde görev alıyorum. Çalışma arkadaşlarımdan Dr. Saskia Juretzek, Almanya'yı merkeze alan "[Sürdürülebilirlikte Kariyer](#)" adlı bir kitaba eşyazarlık yaptım. Saskia ile henüz kitabım taslağını konuşurken: "Sürdürülebilirlik Yöneticisi Nasıl Olunur?" sorusu zihnimi meşgul etmeye başladı. Öğrencilik yıllarımda bugün yaptığım iş henüz meslekler arasında değerlendirilmiyordu. "Yeşil ekonomi" adı altında toplanan ve daha çok enerji, çevre odaklı işler son 10-15 yılda daha hızlı bir gelişim gösterdi. Oluşan yeni meslek grubu için özellikle mühendislik gibi alanlardan yetenekler, hızla gerekli görülen alanlara doldurulabiliyordu. Ve halen yeşil ekonomideki pozisyonların giderek artacağı öngörülüyor. 2020 yılında, ABD'de yeşil ekonomiye bağlı işlerin önümüzdeki [10 yıl içinde %8 büyüyeceği](#) ve 2030 yılına kadar [24 milyon kişiye istihdam sağlayacağı](#) tahmin ediliyor. Ancak benim çalışma alanımda da görüldüğü gibi farklı birçok görev, salt yeşil ekonominin içindeki mühendislik ve enerji odaklı

iş tanımlarından oluşmuyor. Bir şirketin operasyonunu yönettiği ülkelerde çevresel etkinin de ötesine geçerek "iyi bir vatandaş" olabilmek ideali görevimin birincil ilgi alanını teşkil ediyor. Örneğin bir şirket, operasyonlarıyla müşterileri, çalışanları ve tedarikçileri üzerinde nasıl bir etki yaratıyor? Kâr sağladığı ülkelerdeki gelişime nasıl katkıda bulunuyor? Yalnızca kendi iş alanında kendi çalışanlarına değil, topluma nasıl değer katıyor? Şu döneme kadar sosyoloji, ekonomi, iletişim gibi alanlardan birçok farklı meslek grubu sürdürülebilirliğin bahsettiğim alanında yepyeni kariyerlere yelken açtı. Fakat bu meslekler çoğu zaman yeşil ekonominin gölgesinde kaldı. Belki uzun zamandır aklınızda olan bir konuydu, belki çok yakın zamanda büyük yankı uyandıran "Don't Look Up" filmi sizi heyecanlandırdı, belki de kendi çocuklarınızı kariyer planlaması için meraklısınız. Kendi deneyimlerime, gözlemlerime ve araştırmalarıma dayanarak gölgede kalmış, sürdürülebilirlik alanındaki kariyer gruplarına yelken açmak isteyenlere bir tavsiye derlemesi hazırladım.

Okuyun, Araştırın ve Konuşun!

Başlangıç için en iyi nokta okunmaz, araştırmanız ve sürdürülebilirlik alanında halihazırda çalışanlarla konuşmanız. Elbette, günümüz internet dünyasında bilgi lebi derya. "Nereden başlamam gerekir?" dersiniz ilk önce Birleşmiş Milletler'in sayfalarında kaybolmanızı öneririm. Ne yazık ki Birleşmiş Milletler'in karmaşık yapısı içinde kaybolmamak zaten elinizde değil! Birleşmiş Milletler; UNICEF (Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu), UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı), UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu) gibi daha çok bilinen oluşumlarının yanı sıra FAO (Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü), ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) gibi onlarca farklı grupla da bağlantılı çalışıyor. Bu karmaşık yapı içinde, bir yandan merakla tıkladığımız bir bilgiden diğerine sürüklenirken diğer yandan kısa zamanda, zengin gündem konularına hakim olma şansına erişiyorsunuz. İlk başlangıç kitinize kesinlikle [Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları](#)'nı (SKA) eklemenizi tavsiye ederim. Bu 17 kü-



Fotoğraf: George Milton

resel amaç, dünyamızın ve insanlığın aklıktan biyoçeşitliliğe kadar her çeşit acil adreslenmesi gereken alanı, 169 net hedefle ortaya koyuyor. 2015 yılında şekillenen SKA'ya giden tarihsel süreci anlamamız için 1970 raporu, 1987 Brundtland Anlaşması, 1992 UNFCCC Rio de Janeiro Toplantısı, 1997 Kyoto Protokolü, 1999 Küresel Anlaşma gibi önemli tarihsel anları yakalamamız vizyonumuzda önemli bir fark yaratacaktır. Tüm kronolojiye sahip yurt dışı kaynaklardan [International Journal of Corporate Social Responsibility: A Literature Review of the History and Evaluation of Corporate Responsibility](#) tavsiyemdir. Bununla birlikte internet daha birçok kaynakla dolu. Konuya kolaylıkla giriş yapabilmemiz için bir diğer okuma ise farklı şirketlerin sürdürülebilirlik raporları olmalı. Özellikle beğendiğimiz, itibar ettiğimiz şirketlerin her yıl çeşitli standartlar ışığında hazırladıkları sürdürülebilirlik raporlarını okumanızı tavsiye ederim. Temas ettiğim bu nokta, uluslararası iş dünyasında, günümüzde standart olarak belirlenen [Küresel Raporlama Ağı \(GRI\)](#) hakkında da bilgi sahibi olmanıza aracılık edecektir. Raporlar, şirketlerin sürdürülebilirlik stratejilerini ve yaklaşımlarını gözlemlemeniz, öğrenmeniz ve karşılaştırmanız için harika bir fırsat sunuyor.

"Her sürdürülebilirlik yöneticisi belli başlı iş becerilerinde yetkinliğini geliştirmelidir. Bu beceriler aslında birbiriyle oldukça bağlantılı. Bunlardan en önemli olanı ise şüphesiz proje yönetimi"



Fotoğraf: Fauzels

“Sürdürülebilirlik alanına daldığınızda fark edeceğiniz en önemli şey belki de konuların birbirleriyle olan bağlantıları ve birbirlerinden ayrı düşünülmemesi gerektiği olacak. Dolayısıyla sürdürülebilirlik yöneticileri ‘sistemsel düşünceyi’ her geçen gün daha da çok benimsemeye başladılar”

2000’lerin başında daha GRI raporları yeni yeni benimsenmeye başlamışken kendimi her gün ayrı bir şirketin raporunu okumaktan alıkoymuyordum. Yaptığım okumalar, yalnızca sürdürülebilirlikle ilgili bilgi sağlamakla kalmıyor, aynı zamanda farklı uygulamaların başarıları, başarısızlıkları, rakip şirketlerin uygulamalarına varıncaya kadar birbirinden ilginç vakalardan ders almamı da sağlıyordu.

“Sürdürülebilirlik alanında çalışanlarla nerede tanışıp konuşabilirim?” dersiniz en uygun mekan elbette etkinlikler ve konferanslar olacaktır. Ne yazık ki pandemi nedeniyle sektöre uğrayan organizasyonların yerini online seminerler aldı. Türkiye’de faaliyet gösteren Sürdürülebilir Kalkınma Derneği, ERTA (Entegre Raporlama Türkiye Ağı), TKYD (Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği), TEID (Etik ve İtibar Derneği) gibi birçok derneğin etkinliklerini takip edebilir, dilerseniz kişisel ya da kurum olarak üye olup çalışma gruplarına katılabilirsiniz.

LinkedIn’de sürdürülebilirlik alanında çalışan kişilerin aktivitelerini takip ederek gündemi yakalayabilir, online olsa da bağlantı kurma fırsatını kazanabilirsiniz.

Son olarak EKOIQ’yu okuyun, okutun! EKOIQ yalnız Türkiye’de değil, Avrupa ölçeğinde eşsiz bilgileri önünüze kadar getiren harika bir kaynak!

Derinlemesine Öğrenin!

Sertifika programları Türkiye’de de kaliteli kurumlar tarafından sunuluyor, çoğunun uluslararası anlaşmaları ile sertifikalarının

global geçerliliği oluyor. Covid-19 Pandemisi ile hayatımıza işleyen dijital erişimin olumlu yanı, küresel ölçekteki nitelikli eğitimlerin online’a dönüşerek erişime açılması oldu. Stanford’dan, Cambridge, Harvard, Institute of Management Development’a (IMD) kadar aklımıza gelebilecek her türlü eğitim kurumu birbirinden farklı sertifika programları sunmaya başladı. Türkiye’de ilk kez katıldığım ve halen devam eden Türkiye Kurumsal Sosyal Sorumluluk Derneği’nin eğitimi benim için sürdürülebilirlik alanına girişte çok önemli bir basamak olmuştu.

Sivil Toplum Katılım!

Okudukça ilgi alanımızı keşfedeceksiniz. Sürdürülebilirlik yaşamın her alanında var. Türkiye’de ve dünyada, sizi içine çeken konuyla ilgili onlarca farklı sivil toplum kuruluşu fark yaratmaya çalışıyor. Sürdürülebilirliğin hayatımızın nasıl parçası olduğunu gözlemleyebilirsiniz, ortaya çıkan değeri görebilmeyiniz ve etki alanını anlayabilmeyiniz için sivil toplum kuruluşlarıyla tanışın; onların farklı projelerinde gönüllü yer alın, vaktinizi ve uzmanlığınızı paylaşın. Sivil toplumun bir parçası olmanız yalnızca pozitif etkiyi gözlemlemenize yardımcı olmayacak, aynı zamanda gerçek etkiyi neyin yarattığına, gerekli fon ve kaynakların neler olduğuna da ışık tutacak.

İçine Atlayın!

Eğitimde genel bir kural vardır: Öğrenmenin sadece %10’u sınıf/online eğitimler ve okumalarla gerçekleşir. Geri kalan %90’lık kısım konuyla doğrudan karşı karşıya kaldığımızda gerçekleşir.

Kendi adıma, 2008 yılında HSBC’de başladığım görevimle bir anda kendimi Kurumsal Sosyal Sorumluluk konularının içinde buldum ve en önemli öğrenimlerimi o dönemde birer çalıştığım projeler sayesinde kazandım. Şu anda birçok şirket sürdürülebilirliğin farklı alanlarına giriş yapmaya hazırlanıyor. Eğer gerçekten istiyorsanız şimdiden elinizi kaldırın! Yönetim ekibine bu alanda görev yapmak istediğinizi belirtin. Fırsat olursa gönüllü olarak projelerde yer alın. En iyi öğrenim kendi deneyimlerinize yaşadıklarınız olacaktır.

İş Becerilerinizi Geliştirin

Bakış açınıza göre her sürdürülebilirlik yöne-

ticisi belli başlı iş becerilerinde yetkinliğini geliştirmelidir. Bu beceriler arasında birbiriyle oldukça bağlantılı. Bunlardan en önemli olanı ise şüphesiz proje yönetimi. Bugün görevinize başladığımızda sürdürülebilirliğin bir şirketle bütünleşip uyumlu hale gelmesini (entegrasyonunu) yönetebilmemiz için kesinlikle iyi bir proje yöneticisi olmamız gerekecektir. Yetkinliğimize bağlı olarak “çevik” (agile) çalışma bilginiz; hızla değişen gündemi ve kararları yönetmenizi ve ivedilikle aksiyonda kalmamızı sağlayacaktır. Bir şirketin sürdürülebilirlik taahhüdü beraberinde birçok değişikliği getirecektir. Tabuların yıkılması eski düzene son verilmesi anlamına gelecektir. Bu nedenle iyi bir sürdürülebilirlik yöneticisi aynı zamanda çok iyi bir iletişimci olmalıdır. Değişimi yönetebilmeli, vizyonunu net çizebilmeli, ilham uyandırmalı, çevresindeki insanları değişime inandırmalı ve değişimi beraber yapabileceklerine ikna etmelidir. Saydığım becerilerin her gün kendi işimde ve gözlemlediğim tüm sürdürülebilirlik yöneticilerinde eksiksiz uygulamaya konulduğuna şahit oluyorum.

Sistemsel Düşünmeyi Öğrenin

Sürdürülebilirlik alanına daldığımızda fark edeceğimiz en önemli şey belki de konuların birbirleriyle olan bağlantıları ve birbirlerinden ayrı düşünülmemesi gerektiği olacak. Dolayısıyla sürdürülebilirlik yöneticileri “sistemsel düşünceyi” her geçen gün daha da çok benimsemeye başladılar. Sistemsel düşünce en basit anlamıyla aksiyona geçtiğimiz konuların birbiriyle olan ilişkisini gözlemleyip bağlantılarını daha iyi anlayarak “sorunu kökten” çözebilmeyi amaçlıyor. Böylelikle “Yıllar boyunca biriken belirtiler (semptomlar) yerine aslında belirtileri ortaya çıkaran sistemi değiştirebilir miyiz?” sorusuna odaklanıyor. Sürdürülebilirlikle ilgili konuların içine dalarken hep bu soruyu aklımızda tutarsanız “iyi bir sürdürülebilirlik yöneticisi olmaya” büyük bir adım da atmış olabilirsiniz.

Ezcümle: İşinizdeki ve İçinizdeki Sürdürülebilirliği Keşfedin!

Çoğu zaman asıl sorun, kariyer değişikliğinde yalnızca “sürdürülebilirlik yöneticisi” olarak ilerlenebileceğinin sanılıyor olması. Oysa son 10 yıl içinde, sürdürülebilirliğin farklı alanlarda onlarca kariyer yoluna doğru uzandığı-



Fotoğraf: Lara Jameson

nı gözlemledim. Bugün LinkedIn üzerinden sürdürülebilirlik iş ilanlarını taramaya başladığımızda meslek ve uzmanlıkların ne kadar çeşitlendiğine siz de tanık olabilirsiniz. Finans alanında etki yatırımı görevlisi (impact investment) ya da ESG yatırım fonu yöneticisi, finansal raporlamada entegre raporlama sorumlusu, regülasyonda yeşil ürün etiketleme uzmanı, satın alımda insan hakları ya da yeşil ürün zinciri yöneticisi, insan kaynaklarında çalışan gönüllülüğü ya da toplumsal ilişkiler sorumlusu. Artarak devam edebilir... Günümüzde her meslek grubunun, her endüstride mutlaka sürdürülebilirlikle ilişkili yeni bir ihtiyacı geliyor, çünkü bugün iş dünyası her zamankinden çok sürdürülebilirliğin bir departman altında, tek başına ele alınacak bir konu olmadığını idrak ediyor... Tam aksine sürdürülebilirliğin tasarım aşamasından son kullanıcıya dek, ilk adımdan son adıma varıncaya kadar şirket politikalarıyla entegre bir düşünce sistemi olduğunu anlıyor.

Daha iş dünyasına atılmamış gençler için ise yepyeni fırsatlar onları bekliyor. Artık birçok üniversitenin lisans ve lisansüstü bölümlerinde “sürdürülebilirlik” ile ilgili bölümler mevcut. Mezun olduklarında onları yepyeni meslekler bekleyecek! ○

“Tekfen, Net Sıfır Karbon Yol Haritası Üzerinde Çalışıyor”

Belki fark edeceksiniz, EKOIQ'nun kurumsal yapılara yönelik soruları giderek zorlaşıyor. Artık çok daha temel yol haritalarını ve genel geçer başlıkların önemli ayrıntılarını konuşuyoruz konuklarımızla. Sanayiden tarıma, mühendislik ve inşaatı kadar çok değişik sektör ve alanlarda faaliyet gösteren onlarca şirkete sahip bir grup olan Tekfen Holding'in Sürdürülebilirlik Müdürü Semin Ekeke'ye net ve kapsamlı sorular yönelttik ve aynı netlikte yanıtlar aldık.

 Barış DOĞRU

Tekfen Holding, sanayiden tarıma, mühendislik ve inşaatı kadar çok değişik sektör ve alanlarda faaliyet gösteren onlarca şirkete sahip bir grup. Böylesine büyük bir grubun sürdürülebilirlik konusundaki çalışmaları hem zor hem de Türkiye'nin sürdürülebilirlik konusundaki dönüşümü için son derece önemli. Bu kapsamda, dünyanın en önemli platformlarından biri olan Karbon Saydamlık Projesi'nin (CDP) İklim Değişikliği Programı'nda, kısa bir süre önce “A-” bandında değerlendirilmeniz önemli. İlk olarak şunu sorayım; bu değerlendirme tüm Tekfen Holding, yani tüm faaliyet ve çalışmaları kapsıyor değil mi? Peki, böylesi büyük bir yapıyı bu sürece nasıl soktunuz?

Evet, doğru; sürdürülebilirlik çalışmalarında Tekfen Grubu'nu bir bütün olarak değerlendiriyor ve şirketlerimizin gerek yurtiçi gerekse yurtdışı tüm faaliyetlerini kapsama alıyoruz. Sürdürülebilirlik konusunu çevresel, sosyal ve ekonomik boyutlarıyla iş stratejimiz ile iç içe yönetiyoruz. Tekfen Holding bünyesinde, 2017 yılında başlattığımız kapsamlı çalışmalar neticesinde, sürdürülebilirlik vizyonumuzu “Geleceğin Temelinde” mottosuyla kelimelere dökerek uzun soluklu yol haritamızı oluşturduk. Geniş bir temsiliyet ile teşkil ettiğimiz Sürdürülebilirlik Komite-

si doğrudan, Yönetim Kurulu'na bağlı çalışan Kurumsal Yönetim Komitesi'ne raporlama yapıyor. Sürdürülebilirlik Komitesi altında ise yol haritasında ilerlememizi sağlayacak uygulamaları hayata geçirmek üzere kurulmuş beş adet Çalışma Grubumuz var.

CDP ile ilgili çalışmalarımıza gelince, SEÇ (Sağlık-Emniyet-Çevre) Çalışma Grubumuz, son yıllarda hedef odaklı yoğun bir emek neticesinde, gerçekten önemli başarılarımıza imza attı. Ancak bu başarı uzun yıllara yayılan bir çabamızın sonucu. Tekfen olarak ilk kez 2010 yılında İklim Değişikliği ile ilgili verilerimizi izlemeye, ölçmeye ve analiz etmeye başlamıştık. 2017 yılında CDP İklim Değişikliği Programı'na, ertesi yıl da CDP Su Güvenliği Programı'na resmi raporlama yapmaya başladık. Geldiğimiz noktada, dünya çapında 13 binin üzerinde şirketin raporlama yaptığı süreçte Tekfen Holding, 2020 yılında her iki program kapsamında “A” derecelendirme notunu alan Türkiye'deki tek şirket, dünyada ise 63 şirketten biri olmuştu. Geçtiğimiz 2021 yılında ise dünya çapında 3368 şirketin raporlama yaptığı Su Güvenliği Programı'nda, “A” derecelendirme notu alan Türkiye'deki üç şirketten biri olurken dünyada ise 118 şirket arasında yer aldı.

Bu başarılarımızın arkasında yatan temel

sebeplerden biri, çevreye duyarlılığın Tekfen kültüründe çok eskiye dayanmasıdır, ne de olsa kurucu ortaklarımızdan “Yaprak Dede” olarak da bilinen Sayın Ali Nihat Gökyiğit, çevre deyince, ülkemizin önde gelen kamuoyu liderlerinden biri. Şirketin tüm fertlerine sirayet eden bu anlayış, çevresel etkimizi izleme, ölçme ve minimize etmede hızlı yol almamızı mümkün kılıyor. Bizim için sürdürülebilirlik yönetimi açısından da en kuvvetli kaslarımızdan biri, çevre konusu.

Bu yıl ayrıca CDP'nin Su Güvenliği programında “A” derecelendirme notu aldığımızı biliyoruz. Bu konuda da bilgi verebilir misiniz biraz? Su sizin için neden bu kadar önemliydi ve ne gibi çalışmalarla yürütüyorsunuz su konusundaki faaliyetlerinizi?

Su, hem doğrudan operasyonlarımız için hayati önem taşıyor hem de çalıştığımız tedarikçiler ve müşterilerimiz için kritik öneme sahip. Örneğin, sanayi faaliyetimiz olan bitki besini (gübre) üretiminde, hem üretim sürecinde suya ihtiyacımız var hem de bitki besininin kullanıcısı olan çiftçilerin ürünlerini yetiştirirken suya ihtiyaçları var. Benzer şekilde, müteahhlik faaliyetlerimizde de özellikle hidrostatik testler için, hem tedarikçilerimiz hem de bizler için su yine kritik bir öge.

Dolayısıyla faaliyet gösterdiğimiz tüm üretim tesisleri, ofisler ve şantiyelerimizde çekilen, deşarj edilen, tüketilen, tekrar kullanılan su miktarlarını, suyun kaynağı ve tüm süreçteki su kalitesi parametreleri ile birlikte izliyoruz. Su stresi yüksek ve çok yüksek olan coğrafi bölgeleri ise ayrıca takip edip raporluyoruz. Su krizinin faaliyet gösterdiğimiz sektörler üzerinde oluşturduğu risk ve yarattığı fırsatları da yakından takip ediyor, özellikle Ar-Ge ve inovasyon süreçlerimizde su verimliliğini ve su kirliliğini önemli birer parametre olarak gündemimizin ve bu konularla alakalı işbirliklerimizin de öncelikleri arasında kabul ediyoruz.

İklim krizi konusunda hem ülkeler



“Tekfen Holding bünyesinde, 2017 yılında başlattığımız kapsamlı çalışmalar neticesinde, sürdürülebilirlik vizyonumuzu “Geleceğin Temelinde” mottosuyla kelimelere dökerek uzun soluklu yol haritamızı oluşturduk. Geniş bir temsiliyet ile teşkil ettiğimiz Sürdürülebilirlik Komitesi doğrudan, Yönetim Kurulu'na bağlı çalışan Kurumsal Yönetim Komitesi'ne raporlama yapıyor”

hem de şirketler çok daha güçlü taahhütler vermeye başladılar. Karbon nötr olacakları tarihleri belirliyorlar ve bunu kamuoyuyla paylaşıyorlar. Hepimizin bildiği gibi Türkiye de 2053 yılına işaret etti. Sizin böyle bir taahhüdünüz var mı? Varsa nasıl bir yol haritanız olacak? Bunu soruyorum, çünkü vadetmek kolay. 30 yıl sonrası için verilmiş bir sözü, bazen “Kim öle, kim kala?” olarak da yorumlayabiliyor insanlar. Sonuçta insanlar gelip geçici ama kurumlar ve sözler baki...

Tekfen Holding olarak, 2020 yılında ilk kez Bilime Dayalı Hedef (SBT) araçlarını kullanarak orta ve uzun vadeli karbon sahmı azaltma hedeflerimizi belirlemiştik. Hedefimiz ilk aşamada, 2019 yılına göre toplam Kapsam 1 ve Kapsam 2 sahmalarının 2025 yılı sonuna kadar %15 oranında azaltılması, ikinci aşamada ise 2037 yılı sonuna kadar %40 oranında azaltılması oldu. Bu hedeflere ek olarak “Net Sıfır Karbon” olma yolunda da bir yol haritası üzerinde detaylı olarak çalışıyoruz. Bu gerçekten önemli ve çok katmanlı bir mesele; özellikle de faaliyet gösterdiğimiz sanayi, tarım ve uluslararası müteahhlik gibi reel

sektörler için. O nedenle de aceleci davranmayıp gelecek hedeflerimizi tamamen hazır olduğumuzda dış paydaşlarımızla paylaşmayı bilinçli olarak seçiyoruz.

Tekfen 66 senelik, önemli oranda halka açık ve herhangi bir taahhütte bulunmadan ince eleyip sık dokuyan bir grup. “Çevreci bir şirket” olarak, bu konuyu bugünün sorumluluğunu öteleyecek bir söz vermek olarak görmüyoruz. Şirketimizin gelecekte karşılaşacağı iklim değişikliğine bağlı olan risk ve fırsatların yönetiminde daha güçlü olabilmesi için bu çalışmalarını yaptığımız farkındayız.

Şimdi isterseniz biraz daha ayrıntıya girelim. Tekfen Holding, başta da söylediğim gibi çok değişik sektörlerde faaliyet gösteriyor. Emisyonlar veya su konusunda hangi alanlarda en çok zorlanıyorsunuz? Kendi bünyeniz dahilinde sektörel bir analiz yapmanızı istesek, neler söylersiniz?

Faaliyet alanlarımızın çeşitliliği ve lokasyonların fazla olması verilerin toplanması aşamasında zorlayıcı olabiliyor. CDP raporlarımızın her biri yaklaşık 100-150 sayfa olsa da arkasında çalışan doküman ve verilen emekler çok



daha fazla. Bazen veriye ulaşacak doğrudan bir kaynak bulunmuyor ve farklı hesaplama yöntemlerine başvurmamız gerekiyor. Burada sektörel araştırmalar ve elbette, yılların tecrübesi imdadımıza yetişiyor. Örneğin, Tekfen Tarım'ın meyve bahçelerinde, bitkilerin bünyelerine çektikleri yağmur suyuna kadar detaylı hesaplamalar yapıyoruz. Bu hesaplamalar için; meteorolojik yağış verilerinden tutum, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) etkili yağış hesaplama metoduna kadar kullanıyoruz ki gerçeğe en yakın verilere ulaşabilelim. Bu da ciddi bir emek ve tecrübe gerektiriyor.

Bir de tabii tedarikçiler konusu var. Sizin de bu kadar büyük bir grup olarak sayısız tedarikçinin olduğunu tahmin ediyorum. Bu konuda nasıl bir yaklaşımınız var? Tedarik zincirlerinin sürdürülebilir kılınması, özellikle KOBİ'lerin dönüşümünde önemli bir itici güç olabiliyor. Bu konuda neler söylersiniz? Global ölçekte birçok farklı sektörden yaklaşık 12.500 tedarikçi ile çalışıyoruz. Özellikle hammadde, kimyasal, mal ve

“Tedarik zinciri, bizim nispeten sınırlı ve dolaylı olarak etki edebildiğimiz bir paydaş grubu. O nedenle burada yol almak daha uzun, meşakkatli ve bizim de yol haritamız içerisinde henüz, daha fazla eğilmemiz gereken bir konu başlığı. Ancak konu açılmışken bu yolda ‘yaptırım gücüne’ başvurmaktan ziyade, daha çok öğretici, yol gösterici bir rolü, kurum kültürümüze de daha yakın bir şekilde benimsediğimizi vurgulamak isterim”

sarf malzemeleri temin ettiğimiz tedarikçilerimiz var. Sürdürülebilirlik konusunu şirketimizde olduğu kadar tedarik zincirlerimizde de önemsiyoruz. 2020 yılında, tedarikçilerimizden beklentilerimizi de içeren Tedarik Zinciri Politikamızı oluşturduk ve kamuya açık

olarak paylaştık. Tedarik sözleşmelerimizde ve tedarikçi değerlendirme kriterlerimizde de bu beklentimizi paylaşıyoruz.

Kritik tedarikçilerimize uygulanan tedarikçi değerlendirme anketi kapsamında; emisyon ve su verilerini de topluyor, tedarikçilerimizin bu konudaki çalışmalarını hem takip ediyor hem de destekliyoruz. Bununla birlikte, birçok hammaddenin üretim sürecinde girdi olarak kullanıldığı için, hammadde tedarikçilerimizin üzerindeki su risklerini de dikkatle izliyor ve şirketlerimizin risk değerlendirme süreçlerine entegre şekilde takip ediyoruz.

Tedarik zinciri, bizim nispeten sınırlı ve dolaylı olarak etki edebildiğimiz bir paydaş grubu. O nedenle burada yol almak daha uzun, meşakkatli ve bizim de yol haritamız içerisinde henüz, daha fazla eğilmemiz gereken bir konu başlığı. Ancak konu açılmışken bu yolda “yaptırım gücüne” başvurmaktan ziyade, daha çok öğretici, yol gösterici bir rolü, kurum kültürümüze de daha yakın bir şekilde benimsediğimizi vurgulamak isterim. ○

Küresel Su Güvenliği ve Sanitasyonu Ortaklığı 2021 Raporu “Su Krizi Ancak Kapsayıcı ve Bütünleşik Yöntemlerle Aşılabilir”

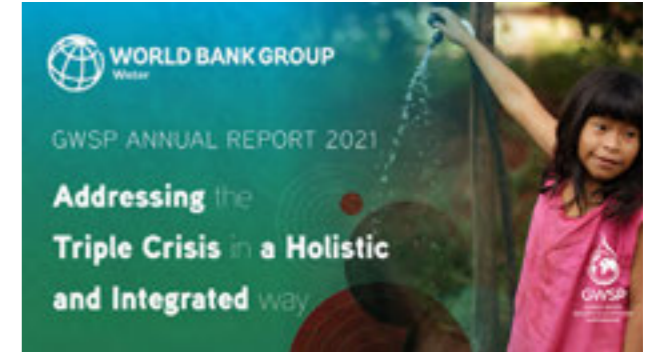
İklim değişikliğinin etkileri şiddetini artırırken öte yandan dünya, küresel salgının uzun vadeli etkileriyle mücadele etmeyi sürdürüyor. Ve 2030 yılına dek ulaşılması planlanan Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na (SKA) ulaşma konusunda da önemli sorunlar var. 3. SKA olan “Temiz Su ve Sanitasyon” da önemli sorunların olduğu alanlardan biri. Yaklaşık 2 milyar insan güvenilir içme suyundan, 3,6 milyar insan ise güvenli sanitasyondan yoksun. Koşullarda bir değişiklik olmadığı takdirde dünyanın 2030 yılına dek su talebini karşılayacak yeterli kaynakları olamayacak.

Kısa bir süre önce yayımlanan, Dünya Bankası'nın “**Küresel Su Güvenliği ve Sanitasyonu Ortaklığı 2021 Raporu**” (Global Water Security and Sanitation Partnership - GWSP), temiz suya erişim ve sanitasyon konusundaki durumu açık bir şekilde ortaya koydu. Rapora göre, 4 milyar insan şimdiden su yoksunu bölgelerde yaşıyor ve 2050'ye kadar dünyanın su talebi %20-30 oranında artacak. Dünya genelinde şehirlerin dörtte biri su kıtlığı çekerken önümüzdeki 30 yılda kentsel su talebinin %50-70 oranında artması bekleniyor. Ve atık suların %80'inden fazlası hiçbir işlemde geçmeksizin çevreye geri bırakılıyor.

Çatışma altındaki ve toplumsal şiddetin yaşandığı ülkelerin insanları, kaynakların kötü yönetilmesi nedeniyle yaşam kalitesinde ciddi sorunlar yaşıyor. Covid-19'un yanı sıra siyasi risklerin devreye girmesiyle zorlu bölgelerde suyla ilgili hizmetlerin genişletilmesinin önünde engeller oluşuyor.

İklim krizi bilindiği gibi aslında aynı zamanda bir su krizidir ve iklim değişikliğinin etkileri su yoksunluğuyla hissediliyor. İklim değişikliği ile daha da kötüleşen su kıtlığı sorunu, bazı bölgelerde ülke GSYH'lerinin %6'sına mal olacak. İklim değişikliği ile birlikte kuraklıklar da şiddetleniyor. 2000 ve 2019 yılları arasında 1,43 milyar insan kuraklıktan zarar gördü. Kıyılarda ve şehirlerde yaşanan sel felaketleri giderek sıklıkla Seller, 1995'ten bu yana gerçekleşen hava kaynaklı felaketlerin neredeyse yarısını oluşturdu ve 2,3 milyar insan yaşanan afetlerden olumsuz etkilendi.

Su, Covid-19'un yayılımını önlemede ve pandemiyi atlattırmasında önemli bir role sahip. Temiz su, sanitasyon ve hijyen, bulaşıcı hastalıkların yayılımını engellemede yaşamsal bir önem arz ediyor. Ancak suyun, pandemiye karşı verdiğimiz mücadelenin ayrılmaz parçası olduğunu tam anlamıyla idrak edememiş gibiyiz! Pandemi nedeniyle insan sağlığı ve gelişimi alanında önemli bir kalite düşmesi yaşanıyor ve bu düşüşten kurtulmaya çalışırken sağlık, eğitim, istihdam ve sürdürülebilir çevre hedeflerine ulaşmamız için suya ve sanitasyona daha



fazla ihtiyaç duyduğumuz aşikâr.

Sağlık tesislerinde su, sanitasyon ve hijyen (Water, sanitation and hygiene - WASH), Covid-19'a karşı en güçlü savunma yöntemi. Bu nedenle Dünya Bankası'nın WASH'ı destekleyen proje sayısı geçtiğimiz yıl 29'dan 58'e yükseldi.

Tatlı Suyun %70'i Tarımsal Faaliyetlerde Kullanılıyor

Tarımda su kullanımının iyileştirilmesi için yapılan yatırımların hükümet modellerinin ötesine geçmesi gerekiyor. Tarımsal faaliyetlerde, tatlı suyun %70'i kullanılıyor. Sürdürülebilir tarım için su kalitesinin izlenmesinde ve toprak suyu yönetiminde iyileştirmelere ihtiyaç var. Akıllı su kullanımı, sulama sistemlerine erişimi olmayan bölgeler için iklim şoklarına dayanıklılığı artıran bir su yönetimini kapsıyor. GWSP desteği ile Dünya Bankası, geçtiğimiz yıl Çiftçi Liderliğinde Sulama Geliştirme Rehberi'ni (Farmer Led Irrigation Development - FLID) oluşturarak küçük ölçekli çiftçiler için uygun üretim ortamı yarattı ve hem hükümetlere hem de özel sektöre yönelik stratejiler üretti.

Dünyamızın yeşil, esnek ve kapsayıcı bir kalkınmaya ve su kaynaklarının daha iyi yönetilmesine ihtiyacı var ki bunun sağlanmasının yolu, ortaklarla birlikte çalışılmasından geçiyor; çünkü su güvenliği, stratejiler ve çözümlerle birebir uyumlu, uzun vadeli bir yaklaşım gerektiren, aynı zamanda bir dizi sektörü içine alan kapsamlı bir konu.

Yeşil, dayanıklı, kapsayıcı küresel su ve sanitasyon servislerine ulaşmada etkili politikaların, kurum politikalarının ve düzenlemelerin rolü büyük. Su kaynakları yönetimi herkes için suyun niteliğini ve niceliğini planlamayı, geliştirmeyi ve yönetmeyi kapsıyor. Talep arttıkça ve su kıtlığı yanı başımızdayken su güvenliği için kurumsal reformlar, bilgi yönetimi, altyapı yatırımları ve çok paydaşlı platformlar her zamankinden daha da gerekli ve öncelikli. ○

Her Şey Küçücük Bir Tohumla Başlamış

“Tohum sabır iştir Victor. Ektikten sonra, tohum toprakta kök salıp kendine yer edinecek. Güneşle, rüzgarla, yağmurla beslenip büyüyecek. Mevsimi geldiğinde de balkabağına dönüşecek”

Bundan yıllar yıllar önce, Victor adında meraklı bir çocuk, yaşadığı köyü turuncuya boyamış, hem de balkabağı turuncusuna! Nasıl mı? Her şey küçücük bir tohumla başlamış. Victor o kırılğan tohumu elleriyle toprağa ekmiş ve başlamış sabırla beklemeye. Sonbahar gelmiş, Victor’un tohumu iki koca balkabağına dönüşmüş. Yetmemiş, Victor’a binlerce tohum vermiş. O binlerce tohumu ne mi olmuş? Cevap, toprağın bereketinde gizli...

Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği’nin kurucusu Victor Ananias’ın başından geçen gerçek bir olaydan esinlenen, Leyla Aslan’ın kaleme aldığı hikayede, köy yaşamı ve binlerce balkabağı, Mısra Karahan’ın çizimleriyle canlanıyor. Paraşüt Kitap tarafından yayımlanan Victor’un Balkabakları, özellikle 4-8 yaş arası çocuklar için öneriliyor.



Bebekler için Vitamin Kaynağı Balkabağı Püresi

HiPP Organik Balkabağı Püresi, ek gıdaya geçiş döneminde sağlıklı ve organik içeriği ile bebeklerin menüsüne lezzet katıyor.

HiPP Organik Balkabağı Püresi, ek gıdalara geçiş döneminde 4. aydan itibaren tüketilebiliyor. Balkabağı; demir, potasyum, protein, sodyum, fosfor, kalsiyum ve magnezyum yönüyle zengin bir içeriğe sahip olduğundan HiPP Organik Balkabağı Püresi, bebeklerin sağlıklı gelişimine destek oluyor.

HiPP Organik Balkabağı Püresi, şekersiz içeriği ve doğal tadı ile bebeklere bu dönemde keyifli, sevecekleri bir alternatif oluşturuyor. Balkabağı ayrıca yüksek oranda beta karoten içeriyor. Bu karotenoidler, antioksidan özellikleri nedeniyle vücudun savunma sisteminin en büyük yardımcılarından. BIO sertifikalı, GDO’suz ve sanayi bölgelerinden uzak, özel organik çiftliklerde yetiştirilen ürünleriyle HiPP; E-Bebek, Gratis, Migros, Carrefour, Joker, Macro Market, yerel marketler ve eczanelerde satılıyor.

www.hipp.com.tr



Kayseri Büyükşehir Belediyesi’nden “Organik Tarım” Eğitimi

Kayseri Büyükşehir Belediyesi, tarımsal eğitim faaliyetleri çerçevesinde, “Organik Tarım” eğitimi verdi. 6 Şubat’ta sona eren eğitim; bilinçli, sürdürülebilir ve doğru tarım hedefini benimsedi. Organik Tarım Mevzuatı, Toprak Verimi, Organik Gübre Yapımı, Organik Atık Dönüşümü, Organik Sebze Yetiştiriciliği gibi konular eğitimin bazı başlıklarını oluşturdu. Eğitimler sonrası düzenlenen sınavlarda başarılı olan kursiyerlere sertifika verildi. Ayrıca, belediyenin Doğal Ürünler Bahçesi ve Organik Pazar’ı beş yıldır faaliyetini sürdürüyor.

Organik Tarım Yolculuğunda Yarım Yüzyıl: IFOAM

Yarım yüzyıldır organik tarım üzerine bilimsel ve deneysel çalışmalar yapan IFOAM (Uluslararası Organik Tarım Hareketleri Federasyonu), bu yıl 50. yaşını kutluyor. IFOAM’ın kuruluşu 1972 yılına uzanıyor ve ilk adımlar, Fransa’nın Versay kentinde gerçekleştirilen bir toplantıda atılıyor.

IFOAM’ın uluslararası federasyona katılımı Lady Eve Balfour (İngiltere Toprak Derneği), Kjell Arman (İsveç Biyodinamik Derneği) ve Jerome Goldstein (ABD - Rodale Enstitüsü) gibi organik tarımın öncü isimlerinin daveti ile gerçekleşmiş.

IFOAM’ın organik tarım yolculuğu 1980’de ilerleme gösterdi ve sertifikasyon için kullanılabilen uluslararası geçerliliğe sahip ilk temel organik standartları belirlendi. 1992’de Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı’na katılarak organik tarım topluluğunu temsil etti. Gıda ve Tarım Organizasyonu (Food and Agriculture Organization - FAO) ile ilişkileri güçlenen IFOAM, organik ve agroekoloji sektöründe, gıda sistemlerine yönelik organik çözümler üretme amacıyla çalışmalar başlattı. 2000’li yıllar IFOAM’ın raporlamaları çalışmalarına kattığı yıllar. 170’in üzerinde ülkeden organik üretim aktörlerinin verilerinin toplandığı, organik üretimin sorunlarının ve çözümlerinin tartışıldığı raporlar sunulmaya başlandı. FAO işbirliği ile dünyada bir ilk olan “Organik Tohum Konferansı” organize edildi. Konferansın organik tedarik zincirinin aktörlerini bir araya getiren çizgisi, organik tarım alanında yapılan çalışmalara artı değer kattı. IFOAM’ın organik tarım tanımı (Toprakların, ekosistemlerin ve insanların sağlığını sürdüren üretim sistemi), 2008 yılında gerçekleştirilen 16. Dünya Organik Kongresi’nde kabul gördü ve bu tanım, 2009 yılında Birleşmiş Milletler



tarafından da tanındı. 2017’de Organik 3.0 vizyonu (Organik tarımı ana akım haline getirerek gezegenin çoklu sorunlarına çözüm arayışında organik üretimden yararlanma), IFOAM Genel Kurulu tarafından kabul edildi.

IFOAM’ın yakın zamanda gerçekleştirdiği 20. Dünya Organik Kongresi, Eylül 2021’de, Fransa’da düzenlenmişti. Dijital platform sayesinde konferansları uzaktan izlemek de mümkün olabilmişti. Bugün IFOAM’ın, yaklaşık 100 ülkeden 700’den fazla üyesi ve 3,1 milyonu aşan organik çiftçi ağı var. 72,3 milyon hektar organik tarım arazisinde faaliyetlerini sürdüren IFOAM, 50. yaşını kutladığı 2022 yılında, organik tarımın insanlara ve gezegene getirdiği faydalar hakkında farkındalık yaratma amacıyla #YearOfOrganics (#OrganikYılı) hashtag’i ile bir kampanya başlattı.

HiPP Babysanft Organik Badem Özlü Şampuan

HiPP Babysanft Bebek Şampuanı, hassas saç derisi ve bebek cildi için gerekli olan nemi korumayı sağlıyor; bebekleri zararlı kimyasallardan koruyor.

Bebekler için zararlı kimyasallardan arındırılmış HiPP Babysanft Bebek Şampuanı, bebeklerin hassas ve narin cildini besleyip nemlendiriyor. İçerisinde özel organik badem yağı içeren HiPP Bebek Şampuanı, hassas ve nazik bir şekilde temizleme sağlıyor; göz yakmıyor. Cilt ile uyumlu Ph değerine sahip şampuanın cilt ile uyumluluğu dermatolojik olarak onaylanmış. İçerisinde organik

badem özü bulunuyor. Ayrıca; mineral yağ, esansiyel yağ, renklendirici, koruyucu, PEG ve paraben içermiyor. İçeriğindeki organik badem özü, kontrollü organik olarak elde edilen olgun bademlerden sağlanıyor. HiPP Babysanft Bebek Şampuanı, içeriğinden dolayı en yüksek kaliteye sahip cilt bakım ürünlerinden biri. Cildin yenilenmesinde ve korunmasında özellikle yararlı olan doymamış yağ asitleri açısından oldukça zengin. Organik badem özü en çok da hassas ve kuru ciltler tarafından iyi tolere edildiğinden bebek cilt bakımında tercih sebebi olarak görülüyor.



Fıtrr lu sıltsana trr

(Bugün güzel bir gün)

Yazımın başlığı, dünya sinema tarihinin bugüne dek en çok izlenmiş filminde kullanılan bir dilden. Hangi film tahmin edebildiniz mi? İpucu vereyim. Bugüne kadar sinemada ve dijital ortamda en çok izlenmiş film olduğu söyleniyor. Bu soruyu çevremde kime sorduksam doğru yanıt alamadım, o yüzden size bir torpil yapıyor ve bir ipucu daha veriyorum: Bu film, sinema tarihinin gelmiş geçmiş en çok hasılat yapan filmi. Filmin tüm gösterimlerinin toplam gişe hasılatı 2,8 milyar dolar. Filmin adı: **AVATAR**.

James Cameron'un 2009 yılında seyirciyle buluşan filmi Avatar, aradan geçen 13 seneye rağmen "En çok seyredilen film", "En çok hasılat yapan film" gibi kategorilerde hâlâ zirvedeki yerini koruyor. İnsanların bu filme olan ilgisinin her geçen yıl artarak devam etmesinin sebebi nedir? Acaba, içimizde, derinlerde bir yere mi dokunuyor Avatar? Avatar, enteresan bir film. Görsel şöleni ve 3B çekim tekniklerindeki başarısının ötesinde izleyiciye verdiği birçok alt tema var. Elbette, bunlardan en önemlisi ve her geçen yıl daha da güncel bir uyarı haline gelen teması, filmin iklim felaketiyle ilgili verdiği mesaj.

Filmde 2154 yılındayız ve dünyanın tüm doğal kaynakları tükenmiş durumda. Dünyada yaşanan enerji krizine çözüm arayan Resources Development Administration (Kaynak Geliştirme Yönetimi) RDA isimli bir kuruluş, Pandora isimli bir gezegende değerli bir enerji kaynağı olan unobtanium madenlerini keşfeder. Muhteşem ormanlarla ve bitki örtüsüyle kaplı Pandora'nın üzerinde, doğayla uyumunu kaybetmiş Na'vi isimli bir halk yaşamaktadır. Na'viler, 3-4 metre boylarında, mavi tenli, insan görünümüne, zeka sahibi ve barışçıl bir halktır. Pandora'nın atmosferinde oksijen olmadığı için insanlar

bu gezegeni keşfetmek üzere "Avatar" isimli yapay Na'vi bedenleri kullanarak yerli halkın arasına karışır ve Pandora'daki en zengin unobtanium madeninin yerini böylece keşfederler. Maden yatağının tam üzerinde, (Aksilik bu ya!) Yuva Ağaç (Eywa) adı verilen dev bir ağaç vardır. Bu ağacın filmdeki fonksiyonu, bütün canlıları ve doğayı bir arada tutan bir sinir sisteminin merkezi olmasıdır. Bütün ağaçlar birbirlerine ve Pandora'da yaşayan tüm canlılara elektromanyetik bağlarla bağlıdır. Yuva Ağaç, yaşam enerjisini adeta bir sihir gibi ağaçlardan gezegen halkına, onlardan da diğer canlılara akıp geçirmekte, hastaları tedavi etmekte, yaralıları iyileştirmekte, Navi'lere geçmiş atalarından haberler getirmekte ve bütün canlıları bir "yuva" gibi korumaktadır. Bu sistemden bir unsuru, bir ağacı bile çektiğimizde ise sistem bozulmaktadır. Elbette, Pandora'da da beklenen olur ve insan, kendi dünyasını cehennem çevirdiği gibi Pandora'yı da cehenneme çevirir. RDA kuruluşunun paralı askerleri unobtanium madeni için ağaçları yerle bir etmeye başlarlar. İşgalci insanoğlunun nihai hedefi ise Pandora'daki yaşamın merkezi olan büyük Yuva Ağaç'tır. Ağacı savunan Na'viler ve insanlar arasında müthiş bir savaş başlar. O esnada, filmin içindeki bir insan, madenlerden vazgeçmemekte direten diğer insanlara şunu söyler; "Anlamıyorsunuz. Bu gezegenin zenginliği yerin altındaki madenlerde değil, yerin üstünde. Bu gezegenin zenginliği 'yaşam' denen o evrensel mucizede."

Yaşam, Evrensel Mucize

Ashında bütün ekosistemler bütüncül yapılardır. Bir ekosistemi oluşturan en küçük mikroorganizmadan en büyük canlıya, bitkilerden, böceklere kadar



Arif ERGİN
Sürdürülebilir Ekonomi ve İklim Değişikliği Uzmanı,
arif.ergin@turseff.org

her unsur, bir bütünün yapıtaşlarıdır ve ekosistemin sağlıklı çalışabilmesi için o yapıtaşlarının hepsine ihtiyaç vardır. Örneğin, dünyadaki ekosistemden yalnızca bir böceği, arıyı çekip aldığımızda, dünya nüfusunu besleyen bitkisel ürünlerin büyük oranda sonu geliyor, çünkü arılar olmadığında tozlaşarak üreme şansları kalmıyor. Bir tek arıyı sistemden çekip aldığımızda, dünya üzerindeki yaşam zincirleme bir etkiyle sona erme riskiyle karşı karşıya kalıyor. İşte, bu kadar hassas ve mucizevi bir dengede duran yaşam, şu anda sayısız tehditle karşı karşıya ve bu tehditlerin hepsi de insan kaynaklı. Ve maalesef bu gezegende yaşamı koruyacak Na'viler de yok. Dünyanın Sanayi Devrimi'nden itibaren son 150 yıldır maruz kaldığı ağır ekolojik tahribat, bugüne kadar çok sayıda canlı türünün neslinin tükenmesine veya sayılarının ekosistemdeki işlevlerini yerine getiremeyecek derecede azalmasına sebep oldu. Küresel ısınmanın bir sonucu olarak yaşanmakta olan iklim krizi yüzünden çok sayıda canlı türünün varlığı tehlikede. İklim krizinin tahrip ettiği şey yalnızca canlılar da değil elbette; yaşamın kaynağı olan su, hava ve gıdalar da ağır bir tahribat ve kirlilik sorunuyla karşı karşıya. Son birkaç yılda, insan kaynaklı ekolojik tahribat ve iklim krizi nedeniyle nesli tükenen canlı türü sayısı 784. Üstelik bunlar yalnızca tespit edebildiklerimiz,



bilebildiklerimiz. Kim bilir bu süre zarfında mikroorganizmalar evreninde, okyanusların derin karanlıklarında neleri yok ettik?.. Önümüzdeki yakın gelecekte, iyimser(!) bir tahminle 16.119 hayvan türünün soylarının iklim krizi nedeniyle tükeneceği öngörülmüyor. Ekosistem üzerindeki bu yıkıcı etkimiz, ashında Nasreddin Hoca fıkrasındaki, odun için kendi bindiği dalı kesen adam misali. "Yaşam" tahrip olurken dünyanın kendisi hastalanırken insanın da sağlıklı kalabilmesi elbette ve maalesef mümkün değil. Şehirlerde yaşanan hava kirliliğine bağlı ölümler, aşırı sıcaklara bağlı kalp krizleri, salgın hastalıklar, genetiği bozulan gıdalar, yepyeni virüsler, yepyeni bakteriler, yeni ve daha kompleks kanser türleri, her yıl milyonlarca hayatın yitip gitmesine neden oluyor ve önümüzdeki 30 sene içinde bu sayıda bir patlama yaşanması kaçınılmaz görünüyor.

Ülkelerin Sağlık Sistemleri Günümüzün Koşullarına Ne Kadar Hazırlıklı?

İklim değişikliğinin sağlık üzerindeki etkilerini araştıran Lancet Countdown'ın yayınladığı son rapor bu konuda çarpıcı bir fotoğraf koyuyor önümüze. Raporu göre, iklim krizinin sağlık üzerindeki etkilerine dair çok büyük kanıtlar olmasına rağmen ülkeler, sağlık konusunda nüfuslarının karşı karşıya olduğu artan risklerle orantılı bir iklim uyum yanıtı vermiyor. Ülkeler arasında ekonomik kalkınmışlık seviyelerinde var olan küresel eşitsizliğin olumsuz sonuçlarının,

"Ekosistem üzerindeki bu yıkıcı etkimiz, ashında Nasreddin Hoca fıkrasındaki, odun için kendi bindiği dalı kesen adam misali. 'Yaşam' tahrip olurken dünyanın kendisi hastalanırken insanın da sağlıklı kalabilmesi elbette ve maalesef mümkün değil."

en çok da sağlık alanında yaşanacağı öngörülmüyor. 2020 itibarıyla dünyada yalnızca 47 ülke sağlık için ulusal bir iklim uyum planına sahip olduğunu bildirdi ama yetersiz insan gücü ve yetersiz mali kaynaklar bu planların dahi hayata geçirilmesinin önündeki en büyük engeller. Üstelik bu 47 ülke, dünyanın görece kalkınmış, iyi durumda olan ülkeleri. Dünyanın geri kalanında ise ne mevcut duruma ne de gelecek yıllarda yaşanacak iklim kaynaklı hastalık dalgalarına karşı sağlık sistemleri hazır. Ve insanlar savunmasız. Rapora göre, yalnız hava kirliliğine bağlı ölümlerde bile bu gruptaki ülke halklarının riski %50 daha yüksek.

Önümüzdeki yıllarda Zika virüsü, humna ve benzer salgınların patlak verme ihtimali artıyor, üstelik bu salgınların görece kalkınmış ülkeler olan AB ülkelerine dahi ulaşacağı öngörülmüyor. Eriyen buzullar ve artan sıcaklıklar nedeniyle sıtma da bir dünya turuna çıkacağı ve tarih boyunca hiç ulaşmadığı pek çok coğrafyayı ziyaret edeceği benziyor. Raporu da bunun gibi sayısız

hastalık, su güvenliği riski, gıdalar, tarım gibi pek çok başlığa yer verilmiş. Rapor, ilgilenenler için internete ücretsiz olarak erişime açık, ama ben daha fazla iç karartmamak için yeniden sinemaya, Avatar'a dönüyorum. Sinema tarihinin gelmiş geçmiş en çok izlenen, en çok hasılat yapan filmi olan Avatar ile ilgili benim tespit ettiğim bir başka ilginç durum ise filmin kimsenin en sevdiği film olmaması. Çevremde sinema kurdu diyebileceğim insanlara sorduğumda hiçbiri birinci sıraya Avatar'ı koymazken hepsinin filmi ilk 10 arasında sayıyor olması da ilginç. Sanki bilinçaltımızda yatan ve kendimize dahi itiraf edemediğimiz bir suçluluk duygusunun dışavurumu gibi Avatar sevgimiz.

Tablo Karamsar ama Umutluyuz

Evet, tablo karamsar, ama yine de geleceğe dair umutluyuz, çünkü geç olsa da artık her geçen gün artan bir farkındalıkla insanlar dünyadaki yaşama sahip çıkmaya başladılar. Dün, (15 Şubat 2022) iklimhaber.org tarafından yayımlanan [Konda araştırmasının sonuçları](#), bu farkındalığın ülkemizde de arttığını net bir şekilde ortaya koyuyor. Halen katetmemiz gereken önemli bir yol olmasına ve tüm eksikliklerimize rağmen ben bu tabloya inatçı bir iyimserlikle bakmaya devam ediyorum. Bugün geldiğimiz noktada artık çok daha avantajlıyız, çok daha kalabalıyız ve çok daha güçlüyüz. Yazımın başlığında Na'vi dilinde söylediğim gibi, "Bugün güzel bir gün". ○

“Ekolojik Sürdürülebilirlik Her Konunun Zemini Haline Gelmeli”

Sanatçı Şahin Demir, Sevil Dolmacı Art Gallery'nin ana mekanı Villa İpranosyan'daki, 'Boş Zamanlar Bahçesi' başlıklı sergisinde izleyiciyi, agresif bir ekspresyonla karşıladı. Küresel felakete, ekolojik sorunlara ve doğa üzerinde oluşan tahribata kafa yoran sanatçı; kendi kültürüne ait detayları, bozulmuş ve parçalanmış kompozisyonlarına ekledi. İzleyici, bir üretim tekniği olarak yığıntılar, dökülmeler ve bozulmalar içinde etkilenen yaşamlarla yüzleşirken Demir, ekolojik sürdürülebilirliğin her konunun zemini haline gelmesi gerektiğini sanat yoluyla duyurdu.

ELİF YAŞAR

Ocak 2022'yi 'Boş Zamanlar Bahçesi' başlıklı serginizle karşıladık. Küresel felakete, ekolojik sorunlara ve hızla kirlenen doğaya dikkat çeken serginizin çıkış noktasından söz eder misiniz?

Son dönem işlerimde, daha önceki eserlerime göre çok keskin bir geçiş yaptığım söylenebilir. Doğa ve insanı, bir türlü uyumlanamayan bir bütün olarak görüyorum. Bu nedenle bu sergide iki özneyi bir arada, aynı tuval üzerinde çalışmayı istedim. Eserlerimde tamamlayıcı ve bütünlükçi bir yaklaşımla hem portre hem de ölü doğayı işledim ve benim için çocukluğumdan beri özel olan 'ayçiçekleri' ile aradaki geçişi sağladığıma inanıyorum.

Sürdürülebilir bir sistem düşüncesi yakın gelecekte sanatın ana meselesi haline gelebilir mi?

Kesinlikle gelebilir, hatta gelmeli de. Hayatın her alanında sürdürülebilirlik düşüncesini benimsemedikçe dünya olarak daha iyiye gidemeyeceğiz. Sanatın tek bir odağı olmasını savunmuyorum. Sanat çok geniş bir perspektiften ele alınmalı, fakat özellikle ekolojik sürdürülebilirlik her konunun zemini haline gelmeli, diye düşünüyorum.



Dünya her geçen yıl, küresel felaketler ve ekolojik sorunlarla daha fazla karşı karşıya kalıyor. Var olan koşullarda sanatçı kendini nasıl konumlandırmalı?

Dünyanın karşılaştığı sorunlar karşısında bizler, insanlar olarak sorunun çok ciddi birer parçasıyız. Sorun yerine çözüm olmaya odaklı bir yaşama evrilmemiz gerekiyor. Sanatçı günümüz koşullarından bilhaber olmamalı. Ekolojik olarak bir krizin içindeyiz, evet ama bunu bir ilham kaynağı gibi kullanmamız da mümkün.

İki yılı aşkın süredir tüm insanlığı etkisi altına alan Covid-19 Pandemisi sizi nasıl etkiledi, sizce pandeminin sanattaki etkileri neler olacak?

Açıkçası böyle bir sürecin yaşanması zorlayıcı ve üzücü. Ama hayat akışının yavaşlamasıyla birlikte çoğu sanatçı, -buna ben de dahilim-



sanatsal pratiğine yoğunlaşma fırsatı buldu, atölyesine çekildi ve üretti. Bir noktada sanatsal üretim için verimli oldu, diyebiliriz. Farklı bir psikolojik seviyeye geçtiğimi düşünüyorum, gözlem yeteneğim oldukça arttı bu süreçte. Bu dönemde üretilen sanat eserleri için özel olduklarını söyleyebiliriz. Kriz anlarında sanatsal üretim oldukça canlanır ve çeşitlenir.

Geçmişte natürmortun (ölüdoğanın) bolluğunun, zenginliğin ve ihtişamın çağrışımı olarak görüldüğünü biliyoruz. Sizin yapıtlarınızda ise natürmort; iklim krizine, katliğa ve çöküşe karşılık geliyor. Natürmortun sanatınızdaki dönüşümünü yorumlar mısınız? Natürmortun ortaya koyduğu diyalektiği gözden kaçırmamalıyız. Sanat tarihinde bolluğun, zenginliğin, ihtişamın çağrışımı olarak kullanılmamasının yanında bu kavramların zıtlıklarını da her zaman barındırdı eserler. Ben kendi eserlerimle geçmişteki çağrışımın tam tersi bir anlamı yakalamak niyetindeyim.

Sürdürülebilir anlayış içerisinde, sanatın üretim sürecine bakacak olursak -ki buna sanatçının kullanacağı malzemeleri de dahil edelim- sanatçı nasıl bir tavır almalı?

Hayatın her alanında olduğu gibi sanatsal üretimde de 'eco-friendly' (çevre dostu) malzemeler kullanmaya özen göstermemiz gerektiğine inanıyorum.



Gelişen teknoloji sanatçıyı ne ölçüde kısıtlıyor? Teknolojik malzemelerden yararlanma, daha da ileri gidersek, sanatımızı dijitalleştirme konusunda çağın baskısını hissediyor musunuz?

Dijitalleşme günümüzde müthiş imkanlar yaratıyor ve hayal gücünün sınırlarını zorluyor ana açıkçası, ben tuval ve boyayı hissetmeyi seviyorum. Kendimi en iyi böyle ifade edebildiğimi ve aktarabildiğimi düşünüyorum. ○

“Hayatın her alanında sürdürülebilirlik düşüncesini benimsemedikçe dünya olarak daha iyiye gidemeyeceğiz. Sanatın tek bir odağı olmasını savunmuyorum. Sanat çok geniş bir perspektiften ele alınmalı”

“Türkiye’de İklim Değişikliği ve Çevre Sorunları Algısı 2021”

İklim Krizini Biliyoruz ve Endişeliyiz Ancak Siyasi Kutuplaşma Bu Konuda da Etkili!

İklim Haber ve KONDA Araştırma tarafından gerçekleştirilen “Türkiye’de İklim Değişikliği ve Çevre Sorunları Algısı 2021” sonuçlarına göre yurttaşların sadece %25’inin Paris Anlaşması ve %17’sinin ise Türkiye’nin 2053 yılı net sıfır emisyon hedefine dair bilgisi var. Türkiye’deki her dört kişiden üçü iklim krizinin insan faaliyetlerinin bir sonucu olduğunu düşünürken, toplumun %66’sı iklim değişikliği için endişeli olduğunu belirtiyor.



İklim Haber ve KONDA Araştırma, Türkiye kamuoyunun iklim değişikliği algısını ölçmek ve giderek derinleşen iklim krizi hakkındaki görüşlerini öğrenmek için dördüncü anket çalışmasını gerçekleştirdi. Türkiye çapında 3634 kişi ile yüz yüze yapılan anket, Türkiye’nin Paris İklim Anlaşması’nı meclis onayından geçirdiği ve aşırı hava olaylarının sebep olduğu yangın ve sel baskını gibi afetlerin şiddetlendiği bir dönemde iklim değişikliği algısını ele aldı.

İklim değişikliğinin temel nedenine dair insanların ne düşündüğünü anlamaya çalışan “İklim değişikliğine dair düşüncenizi şimdi okuyacaklarımdan hangisi daha iyi açıklıyor?” sorusunu, katılımcıların %75’i “İnsan faaliyetlerinin sonucudur” şeklinde yanıtlarken, %25’i ise “Doğal bir süreçtir” şeklinde cevapladı. Geçtiğimiz yıl katılımcıların %71,4’ü iklim krizinin insan faaliyeti sonucu olduğunu düşünüyordu. İnsan faaliyetleri ile iklim krizi arasındaki bağ konusunda yurttaşların farkındalığının biraz daha arttığı söylenebilir.

Araştırma aynı zamanda, iklim değişikliğinin Türkiye’de toplumun ne-

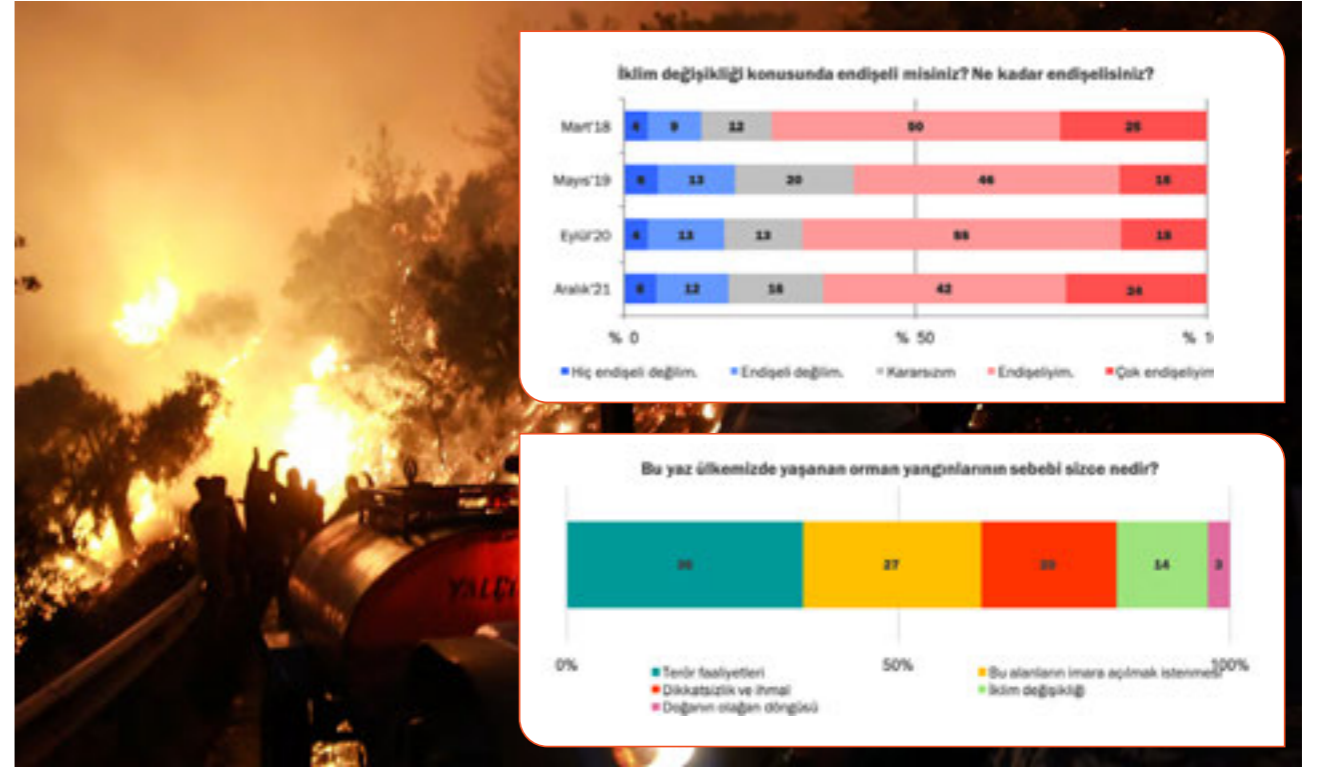
redeyse dörtte üçünün endişelendiği bir konu olduğunu gözler önüne serdi. Ankete katılanların %42’si “Endişeliyim” cevabını verirken, “Çok endişeliyim” diyenlerin oranı ise %24 oldu. Sonuçlar ayrıca, katılımcıların %58’inin iklim krizinin pandemiden daha büyük bir kriz olduğunu ve daha büyük bir tahribata yol açacağını düşündüğünü gösterdi. %35’i iklim krizinin ciddi ama koronavirüs krizi kadar acil olmadığını beyan etti. %7’si ise iklim krizi diye bir şey olmadığını ifade etti. 2020’deki araştırma sonuçları (%6,5) ile kıyaslanacak olursa, krizin olmadığını savunanların neredeyse aynı oranda kaldığı görülüyor. Pandeminin daha güncel ve çok konuşulduğu zamana göre, iklim krizinin daha büyük bir kriz olduğunu savunanlar artmış durumda.

Yurttaşlara, ekonomideki toparlanmayı sağlamak için hangi sektörlere yatırım yapılması gerektiği sorusu da yönlendirildi. Toplumun %69’una göre, tarım ekonomik toparlanmada en büyük payı almalı. İnşaat %15 ile, otomotiv ise %24 ile en düşük oranı alan iki sektör olarak tercih edildi.

Ne Paris Anlaşması ne de Net Sıfır Emisyon Hedefi Hakkında Yeterli Bilgi Var

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de geçtiğimiz yıl aşırı hava olayları şiddetini ve sıklığını artırdı. “Türkiye’de son yıllarda görülen sel, fırtına, aşırı sıcaklık ve kuraklık gibi düzensiz hava olaylarında iklim değişikliğinin rolü olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %77’si “evet” şeklinde yanıt verdi. Bu oran 2019 yılında yapılan çalışmada ise %71’di. Geçtiğimiz yaz yaşanan orman yangınları nedeniyle ankete katılanlara yangınların sebepleri sorulduğunda ise toplumun sadece %14’ü “iklim değişikliği” yanıtı verdi. Yangınlara terör faaliyetlerinin sebep olduğunu söyleyenler %36 ile bu soru içerisinde en yüksek orana sahipken, %27’si yangınların yanan orman alanlarını imara açma isteği nedeniyle çıktığını ifade etti.

Anketin sonuçlarını yorumlayan Prof. Dr. Doğanay Tolunay iktidar seçmenlerinin ağırlıklı olarak orman yangınlarının terör örgütlerince çıkarıldığını düşündüğünü söyledi: “Muhalefet seçmenlerinde ise ormanların imar için



yakıldığı görüşü hakim. Bu cevapların ilginç olmasının nedenlerinden biri bugüne kadar yanan orman alanlarının imara açıldığı tek bir örnek olması. Yine Orman Genel Müdürlüğü’nün verilerine göre 2013-2020 yılları arasında çıkan toplam 22 bin yangından sadece 47’sinin (% 0,2’si) çıkış nedeninin terör faaliyeti ya da yıllık olarak çıkan ortalama 2730 orman yangınının sadece altısının terör örgütlerince çıkarıldığı resmi verilerde yer alıyor. Bu net bilgilere rağmen toplumda hâlâ yangınların terör faaliyetleri sonucu çıktığına inanılması gerçekten düşündürücü. Özellikle İçişleri ya da Adalet Bakanlığı gibi orman yangınlarını soruşturmakla yükümlü bakanlıklardan bu konuda hiçbir açıklama yapılmaması, ormanların terör örgütlerince yakıldığı düşüncesinin yayılmasında etkin oldu denilebilir. Bilerek ya da bilmeyerek suskun kalınması aslında gelecekte iklim değişikliğine bağlı olarak sayısının, şiddetinin ve etki alanının artacağı öngörülen orman yangınlarının önlenmesinin önünde bir engel oluşturuyor”.

“Partizanlık İklim Krizi Mücadelesinde Büyük bir Engel Yaratabilir”

Türkiye, 2021’in sonlarına doğru önce Paris Anlaşması’nı mecliste onaylamış, ardından net sıfır karbon emisyonu hedefini 2053 yılı olarak açıklamıştı. Bu gelişmeler üzerine, ankete katılanlara yöneltilen “Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın açıkladığı 2053 yılı için net sıfır emisyon hedefi hakkında bilginiz var mı?” sorusuna %83’lük bir kesim herhangi bir bilgisi olmadığı cevabını verdi. Sıfır karbon emisyonu hedefi konusunda bilgi sahibi olmak üzerinden parti seçmenlerinin onay durumuna bakınca bütün partilerde bilgisi olan grupların bu hedefi daha fazla onayladıkları görülebiliyor. Benzer bir cevap başka bir soruda daha ortaya çıktı. “Paris İklim Anlaşması hakkında bilginiz var mı?” sorusuna toplumun sadece dörtte biri “evet” cevabını verdi. Anlaşmayı bilenlerin oranıyla meclisin bu anlaşmayı onayladığını bilenlerin oranı ise neredeyse

aynı. Halkın %76’sı, Paris Anlaşması ve anlaşmanın meclis tarafından onaylandığını bilmiyor. Ancak anlaşma hakkında bilgi sahibi olanların içerisinde mecliste kabul edildiğini bilenlerin oranı %71.

Araştırma sonuçlarını yorumlayan İklim Haber Yayın Yönetmeni Barış Doğru, ülkede sürekli kışkırtılan toplumsal kutuplaşmanın en sonunda, iklim ve çevre konularına yönelik bakışta da kendisini göstermeye başladığını söyledi. İklim kriz konusundaki farkındalığın ve endişenin geçtiğimiz seneye göre yine arttığı ve dünya ortalamalarının çok üstüne çıktığını söyleyen Doğru, “Ancak orman yangınlarının nedenleri konusundaki bölünmüşlük kötü bir işaret. İnsanlar konuya objektif bakmakta ve bilimi dinlemekte zorlanıyor. Partizanlık, önümüzdeki günlerde iklim krizi mücadelesi konusunda daha büyük bir engel yaratabilir” şeklinde konuştu. ○

Raporun tamamına [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

Allianz Risk Barometresi 2022

Doğal Afetler ve İklim Değişikliği Riskleri Yükseliyor

Allianz Global Corporate & Specialty'nin (AGCS) gerçekleştirdiği yıllık küresel iş dünyası riskleri anketi Allianz Risk Barometresi'nin 2022 sonuçları, iş dünyasının Covid-19 salgınına uyum sağladığını gösterirken risk unsurları olarak "doğal afetlerin" ve "iklim değişikliğinin" yükselişe geçtiğini ortaya koydu.

Allianz Global Corporate & Specialty'nin (AGCS) gerçekleştirdiği yıllık küresel iş dünyası riskleri anketi Allianz Risk Barometresi'nin 2022 sonuçları açıklandı ve küresel iş dünyasının risk sıralamasında siber olaylar ilk sırayı aldı. İş kesintisi ve doğal afetler, diğer iki önemli risk olarak belirlendi. Türkiye iş dünyasının yanıtlarında ise iş kesintisi birinci sırada yer alırken makroekonomik gelişmeler ve doğal afetler diğer başlıca risk unsurları olarak sıralandı.

Allianz Risk Barometresi'nin 11'incisinin ortaya koyduğu araştırmada; 89 ülke ve bölgeden CEO'lar, risk yöneticileri, brokerler ve sigorta uzmanları olmak üzere 2 bin 650 uzmanın görüşleri yer aldı. Çalışmanın küresel sonuçlarında; "siber olaylar", "iş kesintisi" ve "doğal afetler" 2022 yılının en önemli üç riski olarak görüldü. "Siber olaylar", ankette %44 ile en büyük iş riski olurken "iş kesintisi" yüzde 42 ile ikinci, "doğal afetler" ise %25 ile üçüncü sırada yer aldı.

Türkiye'de öne çıkan en önemli iş riski yüzde 71 ile "iş kesintisi" olurken "makroekonomik gelişmeler" %47 ile ikinci, "doğal afetler" ise %35 ile üçüncü sıraya oturdu. "Mevzuat ve yönetmeliklerdeki değişiklikler", "iklim



Dünyada İlk 10 Risk Sıralaması

- 1) Siber olaylar %44
- 2) İş kesintisi %42
- 3) Doğal afetler %25
- 4) Salgın %22
- 5) Mevzuat ve yönetmeliklerdeki değişiklikler %19
- 6) İklim değişikliği %17
- 7) Yangın, infilak %17
- 8) Pazar gelişmeleri %15
- 9) Nitelikli işgücü eksikliği %13
- 10) Makroekonomik gelişmeler %11

Türkiye'de İlk 10 Risk Sıralaması

- 1) İş kesintisi %71
- 2) Makroekonomik gelişmeler %47
- 3) Doğal afetler %35
- 4) Mevzuat ve yönetmeliklerdeki değişiklikler %24
- 5) İklim değişikliği %24
- 6) Siyasi riskler ve şiddet %24
- 7) Siber olaylar %18
- 8) Salgın %18
- 9) Yangın, infilak %12
- 10) Pazar gelişmeleri %12



Allianz Türkiye CEO'su Tolga Gürkan

değişikliği" ve "siyasi riskler ve şiddet" %24 ile ilk üç riski takip etti. %18 ile "siber olaylar" ve "salgın", %12 ile "yangın, infilak" ve "pazar gelişmeleri" listede kendine yer buldu.

Doğal Afetler ile İklim Değişikliğinin Yakın İlişkisi

Covid-19 salgını, şirketler için halen endişe kaynağı olmakla birlikte listede ikinci sıradan dördüncü sıraya geriledi. Omicron varyantından önce yapılan ankete katılanların %80'i gelecekte yaşanabilecek benzer bir krize karşı yeterince hazırlıklı olduklarını düşünüyor. Doğal afetlerin ve iklim değişikliğinin sırasıyla üçüncü ve altıncı sıraya yükselmesi, bu ikisi arasında oldukça yakın bir ilişki olduğunu gösteriyor. Küresel ısınma nedeniyle yaşanan hava olaylarının sıklığı ve şiddeti son yıllarda giderek artıyor. Doğal afetlerden kaynaklanan sigorta kayıplarının tüm dünyada 100 milyar doları aşmasıyla birlikte 2021 yılı bu açıdan dördüncü en yüksek yıl olarak kayıtlara geçti. Allianz Türkiye CEO'su Tolga Gürkan, Allianz Grubu'nun her yıl gerçekleştirdiği Risk Barometresi'ni değerlendirdi. Gürkan, araştırmanın riske yönelik önemlerinin ve aksiyonların nasıl değiştiğine dair izlenecek önemli bir yol haritası olduğunu söyledi. Sonuçları değerlendiren Gürkan, "Temelinde etkin risk yönetimi olan ve yapılan işin toplumsal

etkisinin yüksek olduğu bir sektörde, riskleri ve beklentileri öngörebilmek, doğru analiz ederek çözüm geliştirebilmek büyük önem taşıyor" dedi. Allianz Grubu'nun dünyanın sürdürülebilir kurumlarından biri olduğunu hatırlatan Gürkan, şirketin sürdürülebilirlik alanındaki sorunluluğunun bilinciyle hareket ettiğini ve her yıl küresel iş dünyası için risk anketi düzenleyerek sonuçlarını kamuoyu ile paylaştığını belirtti. Gürkan anketin bu yılki sonuçlarını şöyle değerlendirdi: "Global ölçekte siber risklerin ilk sırada yer aldığını görüyoruz. Türkiye'deki en önemli risk olarak ise iş kesintisi karşımıza çıkıyor. Dikkat çeken noktalardan biri de hem global ölçekte hem de Türkiye'de doğal afetler ve iklim değişikliği risklerinin gittikçe daha ön plana çıkması. Tüm bu risklere karşı, sürdürülebilir adil bir büyümenin artık kabul edilebilir tek iş modeli olduğunu aktarmak ve bu anlayışı yaymak bizim en büyük hedeflerimizden biri. Allianz Türkiye olarak riskleri yönetme refleksimizle pozitif etki yarattığımız gördüğümüz faaliyetlerimizi sürdürmeye devam ediyoruz".

Allianz Risk Barometresi: <https://www.agcs.allianz.com/news-and-insights/reports/allianz-risk-barometer.html?cid=linkedin-risk-barometer-2022-01-18>



Yaşamdaki en değerli varlık için.

İklim nötr olmak iyidir, iklim pozitif olmak ise çok daha iyi...



**Climate-
positive**

HiPP olarak iklim korumasına aktif olarak katkıda bulunarak her kavanozda iklim ayak izimizi iyileştiriyoruz.
hipp-climatepositive.com

Ürettiğimiz her HiPP kavanozu ile iklimimizi aktif olarak koruyoruz. Çünkü her bir HiPP kavanozu üretiminde doğaya zarar veren karbon miktarını sıfırlamaktan daha fazlasını yapıyoruz. Gelecek nesillere yaşanılabilir bir Dünya bırakabilmek için doğadan aldıklarımızdan daha fazlasını doğaya geri kazandırıyoruz.

“Vodafone Grubu, Küresel Düzeyde 2040’a Kadar Karbon Net Sıfır Olacak”

Türkiye’de şebekelerde ve ofislerde kullandıkları elektriğin %100’ünü yenilenebilir enerji kaynaklarından karşılamaya başladıklarını söyleyen Vodafone Türkiye CEO’su Engin Aksoy, “Çocuklarımıza dijital dünyanın yalnızca olumlu etkilerini değil, olumsuz ve önlem alınması gereken taraflarını da göstermemiz gerektiğini düşünüyoruz” diyor.

Barış DOĞRU



Reklamlarımızda net biçimde görüyoruz. Türkiye’nin %100 yenilenebilir enerji kullanan tek operatörü olduğunuzu söylüyorsunuz. Bunu nasıl başardınız? Kendiniz ne kadarını üretiyorsunuz bu yenilenebilir enerjinin ne kadarını satın alma yoluyla ve nasıl gerçekleştiriyorsunuz?

Vodafone Grubu, küresel karbon emisyonlarını 2040’a kadar net sıfıra düşürme taahhüdü verdi. Bu kapsamda biz de Türkiye’de şebekemiz ve ofislerimizde kullandığımız elektriğin %100’ünü yenilenebilir enerji kaynaklarından karşılamaya başladık. Ülke genelinde 12 veri merkezi, 15 ofis binası ve 25 binden fazla baz istasyonunda tüketilen yıllık toplam 515 gigawatt saat elektriğin %100’ünü yenilenebilir enerji kaynaklarından satın alıyoruz. Güneş, rüzgar, su gibi yenilenebilir enerji kaynaklarında üretilen enerjiyi tedarik ederek müşterilerimize ürün ve servislerimizi sür-

dürülebilir yeşil altyapımız üzerinden sunmaya devam ediyoruz. Türkiye’de şebekesinin tamamında yenilenebilir enerji kullanan ilk ve tek operatörüz. Aynı sıra 2019’da Adana’da, 2020 sonunda da İstanbul Esenyurt’taki teknoloji merkezlerimizde toplam 5 milyon TL’yi aşkın yatırımla güneş enerjisi sistemleri kurduk. Esenyurt Teknoloji Merkezi’nde kurduğumuz sistem, Türkiye’de ve Vodafone Grubu içinde büyük kapasiteli güneş enerjisi santral olma özelliği taşıyor. Yenilenebilir enerji yatırımları konusunda, Vodafone Grubu ülkeleri arasında Vodafone Türkiye, Güney Afrika’nın ardından ikinci sırada yer alıyor. Yenilenebilir enerji yatırımlarımıza İzmir, Tuzla ve Diyarbakır’daki teknoloji merkezlerimizle devam etmeyi planlıyoruz. Hayata geçireceğimiz yenilenebilir enerji yatırımlarıyla 2 megawatt kurulu güce ulaşmayı, yıllık yaklaşık 3 gigawatt saat

yeşil enerji üretmeyi, yıllık yaklaşık 1.451 ton karbon salımlarını önüne geçmeyi hedefliyoruz.

Diğer yandan, ileri teknolojileri kullanarak enerji tasarrufu sağlamak üzere çalışmalar yapıyoruz. Örneğin, veri merkezlerimizde Yapay Zeka Destekli Dijital Termal Yönetim Uygulaması ile iklimlendirme altyapısında %30 enerji tasarrufu sağlayarak yılda 8 gigawatt saatin üzerinde tasarruf elde ettik.

2025 yılına kadar 1 milyar insanın hayatına dokunma ve operasyonlarımızdan kaynaklı çevresel etkinizi yarıya indirme gibi bir hedefiniz var. 2021 yılı itibarıyla bu doğrultuda neler yaptınız, neleri başardınız?

Amaç odaklı vizyonumuz doğrultusunda **Dijital Toplum, Kapsayıcılık ve Çevre** alanlarından oluşan bir yol haritası izliyoruz. İşimizi yaparken paydaşlarımız için bu alanlarda değer yaratmaya odaklanıyoruz. Teknolojiyi

kullanarak sosyoekonomik gelişmeyi destekleyen, kapsayıcı ve dünyamızı gözetken bir dijital toplum yaratılması hedefiyle çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

Özellikle **Türkiye Vodafone Vakfı** çatısı altında çocuklar ve kadınlar için önemli sosyal sorumluluk projeleri yürütüyoruz. Çocukların teknoloji okuryazarlığını artırmak hedefiyle altı yıl önce Habitat Derneği işbirliğiyle Yarımlı Kodlayanlar projesini başlattık. Türkiye’nin dört bir yanında, yaşları 7-14 arasında değişen çocuklara, gönüllü öğretmenlerin yönetiminde programlanmaya giriş, algoritma mantığı, uygulama yapma, hikaye oluşturma ve oyun yapma gibi konularda teorik ve uygulamalı eğitimler veriyoruz. Bugüne kadar 81 ilde 226 bini aşkın çocuğa ulaştık. Proje kapsamında son olarak kırsal bölgelerdeki öğrencilerin

teknolojiye erişimini artırmak amacıyla 30 köy okulunda tam donanımlı teknoloji sınıfları açtık. Projeksiyon cihazı, 3D kalem, bilgisayar, 3D yazıcı, eğitim ve STEM kitleri, Zoom iletişim ve etkinlik araçlarının yer aldığı sınıflarda öğrencilere kodlama başta olmak üzere çeşitli teknoloji eğitimleri veriyoruz. Teknoloji sınıflarında düzenlenen eğitimlerle bir yılda çevre köyler dahil olmak üzere toplam 6 bin çocuğa ve yaklaşık 2 bin 500 veliye ulaşmayı hedefliyoruz.

Yine, Habitat Derneği işbirliğiyle, çocuklarda çevresel farkındalık yaratma amacıyla Yeşil Gezegen projesini hayata geçirdik. Proje kapsamında, Türkiye’nin farklı illerinde 7-14 yaş arası çocuklara iklim değişikliği, elektronik atık dönüşümü, geridönüşüm, sürdürülebilirlik ve afet konularında online eğitimler veriyoruz. Eğitimlerin

ardından proje katılımcıları arasında bir fikir maratonu da düzenleyeceğiz. Bu projeye, başlangıçta 1000 çocuğa ulaşmayı hedefliyoruz.

Diğer yandan, kadınlar için Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü işbirliğiyle **Dijital Benim İşim** projesini yürütüyoruz. Bu proje kapsamında 18 yaş üstü kadınlara halk eğitimi merkezlerinde sınıf içinde ve dijital ortamda Dijital Okuryazarlık ve Dijital Pazarlama eğitimleri veriyoruz. Temel amacımız, kadınların dijital yetkinliklerini geliştirerek ekonomik ve sosyal hayata dahil olmalarını sağlamak. Projenin ilk yılında 13 ilde toplam 5 bini aşkın kadına ulaştık. Eğitimlerden mezun olan 63 kadın kursiyerimizi Vodafone Müşteri Hizmetleri bünyesinde istihdam ettik. Yeni dönemde hedefimiz 20 ilde 12 bin kadına ulaşmak.

Vakıf projelerimizin yanı sıra Vodafone Türkiye olarak da sahiplendiğimiz pek çok amaç odaklı çalışmamız var. Örneğin, “Ben Varım” hareketiyle, birey ve kurumları operasyonlarını daha kapsayıcı hale getirme konusunda düşünmeye ve pozitif değişim yönünde taahhütte bulunmaya davet ediyoruz. Aşma bakılırsa bu hareketin özünü oluşturan toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesini, uzun yıllardır, şirketimizin her kademesinde ve faaliyetinde uyguluyoruz. Son 10 yıldır sürdürdüğümüz Beşiktaş Vodafone Kadın Futbol Takımı sponsorluğu bu çalışmalarımızdan biri. Bu kapsamda, iki yıl önce düzenlediğimiz ve 33 bin kişinin izlediği Vodafone Kupası, Türkiye’de bir kadın futbol maçında en fazla taraftarın bulunduğu müsabaka olarak önemli bir başarıya ulaştı. “Ben Varım” konseptiyle çektiğimiz reklam filmiyle, hayatın her alanında karşımıza çıkan cinsiyet eşitsizliğinin boyutunu rakamlarla anlatarak kamuoyunda ses getirdik. Beşiktaşlı kadın futbolcularımızın hikayelerine yer verdiğimiz “Ben Varım” belgeseli, YouTube’da 3,3 milyonu aşkın izlenmeye ulaşarak büyük ilgi gördü. Şimdi de sponsorluğumuzun 10. yılı için özel

“Türkiye’de şebekesinin tamamında yenilenebilir enerji kullanan ilk ve tek operatörüz. Bunun yanı sıra 2019’da Adana’da, 2020 sonunda da İstanbul Esenyurt’taki teknoloji merkezlerimizde toplam 5 milyon TL’yi aşkın yatırımla güneş enerjisi sistemleri kurduk”



SÖYLEŞİ

olarak tasarlayıp ürettiğimiz formaların satışından elde edilecek gelirle kız çocuklarımızın futbol eğitimine katkıda bulunacağız. Hedefimiz, toplam 200 kız çocuğuna ulaşmak.

Bir iletişim şirketi olarak dijitalleşme elbette sizin ana çalışma alanımız. Pandemiyle birlikte dijitalleşme çok daha önemli hale geldi. Artık toplantıların çoğunu internet üzerinden yapıyoruz. İşlerimizin de büyük bir kısmını... Peki dijitalleşmenin toplumsal ve çevresel yararlarından daha ne kadar faydalanabildik? Daha çok olanak var mı?

Pandemi, herkesin hayatında önemli değişimlere yol açtı. Bu değişimin temel sağlayıcısı dijitalleşme oldu. Milyonlarca insanın yaşama ve çalışma biçimlerini değiştirmesiyle birlikte birbirimizle bağlantıda olmanın ne kadar önemli olduğunu gördük. Günlük hayatımızı sürdürmek için telekom teknolojilerinden, özellikle de mobil iletişim teknolojilerinden bugüne kadar görülmemiş ölçülerde yararlanıyoruz. Fiber bağlantılar, mobil genişbant ve mobil uygulamalar sayesinde bireyler evlerinden işlerine, sağlık ve eğitim hizmetlerine, alışveriş olanaklarına erişebiliyor. Biz bu dönemde, yaptığımız işin hem toplumun hem bireylerin dönüşümü için ne kadar önemli olduğunu çok daha iyi anladık. Bu süreçte işimize bağlılığımız daha da arttı, topluma faydamızı çok net gördük. Bireylerden kurumlara toplumun her kesimini bağlantıda tuttuk.

Vodafone olarak 2030 yılında, dijital bir Türkiye hayal ediyoruz. 2030'a kadar sektörler, devlet kurumları ve vatandaşlar dahil olmak üzere toplumun tüm bileşenlerini yeni nesil teknolojilerle buluşturmak ve tamamen dijitalleşmiş bir ülke olmak için bugünden gerekli adımları atmak önem taşıyor. Stratejilerimizi de bu yönde şekillendiriyor ve ülkemizin dijitalleşmesine liderlik etme vizyonuyla faaliyetlerimizi sürdürüyoruz.

Pandemi döneminde oluşan dijital alış-



“Pandemi döneminde oluşan dijital alışkanlıkların uzun vadeli olacağını öngörüyoruz. Pandemi sonrası, dijital yaşam pratiklerinin daha da çeşitlenip yaygınlaşacağına inanıyoruz.

Dijitalleşme ve teknoloji, tüketici davranışlarının gelişiminde belirleyici olmaya devam edecek”

kanlıkların uzun vadeli olacağını öngörüyoruz. Pandemi sonrası, dijital yaşam pratiklerinin daha da çeşitlenip yaygınlaşacağına inanıyoruz. Dijitalleşme ve teknoloji, tüketici davranışlarının gelişiminde belirleyici olmaya devam edecek. Bu durum, dijital servislere ilgiyi de artıracak. Vodafone olarak, geleceğin dijital servislere olduğunu düşünüyoruz. Bu düşüncemizin bir sonucu olarak 2025 yılına kadar Türkiye'nin en hızlı büyüyen yeni nesil bağlantı ve dijital servisler şirketi olmayı hedefliyoruz. Başka bir deyişle, yalnızca iletişim hizmetleri sunmanın ötesine geçiyoruz. Dijitalleşmenin gücünü kullanarak dijital pazaryeri, finans ve sigorta hizmetleri sağlayıcısı, dijitalleşmek isteyen işletmelerin en önemli destekçisi olma yönünde adımlar atıyoruz.

Dijital dünyanın, özellikle gençler ve çocuklar üzerinde birçok olumsuz yönü de gittikçe daha fazla konuşuluyor. Bu konularda neler düşünüyorsunuz?

“Yarın Kodlayanlar” projesi kapsamında ebeveynlerin dijital yetkinliklerini



geliştirme hedefiyle ilk kez geçen yıl aile buluşmaları düzenlemeye başladık. Bu buluşmalarda anne ve babalara 21. yüzyıl yetkinlikleri, dijital dünyada yararlanabilecekleri kaynaklar ve dikkat etmeleri gereken önemli konular aktarıyor. Ebeveynler, bu eğitimler sayesinde dijital dünya hakkında bilinçlendiklerini belirtiyorlar. Bugüne kadar 2.067 ebeveynle güvenli internet eğitimi verdik. Önümüzdeki dönemde 15 bin ebeveynle ulaşmayı hedefliyoruz. Ebeveynlere yönelik olarak başlattığımız güvenli internet eğitimlerini bu yıl çocuklarımız için de gerçekleştirme kararı aldık. Çocuklarımıza dijital dünyanın yalnızca olumlu etkilerini değil, olumsuz ve önlem alınması gereken taraflarını da göstermemiz gerektiğini düşünüyoruz. Dijital teknolojilerin özellikle çocuklar ve gençler tarafından güvenli ve olumlu yönde kullanılmasını sağlamak önem taşıyor. Bu açıdan baktığımda, siber güvenlik konusunda erken yaşlarda kazanılacak farkındalığın kritik olduğuna inanıyoruz. Mart ayında başlayacak online eğitimlerimizde; çocuklarımıza kişisel verilerin önemi, siber zorbalık, dijital ayak izi gibi konularda bilgi vereceğiz. Türkiye genelinde 7-14 yaş arası 15 bin çocuğa ulaşmayı hedefliyoruz. ○

Küresel Enerji Dönüşümünde Durum: Başarılar, Engeller, Yenilikler ve Gelecek Perspektifleri



IRENEC 2022

12. ULUSLARARASI %100 YENİLENEBİLİR ENERJİ KONFERANSI

9-11 HAZİRAN 2022

Bilgi birikiminizi derinleştirmek ve tecrübelerinizi paylaşmak için IRENEC 2022'ye katılın!

YENİLENEBİLİR
ENERJİ BİRLİĞİ

EUROSOLAR
Türkiye

www.ireneec.org
www.eurosolar.org.tr

Kentlerde Sağlık ve Çevre

Çeşitli kaynaklara göre Homo sapiens sapiens, yani modern insan, yaklaşık 300.000 yıldır dünya üzerinde yaşıyor [Bu süreç Pleistosen ve Holosen (son 11.500 yıl) dönemlerini kapsıyor]. Bugün, bilim dünyası (Biyolog Eugene Stormer ve Kimyager Paul Crutzen'in geliştirip anladıkları) Antroposen Çağı'nda olduğumuzu söylüyor. Antroposen Çağı insan faaliyetlerinin gezegenin iklimi ve ekosistemleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olmaya başladığı, dünya tarihindeki en yakın dönemi tanımlamak için kullanılan resmi olmayan bir jeolojik zaman birimidir. Antroposen Çalışma Grubu'na göre bu çağ; 1950 yılında, gezegeni etkileyen insan aktivitelerinde çarpıcı bir artış anlamına gelen Büyük Hızlanma'yla birlikte başladı.

Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) ise Antroposen Çağı'nın başlangıcını, sera gazlarındaki değişikliklerle ilgili olarak, Sanayi Devrimi'nin başlangıcı ile birlikte, 1750 yılı olarak kabul eder. Yani insan, son 70 yıl (veya IPCC'e göre son 270 yıl) hariç doğayla uyum içinde yaşadığı. Ama bugün insan ekosistemi değiştirme kapasitesine sahip ve ne yazık ki bu kapasiteyi kullan-

mamız sonucunda sağlığımıza ve gezegenin sağlığına ciddi zarar veriyoruz. Birçok küresel değerlendirme, dünyanın doğal sistemlerinin yapısında ve işlevinde hızlanan değişimin insan sağlığına önemli bir tehdit oluşturduğunu vurguluyor. Bu çalışmaların arasında UNEP'in "Global Environment Outlook" 4 and 5; ve IPCC'nin "Impacts, adaptation and vulnerability. Part A: global and sectoral aspects" raporları var.

Sağlık

Dünya Sağlık Örgütü sağlığı, "Sadece hastalık veya sakatlığın olmayışı değil, fiziksel, zihinsel ve sosyal yönden tam bir iyilik halidir" şeklinde tanımlıyor. Dünya Sağlık Örgütü'nün 2006 yılında yayımladığı rapora göre, küresel hastalık yükünün dörtte biri ve çocuklardaki yükün üçte birinden fazlası çevresel faktörlere atfedilebilir. Kirlilik, bugün çevresel nedenlere bağlı en büyük hastalık ve ölüm nedeni. 2015 yılında hava kirliliğinin 9 milyon erken ölüme neden olduğu varsayılıyor. London School of Hygiene'den Profesör Andy Haines'e göre, "İklim değişikliği yakın gelecekte insan sağlığına yönelik en büyük tehdit



Sibel BÜLAY
sibel.bulay@gmail.com

haline gelecek". Hem hava kirliliğinin hem iklim krizinin nedeni fosil yakıt kullanımı. Buna karşın iklim değişikliğinin ele alındığı, örneğin COP26 toplantısında, sağlık konusu üzerinde fazla durulmuyor. Yine Profesör Haines'e göre, "Ulaştırma bakanları ve enerji bakanları artık sağlık bakanlığı görevini de üstlenmiş sayılırlar".

Şehirler ve Sağlık

Doğal sistemlerin yapısında ve işlevinde geniş kapsamlı değişiklikler nüfusun %50'sinden fazlasının yaşadığı kentlerden kaynaklanıyor. Kentleşmede çevre sorunlarına neden olan başlıca sektörler enerji, yapı çevre (arazi kullanımı ve inşaat), ulaşım, su ve atık.

Enerji: Bu konu çok yazıldı. Fosil yakıtlardan vazgeçip yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelmeliyiz, fakat altyapı maliyetleri bunu engelliyor. Princeton Üniversitesi'nde yapılan bir çalışmaya göre 30 yıl içinde 7,8 trilyon-13,9 trilyon dolarlık yatırım söz konusu. Evet, bu çok büyük bir yatırım. (Önceliklerimizi sorgulamak amacıyla: 2020 yılında silah alımına 139 milyar dolar, silah araştırma ve geliştirmeye ise 100 milyar dolar harcanmış. 2020 yılında dünya çapındaki doğal afetlerin tahmini ekonomik kaybı 268 milyar dolar. Silaha yatırılan milyarları yenilenebilir enerjiye yatırırsak?!)

Yapılı çevre. Binaların doğa üzerindeki etkileri çok farklı sektörlerde dokunuyor. Küresel enerjinin %40'ı binalarda tüketiliyor. "Hava kirliliğinin %23'ü, iklim değişikliğinin %50'si, içme suyu kirliliğinin %40'ı ve düzenli depolama atıklarının %50'si inşaat sektöründen kaynaklanıyor". Yapılı çevre ısı adacıklarının oluşmasına neden oluyor. Isı adaları enerji tüketimini artırıyor ve sağlık sorunlarına neden oluyor. Yeşil arazinin ve tarım alanlarının yerini beton yapıların alması ısının daha fazla absorbe edilmesine ve doğal olmayan yüzeylerden buharlaşmanın azalmasına neden oluyor. Kentin enerji dengesi, yıllık ortalama yağış miktarı, kentin hakim rüzgar yönü ve ortalama rüzgar şiddeti gibi birçok meteorolojik parametreyi değiştiriyor ve şehir ısı adası etkisi yaratıyor. Terkos ve Pendik karşılaştırıldığında ısı farkının 4 dereceye kadar çıktığını görüyoruz.

Ulaşım: Ulaşımın kaynaklanan salımların iklim üzerindeki etkileri de çok yazıldı. Türkiye'nin 30 büyükşehirinde, 2019 sera gazı salımları 70,271 milyon ton CO₂'ye ulaşmıştır. Salımların %14'ü kent içi ulaşımdan kaynaklanıyor. Ulaşımın kaynaklanan salımların sağlık üzerindeki etkisi de çok büyük; kardiyopulmoner ve solunum hastalıkları riskini artırıyor. Çocuklarda akciğer gelişmesini engelliyor. Buna karşılık aktif ulaşım dediğimiz yürüme ve bisiklet kullanımı sağlık açısından önemli. Kalp hastalığı, obezite, depresyon ve anksiyete vakalarını azaltıyor. Kan

akışını artırıyor, şekeri ve tansiyonu düzenlemeye katkısı var. Profesör Moreno, mahalle içinde yürümenin veya bisiklet kullanmanın sosyalleşmeye katkısı olduğunu, ayrıca mahalle kültürünü canlandırdığını ve bireyin aidiyet duygusunu geliştirdiğini öne sürüyor. Bu da insanın kendini iyi hissetmesine neden oluyor (Bu konuyu EKOIQ'dan okuyabilirsiniz: [Dahiyane Bir Fikir: 15 Dakikalık Kentler](#)).

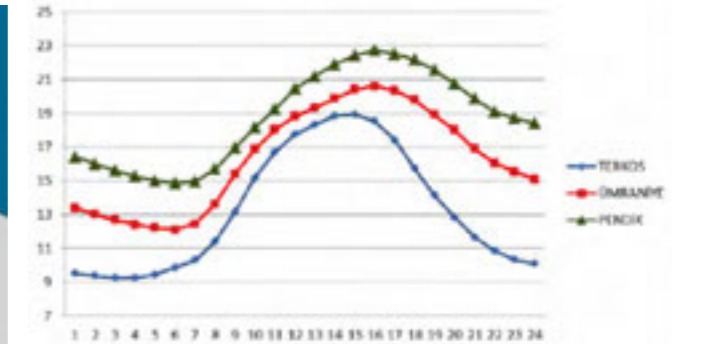
Su. Su ve sağlık arasındaki bağ üzerine de çok yazı yazıldı. Dr. Dilek Aslan'ın raporu konuyu yeterince özetliyor sanırım: "Bir Sağlık Hakkı: Temiz Su". Şehirlerin nüfusu arttıkça su tüketimi artıyor ve kendi kaynakları yetersiz kalıyor. Bu nedenle civardaki su kaynakları kentlere büyük yatırımlarla aktarılıyor: İstanbul'a Melen'den su getirilmesi gibi. Barajlar doğaya zarar veriyor, sosyal adaletsizliğe yol açıyor. "Barajlar iklim değişikliğinin etkisini artırıyor. Sera gazları salıyor, sulak alanlardaki karbon yutaklarını yok ediyor, ekosistemleri besinlerden yoksun bırakıyor, yaşam alanlarını yok ediyor, deniz seviyelerini artırıyor, suyu boşa harcıyor, biyoçeşitliliği yok ediyor ve yoksul toplulukları yerinden ediyor". Su kullanımında tasarruf konusu çok önemli ama bu konuda halkın farkındalık düzeyi artırılmalı. Kadıköy Belediye Meclisi'nin kararı güzel bir örnek: Kadıköy'de inşa edilecek binalara "yağmur suyu ve gri su toplama tankı" yapılması zorunluluğu getirildi. Geçen yıl Mar-

mara Denizi'ndeki müsülaj sorunu su artma konusundaki yetersizliğimizi ve duyarsızlığımızı gözler önüne serdi. WWF'in Türkiye'nin Su Riskleri Raporu'na göre, "Türkiye'de yeraltı su kaynaklarının kirlenmesinde kent kaynaklı kirliliğin payı büyüktür". **Atık.** Atık sorunumuzun kaynakları; tüketim alışkanlıklarımız ve inşaat sektörü. Dünya Bankası, 2050 yılına kadar yılda 3,4 milyar ton atık üreteceğini tahmin ediyor. Doğada atık diye bir şey yok: Her sürecin çıktısı, başka bir sürecin girdisidir. Bundan yola çıkarak atıkla mücadelede şehirlerin döngüsel ekonomi üzerinde çalışmalar yaptığını görüyoruz (Bu konuda öncül kentlerden Türkiye'deki gelişmeleri EKOIQ'dan okuyabilirsiniz: [Türku'nun Başarı Formülü: Döngüsellik, İşbirliği, Katılımcılık](#)).

Şehir ve Sağlık: Sistem Bakışı

Şehirler, çevre ve sağlık gibi alt sistemleri olan karmaşık sosyoekolojik sistemler. Bu yapı içinde kentleşme, çevre ve sağlık üçlüsü bir pozitif geribesleme sistemi oluşturuyor. Yani, sistem unsurlarından biri değiştiğinde, sistem içi etkileşimler, bu değişikliğin giderek artmasına sebep oluyor. Şehrin çeperlere yayılmasını örnek olarak ele alalım:

Şehrin nüfusu arttıkça çeperlere yayılıyor. Yayıldıkça toplu taşıma sistemi verimsiz yatırıma dönüşüyor ve araba kullanımı artıyor. Araba kullanımı arttıkça sera gazı salımı artıyor ve iklim



Ölçüm istasyonları arasındaki ısı farkı: 24 saat
<http://hdl.handle.net/11527/15227>

krizi büyüyor. Araba kullanımı arttıkça yol yapımı artıyor ve ekolojik yapı bozuluyor, ormanlar yok ediliyor. Araba kullanımı arttıkça hareketsizlik artıyor; obezite ve onun getirdiği sağlık sorunları artıyor. Araba kullanımı arttıkça şehir içi hava kirliliğiyle birlikte solunum hastalıkları artıyor. Şehir yayıldıkça, yol yapımı ve yapılanma arttıkça, ekolojik yapı bozuluyor ve ormanlar yok ediliyor. Ormanlar yok edildikçe iklim krizi büyüyor. İklim krizi büyüdükçe sıcak çarpması vakaları (beyin, kalp, böbrek ve kas dokusuna zarar) ve ölümler artıyor. Şehir içinde hava kirliliği arttıkça insanlar şehir dışına kaçıyor ve çepere yayılma artıyor, vesaire, vesaire... Görüldüğü gibi şehirlerdeki insan sağlığı ekosistemin sağlığı ile derinden bağlantılı.

Şehirleri Daha Sağlıklı ve Daha Sürdürülebilir Kılmak İçin Birkaç Öneri:

1. Kentsel tarımın teşvik edilmesi. Tedarik zincirlerini kısaltarak sera gazı salımlarını azaltır ve besleyici gıdalara erişimin iyileştirilmesini sağlar. Bugün, kentlerimizde taze sebze ve meyve pahalılığının başlıca nedenlerinden biri yakıtın pahalılığı. Ayrıca, bizim kültürel mirasımızda bu var: İstanbul Bostanları: 1500 Yıllık Tarımsal Kültür Mirası.

2. Daha sağlıklı ortamlar ve iyileştirilmiş yaşam tarzları için yeşil alanları artırma.

Ağaçların hava kalitesini iyileştirerek iklim krizine ve sağlık sorunlarına karşı etkin olduğunu biliyoruz. Yeşil alanlar kentsel sıcaklıkları azaltıyor, fiziksel aktiviteyi teşvik ediyor. Climate Psychiatry Alliance Kurucusu Lisa Van Susteren, doğada bulunmanın sağlık açısından çok önemli olduğunu vurguluyor: "Tansiyon düşüyor, solunum hızı yavaşlıyor, bilişsellik gelişiyor". Susteren, ayrıca, doğal ortamlarda bulunduğumuzda daha fedakar ve cömert olduğumuzu anlatıyor.

3. Şehirlerin kırsal alanlarla bağlarını güçlendirmek. Şehirler ve kentsel alanlar, kırsal alan-

Ormanlar yok edildikçe iklim krizi büyüyor. İklim krizi büyüdükçe sıcak çarpması vakaları (beyin, kalp, böbrek ve kas dokusuna zarar) ve ölümler artıyor. Şehir içinde hava kirliliği arttıkça insanlar şehir dışına kaçıyor ve çepere yayılma artıyor, vesaire, vesaire... Görüldüğü gibi şehirlerdeki insan sağlığı ekosistemin sağlığı ile derinden bağlantılı.

lardan ayrı olarak işlev görmez. Aslında, çevrelerindeki kırsal bölgelere büyük ölçüde bağımlıdır. Şehirler gıda, işgücü, su temini ve gıda atıklarının bertarafı için büyük ölçüde komşu kırsal alanlara bağımlıdır. Burada İzmir'den örnek verebiliriz: İzmir Büyükşehir Belediyesi, kırsal alanlarında sağlıklı, çevreye dost, sürdürülebilir tarımsal üretimin ve hayvancılığın yaygınlaştırılmasını ve İzmir halkına ulaştırılmasını destekliyor. Bu sayede tarımda istihdam alanları yaratılarak kırsal kalkınma destekleniyor ve İzmir halkına sağlıklı, güvenli ve besleyici gıda tedariki sağlanıyor.

Sağlıklı ve Sürdürülebilir Bir Kent İçin

Özetle, sağlıklı ve sürdürülebilir bir kentte yaşamayı istiyorsak:

- Kent yönetişimi ve şehir planlamada sağlık ve çevre konularına ağırlık verilmesi,
- Sağlıklı ve sürdürülebilir yaşam tarzı benimsenmeli,
- Sera gazı salımları azaltılmalı,
- Yürüme, bisiklet ve toplu taşıma kullanımını teşvik edilmeli,
- İnşaat sektöründe yeşil bina standartları uygulanmalı,
- Döngüsel ekonomi benimsenmeli ve yaygınlaştırılmalı,

- Her mahallede yeşil alanlar olmalı,
- Doğal kaynakların kullanımında sürdürülebilirlik ilkesi göz önünde bulundurulmalı,
- Doğal ekosistem korunmalı,
- Bozulan ekolojik ortam geri döndürülmeli/iyileştirilmeli.

Millenium Ecosystem Assessment
Çevre üzerindeki insan baskısının ekosisteme verdiği zararları şu şekilde sıralayabiliriz.

- İklim değişikliği,
- Ozon tabakasının incelmeye,
- Ormanların kesilmesi ve bitki örtüsünün bozulması,
- Toprak bozulması ve çölleşme,
- Sulak alan kaybı,
- Biyoçeşitlilik kaybı,
- Tatlı su kaynaklarının tükenmesi ve kirlenmesi,
- Kentleşmenin etkileri,
- Kıyı resiflerinin ve ekosistemlerin zarar görmesi.

Çevre üzerindeki insan baskısı sağlık üzerinde de olumsuz etkilere yol açıyor.

Doğrudan Sağlık Etkileri
Seller, ısı dalgaları, su kıtlığı, toprak kayması, ultraviyole radyasyona maruz kalma, kirlenmeye maruz kalma.

Ekosistem Aracılı Sağlık Etkileri
Bulaşıcı hastalıklar, gıda üretiminde azalmadan kaynaklanan yetersiz beslenme ve bodurluk, doğal ilaçların tükenmesi, toplumsal ve bireysel akıl sağlığı, estetik veya kültürel fakirleşmenin etkileri.

Dolaylı, Ertelenmiş ve Yerinden Edilmiş Sağlık Etkileri

Geçim kaybından kaynaklanan sağlık sorunları, nüfusun yer değiştirmesi, çatışma, krizler karşısında yanlış stratejiler.

İnsanın temel ihtiyaçları gıda, su, temiz hava, barınak. Tüm bunlar için doğaya bağlıyız. Doğanın sağlığı insan sağlığından ayırt edilemez. ○

www.sureklilikensurdurulebilirlige.com
ÇIKTI! ÇIKTI! ÇIKTI!



Süreklilik ve sürdürülebilirlik arasındaki 10 fark

İş yaşamından gerçek örnekler

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarıyla gelişim yolları

Daha fazla bilgi için okutunuz!



Elektrik Talebi ve Fiyatlarında Rekorlar Senesi

Uluslararası Enerji Ajansı (International Energy Agency - IEA) Ocak ayında "Elektrik Pazarı Raporu"nu (Electricity Market Report) yayınladı. Rapora göre, 2021 yılında elektrik talebinde 2010 yılındaki finansal krizden bu yana yaşanan en büyük artış olan %6 oranında gözle görülür bir artış yaşandı ve toplam talep saatte 1500 terawatt seviyesine yükseldi. Bunun ana sebepleri olarak da büyüyen ekonomiler ile daha soğuk kışlar ve daha sıcak yazların yaşanması gösterildi. Enerji talebindeki ilk sıçrayış, kömür ve doğalgaz tedarik zincirlerini kuruttu ve tüm elektrik fiyatlarının bir anda yükselmesine neden oldu. Elektrik talebinin en çok artış gösterdiği ülke %10 ile Çin oldu. Kömür arzındaki sorunlar nedeniyle Çin ve Hindistan, 2021 yılının ikinci yarısında elektrik kesintileri yaşadı.

Ajansın toptan elektrik pazarı fiyat endeksi, 2021 yılında bir önceki seneye göre iki katına çıkarak 2016-2020 yılları ortalamasına göre %64 oranında artış gösterdi. Avrupa'daki elektrik fiyatları ise 2021 yılının sonunda, 2015-2020 yılları ortalamasının yaklaşık dört katına ulaştı. Japonya ve Hindistan'da da fiyat artışları rekor seviyelere ulaşırken ABD'de ise doğalgaz kaynaklarının daha erişilebilir olmasından dolayı, fiyat artışı orta seviyede kaldı. 2021 yılında, yenilenebilir kaynaklardan elde edilen enerji ile üretilen elektrik arzı %6 oranında arttı. Fakat bu artış artan talebe yeterince karşılık veremedi. Kömürden elde edilen elektrik arzı %9 oranında arttı ve yaşanan talep artışının yarısından fazlasını karşıladı. Bunların dışında doğalgazdan üretilen elektrik arzı %2, nükleer enerjiden üretilen elektrik ise



%3,5 artış gösterdi. Yenilenebilir enerjinin hızla büyüme-ye devam etmesine karşın kömür ve doğalgazdan elde edilen elektrik miktarı rekor seviyelere ulaştı. Bu nedenle, küresel elektrik sektörünün karbon salımları da son iki senedir düşüş gösterirken 2021 yılında %7 oranında artarak son zamanların en yüksek [seviyesine çıktı](#).

Elektrikli Araçlara Talep Artıyor, Fakat Tedarik?

Uluslararası Enerji Ajansı (International Energy Agency - IEA) Enerji Teknolojileri Politikaları Bölüm Başkanı Timur Gül ve Temiz Enerji Teknolojileri Analisti Leonardo Paoli Ocak ayında "Elektrikli Araçlar" hakkında yeni bir makale yayınladı. Makaleye göre, 2021 yılında satışları 6,6 milyonu bulan elektrikli araçlar, pazar paylarını iki yıl öncesine göre üç katına çıkardı. Küresel ölçekte bakıldığında, elektrikli araç satışında başı çeken ülkeler Çin ve Avrupa bölgesi. Fakat tedarik zincirleri bu talep artışına yetişemiyor. Hedefleri yıllık satışları iki katına çıkarmak olan elektrikli araç üreticileri tedarik zincirlerindeki sıkıntılar ile baş etmeye çalışıyor. Yazarlar, 2012 yılında toplam 130.000 elektrikli araç satıldığını ve şu anda bu rakama yalnızca bir haftada ulaşıldığını belirtiyor. Bu artışın en yüksek olduğu zamanlar pandemi, ekonomik krizler ve geleneksel araçlardaki tedarik zinciri sorunlarına karşın son üç yılda gerçekleşti. 2019 yılında satılan 2,2 milyon elektrikli araç, toplam küresel araç satışının %2,5'una denk geliyordu. 2020 yılında ise elektrikli araç satışı 3 milyona, toplam araçlar içindeki payı ise %4,1'e yükseldi. 2021 yılına gelindiğinde, elektrikli araç satışları iki katını geçerek 6,6

milyona yükseldi ve toplam araçlar içindeki payı %9'a çıktı. 2021 yılında küresel araç satışındaki net artış yalnızca elektrikli araç satışlarından kaynaklandı. En büyük elektrikli araç satış artışının 3,4 milyon adetle Çin'de gerçekleştiği belirtiliyor. Çin'de elektrikli araçların toplam araçlar içindeki payı Ocak 2021'de %7,2 iken 2021 yılı sonunda hükümetin hedefi olan %20 seviyesine yükselmiş. Avrupa'da ise 2021 yılında elektrikli araç satışları %70 oranında artarak 2,3 milyona ulaştı. Avrupa'daki karbon salımı standartları ve elektrikli araçlara getirilen teşvikler bu artışın en önemli sebebi oldu. Avrupa'da elektrikli araçlar ilk kez dizel araçları geçerek toplam araçlar içinde %21 pazar payına ulaştı. Amerika'da ise elektrikli araç satışları iki katına çıkarak yarım milyon seviyesine ulaştı. Toplam araçlar içindeki payı ise %4,5 seviyesine ulaştı. Makalede şu anda trafikte yaklaşık 16 milyon elektrikli araç olduğu ve bunların yılda yaklaşık 30 terawatt-saat elektrik tükettiği belirtiliyor. Elektrikli araçlar sayesinde azalan yakıt tüketimi ve karbon salımına karşın paralelinde artan SUV araç satışları ile bu iyileşmelerin sıfırlandığı belirtiliyor.

En Büyük Üç Çevre Sorunu: Gürültü, Yangınlar ve Bozulan Döngüler

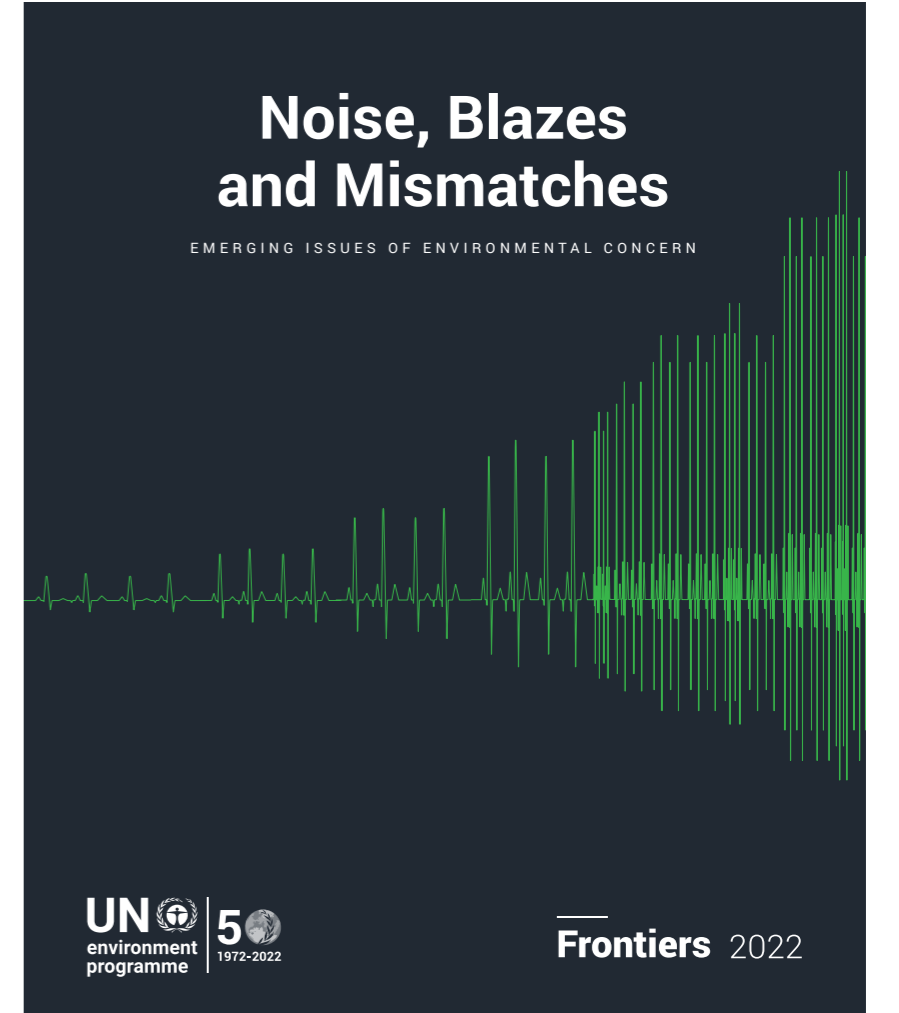
Birleşmiş Milletler Çevre Programı (United Nations Environment Programme - UNEP) Şubat ayında "[Sınırlar 2022: Gürültü, Alevler ve Uyum-suzluklar](#)" (Frontiers 2022: Noise, Blazes and Mismatches) adlı raporunu yayımlayarak dünyamızın son zamanlarda yaşadığı ve yakın gelecekte sorun yaratmaya devam edecek en önemli üç çevre sorununu ortaya koydu. UNEP'in 2016 yılından beri yayınladığı Sınırlar raporları serisinde bu yıl dünyanın öntündeki en önemli sorunlar şehirlerdeki gürültü kirliliği, söndürülmesi güç yangınlar ve bitkilerin çiçeklenmesi, göçler ve kış uykusu gibi doğal döngülerin zamanlarının şaşması olarak belirlendi. Her başlığın ayrı ayrı incelendiği, sebeplerinin, etkilerinin ve çözüm önerilerinin yer aldığı raporda çarpıcı bilgilerden bazıları:

Gürültü Kirliliği Başlığında:

- Avrupa'da uzun vadeli çevre gürültüsü yılda 12 bin prematüre ölümüne ve 48 bin omurga rahatsızlığına bağlı kalp hastalığına sebep oluyor.
- Avrupa'da yaklaşık 22 milyon kişi kronik gürültü kaynaklı sinir rahatsızlığı yaşıyor.

Söndürülmesi Zor Yangınlar Başlığında:

- 2002-2016 yılları arasında, her yıl yaklaşık 423 milyon hektar alan yandı. Bunun yaklaşık %67'si Afrika kıtasında gerçekleşti.
- 2003-2016 yılları arasında her biri ortalama dört-beş gün süren toplam 13 milyon yangın çıktı.
- Küresel ortalamada, her yangın yaklaşık 440 hektar alanı yaktı.
- Avustralya'da bazı yangınlar tek başlarına 1790 hektar alanı yaktı.



Doğal Döngülerin Zamanlarının Şaşması Başlığında:

- Yeryüzünde çiçek açan, yıllık düzenli göç eden ve kış uykusuna yatan birçok canlıların doğal döngülerinin zamanlaması küresel ısınma ve iklim değişikliği nedeniyle şaşmaya başladı.
- Erken gelen ilkbahar, bitkilerin erken çiçek açmasına ve dolayısıyla ürün ve meyvelerin doğru bir şekilde olgunlaşmamasına ve yıllar geçtikçe üret-

kenliklerinin düşmesine sebep oluyor. Gıda olarak kullanılan bitkilerin verimsizleşmesi tarım ve gıda güvenliğinin tehlike altında kalmasına sebep oluyor. ■ Tarımda ekme, biçme, hasat zamanları aşırı sıcaklık ve kuraklık, bazen de seller nedeniyle olumsuz etkileniyor. Bu da yeni tarım teknolojilerinin, yeni tohum arayışlarının ve akıllı tarım uygulamalarının yaygınlaşması gerektiğini doğuruyor. ○

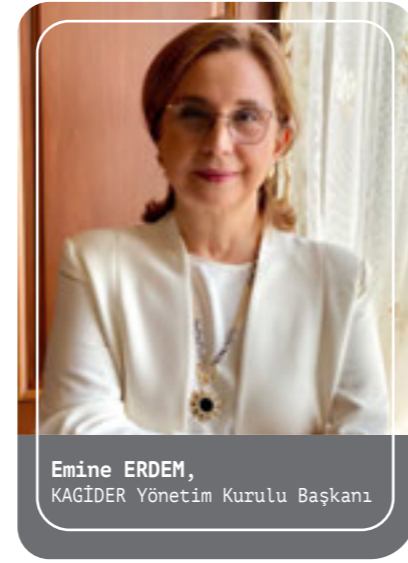
Covid-19'dan Dersimizi Aldık mı?

Sürdürülebilirliğin sağlıkla ilişkisi bundan üç yıl önce birçok insanın kafasında net değildi. Ancak dünyanın 2020'de pençesine düştüğü küresel salgın bu ilişkiyi deyim yerindeyse, "gözümüze soktu". Yine de yeterince farkında olundu mu, emin değilim. İnsanlığın uzum süredir tanıklık etmediği bir felaket olan küresel salgın, bugünlerde farklı yorumlara yol açıyor. Omicron varyantı son derece bulaşıcı olmasına karşın can kayıpları buna paralel bir artış göstermiyor. Kronik hastalığı olmayan, yaşı ilerlememiş ve gerekli dozlarda aşı olmuş insanların görece hafif geçirdikleri bir hastalığa dönüştü. Bu yönüyle, artık salgının niteliğini kaybetmeye ve epidemik bir hastalığa dönüşmeye başladığı yolunda değerlendirmeler yapılıyor. Başta Dünya Sağlık Örgütü olmak üzere bazı uzmanlar da tehlikenin geçmediği, dikkatli olmak gerektiği şeklinde uyarılarda bulunuyorlar. Yine de Avrupa'da ve dünyada bazı ülkelerin Covid-19'un ar-

tık yönetilebilir, mevsimsel bir hastalık olduğu yaklaşımını benimsediklerini ve alınan önlemleri aşamalı olarak kaldırmaya, hayatı normalleştirmeye başladıklarını görüyoruz. Ben tedbiri elden bırakmamak gerektiğini düşünenlerdenim ama şimdilik bu tartışmaları bir kenara bırakıp önümüzde, yakın geleceğe bakmayı istiyorum. Bence sormamız gereken en önemli soru şu: **Biz bu salgından almamız gereken dersi aldık mı?**

Doğanın Dışında Değiliz

Salgının verdiği en önemli ders, biz insanların doğanın dışında olmadığımız, tam tersine onun bir parçası olduğumuzdur. Dünyanın ekosistemlerinde yaşanan gelişmeler bizi doğrudan etkiliyor. Doğa hastalanırsa bizim sağlıklı kalmamız mümkün değil. Günümüzde hızla artan nüfusun doğal alanlar üzerindeki baskısı, bu alanların ve doğal yaşamın giderek daha fazla sömürülmesi ve yok edilmesi, iyi yönetilmeyen



Emine ERDEM,
KAGİDER Yönetim Kurulu Başkanı

tarım ve hayvancılık uygulamaları bizi bu noktaya getirdi. Vahşi hayvanlar, evcil hayvanlar ve insanlar arasındaki etkileşim, koronavirüsün insanlara geçmesine ve pandemiye yol açtı. Bu süreçte gördüğümüz olumlu bir gelişme, olağanüstü bir dönemde pek çok ülkede yönetimlerin kararlılıkla harekete geçmeleri ve daha önce yaşamadığımız önlemleri ve kısıtlamaları uygulamaya koyabilmeleri oldu. Bazen günlerce sokağa çıkamadık, restoranlara, sinemalara gidemedik. Maskelerle dolaşmak zorunda kaldık. Peki, bunu yapabilen hükümetler aynı kararlılığı temelde yatan sorunları çözmek için de gösterebilecekler mi önümüzdeki dönemde? Yoksa sanki bunlar yaşanmamış gibi eski yöntem ve alışkanlıklarla yola devam mı edilecek? Gene baştaki soruya geldik: **Küresel salgından dersimizi aldık mı?**

Birden Fazla Krizle Karşı Karşıyız

İnsanlık olarak kendimizi çok kırılgan hissettiğimiz bir dönemden geçiyoruz. Birden fazla krizle karşı karşıyayız. Bugün küresel düzeyde bir sağlık krizi, iklim krizi, finansal ve ekonomik kriz, çevre krizi yaşıyoruz. Gelecekte Covid-19'dan çok daha şiddetli bir pandemi karşımıza çıkabilir. Hangi kriz olur-

sa olsun hepsinin altında yatan temel neden aynı: İnsanların sürdürülebilir olmayan üretim ve tüketim faaliyetleri. Dünyanın ölçekleri ve kaynakları, bu faaliyetlerin ulaştığı boyutlar karşısında yetersiz kalıyor.

Çözüm yine insanlardan gelecek! Sürdürülebilirliği bütün boyutlarıyla ve hızla hayata geçirmek zorundayız. Sera gazları salınımını azaltılması, doğal kaynakların korunması, yenilenebilir enerji kaynaklarına geçiş, döngüsel ekonomi anlayışının yaygınlaştırılması, küresel ve ulusal düzeylerde sosyo-ekonomik dengesizliklerin giderilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın ve çocukların can güvenliklerinin sağlanması, yaşam koşullarının iyileştirilmesi, eğitime ve sağlık hizmetlerine eşit erişim sağlanması gibi konuların hepsi birbiriyle bağlantılı ve acildir. Yeni dönemde ekonomiler bir kez daha büyü-

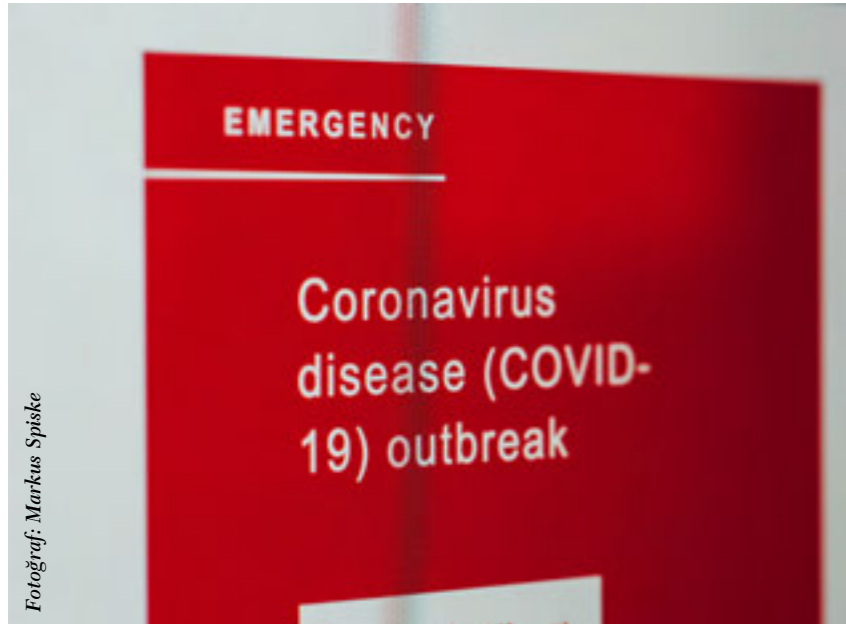
me yoluna girdiğinde bu büyümenin sürdürülebilir olması ve süreçte daha adaletli katılımın sağlanması bir zorunluluktur.

KAGİDER'in öncelikleri

Ülkemizin sürdürülebilirliğin her alanında güçlü adımlar atması gerekiyor. Kadın sorunlarına odaklanan bir sivil toplum kuruluşunun lideri olarak ben, kadımlarla ilgili kısma dikkat çekmeyi isterim: KAGİDER'in önceliklerinin başında kadın girişimcileri desteklemenin yanı sıra kadının her alanda güçlenmesi için mücadele geliyor. Kadının güçlendirilmesi, sürdürülebilir bir ekonomi ve sürdürülebilir bir yaşamın en temel unsurlarından. Kadının ekonomide, siyasette, sosyal yaşamda erkeklerle eşit koşullarda ve sayılarda yer almadığı bir toplumda, sürdürülebilirlikten bahsetmek pek mümkün

değil. **Küresel salgının tüm dünyada ve ülkemizde ekonomik ve toplumsal olarak kadınları daha fazla etkilediğini biliyoruz.**

Türkiye'de en son açıklanan İŞKUR verilerine göre; Aralık 2020'de 1 milyon 402 bin olan kayıtlı işsiz kadın sayısı, Aralık 2021'de %12,7 oranında artarak 1 milyon 579 bine yükseldi. Erkeklerde ise aynı dönemde bu oran %2,2'de kaldı. Kadınların salgın dönemine kadar ülkemizde kaydettikleri mesafeyi kaybetmelerine izin vermemeli ve başta ekonomi olmak üzere bütün alanlarda onların katılımını artırmak için kamu yönetimi, iş dünyası ve ilgili sivil toplum dernekleri olarak birlikte çalışmalıyız. Unutmayalım, toplumsal cinsiyet sorunları çözülmeden sürdürülebilirlik, sürdürülebilirlik sağlanmadan geleceğimiz olmayacak. ○



Fotoğraf: Markus Spiske



Fotoğraf: Anna Sheets

"Kadının ekonomide, siyasette, sosyal yaşamda erkeklerle eşit koşullarda ve sayılarda yer almadığı bir toplumda, sürdürülebilirlikten bahsetmek pek mümkün değil. Küresel salgının tüm dünyada ve ülkemizde ekonomik ve toplumsal olarak kadınları daha fazla etkilediğini biliyoruz"

“İzmir’in Kalkınmasında Sürdürülebilirlik En Ön Sırada”

İzmir Kalkınma Ajansı, Mavi Büyüme Politikaları Birim Başkanı Saygın Can Oğuz, kökleri sürdürülebilir kalkınma kavramına dayanan mavi büyüme ve İzmir’de “mavi büyüme ilkeleri” odağında yaptıkları çalışmalarını anlattı. Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri’nden 14’üncüsü olan “Sudaki Yaşam”ın ve Avrupa Birliği’nin güncel kalkınma stratejilerinin de mavi büyümeyle işaret ettiğini söyleyen Oğuz, gelecek nesilleri dikkate alan bir yaklaşım içinde olduklarını belirtti.

Barış DOĞRU

Bize mavi büyüme kavramını ve İzmir için ne ifade ettiğini açıklar mısınız? Mavi büyüme (blue growth) sürdürülebilir kalkınma kavramına dayanıyor, odağına denizleri ve okyanusları alıyor. Bilindiği gibi sürdürülebilir kalkınma kavramının gelişmesinde son 50 yılda düzenlenen dört Birleşmiş Milletler (BM) konferansı önemli role sahip. 2012 yılında Rio’da düzenlenen dördüncü Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı’nda (Rio+20) doğal kaynaklar ve çevresel unsurların devamını sağlarken ekonomik büyüme ve gelişmeyi teşvik eden “yeşil büyüme” yeni bir konsept olarak ortaya çıktı. Karasal ekosistemlere dayanan bu kavramla birlikte, yaşam ve ekonomiyle doğrudan ilişkili olan okyanuslar, denizler ve iç sulamın insanlık için önemine istinaden “mavi büyüme” ve “mavi ekonomi” kavramları kabul edildi. Rio+20’den bu yana, mavi büyüme kavramı yaygın olarak kullanılıyor ve politikalara konu oluyor. Biraz daha açmak gerekirse kökleri sürdürülebilir kalkınma kavramına dayanan mavi büyüme kavramı denizcilğe bağlı sektörlerin, kıyılar, deniz kaynaklarının çevresel hassasiyetler gözetilerek yönetilmesini ve bu yolla ekonomik büyümenin sağlanmasını amaçlayan uzun vadeli bir strateji. BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri’nden 14’üncüsü

olan “Sudaki Yaşam”, okyanusların, denizlerin ve deniz kaynaklarının, sürdürülebilir kalkınma doğrultusunda muhafaza edilmesi ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasını bir kalkınma önceliği olarak tanımlamıştır. Avrupa Birliği’nin güncel kalkınma stratejilerinin de bir parçası olan mavi büyüme; gıda ihtiyacımızı giderdiğimiz, soluduğumuz oksijenin önemli bir kısmının üretildiği, ulaşım, taşıma gibi sektörlerde fayda sağladığımız ve birçok canlı türünün yaşam alanını oluşturan denizlerin bizlere sunduğu çok yönlü ekonomik potansiyelden sürdürülebilir bir şekilde faydalanmamızı öngörüyor.

Bugün kıyıda ve açık denizde gelişen birçok faaliyetle denizler ve okyanuslar ekonomik kalkınma için giderek daha önemli alanlar haline geldi. Deniz taşımacılığı ve liman hizmetleri, gemi yapımı, onarımı ve geridönüşümü, kıyı turizmi, akuakültür, deniz üstü rüzgar enerjisi, deniz dibi madencilği gibi farklı kollar denizlerle ilişkili “mavi ekonomiyi” oluşturuyor. Avrupa’da mavi ekonominin tüm sektörleriyle birlikte 5,4 milyon iş ve yılda 500 milyar avro katma değer yarattığı tahmin ediliyor. Dolayısıyla denizlerin sağladığı ekonomik faaliyetler gelir, katma değer ve yeni işler yaratılmasında önemli role sahip. Ajansımız 2020 yılı çalışma programıyla birlikte mavi büyüme kavramını bölgemiz için öncelikli hale getirdi; **Deniz Ekonomisi Sonuç Odaklı Programı’nı** (DE-SOP) hayata geçirdi ve bu yönde organizasyonel değişikliğe giderek Mavi Büyüme Politikaları Birimi’ni kurdu. İzmir’in bir liman şehri olmasından hareketle deniz ekonomisinin, özellikle de deniz taşımacılığı ve limanlar bileşenine odaklanan program

ve atılan adımlarla İzmir’de “mavi büyüme ilkeleri” odağında deniz ve kıyı ekonomisinin geliştirilmesi hedefleniyor. Çalışmalarımız, mavi ekonomi ölçeğinde İzmir’in toplam 2,4 milyar dolarlık ekonomik büyüklüğe sahip olduğuna işaret ediyor. Mavi büyüme ekseninde yaptığımız odaklı ve istikrarlı çalışmalarla İzmir’i denizel kaynaklardan istifade eden ve kaynakların sürdürülebilir yönetimini daha iyi sağlayan ileri bir noktaya taşıyabilmeyi istiyoruz.

İzmir Kalkınma Ajansı olarak mavi büyüme ekseninde yaptığımız çalışmalar konusunda bilgi verir misiniz?

Temel amacımız İzmir’de mavi büyüme ilkeleri odağında deniz ve kıyı ekonomisinin geliştirilmesi. Şehrin tarihi, İzmir’de limanın gelişimi ile şehir gelişimi arasında doğrudan bir ilişki olduğunu gösteriyor. Dolayısıyla çalışmalarımız öncelikle limanın İzmir için önemini anlamaya ve göstermeye yoğunlaştı. 2019 yılında hazırladığımız **TCDD İzmir Alsancak Limanı’nın Geçmişten Günümüze Bölge Ekonomisi Açısından Değerlendirilmesi** çalışması, liman gelişiminin İzmir için yarattığı ekonomik büyüklüğün boyutlarını ortaya koydu. Hem bölgemizin kimliği hem de yaratılan ekonomik büyüklük ışığında İzmir limanları ile ilgili çalışmalarımızı derinleştirdik. 2021 yılında farklı alt analiz çalışmalarını tamamlayarak 2022 yılında yayımladığımız **İzmir Limanları Mevcut Durum Analizi ve Gelişim Perspektifi** çalışması, üzerinde şekillendiği veri analizleri ve paydaş katılımı ile birlikte, bölge limanlarının nasıl geliştirilmesi gerektiğine dair bütünsel bir bakış sunuyor. İzmir’in güçlü liman geçmişinin, günümüzün değişen koşulları içerisinde daha ileriye nasıl taşınabileceğine odaklandığımız bu çalışmada **TCDD İzmir Limanı’nın Canlandırılması, Aliağa Limanları’nın Güçlendirilmesi, Çandarlı Limanı’nın Rüzgar Enerjisi Üzerine İhtisaslaşması ve İzmir Liman Otoritesi’nin Oluşturulması** olmak üzere dört ana gelişim perspektifi ortaya koyduk. Alt analiz raporlarıyla birlik-



“Avrupa’da mavi ekonominin tüm sektörleriyle birlikte 5,4 milyon iş ve yılda 500 milyar avro katma değer yarattığı tahmin ediliyor. Dolayısıyla denizlerin sağladığı ekonomik faaliyetler gelir, katma değer ve yeni işler yaratılmasında önemli role sahip”

te ajansımızın internet sitesinde yayımladığımız çalışmamın, hem yerel hem de ulusal boyutta İzmir limanları için yol gösterici olduğuna inanıyoruz. Elbette, İzmir’in deniz ve kıyılar anlamında sahip olduğu potansiyel, limanlarla sınırlı değil. Örneğin, kıyı turizminin çeşitlenmesi anlamında önemli katkı sunacağına inandığımız bir çalışmaya geçtiğimiz yıl başladık. **İzmir Sualtı Kültürel Miras Envanteri’nin Oluşturulması Çalışması** ile dünya deniz savaşları açısından önemli bir konuma sahip olan İzmir’in kıyı sualtı kültür mirasına ışık tutmayı amaçladık. İzmir, 1695 yılı Karaburun Koyun Adaları Osmanlı-Venedik Savaşı, 1649 yılı Foça Osmanlı-Venedik Savaşı ve 1770 yılı Çeşme Osmanlı-Rus Savaşı’ndan günümüze kalan çok sayıda batığı bulunduruyor. Foça’dan başlayarak Karaburun Yarımadası kıyılarını takip eden ve sonrasında sırasıyla Uçburun, Çeşme Fener Burnu, Tekne Burnu, Karaabdullah Burnu, İnce Burnu ve Teke Burnu arasındaki bölgede çalışmalar yürüttük. İzmir’in Sualtı Kültürel Miras Envanteri’ni oluşturup bölgemizin koruma altına alınarak kültür ve dalış turizmine kazandırılmasını planlıyoruz. Saydığımız çalışmaların yanı sıra 2021 yılında başladığımız ve halen devam eden **Yeşil ve Mavi Dönüşüm Mali Destek Programı (YMDP)** ile bölgemizdeki girişimci ve üreticileri kaynakların daha verimli ve doğru kullanımına yönlendir-

meyi ve sürdürülebilir üretime destek vermeyi amaçlıyoruz. Ajansların klasik destek programlarından hem içeriği hem de başvuru kolaylığıyla ayrılan ve yenilikçi bir anlayışla tasarladığımız destek programı bölgemizde yoğun ilgiyle karşılaştı.

İzmir Kalkınma Ajansı’nın yürüttüğü “Yeşil ve Mavi Dönüşüm Programı”nı anlatır mısınız?

Yeşil ve Mavi Dönüşüm Programı (YMDP) İzmir’in karşı karşıya olduğu çevresel baskının azaltılması, bölgemizin ekonomik dayanıklılığının artırılması ve bu doğrultuda doğal kaynakların kullanımında gelecek nesilleri de dikkate alan bir yaklaşımın girişimciler ve üreticiler tarafından benimsenmesi için geliştirilmiş bir mali destek programı. Programın bileşenlerinden biri olan girişimciler bileşeninde sanayi, tarım ve hizmetler sektöründe daha az kaynak kullanımını hedefleyen sürdürülebilir üretim tekniklerinin geliştirilmesi ve yerleştirilmesi anlamında projeleri bulunan girişimcileri destekliyoruz. Diğer bileşen olan üreticilerde ise sanayi ve tarım sektöründe daha az kaynak kullanmayı hedefleyen sürdürülebilir üretim tekniklerinin kullanımını yaygınlaştıran projelere destek sağlıyoruz. Ayrıca, **temiz enerji** ve **temiz teknolojiler** öncelikli olmak üzere orta-yüksek veya yüksek teknoloji seviyesinde tedarik

ve değer zincirine dahil olmak isteyen firmaların projeleri, yüksek katma değerli ürün üretmek ya da yeni bir ürünün üretimine yönelik sektör değişikliği gerçekleştirmek isteyen projeler de önceliğimiz içinde. Belirtilen alanlarda öncü, özgün ve örnek projelerin ortaya çıkmasını hedeflediğimiz YMDP, mart ayında son başvurularını alacak. Toplam 50 milyon TL bütçe ayırdığımız programla ilgili tüm bilgilere [İzmir Kalkınma Ajansı](#)'nın internet adresi üzerinden ulaşılabilir.

Mavi büyümeyle ilgili destekler dışında başka tür faaliyetleriniz var mı, kısaca bahsedebilir misiniz?

Kuşkusuz bölgelerin sahip olduğu mavi ekonomi potansiyelinin geliştirilmesi için en önemli koşul, denizel kaynaklarımızın sürdürülebilir kullanımı. Bu açıdan mavi büyüme yaklaşımı okyanus ve denizlerin gelecek nesiller için sürdürülebilir biçimde yönetilmesini içeriyor. Yüzyıllar içinde denizin sınırsız kullanımından birbirine uyumlu, sürdürülebilir ve katma değerli ekonomik faaliyet seçeneklerine yönelimin olduğu gelişim süreci, çevre ve sürdürülebilirliği ve sürdürülebilirlik odağındaki teknolojik ilerlemeleri zaruri hale getirdi. Bu bağlamda, yenilikçi teknolojiler için önemli çalışma alanları mevcut. Gemi balast suyunun artırmadan deniz yapılarında çevreyle dost yeni tasarım ve malzemelere, su ürünleri yetiştiriciliği için yeni organik yem çalışmalarından daha az enerji tüketimi sağlayacak liman otomasyon teknolojilerine uzanan geniş bir yelpazedeki çalışma alanları aynı zamanda **mavi girişimciliğin** odağını oluşturuyor. İzmir'de mavi girişimciliği geliştirmeye yönelik çalışmaları bölgenin yenilikçi teknolojileri üreten bir merkez olması yolunda önemli görüyoruz. Bu doğrultuda, 2021 yılında deniz teknolojileri odağında bir girişimci yükseltme programı uygulamaya başladık. Türkiye'de alanında ilk olan **BlueTech İzmir 2021 Programı** ile çevreye duyarlı denizcilik teknolojileri, sensör, otomasyon ve takip teknolojile-

“Çevresel riskler karasal alanları olduğu gibi denizel alanları da tehdit ediyor. Yarı açık bir körfez etrafına konumlanan İzmir şehri için bu risklerin daha da büyük seviyede olduğunu düşünüyoruz”

ri, ileri imalat, güvenlik, denizden enerji üreten teknolojiler, tersaneler, limanlar, marinalar ve lojistik gibi öncelik alanlarında çalışan girişimlerin tespit edilmesi ve geliştirilmesi amaçlandı. Bu yönde gelişen girişimcilik ekosistemi ve artan işbirlikleriyle Türkiye'nin deniz teknolojileri alanındaki potansiyelini ortaya çıkararak İzmir'in bu alanda bir cazibe merkezi olmasını hedefliyoruz. Programda altı haftalık eğitim ve mentorluk kampı sonrasında girişimciler, kasım ayında yapılan buluşma gününde deniz teknolojileri alanındaki 40 kurum, kuruluş ve yatırımcı ile buluşma ve kurumsal aktörlere ürünlerini tanıtmaya imkanı buldu. Programın 2022 yılında da devam etmesini planlıyoruz.

Maruz kaldığı çevresel riskler bağlamında bir liman kenti olarak İzmir'in denizleri hangi tehditlerle karşı karşıya?

Çevresel riskler karasal alanları olduğu gibi denizel alanları da tehdit ediyor. Yarı açık bir körfez etrafına konumlanan İzmir şehri için bu risklerin daha da büyük seviyede olduğunu düşünüyoruz. Denize karışan atıklar ve özellikle plastik kirliliği denizlerimizin sürdürülebilirliğini tehdit eden etkenler arasında. 629 km'lik kıyı şeridinde sahip İzmir, dünyanın en nadir 12 memelisi arasında yer alan Akdeniz fokuna, Türkiye'de var olan 426 kuş türünden 210'una ev sahipliği yapıyor. İzmir'deki ekosistemin korunabilmesi ve deniz kirliliğinin azaltılması amacıyla gerek kirliliğin kaynağında önlenmesi gerekse denizde bulunan biyobozunur olmayan plastik



içerikli atıkların toplanması yönünde projeleri önemli görüyoruz. Dünyada denizleri tehdit eden faktörler arasında deniz emisyonları öne çıkıyor. Dünya ticaretinin artması, bunun çok büyük oranda deniz taşımacılığı ile karşılanması deniz emisyonlarını bugün oldukça önemli bir konu haline getirmiş durumda. Dünya Denizcilik Örgütü (IMO) yürürlüğe koyduğu düzenlemelerle uluslararası taşımacılığa ciddi emisyon sınırlamaları getirdi. Deniz emisyonları ve yanı sıra artan yakıt fiyatları göz önüne alındığında elektrikli tekne pazarının önümüzdeki yıllarda gelişen bir eğilimde olacağını öngörüyoruz. Bölgemizde öne çıkan tekne ve yat imalatı sektörünü bahsettiğim riskler ve eğilimler ışığında yönlendirmek ve ihtiyaç duyulacak dönüşüme yardımcı olmak için elektrikli tekne ve yat üretimine yönelik bir fizibilite çalışması gerçekleştirdik. **Elektrikli Tekne ve Yat Üretimine Yönelik Tersane Kurulumu Ön Fizibilite Çalışması**, yatırımcıları bu alanda teşvik etmek ve İzmir'de elektrikli tekne üretimini desteklemek amacıyla tersane yer alternatifleri, üretim teknolojisi tespiti, tersane projelendirilmesi ve kurulum maliyetinin yanı sıra çevresel ve sosyal etki analiz-

lerini içeriyor. 2021 yılında yayımladığımız bu çalışmamıza internet sitemizden ulaşılabilir. Hem bu çalışma hem de bahsettiğim diğer çalışmalar ayrıca Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü'nün hizmete açtığı Kalkınma Kütüphanesi'nde de incelenebilir.

Deniz taşıtlarının sebep olduğu bir diğer çevresel risk zehirli tekne boyaları. Her ölçekteki deniz taşıtlarının deniz suyu, rutubet ve güneş ışığı gibi faktörlerden etkilenip tahrip olmamaları için üzerlerine kaplanan boyaların zaman içerisinde suda çözünerek ekosisteme zarar verdiği biliniyor. Deniz taşıtlarının su altında kalan kısmının organizmalarca kaplanması araçların hızının azalmasına ve yakıt sarfiyatı ile emisyonların artmasına da neden oluyor. İzmir'in güçlü olduğu kimya ve boya endüstrisini mavi teknolojiler alanına yoğunlaştırmak ve bölgemizde doğa dostu tekne boyalarının üretimini geliştirmek için bir fizibilite çalışması gerçekleştirdik. **İzmir İli Çevre Dostu Kendini Temizleyen (Antifouling) Boya Üretimi Ön Fizibilite Çalışması** çevre dostu, zehirli olmayan, kendini temizleyen antifouling boya üretimi için yapılacak

yatırımlara yol gösteren bir çalışma olarak incelenebilir. Ayrıca, denizlerimizin sürdürülebilirliğini sağlamak ve katma değeri artırmak için yeni türler alanında da çalışmalar yürütüyoruz. Dünyada tüketim pazarına sahip yüksek katma değerli bir ürün olan, deniz ekosisteminin devamlılığını sağlamada önem arz eden deniz patinecinin kültür ortamında yetiştirilmesi ve işlenmesine yönelik **İzmir İli Deniz Patineci Üretim ve İşleme Tesisi Fizibilitesi** de bu konudaki yatırımlara ışık tutacak bir çalışma olarak önem taşıyor.

Sera gazı seviyelerindeki artışın ana sorumlularından biri de enerji sektörü. Küresel çözümün bir parçası olarak İzmir'de mavi enerji alanında yapılan çalışmaları anlatır mısınız?

Mavi enerji, mavi ekonominin önemli bir bileşeni. Mavi enerji içinde denizüstü rüzgar enerjisi, diğer türlere (dalga enerjisi, gelgit enerjisi gibi) göre teknolojisi en fazla gelişmiş tür. Bugün kullanılan karasal rüzgar enerjisindeki potansiyelin yanında, mevcut çalışmalar İzmir'de denizüstü rüzgar enerjisinde de önemli bir potansiyel olduğunu gösteriyor. Diğer yandan, ajansımız rüzgar enerjisi sektörünü yalnızca enerji üretimi boyutuyla değil, ekipman üretimi boyutuyla da ele alıyor ve çalışmalarında bu alana da ayrı bir önem veriyor. Yarattığı ekonomik değerini yanı sıra çevreye duyarlı bir yenilenebilir enerji kaynağına dayalı olması ve enerjinin yerleştirilmesi anlamında olumlu katkılar sağlaması da bu sektörü pozitif dışsallıklar açısından güçlü kılıyor. 2021 yılında yayımladığımız **Rüzgar Enerjisi Sektörü ve İzmir Denizüstü Rüzgar Enerjisi Yol Haritası** bölgemizin sahip olduğu potansiyelin sunduğu fırsatları değerlendirmek için bir yol haritası ortaya koyuyor. Kendi alanında ilk olma özelliği taşıyan raporda rüzgar enerjisi sektörünün güncel durumu, hem ulusal hem de İzmir özelinde enerji üretimi ve ekipman imalatı boyutlarıyla inceleniyor. Çalışma, sektöre ilişkin yakın gelecekteki en önemli gelişme potansiyel-

linin denizüstü rüzgar enerjisi alanında olduğunu gösteriyor. İzmir'in denizel alanları, ülkemizin en önemli denizüstü rüzgar potansiyeline sahip alanlar olmasıyla da öne çıkıyor. Çalışmamın sonunda yer verilen **“İzmir Denizüstü Rüzgar Enerjisi Yol Haritası”** ile İzmir ve çevresinde sektörün denizüstü rüzgar enerjisi alanında gelişimine ilişkin yapılması gerekenlere dikkat çekiliyor. Mavi enerji alanında saydığımız tespitler aslında üzerinde çalıştığımız İzmir limanları konusuyla da ilişkili. Üretilen ekipmanların büyüklüğü ile özel üretim ve lojistik ihtiyaçlara sahip bir sektör olarak rüzgar enerjisi sektörünün İzmir'deki hızlı gelişiminin bölgemiz liman ihtisaslaşması için de bir fırsat yarattığını düşünüyoruz. Bu bağlamda, Çandarlı Limanı gelişim stratejilerinde konunun göz önünde tutulması önem taşıyor.

Sizece, politikalarımızın gelecek nesillerdeki karşılığı neler olacak?

Politikalarımızın odağını sonraki nesillere iyi bir miras bırakmamız oluşturuyor. Çevresel baskılarla karşı karşıya olan İzmir'in kalkınmasında sürdürülebilirliği en ön sırada ele alıyoruz. Yeşil büyümeyi ajansımızın temel bir çalışma alanı olarak benimsedik. Diğer yandan sahip olduğumuz deniz ve kıyılar düşünülürken mavi büyüme, sürdürülebilir kalkınmaya yönelik benimsediğimiz diğer öncelik alanı. İzmir'de denizlerimizin ve kıyılarımızın potansiyelini istihdam ve büyüme için kullanmayı, bununla beraber ekosistemin ve biyoçeşitliliğin devamını güçlendirmeyi istiyoruz. Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımının gerektirdiği adımları atmak esasen artık bir seçim değil, tüm dünya için bir mecburiyet. Mavi büyüme alanındaki çalışmalarımızın bölgemiz için bu hedeflere önemli katkı sağlayacağına inanıyoruz. Mavi büyüme alanında İzmir'in sahip olduğu potansiyelin anlaşılması ve bu potansiyelin doğru bir şekilde kullanılması yönünde çalışmalarımız devam edecek. Son olarak İzmir'e ilişkin mavi büyüme ilkeleri odaklı işbirliklerine açık olduğumuzu belirtmek isterim. ○

Rotamızı Adalete ve Eşitliğe Çevirdiğimiz Bir 8 Mart'a Doğru

“Toplumsal cinsiyet eşitliğinin neden önemli olduğuna ve bunun kurumlara sağlayacağı faydalara dair çok fazla veri sunabiliriz. Ancak bu veriler bir gerçeği değiştirmiyor: Konuştuklarımızı eyleme geçirmediğimiz yıllar boyunca aynı şeyleri konuşmaya devam edeceğiz.”

Yılın o zamanı geldi. 8 Mart vesilesiyle dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınların hayatın her alanındaki emeklerini kutluyoruz. Diğer yandan ise önce can güvenliklerine yönelik tehditleri; ekonomik, sosyal ve siyasal alanlardaki mücadelelerini, sistemsel zorlukları neden ve nasıl yeniden ürettiğimizi, çözüm yollarını ve nerede tıkandığımızı konuşmaya devam ediyoruz. Zaman zaman tartışmalar toplumsal cinsiyet eşitliğinin ötesine geçerek daha geniş kapsamda çeşitlilik ve kapsayıcılığa ve bunun toplumun her alanında sağladığı faydalara uzanıyor.

Peki, Neden Hâlâ Konuşuyoruz?

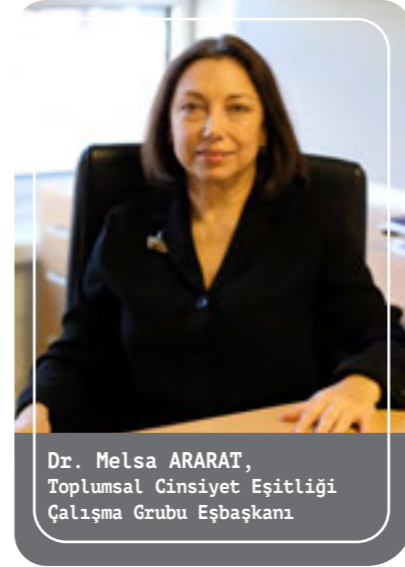
Kadınların eşitlik mücadelesi çok uzun yıllar öncesine dayanıyor. Konunun çeşitli boyutları tartışılıyor, politikalar, yasalar hayata geçiyor. Buna rağmen toplumsal cinsiyet eşitliği hem yerel hem de küresel çapta ilerlemenin en yavaş olduğu alanlardan biri. Küresel ve bölgesel seviyede birçok araştırmanın ve endeksin sonuçları da bu durumu teyit ediyor. Raporlar, kadınların ekonomik kriz ve pandeminin ardıl etkilerinden erkeklere oranla daha fazla olumsuz etkilendiklerini gösteriyor. Bu süreçte bakım işlerinde kadınlar erkeklere göre üç kat daha fazla sorumluluk üstlendi. 2019 ve 2020 yıllarında, kadın istihdamı erkeklere oranla %40 daha fazla azaldı. [Kadınlar erkeklerden %16 daha az kazanıyor.](#)

İş dünyasında eşitlik için çabalar var

ama ilerleme yavaş. Deloitte ve %30 Kulübü'nün “Women in the Boardroom” [2022 yılı raporuna](#) göre küresel seviyede yönetim kurulunda kadın oranı geçtiğimiz iki senede yalnızca %2,8 puanlık bir artış göstererek %19,7 oldu. Değişim oranı bu hızla devam ederse yönetim kurullarında 2045 yılından önce eşitliği sağlayamayacağız. Yönetim kurullarında durum bu haldeyken kadın yönetim kurulu başkanı (%5,3) ve kadın CEO'ların oranlarına (%5) baktığımızda üst yönetimde daha fazla kadın lider görmemiz için önümüzde çok uzun yıllar olduğunu tahmin etmemiz zor değil. Değişimin alışlagelmiş hızda gerçekleşmesini bekleyecek zamanımız yok. Artık temel bir düşünce değişikliğine, daha kararlı politikalara, somut hedeflere; kısacası harekete geçmeye ihtiyacımız var.

Farkındalıktan Eyleme

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin neden önemli olduğuna ve bunun kurumlara sağlayacağı faydalara dair çok fazla veri sunabiliriz. Ancak bu veriler bir gerçeği değiştirmiyor: Konuştuklarımızı eyleme geçirmediğimiz yıllar boyunca aynı şeyleri konuşmaya devam edeceğiz. Kadın istihdamındaki payı, geniş coğrafyalara yayılan değer zincirleri ve geniş kitlelere ulaşabilme kapasitesiyle toplumu dönüştürme gücü olan iş dünyası, bu konuda da önemli bir aktör olarak karşımıza çıkıyor. Toplumsal cinsiyet eşitliği, bugün birçok



Dr. Melsa ARARAT,
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği
Çalışma Grubu Eşbaşkanı



Dr. Erdal KARAMERCAN,
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği
Çalışma Grubu Eşbaşkanı

şirketin öncelik verdiği alanlardan biri. İş dünyasının en çok odaklandığı alanları ise işgücüne katılım oranı, bakım hizmetleri, eşit işe-eşit ücret, ebeveyn izinleri, kadın girişimciliği, cam tavan gibi başlıklar oluşturuyor. [UN Global Compact'in 2021 yılı CEO Araştırması'na](#) göre şirketlerin %81'i eşit fırsat politikasını benimsemiş durumda. Araştırmaya katılan şirketlerin yarısından fazlası (%55) doğum izni, çocuk bakımı ve doğum sonrası izin desteği dahil olmak üzere çalışan annelere destekleyen politikalara sahip

olduğunu bildirdi.

UN Global Compact'in bir başka çalışması ise şirketlerin taahhüt ve politikaları uygulama, ilerlemeyi ölçme ve raporlama konularında desteğe ihtiyacı olduğunu ortaya koyuyor. 8 Mart'ta yayımlanan “WEPs Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Analizi Aracı Raporu” söz konusu öz değerlendirme aracını dolduran 117 ülkeden 2.682 şirketin toplu bulgularını sunuyor. Finansal hizmetlerden enerjiye kadar çeşitli sektörleri kapsayan rapora göre, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik taahhüt veren şirketlerin oranı, 2020 yılına göre %10 artış gösterdi. Ancak bu taahhütleri uygulama, ölçüm ve şeffaflık seviyeleri %1-2 seviyelerinde seyrediyor. Bu durum da bir kere daha şirketlerin taahhütlerini eyleme geçirmekte zorlandıklarını bizlere gösteriyor.

Hedef Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

UN Global Compact'in tam da bu amaçla hayata geçirdiği Target Gender Equality (Hedef Toplumsal Cinsiyet Eşitliği) Programı, kadınların üst düzeyde temsili ve liderliği için iddialı ve gerçekçi hedefler belirleme ve bunlara ulaşma konusunda şirketleri des-

teklüyor. Program sayesinde şirketler performans analizi, kapasite geliştirme atölyeleri, online eğitimler, birbirinden öğrenme ve çok paydaş diyalog ortamlarına erişiyor. 2021-2022 yılında 44 ülkede uygulanan programa 25'i Türkiye'den olmak üzere 800 şirket katıldı. Programın ilk yılında 16'sı Türkiye'den olmak üzere 300'den fazla şirket eylem planlarını hazırladı ve üst yönetimlerine sundu. Bu şirketlerin %90'ı üst yönetimde, %68'i yönetim kurulu seviyesinde kadın liderliğini artıracak hedeflerini hazırladı. Şirketlerin %38'i ise 2025'e kadar kurumlarında toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamayı hedefledi. Bu hedeflerde

“Toplumsal cinsiyet eşitliği, bugün birçok şirketin öncelik verdiği alanlardan biri. İş dünyasının en çok odaklandığı alanları ise işgücüne katılım oranı, bakım hizmetleri, eşit işe-eşit ücret, ebeveyn izinleri, kadın girişimciliği, cam tavan gibi başlıklar oluşturuyor”

şirketlerin hangi aşamada oldukları takip ediliyor. Programın ikinci döneminin kapanış etkinliği, 15 Mart'ta, Target Gender Equality LIVE etkinliği ile gerçekleşecek. Birleşmiş Milletler, sivil toplum, akademi ve iş dünyası liderleri toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik somut adımları, taahhütleri ve iyi uygulamalarını paylaşacak.

Geçtiğimiz yıl elde ettiğimiz bu başarı ve şirketlerimizin uygulamaları bizlere ilham ve umut veriyor. Toplumsal cinsiyet uçurumunu azaltmak için çabalarımızı ivmelendirmemiz, etki alanımızı büyütmemiz şart. Global Compact Türkiye olarak iş dünyasını desteklemeye ve işbirlikleriyle ortak çabayı büyütmeye devam ediyoruz.

Bir sonraki 8 Mart'ı nasıl kutlayacağımız bugün atacağımız adımlara bağlı. Gelecek yıl hâlâ eşitliğin öneminden, kaybettiğimiz fırsatlardan, torunlarımızın dahi göremeyecekleri adil ve eşit bir gelecek hayalinden bahsedebiliriz. Veyahut eşitlik için yol haritamızı, somut hedeflerimizi ve elde ettiğimiz gerçek ilerlemeyi konuşabiliriz. Rotamızı adalete ve eşitliğe çevirdiğimiz bir 8 Mart'ta yeniden buluşmak dileğiyle... ○



Sağlıklı İnsan Sağlıklı Toplum Sağlıklı Gezegen

✍️ Elif YAŞAR, Bulut BAGATIR ve Barış DOĞRU

Pandeminin bize öğrettiklerinden en önemlisi belki de, yeryüzündeki her şeyin birbirine görülmez bağlarla bağlı olduğu. Hepimiz birbirimize bağlıyız; ilişkiyiz, çoğu zaman bunu fark etmesek de... Bir bireyin sağlığı, çevresindeki insanların sağlığından bağımsız değil. Bu nedenle kendini koruma, başkalarını korumaktan geçiyor. Başkalarını koruma ise kendini korumaktan.

Ama yalnızca insanlık ailesine bağlı olmadığımızı da gördük. Biz aynı zamanda doğanın bir parçasıyız. Doğanın kendi dengelerini ve yapısını bozduğumuzda, aslında kendimizi bozuyoruz, zedeliyoruz. İnsanın, doğanın içine böylesine hunharca dalmasının sonuçlarını bugün Covid-19 virüsüyle tanışarak gördük; bundan önce SARS ve Ebola virüsleriyle görmüştük. Yarı da, böyle devam edersek başka bulaşıcı organizmalarla göreceğiz.

Ayrıca konu, virüslerle de sınırlı değil. Tüm faaliyetlerimizle yarattığımız iklim krizinin, çok farklı mekanizmalarla insan sağlığının üzerinde derin etkilere sahip olduğunu; böyle giderse daha da fazla sorun yaşayacağımızı da net olarak biliyoruz. Sıcak hava dalgalarının artışı, birçok coğrafyada önemli sağlık sorunlarına yol açarken, iklim rejimlerindeki bozulmanın tropikal hastalık ve hastalık taşıyıcılarının yayılmasına sebep olduğunu görüyoruz. Yine iklim krizinin ruh sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerine dair de birçok araştırma var elimizde.

Pandemide bir şey daha gördük aslında: Hemen hemen istisnasız tüm ülkelerin sağlık sistemlerinin kırılganlığını ve zayıflığını. Ani veya adım adım gelen sağlık krizlerine yanıt vermek kapasitesinden yoksun bu sağlık sistemlerinin en büyük sorunu ise, kamusal bir yaklaşıma sahip olmaması şeklinde görünüyor. 1980'lerden başlayarak, devletlerin kamu sağlık hizmetlerinden çekilmesinin ve alanı neredeyse kendi haline bırakmasının derin sonuçlarından biri aslında pandemide bizzat yaşadığımız hayal kırıklığı. Koruyucu, önleyici sağlık sistemlerinin yokluğu, tüm dünyaya esassh bir ders vermiş gibi görünüyor.

Diğer bir ders ise, bölgesel eşitsizliklerin, bu sağlık krizlerini daha da derinleştirdiği. Afrika ve diğer daha az gelişmiş ekonomilere sahip birçok bölgedeki aşılama oranlarına bakmak bile yeterli bu durumu görmek için...

Dolayısıyla, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın üçüncü başlığı olan "Sağlıklı Bireyler"i oturup hızlıca gözden geçirmemiz gereken bir dönemdeyiz. Sürdürülebilir kalkınmanın temel başlıkları ile "Sağlık Sistemleri" konusunu yeniden ele almak, artık kaçınılmaz bir sorumluluk ve görev...

Sağlıklı bireylere ulaşmanın yolu, sağlıklı bir toplundan, kapsamlı ve küresel bir kamu sağlığı devriminden ve elbette sağlıklı gezegen için ayağa kalkmaktan geçiyor...





“Kamucu Bir Sağlık Sistemine ve Daha Çok Bilgiye İhtiyacımız Var”

Pandemi süreci, en gelişmiş de dahil olmak üzere ülkelerin sağlık sistemlerinin ne kadar yetersiz olduğunu açık bir şekilde gösterdi. Türkiye’de pandemi sürecinde, görüşleriyle hem Türkiye’nin hem de dünyadaki sağlık sistemlerinin zaafı konusunda daha fazla bilgi edinmemizi sağlayan önemli isimlerden biri de Bursa Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Kayıhan Pala oldu. Pala, hem pandemi hem de iklim krizi bağlamında, Türkiye ve dünyadaki sağlık sistemlerinin temel sorunları konusundaki sorularımızı yanıtladı.

 Barış DOĞRU

Pandemiden önce de bu sorunlar büyük ihtimalle orada duruyordu ama pandemiyle birlikte, dünyanın gelişmiş ülkeleri de dahil olmak üzere sağlık sistemlerinin oldukça zayıf ve kırılgan olduğunu daha net bir şekilde gördük. İsterseniz önce bu sorunun arkasında ne yattığını biraz konuşalım. Gelişkin ülkeler bile neden bu kadar hazırlıksız ve neden bu kadar zayıf sağlık sistemlerine sahip? Sağlık sistemleri açısından bakıldığında temel sorun sağlığın metalaştırılması. Eğer sağlığı “Big Pharma” sağlık teknolojisi ile ilgilenen şirketlerin bir sermaye birikimi alanı biçimine dönüştürecek olursanız; o zaman insanların sağlığını korumayı değil, hastalandıktan sonra tedavi etmeyi öncelersiniz. Dünyadaki çoğunluk ülkelerin temel problemi buydu. Bir uç örnek olarak Küba örneği verilebilir. Küba’da sağlık koruma yaklaşımı öncelikli olduğu için, bugün örneğin 1 milyon kişi başına ölüm sayısına bakıldığında Küba dünyada en düşük ölüm sayısına sahip ülkelerden biridir. Ama çok daha yüksek gelirli ülkeler, örneğin İsveç, ABD ve İngiltere gibi ülkeler söz konusu olduğunda aslında aktarabilecekleri çok daha yüksek kaynakları olmasına rağmen; korumayı değil, hastalandıktan sonra tedavi etmeyi ön plana çıkardıkları için Covid-19 Pandemisi’nde başarısız oldular. Pandemi denildiği zaman aslında, bulaşıcı hastalıklar öze-

linde birkaç vurgu yapmak gerekecek. Bunlardan biri şu: Uzun yıllardır bulaşıcı hastalıklar yalnızca -deyim yerindeyse- Afrika ülkelerinin ya da geride bırakılmış Güney’in sorunu olarak algılandı. Son 40 yıldır aslında dünyayı tehdit etme potansiyeli olan 40 kadar bulaşıcı hastalık gündeme geldi. Ama bunlar ağırlıklı olarak Afrika, bir miktar Asya, bir miktar Güney Amerika gibi ülkelerde görüldüğü için; Batı bunu kendi için bir sorun biçimine dönüştürmedi, algılamadı. Oysa Koronavirüslerden yola çıkacak olursak bu virüsler, ilk defa 1960’larda tanımlanmıştır. Sonra bunlar, 2003’te SARS (Ciddi Akut Solunum Yolu Sendromu) adıyla bilinen bugünkü hastalığın öncülü diye nitelendireceğimiz bir bulaşıcı hastalığa yol açtılar. Hemen ardından 2007 yılında Çin’den halk sağlığı meslektaşlarımız, yayımladıkları makaleler ile dünyayı uyardılar: 100 kadar üyesi olan koronavirüs ailesinden bazılarının, hayvanlarda hastalık yapma becerisi dışında Zoonoza yani insanlarda hastalık yapma becerisine dönüşme olasılığı da var. İşte SARS, bize bunu gösterdi. Bu nedenle bunu ciddiye alalım. Sağlık sistemlerimizi bulaşıcı hastalıklara karşı, -sizin deyiminizle- kırılgan olmaktan kurtaralım ve hem aşı hem de ilaç ve tedavi protokolleri üzerine çalışalım. Ancak küresel kapitalist sistemde sağlığı metalaştıran hakim yaklaşım, buna çok ilgi göstermedi. 2012’de biliyorsanız bu defa başka bir koronavirüs olan MERS (Ortadoğu solunum sendromu) adıyla, bu sefer Suudi Arabistan kaynaklı olmak üzere karşımıza çıktı. Türkiye’den de bir yurttaşımız hayatını kaybetti. Dünya, yine -Çin ve Güney Kore gibi ülkeleri saymazsak- bunu ciddiye almadı. Sonra Covid-19 gündeme geldi. O noktada birkaç önemli sorunun daha fazla tartışılmasını istiyorum aslında. Birincisi; Çin’in bu hastalığa erken tam koyma ve duyurma konusunda bir sıkıntı yaşadığı. Bunu artık bütün dünya biliyor.



“İnsanı değil parayı odağına koymuş sağlık sistemleri bulaşıcı hastalıklara karşı güçlü yanıt verme potansiyeline sahip değildir. Biz de bu pandemide bunu çok net görmüş olduk”

Bir şeffaflık problemi yaşandı değil mi? Bunu, Çin’deki otoriter sistemle ilişkilendirebilir miyiz?

Bir tek otoriter sistemlerle sınırlamaya bu. Başka ülkelerde olsaydı durum çok farklı olur muydu, emin değilim doğrusu. İkinci olarak da Çin bunu geciktirerek kabul etmek zorunda kaldı. Bence en az Çin’in hataları kadar önemli Dünya Sağlık Örgütü’nün (DSÖ) bu süreçte çok yavaş davranması. İlk 31 Aralık 2019’da bunu duyurduktan sonra, sürece müdahil olmaya ve Çin’deki DSÖ ekipleri ile ortak bir değerlendirme yapmaya çalıştılar ama bu çok uzun sürdü. Ve 30 Ocak’ta durumu değerlendirdikleri toplantıda pandemi ilan etmediler. Bunun yerine Uluslararası Halk Sağlığı Acil Durumu ilan ettiler. Bu da tabii önemli bir ilandı ama pandemi kadar etkili değildi. Biliyorsunuz pandeminin DSÖ tarafından ilan edilmesi, 11 Mart gününe denk geldi.

Rastlantı eseri o gün Türkiye’den de ilk doğrulanmış hastanın saptandığı, duyurulduğu gündür.

Özetleyecek olursak; insanı değil, parayı odağına koymuş sağlık sistemleri bulaşıcı hastalıklara karşı güçlü yanıt verme potansiyeline sahip değildir. Biz de Covid-19 Pandemisi’nde bunu çok net görmüş olduk. Aslında bahsettiğim bizim için hiç yeni bir şey değil. Biz hem Türkiye’den hem dünyadan halk sağlığı olarak konuyu yıllardır dile getiriyorduk zaten. Bir ülkenin sağlık sisteminin koruma ağırlıklı ve birinci basamak ağırlıklı olmaktan çıkarılarak; tedaviye, hastanelere, uzman hekimlere, ilaca ve tıbbi teknolojiye ağırlık verecek şekilde kurgulanması doğru değil. Bu durum, pandemide bizleri şaşırtmayacak ciddi sonuçlar ortaya çıkardı. Eğer tam tersi bir yaklaşım hakim olsaydı, bugün dünyada bu pandeminin, hastalanmalar ve ölümler açısından yükünün çok daha az olabileceğini görebilirdik.

Dünyada 80’lerden itibaren devletlerin sosyal hizmetlerden; sağlık ve eğitim gibi bütün kamusal hizmet alanlarından çekilmesinin arkasında deregelasyon ve neoliberal politikalarının olduğu biliniyor. Bu durum Türkiye için de geçerli diye düşünü-

yorum. Bu konudaki değerlendirmelerinizi alabilir miyiz?

Küresel kapitalizmin neoliberal sağlık reformlarına girmeden, Türkiye'nin örneğin 1980'e kadarki bulaşıcı hastalık deneyiminden söz etmeyi isterim, çünkü genç Türkiye Cumhuriyeti 1923'te kurulduğunda aslında ciddi bir bulaşıcı hastalık sorunuyla karşı karşıyaydı. Örneğin, sıtma bazı kentlerde toplumun yarısından daha fazlasını hasta eder durumdaydı. Bu nedenle genç Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı'nın son dönemlerinden elde ettiği bazı deneyimlerden de yararlanarak örneğin, 1928'de **Hıfzıssıhha Enstitüsü**'nü kurarak, bulaşıcı hastalıklara karşı bir yeni yaklaşım getirmeye çalıştı. Ve bu enstitü, birçok bulaşıcı hastalığa karşı aşı üretmeye başladı. 1930'lu yılların sonuna doğru üretilen aşılarda, Türkiye'nin gereksinimini karşıladığı gibi, Çin gibi başka ülkelere de gönderilmeye başlandı. 1950'li yıllarda Türkiye'deki Hıfzıssıhha Laboratuvarı, DSÖ'nün Ortadoğu Referans Laboratuvarı olarak kabul edildi. Peki, bu ne zamana kadar sürdü? Kabaca söylemek gerekirse 1990'ların sonuna doğru bu laboratuvar desteklenmemeye ve bu durum da, test ve aşı tedarikini dışarıdan yapmaya zorunlu hale getirmeye başladı. AKP hükümeti döneminde 2011 yılında da Hıfzıssıhha Enstitüsü kapatıldı. Bu yapı ve 1930'da yasalaşmış Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, Türkiye'nin bulaşıcı hastalıklara yanıt verme potansiyeli açısından çok önemli yapılar ve düzenlemelerdi. Bildiğimiz gibi pandemide, örneğin 1930 yılındaki Umumi Hıfzıssıhha Kanunu kullanılarak mücadele edildi, ek bir yasal düzenleme yapılmadı.

Şimdi dünyaya gelelim... 1970'lerden itibaren dünyadaki neoliberal akımlar, iki çok önemli değişkenin etkisiyle sağlık alanını da bu metalaşma sürecinin içerisine kattı. Bunlardan biri; 2. Dünya Savaşı'nın yarattığı yıkımın etkisinin artık epeyce ortadan kaldırılmış olması nedeniyle, emek gücünün çalışabilmesine dönük kamuca sağlık politikalarına duyulan gereksinimin



“1950’li yıllarda Türkiye’deki Hıfzıssıhha Laboratuvarı, DSÖ’nün Ortadoğu Referans Laboratuvarı olarak kabul edildi. Peki, bu ne zamana kadar sürdü? Kabaca söylemek gerekirse 1990’ların sonuna doğru bu laboratuvar desteklenmemeye ve bu durum da, test ve aşı tedarikini dışarıdan yapmaya zorunlu hale getirmeye başladı”

azalmasıydı. İkincisi de 1989'da yıkılan Sovyetler deneyiminin, daha 70'li yılların sonundan itibaren, sağlık alanında daha önceki yıllarda elde etmiş olduğu hegemonyasının azalmasıydı. Daha önceki yıllarda ağırlıklı olarak Sovyetler'in sağlık sistemi ve insanlara sağladığı sağlık olanakları, Batı tarafından bir tehdit olarak algılandığı için kamuca sağlık sistemlerinden kolayca vazgeçme söz konusu değildi. Ancak bu iki dinamik ve buna eklenebilecek başka yaklaşımlar sonucunda, özellikle biriktirilmiş sermayeyi çok güçlü alanlarda, yüksek kâr oranlarıyla, bir kâr maksimizasyonu

nuna dönüştürmek isteyen sermaye odakları açısından sağlık alanını güçlü bir hedef haline getirdi. 1980'lerle birlikte, neoliberal akımın etkisi sağlık alanına da yansdı. Bunu ilk 24 Ocak 1980'de Türkiye'de gördük, sonra 12 Eylül 1980'de askeri darbe ile perçinlenmiş oldu. Sonra 1983'ten itibaren, yeni hükümetlerin Özal dönemindeki yaklaşımları bize bunu göstermeye başladı. Öyle ki, 1987'de çıkarılan Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'na bakacak olursanız, o zamana kadar pek rastlamadığımız iki yeni yaklaşım Özal hükümeti tarafından gündeme getiriliyordu. Birincisi artık kamu hastaneleri, işletme biçimine dönüştürülecekti. İkincisi sağlık çalışanları, bir kamu çalışanı olma yaklaşımından uzaklaştırılarak sözleşmeli çalışan biçimine geçirilecekti. Ama o zamanki muhalefetin başvurusuyla Anayasa Mahkemesi, bu yasanın önemli maddelerini iptal ettiği için 1980'li yılların sonunda bunlar karşımıza çok çıkmamış oldu.

Yeri gelmişken burada 1961 yılında yasalaşan, 224 sayılı **Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Kanunu**'na da bir atıfta bulunmak isterim, çünkü bu kanunla gündeme getirilen sağlık ocakları, bulaşıcı hastalıklarla mücadele açısından güçlü bir yere sahipti. Örneğin,

her sağlık ocağında bir fiyasyon ekibi vardı. Bu fiyasyon ekibi; bir sağlık ocağı hekimi, bir sağlık memuru ya da bir hemşireden oluşurdu. Ve salgın demiyorum, herhangi bir bulaşıcı hastalık bildirimini yapıldığında o bulaşıcı hastalık bildirimini olduğu haneye, köye, sokağa, mahalleye gidilir; o bulaşıcı hastalığın kaynağı araştırılır ve başkalarına bulaşmasını diye önlemler alınır. Şayet salgın durumu söz konusuysa bu önlemler, daha da sıkı bir şekilde alınır. Şimdi sözünü ettiğimiz neoliberal sağlık reformlarının, Türkiye'deki uzantılarının 1980'lerden başlayarak sürmesi ve nihayetinde 2003 yılında AKP hükümeti tarafından **Sağlıkta Dönüşüm Programı** adıyla gündeme getirilmesi, sonrasında da sağlık ocaklarının kapatılması deyim yerindeyse Türkiye'de sağlık sistemini bir bulaşıcı hastalık salgınına karşı tamamen sa-

vunmasız bırakmış oldu. Süreç kısaca böyle özetlenebilir.

Hipotetik bir soru soracağım. Eğer daha önceki aşılama ve önleyici sağlık sistemi geliştirilerek aynı mantık üzerinden devam ediyor olsaydı; bugün pandemiyle daha iyi mücadele edebileceğimizi söyleyebilir miyiz?

Kesinlikle söyleyebilirim. Eğer geliştirilseydi vurgumuz çok önemli. O haliyle sistem, öyle bir noktaya getirilmişti ki, artık Türkiye'nin ihtiyaçlarına yanıt vermez durumdaydı. Çünkü, 1961'de bu kanun çıkartıldığında ağırlıklı olarak hizmetin götürülmesi gerektiğinin düşünülmediği yer kırsal alandı. O yıllarda demografisine baktığımızda; toplumun dörtte üçü kırsal alanda, dörtte biri kentlerde yaşıyordu. O yüzden kentler için çok ciddi bir düzenlemeye girilmemişti. Zaman içerisinde bu dü-

“İklim krizinin sağlık etkileri konusunda çalışmalarını için bilim insanlarını motive edecek birtakım yaklaşımların, kurumların, kuruluşların gündeme getirilmesinde büyük yarar var, çünkü iklim krizi bir yandan hiç görülmemeyen hastalıkları ülkemize getirirken, bir yandan da zaten görülen hastalıkların görülme sıklığında ve etkilerinde olumsuzluklar yaratacak”



zenleme yapılmayıp üstelik, bu kanun başarısız olsun diye ciddi bir çaba da gösterilince bir süre sonra özellikle kentlerdeki ihtiyaca yanıt vermeye başlamıştı. Ama eğer yanıt veriyor olsaydı, düzenlemeler yapılsaydı; niye daha başarılı olurduk, açıklayayım. Bunun çok önemli iki nedeni var. Birincisi, sağlık ocaklarında az önce sözünü ettiğim fiyasyon ekipleri vardı. Türkiye'de fiyasyon ekipleri ortadan kaldırıldığı için, Bakanlık 11 Mart'ta ilan etmiş olduğu ilk vakadan sonra yaklaşık beş hafta fiyasyon ekiplerini sahaya çıkartamadı. Bunları Sağlık Bakanlığı'nın Meclis'te yaptığı sunumlardan biliyoruz. Salgınla karşı karşıyasmız ve beş hafta boyunca salgına müdahale etmiyorsunuz. “**Bırakınız hastalansınlar, bırakınız hastalandırsınlar**” yaklaşımını bir biçimde fiil olarak benimsemiş oluyoruz. Peki, o zaman ne oldu? Bu salgında Türkiye, dünyada maalesef olumsuz bir rekorla anılan bir ülke pozisyonuna düştü, çünkü artık herkesin bildiği bir şey var; bulaşıcı salgın hastalıklarında temel üreme sayısı diye bir şeyden söz ediyoruz. Covid-19'un ilk iki haftasında Sağlık Bakanlığı'nın resmi açıkladığı rakama göre, Türkiye'deki **R0** diye bilinen temel üreme sayısı 9,5 civarına çıktı. Yani bir hasta, ikincil olarak ortalama 9,5 kişiye daha hastalığı bulaştırdı. Peki, dünyadaki rakam neydi? Yaklaşık 3. Şimdi siz bu hastalığın bulaştırılmasına seyirci kaldınız, neden? Fiyasyon ekipleriniz yoktu. Fiyasyon ekiplerini beş hafta sonra sahaya çıkardınız.

Ancak fiyasyon ekipleri de kendi içinde iki önemli sorun barındırıyordu. Birincisi, sahaya çıkardığımız fiyasyon ekipleri, fiyasyon eğitilmiş insanlardan oluşmuyordu. Diş hekimleri gibi uzmanlıkları bambaşka olan sağlık çalışanlarıyla ekipler oluşturuldu. Bazı ekiplerin içerisinde ise hiç sağlık çalışanı yoktu. Örneğin, ben şöyle bir ekip- le karşılaştım; öğretmen var, teknisyen var ama sağlık alanında lisans eğitimi almış hiç kimse yok. Şimdi bunlarla yaptığımız fiyasyon, ne kadar fiyasyon

olacak? İkinci olarak fiyasyon bir kaynak arama yaklaşımıdır. Oysaki bizdeki fiyasyonda hiç kaynak aranmadı. Bizdeki fiyasyonda ağırlıklı olarak özellikle 1-1,5 yıl boyunca, sonradan etkisiz olduğu kanıtlanan iki tane ilacın evlere dağıtılması ve bazı formların doldurulması benimsendi. Dolayısıyla Batı literatüründe temash takibi olarak bilinen, bizde fiyasyon adı verilen uygulama başarısız olmuş oldu. Şayet sağlık ocakları kapatılmamış olsaydı bu uygulamanın başarısız olması söz konusu değildi. Şimdikinden çok daha başarılı olacağını söyleyebilirim.

“Kesinlikle başarılı olurdu” dememin bir başka nedeni de; birinci basamak-taki aile hekimliği sistemimizin, dünyadaki aile hekimliği felsefesine yakın bir sistem olmaması. Aslında bunun adı, birey hekimliği olmalı. Bir kişinin çevresinde kimlerin yaşadığını aile hekimlerinin bilmesine imkan yok. Şöyle düşünelim; bir ailede dört kişi yaşıyor, dördü de farklı aile hekimlerinin listesine kaydolabiliyorlar. Bu durumda gerçekten buna aile hekimliği sistemi diyemeyiz. Birey hekimliği daha doğru bir yaklaşım. Ama aile olarak kaydolsalar bile; aynı apartmandakiler aynı aile hekimliğinde değil, aynı sokaktakiler aynı aile hekimliğinde değil. İlk zamanlarda aile hekimlerine, telefonla PCR testi pozitif çıkanları kontrol etme görevi verildi. Bir aile hekimi Ankara’da televizyonda “Aradığım bazı insanlar Ankara’da bile yaşamıyor, örneğin biri İzmir’de” dedi. Şimdi böyle bir sistem olabilir mi? Siz aile hekimisiniz, listenizde 3000-4000 kişi var ve onların nerede yaşadıklarını bile bilmiyorsunuz. Bunun salgınla ilgisi şöyle: Bir aile hekimi bir kişide hastalık tespit ettiği zaman, o kişinin kimleri hasta edebileceğini öngörerek ona göre önlem alma becerisine sahip olmalı. Böyle bir sistem söz konusu değil. Ama daha önceki sağlık ocakları sisteminde; coğrafi alan bazlı bir değerlendirme olduğu için, sağlık ocağı hekiminin kendi bölgesinde kimin yaşadığını, kimlerle komşu olduğunu, kimlerle temas içerisinde bu-

lunduğunu anlaması mümkün olacaktı. Dolayısıyla bugün itibarıyla bunun da gerçekleşmediğini söylememiz gerekir. Şayet sağlık ocakları geliştirilerek sürdürülmüş, Hıfzıssıhha kapatılmamış ve desteklenmiş olsaydı, biz hem pandemiye çok daha güçlü yanıt verebilirdik hem de aşımızı, PCR testimizi, hızlı antijen ve antikor testimizi kendi laboratuvarlarımızda üretip kamucu bir yaklaşımla çok daha eşitlikçi, çok daha toplumun erişebileceği şekilde hizmet sunma olanağımız olurdu, diye düşünüyorum.

Zamanında bizim Çin’e aşı gönderdiğimizizi söylediniz ama pandemide aşı bize ilk olarak Çin’den geldi. Demek ki biz aynı sistemi doğru bir şekilde işletebilseydik, en azından -mRNA olmasa bile- konvansiyonel aşıları biz de üretebilirdik. Bu da çok hızlı bir yanıt olabilirdi değil mi?

Kesinlikle, üstelik Çin’den aldığımız aşının menşesine baktığımızda, 1990’lı yılların sonunda kurulmuş bir şirket olduğunu görürsünüz. Yani, kamu enstitüsü özelliği taşıyan bir yer değil. Bunu bir şirket başarabiliyorsa bir kamu enstitüsünün başarıma olasılığı çok daha fazla olurdu bence.

Ama tek sorunumuz pandemi de değil. Küresel ölçekte genel bir halk sağlığı sorunumuz var. Pandemiden önce 2015’te açıklanan Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’nın üçüncü maddesi, “Sağlık ve Kaliteli Yaşam” olarak belirlenmişti. Bunun içinde de alt başlık olarak, Evrensel Sağlık Kapsayıcılığı diye bir madde ve yaklaşım da yer alıyor. Buradaki evrensel sağlık kapsayıcılığı da yine pandemiyle direkt bir bağlantı kuruyor, çünkü şu andaki en önemli problemlerden biri, örneğin Afrika’da inanılmaz az aşılama yapılabilmesi. Batı ülkeleri bununla ilgilenmiyor ama sonra oralarda yeni bir varyant oluşuyor Omicron gibi ve sonra o gelişmiş ülkeleri de etkiliyor. Küresel düzeyde sürdürülebilir bir toplum inşa etmenin son



derece önemli bir parçası da bu anlamda sağlık kapsayıcılığının zayıflığı. Sağlık ve sürdürülebilirlik ilişkisi konusunda neler söylersiniz?

Sürdürülebilirlikten ne anladığımızı netleştirmemiz lazım. Ben örneğin, sürdürülebilir kalkınma adı altında mevcut kapitalist sistemin sürdürülebilmesini anlamayanlardanım. Sürdürülebilirlikten kastımızın, ekosistemin özüne dönerek sürdürülebilmesi ve insanlara eşit bir yaşam hakkı sağlanabilmesi olması lazım. Bu bağlamda BM tarafından yürütülen sürdürülebilir kalkınma yaklaşımının bazı sıkıntıları da içinde barındırdığını vurgulayayım, çünkü sürdürülebilirlik yaklaşımlarına baktığımızda tek bir gösterge bile bize aslında sürdürülebilirliğin sermaye lehine gelişen bir yaklaşım olduğunu gösteriyor. Zenginlerin daha zengin, yoksulların daha yoksul olduğu bir dünyaya bizim açımızdan sürdürülebilirlik yaklaşımıyla ele alınabilecek bir dünya değil. Evrensel sağlık kapsayıcılığı meselesinde, bu sorunu DSÖ ilk kez 1978’de, [Uluslararası Temel Sağlık Hizmetleri Konferansı](#) diye adlandıran

Alma-Ata Konferansı ile gündeme getirmişti. Buradaki temel yaklaşım, her yurttaş, kişi ve bireye ihtiyacı olan sağlık hizmetinin, önünde hiçbir finansal ve başka bariyerler olmadan ulaşabilmesiydi. Daha sonra bunu 2000 yılında, **Herkes İçin Sağlık** diye adlandırarak gündeme getirdiler. Fakat az önce söylediğim küresel kapitalizmin, sağlığı metalaştıran ve ondan bir sermaye birikimi ve kâr maksimizasyonu alanı olarak yararlanmak isteyen yapısı, DSÖ’nün dile getirdiği kavramları deyim yerindeyse boşa çıkardı. Sonra kabaca söylemek gerekirse son 10 yıldır DSÖ, Evrensel Sağlık Kapsayıcılığı diye bir kavramdan söz ediyor, ancak bu kavramı derinlemesine inceleyecek olursak, aslında herkesin ihtiyacına verecek bir yanıtın da burada çok benimsenmediğini görüyoruz. Evrensel Sağlık Kapsayıcılığı, ücretsiz sağlık hizmetlerine erişim anlamına gelmiyor. Evrensel sağlık kapsayıcılığı, herkesin bir biçimde katkıda bulunabileceği bir sistemin gündeme getirilmesine yönelik bir yaklaşım. Oysa sağlık, **İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi**’nde yer

“Kamucu ve insanları hastalanmaktan olabildiğince alıkoyacak düzeyde bir birinci basamağın bulunduğu; herkese, her zaman, her yerde, hiçbir engelle karşılaşmaksızın hizmet sunacak bir sağlık yaklaşımına ihtiyacımız var”

aldığı gibi temel bir haksızlık sağlık hizmeti; ister koruyucu ister tedavi edici hizmet olsun ister esenlendirici hizmet olsun, kişinin erişiminin önünde hiçbir engelin bulunmaması için çabalamak gerekir. DSÖ’nün buradaki tutumu özellikle son 20-30 yıl içerisinde, biraz daha küresel kapitalizmin yaklaşımına uygun bir tutumdur. Bunu da bir eleştiri olarak söylemek isterim. Örnek verecek olursak hemen Türkiye’ye gelelim, evrensel sağlık kapsayıcılığı konusunda Türkiye; DSÖ, Dünya Bankası gibi örgütler tarafından dünyaya örnek gösterilen ülkelerden biri, ülkemizdeki genel sağlık sigortası yaklaşımı nedeniyle. Şimdi istatistiklere bakacak olursanız Türkiye, evrensel sağlık kapsayıcılığının genel sağlık sigortasıyla %98 yurttaşını kapsadığı ülkelerden biri olarak gösteriliyor. Buradan şunu anlamamız gerekir; ülkede yaşayan her 100 kişiden 98’i, önünde herhangi bir finansal engel olmadan sağlık hizmetine erişebiliyor. Ancak durum böyle değil. Durum neden böyle değil? Önce sistemin özüne bakmak lazım. 1970’li yıllarda Bodenheimer ve arkadaşları, sağlık alanındaki sigortacılığın, insanların sağlık hizmetlerine erişmesinde çok büyük bir engel olduğunu çok net açıklamışlardı. Dolayısıyla elbette kamu sigortacılığı, özel sigortacılıktan farklı ve daha iyi. Ama en iyisi değil. Şimdi bir de %98 oranına bakalım: Ülkemizdeki genel sağlık sigortası sisteminde sistemden yararlanabilmek için iki koşulu yerine getirmeniz gerekiyor. Bunlardan biri prim borcumuz olmayacak, ikincisi hizmetten yararlanma aşamasında katkı payı ödeyeceksiniz. Eğer bunları yerine getirirseniz, ya da prim ödeme gücünden yoksun olduğumuz

kanıtlanıp devlet sizin adınıza primleri ödemişse, ancak o zaman size tanımlanmış temel teminat paketi içerisindeki hizmetlere erişebiliyorsunuz. Son zamanlarda çok gündemde olduğu için iki örnek verilebilir: SMA hastalarının ihtiyaçlarının, temel teminat paketinde tanımlanmadığı için karşılanmaması. Bundan çok daha büyük sayıda insanı ilgilendiren başka bir örnek ise, Tip 1 diyabet hastaları. Tip 1 diyabet hastalarının dünyada kanıtlanmış, özellikle çocukluk çağında kan şekeri düzeylerini sürekli olarak ölçen sensörler, genel sağlık sigortası kapsamında temel teminat paketine alınmadığı için bu çocuklar bu haktan yoksun bir hayat sürmek zorundalar. O yüzden bu evrensel sağlık kapsayıcılığı meselesinin de aslında deşifre edilmesinde bir zorunluluk var. Bir başka mesela, %98 içerisinde BAĞ-KUR’lu olan yurttaşlarımızın bir bölümünün prim borçları var. Ve bunların sayısı az değil, son rakamlara göre kabaca 9 milyon kişi. Şimdi toplumun %10’dan daha fazlasını prim borcu olduğu için bu sisteme koyamıyorsanız, evrensel sağlık kapsayıcılığı adımı da veremezsiniz.

Bizim temel bakışımız; sağlığın temel bir insan hakkı olduğu. Eğer bir şey hak ise hiçbir ayrım gözetmeksizin, hiçbir ayrım olmaksızın o şeye ulaşabilmeniz gerekir. Türkiye’deki genel sağlık sigortası ya da DSÖ’nün evrensel sağlık kapsayıcılığı diye bilinen sağlık yaklaşımı bu engelleri büyük ölçüde ortadan kaldırmaya dönük bir girişim ama tamamen değil. Kimler için değil? Yoksullar, yoksullar, dezavantajlılar için değil. Zaten asıl sorunu onlar yaşıyorlar. Dolayısıyla burada ciddi bir gelişkinin varlığını söylemek gerek.

Güzel sözler ama bunların altı boş diyorsunuz. Bu sistemlerle bu kapsayıcılığa erişilmesi söz konusu değil. Zaten görüyoruz, erişilemiyor da. Ben de BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın doğru tanımlandığını ama bunlara giden yolların iyi tarif edilmediğini, hatta bazen yanlış tarif edildiğini düşünüyorum. Aslında aynı olguyu farklı şekillerde dile getirdiğimizi düşünüyorum...

Hedefler konusunda düşüncenize katılıyorum. Hedefler doğru ama hedefleri tanımlamış olmamızın hayatta bir karşılığının olmadığına ilişkin çok uzun süreli deneyimlerimiz var. DSÖ, 1970'lerin sonunda, 2000 yılına kadar Herkes İçin Sağlık diye bir hedef koymuştu. Bu hedeflerin hiçbirine erişilemedi. 2020 yılı için yeni hedefler koydu. O hedeflerin de hiçbirine erişemedi. Şimdi bazı hedefleri koyuyoruz ama o hedeflere ulaşamadıktan sonra o hedefleri koymamızın bir anlamı olmadığına özellikle vurgu yapmaya çalışıyorum.

İklim krizi de buna çok benzer bir durum. Orada da sürekli verilen ama tutulmayan sözler var. Türkiye, örneğin 2053'te karbon nötr olacağını açıkladı. AB ve ABD de bunu 2050 olarak açıkladı. Ama AB'nin bir stratejisi var, sürekli ölçüyor. Ama Türkiye bu hedefi koyuyor, diğer yandan kömürlü termik santral yapıyor. İkisi beraber olamaz aslında. Uzun vadeli hedefler olunca, kim öle kim kala oluyor biraz da. Hedeflere doğru yol alırken kimse yol haritasına uymadınız diye yargılamıyor sizi. Sonra ortada hesap verebilecek birini bulmak da zor oluyor. Ve sürekli zaman kaybediliyor. KONDA ve iklimhaber.org olarak her sene "[Türkiye İklim Değişikliği ve Çevre Sorunları Algısı](#)" ismiyle bir araştırma yapıyoruz. Bu sene dördüncüsünü yaptık. Her seferinde çok enteresan sonuçlar çıkıyor. Türkiye toplumu, iklim değişikliği konusunda oldukça farkındalığı yüksek bir toplum olarak çıkıyor. Avrupa ve ABD



"İklim krizi bazı hastalıkların görülme sıklığında ciddi bir artışa yol açıyor. Daha önce ülkemizde hiç görülmeyen Batı Nil Virüsü gibi hastalıklar görülmeye başlanıyor. İlk 2010'da görülmeye başlandı"

ile karşılaştırmca daha fazla endişeli çıkıyor. İklim inkarcılığı çok düşük. Araştırmada iki yıldır "Pandemi mi daha büyük bir risk, iklim krizi mi?" diye soruyoruz. Yurttaşların yaklaşık %50'si iklim krizi kalıcı, pandemi geçici diyor. Ve İklim krizinin de önemli bir sağlık etkisi sorunu var. Yoksulluğu artırması, afetler, gıda fiyatlarının yükselmesinin yanı sıra bir dizi sağlık problemlerine yol açacağını da çok net bir şekilde görüyoruz. Ama pandemi-deki gibi, sağlık sistemleri buna yine hazır değil. Ne dersiniz?

Çok haklısınız, çünkü iklim krizi hem ülkemizdeki hem dünyadaki sağlık sistemleri herhangi bir yerden iklim krizini gören bir örgütlenme yapısına girmiş değil. Somut bir örnek, iklim krizi bazı hastalıkların görülme sıklığında ciddi bir artışa yol açıyor. Daha önce ülkemizde hiç görülmeyen Batı Nil Virüsü gibi hastalıklar görülmeye başlanıyor. İlk 2010'da görülmeye başlandı. Ve son 10 yıldır biz bunları tek tük, bazılarını artarak görmeye başladık. Şimdi bir sağlık sisteminin, böyle bir iklim krizi ortamında, bunu öngörmesi ve bu öngörüyle destekleyecek bir düzenle-

meye, bir yapılanmaya girmesi gerekir. Ülkede hiç görülmeyen hastalıkların görülme sıklığını bizim sürveyans dediğimiz bir gözetim sistemiyle ele alması, bu konuda sağlık personelinin tamamına eğitim vermesi, toplumu farkındalığını artıracak şekilde bir sağlık okuryazarlığı yaklaşımıyla buluşturması gibi birçok bileşeni olan bir yaklaşımdan söz etmemiz gerekir. Şu ana kadar bunu görebilmiş değiliz. Sağlık Bakanlığı'nın geçtiğimiz yıl gündeme getirdiği ve bu yıldan itibaren bu söylediğim çerçeveyi ele alacağına ilişkin temel bazı politika belgeleri var. Belki birkaç yıl sonra bunların etkilerini görebiliriz. Ancak Sağlık Bakanlığı'nı yakından izleyen biri olarak söylüyorum, politika belgeleriyle sıklıkla karşılaşırız ama içeriğini bilimsel bilgiye dayalı olarak görmeye olanağımız pek olmaz. Bugün 11 Şubat 2022, halen Sağlık Bakanlığı 2020'nin sağlık istatistiklerini yayımlamadı. Dolayısıyla 2020 yılında Türkiye'de ne olup bittiğini bilmiyoruz. 2021'den söz etmiyorum bile. TÜİK, 2020 yılı ölüm sayılarını ve ölüm nedenlerini açıklamadı. Eğer elinizde veri yoksa, veriye dayalı bir bilimsel değerlendirme yapamıyorsanız, o zaman tehdidi anlamakta, ona hazırlanmakta ve ona yanıt vermekte çok geç kalabilirsiniz. İklim krizi meselesinde ben, Türkiye'deki sağlık sisteminin ve sağlık yönetiminin de geç kalma durumu yaşadığını ve hep birlikte bunun sonuçlarını yaşayabileceğimizi söylemek zorunda hissediyorum kendimi.

Tropikal bazı hastalıkların görülme sıklığının artacağını biliyoruz ama iklim krizinin sağlık sorunlarına etkisi çok daha kapsamlı. Birçok alanda düşünülmesi gerekiyor. Özellikle sıcak hava dalgaları birçok ülkede yaşlı nüfusta çok sayıda ölümlere yol açtı. Sıcak hava dalgalarındaki artışın giderek yükseleceğini de biliyoruz. Herhalde bu konuda da bir hazırlık olduğunu söyleyemeyiz...

Sıcak hava dalgaları konusunda Türkiye'de sınırlı sayıda akademisyen

meslektaşlarımızın yapmış olduğu çalışmalar var. Geçtiğimiz yıl bununla ilgili küçük bir toplantı organize edip beni de davet ettiler. Yalnızca Fransa'da değil; ABD Güney Amerika, Avrupa'nın başka bazı ülkelerinde de izlerini gördüğümüz bu sıcak hava dalgalarının (hastalık ve ölümleri etkilemesini) sonuçlarını, Türkiye'de de eğer iyi izleyebilirsek özellikle il ve hastalık bazında görebileceğimize ilişkin ilk bulgular da elimizde bulunuyor. Meslektaşlarımız çalışmışlar ve bunu ortaya koydular. Ama bunu izlemiyoruz, gündeme getirmiyoruz. Sistemin böyle bir yaklaşımı söz konusu değil. O yüzden pandemiye karşılaştığımız şekilde, önleyebileceğimiz hastalıklar ve ölümler gibi daha büyük bir yükü karşılayabileceğimizi söylemek mümkün olabilir. Bu konuda bir şey yapabilmek için öncelikle geçerli ve güvenilir bilgiye erişmemiz lazım. Zaman içerisinde illere, cinsiyete, yaşa, sosyal sınıfa, mesleğe, eşlik eden hastalığa göre değerlendirebileceğimiz ve karşılaştırabileceğimiz bir veri tabanına ihtiyaç duyuyoruz. Bunun bağımsız bilim insanlarına açılmasının yanı sıra Sağlık Bakanlığı'nın bir halk sağlığı enstitüsü aracılığıyla süreci hem izlemesine hem yönetmesine ihtiyaç var. 1928 yılında, Sağlık Bakanlığı bir Hıfzıssıhha Enstitüsü kurarken bir Hıfzıssıhha Mektebi de kurmuştu. Bugünkü adıyla bir halk sağlığı mektebi olarak düşünün. O okul, sağlık yöneticilerine hem eğitim veriyor hem de Türkiye'deki sağlıkla ilgili konuları incelemek üzere bir arka plan yaratıyordu. Şu anda sistemde böyle bir eksiklik var. Bunu belki Sağlık Bakanlığı, kendine bağlı bir enstitü olarak kurulamayabilir. Ama bu alanda bilim insanlarını çalışmak üzere motive edecek birtakım yaklaşımların, kurumların, kuruluşların gündeme getirilmesinde büyük yarar görüyorum, çünkü iklim krizi bir yandan hiç görülmeyen hastalıkları ülkemize getirirken, bir yandan da zaten görülen hastalıkların görülme sıklığında ve etkilerinde olumsuzluklar yaratacak. Ayrıca, hasta-



"Kamucu ve insanları hastalanmaktan olabildiğince alıkoyacak düzeyde bir birinci basamağın bulunduğu; herkese, her zaman, her yerde, hiçbir engelle karşılaşmaksızın hizmet sunacak bir sağlık yaklaşımına ihtiyacımız var"

lıklar dışında bazı rahatsızlıklar, yerinden edilmeler vb. problemleri de bizim karşımıza getirecek gibi görünüyor.

Sözlerinizden iki temel başlık ve öneri çıkardım. Birincisi yorumlayabileceğimiz, projeksiyon yapabileceğimiz anlamlı bilgiye ihtiyacımız var. Ve ikinci olarak da daha kamucu bir yaklaşıma ihtiyacımız var. Bunlara ek olarak, bundan sonrası için neler yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz? Daha kamucu değil kamucu, çünkü şu anda kamucu bir yaklaşım yok. Devlet hastanelerindeki hizmetin tamamını dışarıdan alan bir yaklaşım var. Adına kamu-özel işbirliği denilen şehir hastaneleri tamamen küresel sermayeye kaynak aktarmak için kurulmuş durumda. Medyadan takip ediyoruz; bu yıl Sağlık Bakanlığı'nın bütçesinin beşte birinden daha fazlası, şu anda 13'ü açılmış olan şehir hastanelerine aktarılacak; geriye kalan %80'i bütün sağlık

personeli, 800 kadar devlet hastanesi, 8 bin kadar aile sağlığı merkezine aktarılacak durumunda. Bu yüzden Sağlık Bakanlığı 112 ambulanslarının kaskolarını yaptıramamış, bunu yapacak parayı aktaramamış. Bu koşullarda sistemi kamucu diye nitelendirme şansımız yok. Bizim iki önemli noktayı netleştirmemiz lazım, bütün dünyadaki gibi. Çünkü, bu pandemi ve iklim krizi konusunda, sağlık alanından baktığımızda, makro düzeyde iki değişken çok etkili. Biri ülkenin yönetim tarzı. Otoriterleşme bu olumsuz etkileri daha da olumsuz etkileyen bir süreç. İkincisi de ülkenin sağlık sistemi. Kamucu ve insanları hastalanmaktan olabildiğince alıkoyacak düzeyde bir birinci basamağın bulunduğu; herkese, her zaman, her yerde, hiçbir engelle karşılaşmaksızın hizmet sunacak bir sağlık yaklaşımına ihtiyacımız var. Bugün ülkede bunların olduğunu söylememiz mümkün değil. ○

“İklim Eylemine Katılım İklim Kaygısını Azaltmada Önemli Bir Adım”

Psikolog ve Halk Sağlığı Uzmanı Joanna Brzezinska, Polonya’da “İklim ve Duygular” isimli bir vakfın kurucusu. Brzezinska, vakıf aracılığıyla ruh sağlığı ve iklim krizi arasındaki bağa dair farkındalığı artırmayı hedefliyor. Polonya’daki iklim aktivistlerine destek veren Brzezinska’ya göre, kaygılarımızla başa çıkabilmek için iklim krizine dair hislerimizi dile getirmeliyiz ve hislerimizi çevremizle paylaşabilmeliyiz.

 BuLut BAGATIR

İklim krizinin diğer sonuçlarına kıyasla ruh sağlığı üzerindeki etkileri pek ele alınmıyor. Öncelikle iklim krizi ruh sağlığımızı nasıl etkiliyor?

Aşırı sıcaklar, orman yangınları ve sel gibi aşırı hava olaylarını tecrübe etmiştir. Afet diyebileceğimiz böyle bir olayı deneyimlediğimizde panik veya şoke olabilirsiniz. Yine aynı şekilde travma sonrası stres bozukluğu da yaşayabilirsiniz. Katrina Kasırgası’ndan sonra birçok insanın travma sonrası stres bozukluğuna sahip olduğunu gösteren bazı araştırmalar var. Özellikle benzer aşırı hava olaylarını yaşamış tüm insanların aynı sorunu mücadele ettiklerini tahmin ediyorum. Aşırı hava olayları nedeniyle insanlar evlerini, işlerini kaybediyorlar. Ait oldukları topluluk çöküyor. Katrina Kasırgası’nda da benzer bir süreci gördük. Yine aynı şekilde turizmle veya balıkçılıkla geçi-

mini sağlayan kıyı toplumlarını düşünün; iklim değişikliği nedeniyle sular yükseldikçe o kıyılar kaybolacak. Veya çok sıcak bölgelerde, dışarıda çalışan insanları hayal edin! Sıcaklığın artması sonucunda o insanlar tam zamanlı bir şekilde çalışamaz hale geliyorlar. Para kaybeden bu insanların ailelerinde sorunlar baş göstermeye başlıyor. Çocuklar strese giriyor, aile içi şiddet vakaları artabiliyor.

Konu sıcaklığa gelmişken yine aynı yerden devam edelim. Yüksek sıcaklıklar bilişsel becerilerimizi ve ruh sağlığımızı olumsuz etkiliyor. Sıcaklığın en kötü sonuçlarından birinin insanlar arasındaki öfkeyi artırması olduğunu düşünüyorum. Özellikle aşırı sıcak günlerde yapılan protestolarda veya grevlerde insanlar daha öfkeli olabiliyorlar. Bir araştırmacının tahminine göre, 2010 ila 2099 yılları arasında, küresel ısınma kaynaklı aşırı sıcaklar tüm dünyada fazladan 30 bin cinayete ve 200 bin tecavüz olayına neden olabilir. Yanı sıra 3 milyondan fazla hırsızlığa da yol açabilir. Gördüğümüz gibi her şey birbirine oldukça bağlı.

Dolaylı yollardan oluşan sonuçlara gelince göçü örnek gösterebiliriz. İnsanlar yaşadıkları bölgede hayatlarını



sürdüremeyince yaşamak için yeni yerlere doğru yola çıkmak zorunda kalıyorlar. Göç başlı başına bir stres kaynağı. Yine aynı şekilde küresel politik eylem yetersizliği de iklim kaygısı duymamıza ve geleceğimiz hakkında stres yaşamamıza neden oluyor. Günlük yaşamımız dahil tüm kararlarımıza şekil veriyor.

İklim etkileri ve ruhsal sağlık arasındaki bu bağı kırmak için neler yapılabilir? Nasıl iyileşebiliriz?

Seçimlerimiz önemli. İklim krizi yaşamıyor. Politik seviyede de yetersiz bir mücadele var ve hiçbir şeyin değişmediğini görüyoruz. Geç kapitalizm dönemiyle birlikte eşitsizlikler hüküm sürüyor. Farkındalığımızı artırarak iklim krizinin varlığını kabul etmeliyiz. Psikolojik ve fiziksel direncimizi artırmaya odaklanmalıyız. Kısacası ruh sağlığımıza önem vermeliyiz. Bu nedenle, EKOIQ’da bu konu hakkında konuşmaktan oldukça mutluyum. İklim krizinin şu anki ve gelecekteki etkilerine kendimizi hazırlamamız gerekiyor. Stres yönetimi üzerine çalışmam fay-

dalı olacağını düşünüyorum. Bu krize dair hissettiklerimizi ifade edebilmeliyiz. Belki bir uzmandan yardım alabiliriz. Yine aynı şekilde kendi toplumumuzla, etrafımızdakilerle iklim krizine dair endişelerimizle nasıl mücadele edebileceğimizi konuşabiliriz. Birbirimizi destekleyebileceğimiz ağları geliştirmemiz oldukça önemli.

İklim eyleminin iklim krizinin neden olduğu ruhsal kaygıları iyileştirmede rolü olabilir mi?

Elbette, olabilir. İklim eyleminin duyulan kaygıyla mücadele etmede önemli bir adım olduğuna inanıyorum. İklim konusunda aktif olduğumuzda diğer insanlarla da iletişime geçiyorsunuz. Bahsettiğim aynı zamanda kişisel olarak da deneyimlediğim bir yol. İklim aktivisti olmaya karar verdiğimde alandaki insanlarla tanışmaya başladım. Aynı değerleri ve endişeleri paylaşmamız bizi daha fazla konuşmaya itiyor. Örneğin, “Kendimizi güvensiz hissettiğimiz bir dünyada çocuk sahibi olmayı istiyor muyuz?” veya “Çocuk sahibiysek çocuklarımızı nasıl koruyabiliriz?” gibi soruların cevaplarını birlikte arıyoruz. Geleceğimize dair alacağımız kararları tartışıyoruz. Harekete geçtiğimizde güçlü olduğumuzu da hissediyoruz ki bu çok önemli. Durumu kontrol altına almak için çaba gösterdiğimiz anlamına geliyor.

İklim adaleti çerçevesinde sorunu ele alırsak eşitsizlikleri daha da artırma kapasitesine sahip olduğumu söyleyebilir miyiz?

Evet, iklim krizinin eşitsizlikleri daha da artırdığını şimdiden görebiliyoruz. İnsanların ekonomik nedenlerden göçtükleri söylense de altında yatan asıl neden iklim değişikliği. Eşitsizlik küresel bir sorun. Bazı insanlar iklim değişikliğinden daha fazla etkilenirken bazıları daha az etkileniyor. Biraz önce verdiğim örnekteki gibi fiziksel olarak dışarıda iş yapan insanlar daha şiddetli bir şekilde bu sorunu yaşıyorlar. Yine Katrina Kasırgası nedeniyle mağdur



“İklim aktivisti olmaya karar verdiğimde bu alandaki insanlarla tanışmaya başladım. Aynı değerleri ve endişeleri paylaşıyoruz. Geleceğimize dair alacağımız kararları tartışıyoruz. Harekete geçtiğimizde güçlü olduğumuzu da hissediyoruz ki bu çok önemli”

olan insanların bir kısmının kaybettiklerini yerine koyacakları bir birikimleri veya sigortaları yoktu. Eğer yoksulsan ve her şeyini kaybettiyse çok çok daha zorlu bir zaman seni bekleyecek. Çocuklar da yaşananlardan çok şiddetli bir şekilde etkileniyorlar. Bir araştırma, neredeyse dünyadaki çocukların yarısının iklim krizinin etkilerinden en çok zarar gören bölgelerde yaşadıklarını söylüyor. Üstelik çocuklar yetişkinlere göre aşırı hava olayları nedeniyle çok daha kötü deneyimlere sahipler. Yine kadınlar, yaşlılar ve halihazırda ruhsal sağlığı ile ilgili sorun yaşayanlarda sıcaklık gibi etkiler daha büyük sorunlara yol açabilir.

Super Bowl’dan (ABD’de her yıl düzenlenen Amerikan futbolu ligi National Football League’in şampiyonluk maçı) sonra sosyal medyada bir görsel dolanıyordu. ABD’nin her yerinden özel jetler maça gelmek için havalandı. Bazı insanlar iklim değişikliğini hiç umursamıyorlar bile! Kasırga geldiğinde bu insanlardan birinin belki jetini veya 10 evini kaybetmesi onun için çok da önemli olmayabilir. Ancak yoksul birinin evi bir kasırgada yok olursa neredeyse her şeyini kaybetmiş demektir.

Medyanın sorunun bu yönünü yeterli düzeyde ele aldığı söyleyemeyiz. Akademik olarak iklim krizinin ruhsal sağlığa etkilerine dair çalışmaların/kanıtların sayısı sizce yeterli mi?

Aşırı sıcaklar, orman yangınları ve sel gibi aşırı hava olaylarını tecrübe etmiştir. Afet diyebileceğimiz böyle bir olayı deneyimlediğimizde panik veya şoke olabilirsiniz. Yine aynı şekilde travma sonrası stres bozukluğu da yaşayabilirsiniz. Katrina Kasırgası’ndan sonra birçok insanın travma sonrası stres bozukluğuna sahip olduğunu gösteren bazı araştırmalar var. Özellikle benzer aşırı hava olaylarını yaşamış tüm insanların aynı sorunu mücadele ettiklerini tahmin ediyorum. Aşırı hava olayları nedeniyle insanlar evlerini, işlerini kaybediyorlar. Ait oldukları topluluk çöküyor. Katrina Kasırgası’nda da benzer bir süreci gördük. Yine aynı şekilde turizmle veya balıkçılıkla geçi-

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları 3. Madde SAĞLIK VE KALİTELİ YAŞAM



Sağlıklı ve kaliteli yaşamı her yaşta güvence altına almak alt başlığına sahip olan Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) 3. Maddesi "Sağlık ve Kaliteli Yaşam", 9 alt başlığıyla tüm insanlara kapsayıcı ve evrensel bir sağlık düzeyi kazandırma mücadelesini destekliyor.

Kaynak: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları 3. Madde **EKOIQ**

<https://www.kureselamacilar.org/amaclar/saglik-ve-kaliteli-yasam/>

Her Yıl 6 Milyondan Fazla Çocuk Ölüyor



Her yıl 6 milyondan fazla çocuk, beşinci yaş günlerini göremeden, her gün 16 bin çocuk ise kızamık ve verem gibi önlenemez hastalıklardan ötürü hayattan kopuyor. Sahraaltı Afrika'da HIV salgını ergen yaştakilerin birincil ölüm nedeni.

Kaynak: UNDP Türkiye - Sağlık ve Kaliteli Yaşam **EKOIQ**

<https://www.trundp.org/content/turkeytr/home/sustainable-development-goals/goal-3-good-health-and-well-being.html>

Sağlık Çalışanlarının Yıpranma Payı Arttı



Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından hazırlanan bir ön rapora göre, Ocak 2020-Mayıs 2021 tarihleri arasında, dünya genelinde, tahmini olarak 80 bin ila 180 bin sağlık ve bakım çalışanı Covid-19 nedeniyle yaşamını yitirdi. Ayrıca, sağlık ve bakım çalışanlarının geçen yıldan bu yana artan iş yükleri sonucunda; psikolojik baskı, stres ve yorgunluk gibi nedenlerle daha çok yıprandıkları belirtildi.

Kaynak: Euronews, Ekim 2021 **EKOIQ**

<https://euronews.com/2021/10/22/dsa-covid-19-nedenyle-dunya-genelde-100-binden-fazla-saglik-ki-cd-san-hayat-n-kaybetti>

2021'de 1200'den Fazla Hekim Türkiye'yi Terk Etti



Türk Tabipleri Birliği'nin verilerine göre, özellikle son üç yılda yurt dışına taşınmayı isteyen hekim sayısında büyük artış görülüyor. 2012 yılında yalnızca 59 hekim yurt dışına taşınma amacıyla başvuru yaparken bu sayı, 2021'in ilk 11 ayında 1200'ü aştı.

Kaynak: BBC, Aralık 2021 **EKOIQ**

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-59657943>

Pandeminin Gölgesinde: Afrika Hâlâ Aşılanamadı



Airfinity tarafından yapılan analize göre, G20 ülkelerinde kişi başına uygulanan Covid-19 aşı miktarı, Sahraaltı Afrika ülkelerinde kişi başına uygulanan dozlardan 15 kat daha fazla. Afrika nüfusunun %5'inden azı tam olarak aşılanmış durumda.

Kaynak: Unicef, Ekim 2021 **EKOIQ**

<https://www.unicef.org/turkey/coronavirus/bizimle%20-%20çocuk-%20özellikle-sahraaltı-afrika-ülkelerine-göre-kişi-başına-15-kat-daha-fazla>

Anne Ölümleri Dünya Genelinde %45 Azaldı



SKA'nın "Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam" hedefleri doğrultusundaki çalışmalar sayesinde, çocuk ölüm oranları azaltıldı, anne sağlığı düzeyleri iyileştirildi. HIV/AIDS, sıtma ve diğer hastalıklarla mücadelede önemli ilerlemeler sağlandı. 1990 yılından bu yana önlenemez çocuk ölümlerinde dünya genelinde %50'yi aşan azalma oldu. Anne ölümleri dünya genelinde %45 azaldı. 2000-2013 yılları arasında, HIV/AIDS bulaşma oranı %30 oranında azaldı. 6,2 milyonu aşkın insan ise sıtmadan kurtarıldı.

Kaynak: UNDP Türkiye - Sağlık ve Kaliteli Yaşam **EKOIQ**

<https://www.trundp.org/content/turkeytr/home/sustainable-development-goals/goal-3-good-health-and-well-being.html>

İklim Krizi Ruh Sağlığına da "Gizli Maliyetlere" Neden Oluyor



Sıcak hava dalgaları intihar oranlarını artırıyor, seller ve orman yangınları gibi aşırı hava koşulları insanların travmaya uğrattığı ve gıda güvenliğinin, evlerin ve geçim kaynaklarının kaybı insanlarda stres ve depresyona neden oluyor. Bu konuda yeni hazırlanan bir çalışma, gelecekte ilgili kaygının, insanların, özellikle de gençlerin ruh sağlığına zarar verdiğini söyledi. Çalışmaya göre, iklim krizi dünya çapında yüz milyonlarca insanın zihinsel sağlığını etkiliyor. Bu etkiler şu anda politika ve planlamada hesaba katılmayan gizli maliyetler.

Kaynak: The impact of climate change on mental health and emotional well-being, Mayıs 2021 **EKOIQ**

<https://www.imperial.ac.uk/graham/publications/ai-publication/the-impact-of-climate-change-on-mental-health-and-emotional-well-being-current-evidence-and-implications-for-policy-and-practice.pdf>

Türkiye'deki Kömür Santrallerinin 55 Yıllık Karnesi: 196 bin 091 Erken Ölüm



Türkiye'de kömür kullanımının sağlık maliyeti üzerine çalışmalar yapan HEAL -Sağlık ve Çevre Birliği, "Kronik Kömür Kirliliği Kümülatif Sağlık Etkileri Özel Raporu" kapsamında bu yıl ilk defa son 55 yılın toplam sağlık maliyetini ortaya koydu. Raporun sonuçlarına göre 1965-2020 yılları arasında açılan ve halen 16 ilde faaliyette olan 50 MW'ın üzerindeki büyük kömürlü termik santraller, 55 yılda toplamda 4.8 trilyon TL sağlık masrafına ve yaklaşık 200 bin erken ölüme neden oldu.

Kaynak: iklimhaber.org, Kömürün sağlık etkisi, Ocak 2022 **EKOIQ**

<https://www.klimhaber.org/turkiyedeki-komur-santrallerin-55-yillik-karnesi-4-8-trilyon-6-saglik-maliyeti-196-bin-091-erken-olum/>

Sağlık için “Halk Sağlığı” Yaklaşımına İhtiyaç Var

“Şimdilik, 2030 yılına kadar bir yol haritası olarak kabul edilen ‘Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’ ile örtüşen bakış açıları öneriliyor. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’nın (SKA) üçüncüsü, ‘Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam’ olarak isimlendirilmiştir. Bu amacın hedefleri ve göstergeleri bireysel ve toplumsal sağlığın ölçümüne yönelik belirleyicilere odaklanmıştır”



Prof. Dr. E. Didem EVCİ KIRAZ

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Çevre Sağlığı Anabilim Dalı Başkanı
Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı



Deneyimlerimizle geleceği şekillendirmenin önemini vurguladığımız bu çağda ve aynı zamanda birbirini besleyen sinir ağları ile deneyimlenmeden gelişen olaylar zincirinin bir halkası olduğumuz bu gezegende, sağlıklı kalmaya çalışıyoruz. Geleceğin sağlık anlayışı nasıl şekillenecek? Akıllı (smart) mı, akılsız mı olacak? Akıllı modelleri kurgulayanların sağlık bakış açısı ne olacak? Şimdilik, 2030 yılına kadar bir yol haritası olarak kabul edilen “Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları” ile örtüşen bakış açıları öneriliyor. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’nın (SKA) üçüncüsü, “Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam” olarak isimlendirilmiştir (1). Bu amacın hedefleri ve göstergeleri bireysel ve toplumsal sağlığın ölçümüne yönelik belirleyicilere odaklanmıştır. Halbuki SKA listesinde yer alan 17 amaç, 169 hedef, alt göstergelerin tümü sağlığın sosyal belirleyicileri ve göstergeleridir (2). Amaç 17’de “Amaçlar için Ortaklıklar” kurulması istenirken hedef olarak politika uyumunun geliştirilmesini önermiştir (Hedef 17.4). İşte bu hedef, “Her Politikada Sağlık” ilkesinin gerçekleşmesine yöneliktir. Ancak, sektör sınıflandırmaları yaklaşımlarıyla bu ilke kadük

kalıyor. Sağlık bir sektör müdür? Sağlık sosyal sektör müdür? Sağlık etkilenebilirlik-risk değerlendirmesi çalışmalarında, sağlığın “çekirdek” (core) katman olarak ele alınması gerektiği ortaya çıkmaktadır (3). Bütün sektörler sağlığın etrafında şekillendirilmelidir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 2020’ye doğru sağlık hedeflerini değerlendirdiği 2018 raporunda; erken ölümlerin azaltılması, yaşam beklentisinin uzatılması, sağlığın sosyal belirleyicilerindeki eşitsizliğin azaltılması, refahın artırılması, evrensel kapsam ve sağlık hakkının sağlanması, sağlıkla ilgili ulusal amaç ve hedefler belirlenmesi taahhüdünü yenilemiştir (4). 2019’da ortaya çıkan Covid-19 Pandemisi, bu taahhütlerin erişilebilirliğini ve sürdürülebilirliğini tehlikeye sokmuştur.

Küresel Risk Raporu 2022

Küresel risklerin altında kaybedilen sağlığın resmi belgesi “Küresel Risk Raporu 2022”dir (5). Raporda belirtildiği üzere dünya nüfusunun %20’sine ev sahipliği yapan ve en yoksul olan 52 ülkenin sadece %6’sı aşılanmış durumdadır. Yeni halk sağlığı mücadele metodolojileri geliştirerek nüfusun ve

sistemlerin dirençliliğini artırmaya çalışılan, geriye kalan %80 nüfusun pandemi karnesi de hiç iyi değil. Aslında halk sağlığı metodolojisi, gelişmelere açık olmakla birlikte yüzyıllar boyunca toplumların sağlığını korumaya, geliştirmeye ve tehlikeleri önlemeye yeterlidir. Önemli olan, geride kimseyi bırakmadan, sağlık için en iyiyi inşa etme çabası ve kararlılığıdır. Pandemi, iklim değişikliği etkileri, afetler sırasında ve sonucunda en çok üzerinde tartışılanlar şunlardır:

- Erkenden haberdar olamamak,
- Olayın ciddiyetini algılayamamak,
- Hızla yanıt verememek,
- Olay anını ve sonrasını yönetmede güçlük,
- Olaylar bittikten sonra sağlıklı ve güvenli yaşam ortamlarına kavuşamamak,
- Dirençsiz toplumlar ve sistemler,
- Kritik altyapıların ve bu yapılarla çalışanların kırılabilirliği.

Destekleyici çevreler yaratarak yukarıda sayılanları problem olmaktan çıkarabiliriz. Nasıl?

- Erkenden haberdar etmek için “erken uyarı sistemleri” kurulması,
- Olayın ciddiyetini algılamayı sağlamak için “farkındalık ve sağlık

“İnsanların temel ihtiyaçlarının karşılanması iyi sağlık ve refah için yeterli değildir. Her birey kendi sağlığından sorumludur ama bu sorumluluğu yerine getireceği yaşam ortamlarının sağlığından da liderler sorumludur. Özellikle de yerel düzeyde karar vericiler”



okuryazarlığı”nın artırılması,

- Hızla yanıt verebilmek için “etkilenebilirlik-risk analizleri”nin yapılması,
- “Afeti beklemeden yanıt verebilecek sistemler”in geliştirilmesi,
- Olay anını ve sonrasını yönetmek için “hane, mahalle, şehir, bölge, ülke planları”nın yapılması,
- “Sosyal destek ağları”nın kurulması,
- Olaylar bittikten sonra sağlıklı ve güvenli yaşam ortamlarına kavuşmak için “kırsalın korunması ve su, gıda, hava, toprak sağlayan rezerv alanların geliştirilmesi”,
- Dirençsiz toplumlar ve sistemler için “dirençlilik politikaları”nın hayata geçirilmesi,
- Kritik altyapıların ve bu yapılarla çalışanların kırılabilirliğini azaltmak için “noktasal risk haritaları hazırlanması ve eğitilmiş, uzmanlaşmış, deneyimli istihdam” sağlanması sayesinde.

Halk Sağlığı Mantığı ile Hareket Edilmeli

Sağlık için en iyiyi inşa ederken halk sağlığı mantığı ile hareket edilmeli: Koruma, önleme, erken tanı, herkese sağlık ve refah. Şehirlerde, yaşam ortamlarında halk sağlığı uygulamaları

için “Sağlıklı Şehirler Projesi” ve “Sağlığı Geliştiren Belediyeler Uygulaması” (SAGEB) en güncel, geçerli, güvenilir ve arkasına kurumsal kararlılığı almış araçlardır (6,7). Bu araçların ortak özelliği; şehirlerin gerçek yüzünü, objektif, tarafsız bir bakış açısıyla ortaya koyabilmesi (Şehir Sağlık Profili) ve bütçe, insan kaynağı, zaman çizelgesi var olan, şehir sağlık profilinde ortaya çıkan boşlukları doldurmaya yönelik, gerçek hedeflerden oluşmasıdır (Şehrin Sağlığını Geliştirme Planı). Sağlık için en iyisi, halk sağlığı mantığını benimsemiş liderler inşa edebilir (8). İnsanların temel ihtiyaçlarının karşılanması iyi sağlık ve refah için yeterli değildir. Her birey kendi sağlığından sorumludur ama bu sorumluluğu yerine getireceği yaşam ortamlarının sağlığından da liderler sorumludur. Özellikle de yerel düzeyde karar vericiler. Kararlara katılmayan, katkı vermeyen, sağlığı yalnızca ihtiyacı olduğunda arayan, satın almaya çalışan veya kendine sağlanması gerektiğini düşünen şehir sakinleri, gelecekte ortaya çıkabilecek “sağlıkta acil durumlar”da büyük zorluklar yaşayacaklardır. Sağlık için en iyiyi inşa etmek bir bilim ve sanat işidir. Biz buna “sağlığı geliştirmek” diyoruz. ○

Kaynaklar:

- 1-Evcı Kiraz,E.D., “Sürdürülebilirlik Kavramı, Çevresel Etki Değerlendirme ve Stratejik Yaklaşım”, Kentli Dergisi, 10 (33), 64-69 (2019)
- 2- Evcı Kiraz, E.D., “Sağlığın Sosyal Belirleyicileri”, Sağlık Düşüncesi Ve Tıp Kültürü Dergisi, 52-Güz,10-12 (2019)
- 3- Kiraz ED. Sağlık Etki Değerlendirmesi J Biotechnol and Strategic Health Res. 2018;2(2):82-86
- 4- The European Health Report 2018, More than numbers – evidence for all, Highlights, WHO (2018)
- 5- The Global Risks Report 2022, 17th Edition, World Economic Forum, <https://www.weforum.org/reports/global-risks-report-2022>
- 6- Evcı Kiraz ED, Türkmen MO. Şehirde halk sağlığı kapasitesini artırmak ve liderlik. Evcı Kiraz ED, editör. Şehir Sağlığı. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2021. p.1-4.
- 7- Evcı Kiraz E.D., Yavuz C.I., Yardım N., Sağlığı Geliştiren Belediye (SAGEB) Uygulama Rehberi, Sağlık Bakanlığı Yayın No: 1203, Temmuz 2021, Ankara, ISBN: 978-975-590- 812-0
- 8- Tsouros, A.D., Sağlık ve sürdürülebilir kalkınma için şehir liderliği, Başarılı Sağlık Şehirler projeleri için kritik konular. (E.D. Evcı, Çev.Ed.). Türkiye Sağlıkli Kentler Birliği, Bursa, (2019)

“Dünyamız Tek Kullanımlık Plastik Kadar Değersiz Değil”

Çukurova Üniversitesi (ÇÜ) Su Ürünleri Fakültesi Su Ürünleri Temel Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Sedat Gündoğdu, Türkiye'nin plastik atıkların son varış destinasyonlarından biri haline gelmesi nedeniyle çok ciddi bir halk ve çevre sağlığı sorunu ile karşı karşıya olduğumuzu belirtiyor. Doç. Dr. Gündoğdu'ya göre, “Türkiye'nin kendi çöpünü bile henüz doğru düzgün ayıramadığını düşünürsek böyle bir sektörün gelişmesine izin vermesi kendi ayağına kurşun sıkmaya benziyor.”

 BuLut BAGATIR

Türkiye'deki ithal plastik bertarafında ve aslında işin uluslararası bir suç boyutuna dönüşmesinde Çin'in 2018'de aldığı plastik ithalini durdurma kararı etkili oldu. İsterseniz oradan başlayalım. Nasıl bir hikaye çıktı, 2018'den günümüze kadar?

Bu işi değerlendirirken tam olarak dediğimiz noktadan başlamamız mantıklı. Çünkü ortada bir hammadde ihtiyacı vardı da böyle bir sektör gelişti, gibi bir durumdan söz etmiyoruz. 2017'den önce ithal edilen atık miktarı fazla değil. Gelenlerin büyük çoğunluğu da endüstriyel plastikler ki bunlar neredeyse kontamine olmamış durumda. Çok fazla firma bu işe girmiyor, ancak yavaş yavaş işin alametifarikası fark edenler sektöre yatırım yapmaya başlıyor. Burada ihtiyaçtan ziyade bir fırsat görüldü ve bunun üzerinden bir atık ithalatı sektörü ortaya çıktı. Beraberinde farklı firmalar da yatırım yapmaya başladı. İngiltere, Almanya ve ABD gibi ülkeler -ki ABD artık Türkiye'ye göndermiyor bütün atıklarını Çin'e gönderiyordu. Çin'in yasağıyla birlikte Türkiye'nin sektöre girmesi, yurt dışından gelen telkinlerle yeni yatırımların yapılması

ülkeyi atıkların son varış destinasyonlarından biri haline getirdi. Türkiye'nin kendi çöpünü bile henüz doğru düzgün ayıramadığını düşünürsek böyle bir sektörün gelişmesine izin vermesi kendi ayağına kurşun sıkmaya benziyor.

Şu an içerisinde olduğumuz krizin adımları 2018'de duyuluyordu. Bunun da bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?

Bu işin ülke ekonomisine katkısının yüksek boyutlarda olduğunu düşünmüyorum. Firma sahiplerinin kendi ekonomilerine katkısı olabilir, ancak ülkeye katkıyı bırakın, zarar veriyor. Bu şirketler teşvik ve vergi muafiyeti alıyorlar. Yatırım teşviki gereksiz ve anlamsız bir sektöre kaydırılıyor. Başka alanlara verilmesi gereken kaynaklar bu çöp alanlarına aktarılıp bir nevi heba ediliyor. Dolayısıyla ekonomik kriz nedeniyle böyle bir yönelim olduğu fikrini gerçekçi bulmuyorum. Kağıt üzerinde firmalar kuruluyor ve ne yaptıkları bilinmiyor. Bir sürü fabrika yangını da oldu. İçerisinde atıkların yapıp yapmadığı belli değil. Buna



dair söylentiler var. Hatta teşvik alan firmalardan biri 2021'den önce 400 konteyner Alman çöpünü limanda terk edip ortadan kaybolmuştu. Ticaret Bakanlığı'nın teşvik alan firmalar listesinde bu firmanın ismi geçiyor. Karışık çöp dağıtımını 2021'in başında yasaklanıyor. Bu firma da bir anda ortadan kayboluyor. Bizim vergilerimizle desteklenmiş, şaibeli ve çevre suçu açısından kriminal faaliyette bulunan, ülkeyi başka ülkelerle problemlili hale sokan bir ortam oluşturuyorlar. Bu sırada bizim kendi plastik çöplerimiz yönetilemeye devam ediyor. Akdeniz'i en fazla kirleten ülke unvanını da kazandık. Bunlar bizim atık yönetim altyapımızın gelişmemesiyle alakalı. Çöp ithalatı da bu altyapının gelişmesinin önündeki en önemli engellerden biri.

INTERPOL'ün bir çalışmasına göre plastik kirliliği, Türkiye'nin de dahil olduğu uluslararası suç boyutu olan bir noktaya taşındı. Türkiye'de atık ithal etme ve bunların bertaraf süreci suiistimal ve yasadışı usulsüzlük ve uygulamalara da açık. Ülkedeki halihazırdaki denetim gücü ve yönetme-

liklerle plastik kirliliğiyle mücadele edilebilir mi?

Türkiye'deki en büyük problem denetim mekanizması. Açık kapı bırakırsanız ve denetleyecek yeterli gücümüz yoksa bu kapıdan her şey geçer. INTERPOL de bunu söylüyor zaten. Bu sistem denetlenemez bir sistem. Tümünden yasaklanmadığı müddetçe bunu getirenler, yanlış beyanda bulunarak ve etiketleme yaparak “Temiz plastik getiriyorum” deyip içerisine başka plastik karıştırarak yol alıyorlar. Yalnızca INTERPOL de değil, kısa bir süre önce GITOC isimli bir organizasyon bu işin içindeki kriminal faaliyetleri ortaya koydu. Bahsettiğim kurumun raporu da yanlış etiketleme ve beyan gibi faaliyetlerden söz ediyor. Bunun hukuki olarak uluslararası anlaşmalar

çerçevesinde yaptırım gücü yok. Ülkelerin kendi içerisindeki mekanizmaları işleterek engellemesi gerekiyor. Türkiye'de ise para cezası kesiliyor, ancak kimse ödemiyor. Para cezası ödenmediği için bir şekilde zaman içerisinde affa uğruyor veya taksitlendiriliyor. Ya da kesilen ceza kazanılan paramın yanında devde kulak olduğundan çok da umursanmıyor.

Çöplük algısını yaratan faaliyetlere girişiminin bu kadar rahat olmasının ardında yatan nedenlerden biri de bu. Sonuçta sektördeki bir şirket, örneğin, ton başına 100 euro para kazanıyor. Yılda yaklaşık 50 bin tonluk iş yaptığında, toplamda elde ettiği kazancı tahmin edebilirsiniz. Dikkat edin euro üzerinden kâr ediyorlar. Bu kârın kaynağı şeffaf değil. Üstüne vergi muafiyetleri

“Greenpeace vb. çalışmaların gündeme gelmesiyle birlikte denetimler sıklaştı, ancak buna karşın bu kirleticilerin ekosistemde kalıcı iz bıraktığını unutmamamız lazım. Yapanın yanına kâr kalmamalı! Kirletenin verdiği zararı karşılaması yerine tüm lisanslarının iptal edilmesi, bir daha bu işleri yapamaz hale getirilmesi gerekiyor”



ve teşvikler var. Sektörde çalışanların şartlarının nasıl olduğu bilinmiyor. Ticari faaliyet mi var, yoksa bu atıklar gönderilirken para mı alıyorlar, o da bilinmiyor. Şeffaflığın olmadığı yerde her türlü yasadışı faaliyet ortaya çıkabilir.

Türkiye, Basel Konvansiyonu Plastik Düzenlemesi'ni kabul etti. Bu ne anlama geliyor?

İki anlamı var: İlk olarak Türkiye konvansiyonun plastik düzenlemesine benzer bir düzenlemeyi kendi ulusal mevzuatında hayata geçirmişti. Ancak bunu uluslararası bir konvansiyonun kabulüyle pekiştirmek başka bir anlam taşıyor. Basel Konvansiyonu bazı plastik türlerinin ihracatını ve ithalatını yasaklıyor. İthal edilecek plastiklerin kontaminasyon seviyesinin sifıra yakın olmasını talep ediyor, adeta tertemiz malzeme getirilmesine izin veriyor. Üç tür plastikten bahsediyoruz: Polipropilen, Polietilen ve PET. Bunların hammadde ayarında olması durumunda dolaşımına izin veriyor ki böyle bir atık yok. Plastik atığın kontaminasyon seviyesi %1'den yüksek olduğu için tehlikeli atık statüsünde değerlendiriliyor. İkinci anlamı ise şurada: Basel Konvansiyonu'na taraf olmayan ülkelerden taraf olan ülkeler herhangi bir atık ihracatı/ithalatı yapamaz. Örneğin, ABD'den aylık ortalama 4 bin ton atık geliyordu. ABD konvansiyona taraf olmadığı için bu miktarın geleceğini söyleyebiliriz. Konvansiyonun caydırıcılığı var, ancak yaptırım yok. Firmaların bu tür faaliyetlere girerken uluslararası anlaşmalara kolay kolay aykırı davranmasını beklemiyorum. Muhtemelen burada yanlış beyan ve etiketleme devreye girecek. Etrafından dolanmak adına, olmayan bir atığın veya kısmen olan bir atığın etiketi yapılandırılabilir. Ancak bu da bir risk. Bu riski alabilecek kadar firmaların gözünü karartıp karartmadığı konusunda pek emin değilim.

Greenpeace'in yeni yayımlanan Atık

Oyunları Raporu'nda, Adana'da beş noktada tespit edilen dioksin furan gibi kirleticilerin kontrol örneğinden binlerce kat daha kirli olduğu ortaya konuldu. Bu kimyasalların kanserojen olması nedeniyle çok ciddi halk ve çevre sağlık tehdidi var. Bunlar topraktan nasıl temizlenecek?

Bunlar sonsuza kadar kalan kirleticiler ve temizlemek mümkün değil. Kirleşmiş toprağın bir taraftan bir tarafa bertaraf için özel ekipmanlarla ve eğitimli personelle taşınması söz konusu olabilir. İki temizlik işçisi ve kamyonla yapılabilecek bir iş değil ki anladığım kadarıyla yapılan.

Yakılan plastiklerin kalıntıları orada kalmaya devam ederse bütün ekosistemi tehdit etmeyi sürdürecektir. Bunlar biyobirikimsel olarak oradaki canlılar aracılığıyla besin zincirine katılacak ve bitkilere bulaşacak. Adana, biliyorsunuz bir tarım bölgesi. Tarımsal alanlara bulaşmış bir yasa dışı faaliyetten bahsediyoruz. Bunlar sonsuza kadar kalan kimyasallar olduğu için bir kez doğaya karıştırdığında bir daha dönüşü ne yazık ki yok. Ve canlılarda yağ dokuda birikiyor. Bunun yanında obezite ve otizimden başka lösemi ve başka kanser çeşitlerine neden oluyor. Örneğin, gördüğümüz bir başhekim Adana'da ve çevresinde prematürenin çok yaygın olduğunu, durumun anormal sayılabileceğini ve nedenlerinin ivedilikle araştırılması gerektiğini belirtmişti. Ancak Sağlık Bakanlığı'nın buna dair verileri düzenli olarak yayımlanması nedeniyle bu araştırmanın gerçekleştirilmesinin çok kolay olmadığını da eklemişti. Ortada çok ciddi halk ve çevre sağlığı sorunu söz konusu. Bunlar artık yaşanmıyor, diyerek geçiştiremezsiniz. Bahsettiğimiz Greenpeace vb. çalışmaların gündeme gelmesiyle birlikte denetimler sıklaştı, ancak buna karşın bu kirleticilerin ekosistemde kalıcı iz bıraktığını unutmamamız lazım. Yapmanın yama kâr kalmamalı! Kirletenin verdiği zararı karşılaması yerine tüm lisanslarının iptal edilmesi, bir daha bu işleri yapamaz hale getirilmesi gereki-



yor. Para cezası kesiliyor, ancak "Bu firmalar standartları karşılıyor mu?" sorusunun cevabı yok, bilmiyoruz. Veriler açıklanmıyor. Bu işlerin takibinin yapılması oldukça zor.

Daha çok Türkiye üzerinden gittik, ancak plastik uluslararası bir sorun. Tüm çevremiz plastikle sarılı. En büyük plastik şirketlerinin üretim kapasitelerini %30 artırması bekleniyor. Yeni bir rapor ise besin zincirinin en tepesindeki yurtdışından başlayarak planktonlara kadar her türlü deniz canlısının plastik yuttuğunu ortaya koyuyor. Bu plastik döngüsünü nasıl kırabiliriz?

Döngüyü kırmamız tek bir yolu var: Plastik üretiminin sınırlandırılması gerekiyor. Eğer biz bunu yapmazsak istediğimiz kadar dijitalleşelim veya ne anlama geldiği belli olmayan start-up'lar kurarak -sanki çözüm mühendislik bilimindeymiş gibi- yeni ürünler icat ede-

lim; bir işe yaramaz. Mevcut tüketim kültürü plastik tüketiminin yarattığı bir kültür. Bunun ikamesi için plastik benzeri ürünlerin yerleştirilmesi lazım ki bir malzemenin yerine başka bir malzeme koyduğumuz zaman yine bir kaynak tüketimi söz konusu olacak. Bizim tek kullanımlık kültür olarak adlandırdığımız ve bugünkü sorunun önemli bir parçasını oluşturan tek kullanımlık plastiklerden kurtulmamız lazım.

Şayet tek kullanımlık plastiklerin üretimini sınırlamazsak attığımız hiçbir adımın çözüm anlamında bir karşılığı olmayacak. Uluslararası yasal bağlayıcılığı olan, plastik üretiminin de sınırlandırılmasını sağlayacak bir çağrı boşuna yapılmıyor. %30 büyümeye izin verilmemesi lazım. Türkiye'de de yeni yatırımlar yapılıyor. Bunlar derhal sonlandırılmalı. Yeni plastik organize sanayisine ihtiyacımız yok. Bunlar tarımsal alanlardan çıkarılmalı ve çok sıkı denetlenerek özel alanlarda ve sınırlı

miktarda, yalnızca ihtiyaç olan zaruri alanlardaki plastikler için üretime izin verilmeli. Tüm tek kullanım üretimi yapılan fabrikalar da derhal kapatılmalı. Tek kullanımlık plastik türleri de yine aynı şekilde derhal sınırlandırılmalı. Bu bir temenni değil, zorunluluk! Bunu yapmazsak sorunun çözümü için bir adım dahi atamayız.

Sizin de bahsettiğiniz gibi birçok konuda plastik çıkıyor. Biz de bu alanda çalışıyoruz. Yaptığımız denizel alandaki çalışmalarımızda en fazla tek kullanımlık plastiklerle karşılaşmıyoruz. Doğadaki toplam plastiklerin %80'i tek kullanımlık plastikler. Sorunu çözmek istiyorsak %80'e neden olan bir plastik türünü hayatımızdan çıkarmamız lazım. Yeni plastik ekonomisi, dögüsel yaklaşımlar gibi süslü tanımlamalarla bu işi şirinleştirmeye ya da geçiştirmeye zamanımız yok. Söz söyleme vakti plastik endüstrisinin değil, yasal düzenleme yapması gereken karar vericilerin. Ör-

"Kullan-at kültürü yeryüzü için doğru bir tüketim stratejisi değil. Bu kültürün geçmişi 30 yıla dayanıyor. 30 yılda, milyar yıllık gezegen bir anda çöplüğe döndü. Bu kadar hızlı problem yaratan bir malzemede ısrar etmenin akla mantığa sığan hiçbir tarafı yok"

neğin, ücretli poşet uygulamasının yerine artık poşetlerin yasaklanması gerekiyor. Bizim dünyamız tek kullanımlık plastik kadar değersiz değil. Kullan-at kültürü yeryüzü için doğru bir tüketim stratejisi değil. Bu kültürün geçmişi 30 yıla dayanıyor. 30 yılda, milyar yıllık gezegen bir anda çöplüğe döndü. Bu kadar hızlı problem yaratan bir malzemede ısrar etmenin akla mantığa sığan hiçbir tarafı yok.

Bazı sektörler bu konu üzerinde oldukça süslü kelimeler kullanıyor. Özellikle tekstilde plastikten geri dönüştürülmüş malzeme üretilip bir değer olarak sunulduğunu görüyoruz. Bunlar gezegenin sağlığı için ne derece faydalı?

Hiç sağlıklı değil. Tekstil ürünleri, tekstil malzemesi geri dönüştürülerek üretilmiyor. Hepsi pet şişeden iplik üretme derdinde. Çünkü en kolay, ucuz ve kârlı yol o. Yoksa tekstil ürününü alıp dönüştürmek çok zor ve hatta neredeyse imkansız. Yapılan da çok pahalıya satılabilir, alıcısı olmaz.

Bir de pet şişeden neden iplik üretiliyor ki? Pet şişeden pet şişe üretilmeli. Zero Waste Europe (Sıfır Atık Avrupa) yeni bir rapor yayınladı. Buna göre, toplam pet şişe geridönüşümünün yalnızca %30'uyla pet şişe üretilmiş. Geri kalanı tekstil ürünleri. Bizim pet şişeden dönüştürülmüş iplikle yapılmış halıya veya elbiseye mi ihtiyacımız var? Zaten dayanıklı da değil. Bir çalışma

yaptık. Çalışmaya göre, doğaya geri dönüştürülmüş plastikten üretilen elbiselerden daha fazla plastik salmıyor. Çünkü geridönüşüm malzemenin kalitesini ve dayanımını da düşürüyor. Polimer zincir yapısı kısalıyor ve kopmalar daha fazla oluyor. Siz onu yıkadığımızda 2.5 katı daha fazla mikroplastik doğaya salmıyor.

Geridönüşüm ve çevrecilik gibi kelimeler sömürüye çok açık. Vatandaşın iyi niyetli algısını sömürmek üzere birçok firma bunu kullanıyor. Hemen hemen hepsinde görüyorsunuz. Pahalıya da satıyorlar. Çevrecilik yapmak istiyorsan fazla para ödemek zorundasın gibi bir algı oluşturuyorlar. Çevreyi korumaya çalışmak neden daha pahalıya gelsin ki?

Bu dediklerim yalnızca tekstil sektörü için geçerli değil. Örneğin bir deterjan firması, "Deterjan ambalajlarını geri dönüştürülmüş plastiklerden üretiliyor" diyerek reklam yapıyor. İroniyeye bakar mısınız? Deterjanın kendi yarattığı etkiyi konuşmuyoruz, ancak deterjan firmasının bu reklamını görüyoruz.

Bir başka deterjan firması da sanki onun işiymiş gibi "çöpkapar" diye bir şeyi belediye aracılığıyla İstanbul'un her tarafına koyuyor. Bunun da reklamını yapıyor. Bana kalırsa tarihin en büyük yeşil badanalardan biri. Yeşil dolandırıcılık aslında bu. "Çöpkapar" kendi ürettiği kimyasalları topluyor mu? Toplamıyor. Vatandaşın, atık yönetimi altyapısının olmamasından kaynaklı ürettiği çöpün denize karışması sonucu oluşan kirliliği önüyor. Bu zaten belediyelerin asli görevi. Bunun için bir deterjan firmasına mı ihtiyacımız var? Adana'da bir ilçe belediyesi o firmanın ürettiği "çöpkaparları" almak istedi. Tanesine 3-4 bin dolar para istediler. Madem o kadar faydalı bir iş, tüm kıyı belediyelerine ücretsiz dağıttın. Orada da amaç bu işin reklamını yapmak. Bizim, dünyayı plastikle en çok kirleten şirketlerden birinin markasının çöp temizlemesine değil, ürettiği plastiklerin miktarını azaltmaya ihtiyacımız var. ○

“Türkiye, Hava Kirliliği Sınır Değerlerini DSÖ’ye Göre Düzenlemeli”

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp Fakültesi, Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı’ndan Prof. Dr. Sebahat Genç, Türkiye’de PM2.5 için bir sınır değeri olmadığını hatırlatırken “Türkiye’deki kirletici sınır değerler Dünya Sağlık Örgütü’nün (DSÖ) değerlerinden yüksek. Son güncelleme ile beraber DSÖ bu değerleri daha da düşürdü. Türkiye sınır değerlerini hızla gözden geçirmeli” diyor.

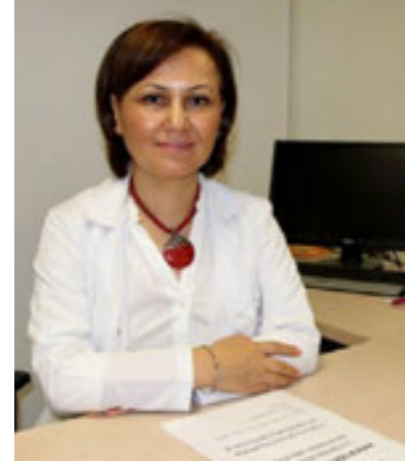
 Bulut BAGATIR

Başta kömürlü termik santraller olmak üzere birçok kirletici tesisin olduğu Muğla ile başlayalım derseniz. Muğla’da yaşayan bir akademisyen olarak, kentte yaklaşık 40 senedir aktif olan üç termik santrale dair sağlık açısından sizin gözlemlerinizi neler? Beş yıldır Muğla’dayım. Göğüs hastalıkları uzmanı olarak özellikle Yatağan’dan gelen hastalarda termik santralla ilgili birçok şikayet, solunum hastalıkları ve kanser vakaları olduğunu biliyoruz. Bunu bir araştırmaya dönüştürmek için çabalasak da veri elde etmede zorlanıyoruz. Araştırmamızı gerçekleştirdiğimizde, elimizde daha objektif veriler olacak. Ancak genel olarak kronik hastalıkların fazlaca görüldüğünü söyleyebilirim. Bunun yanı sıra halk havanın kirli olmasından şikayet ediyor. Çevreyle ilgilenen bir hekim olarak Yatağan’da, Turgut Köyü’ndeki toplanlılara katıldım. Bölgede solunum hastalıklarının oldukça fazla görüldüğünü belirtiyorlar. Sabaha karşı bu rahatsızlık artıyor, çünkü her ne kadar termik santral yönetimi filtreleri olduğunu söylese de halk filtrelerin çalıştırılmadığından yakıyor. Filtre olması da bir çözüm değil ki, havaya kirletici veriyorsunuz! Karşınıza çıkan bir diğer sorun ise böl-

ge insanların zeytin ve bal gibi ürünlerden geçimlerini sağlamaları, ancak öte yandan verimliliğin sürekli azalması. Yatağan’daki termik santralin çevresinde 2000’li yılların başında, örneğin çocukların kanlarındaki kurşun düzeyinin oldukça yüksek olduğunu gösteren bazı çalışmalar var. Yine topraktaki ağır metal düzeyinin yüksek olduğunu gösteren araştırmalar da bulunuyor. Tüm bunlar bölgede yaşayan insanların sağlığını kötü yönde etkiliyor.

Geçtiğimiz ay HEAL-Sağlık ve Çevre Birliği önemli bir çalışma yayımladı ve halen çalışır durumda olan kömür santrallerinin 4,8 trilyon TL’lik bir sağlık maliyeti olduğunu ortaya koydu. İnsan sağlığına dair ekonomik maliyet çerçevesinde elimizde HEAL’inkine benzer çok fazla veri yok sanırım?

Maliyet anlamında yok. HEAL’in yaptığı çalışma önemli olmakla birlikte sağlık maliyetlerinin en azını gösteriyor. Olması gereken koşulları göze alarak modelleme yaptıkları için muhtemelen daha da fazladır bu maliyet. 2019 yılında, Türkiye’de, toplam sağlık harcamasının yaklaşık 201 milyar TL olarak gerçekleştiğini düşünürsek 4,8 trilyon TL, yaklaşık 40 yıllık sağlık ma-



liyetinin yarısını oluşturuyor.

Kömürlü termik santrallerin kısa, orta ve uzun vadede halk sağlığı üzerindeki etkileri adına neler söyleyebilirsiniz?

Termik santraller PM10 ve PM2.5 dediğimiz partikül maddelerin salınmasına neden oluyor. Ayrıca kükürt dioksit, azot oksit ve karbonmonoksit gibi kirleticileri salıyor. Bunların akut ve kronik etkileri olur. Yoğun maruz kaldığımızda öksürük, nefes darlığı gibi akut etkileri görürüz. Özellikle astımı ve KOAH’ı olan hastalarda ataklar gelişebilir. Çocuklarda üst ve alt solunum yolları viral enfeksiyonların artmasını da bekleyebiliriz. Zatürrenin ortaya çıkmasını da kolaylaştırıyor. Uzun vadede ise çocuklarda astım, yetişkinlerde KOAH, akciğer kanseri, kalp-damar hastalıkları gelişimi gibi sonuçları görebiliriz. Yine, çocuklarda düşük doğum ağırlığı ve otizm gelişimi de yaşanabilir. Kanser bunlar içerisinde en korkunç olanı. Kronik hastalıklarda sağlık maliyeti de yüksek oluyor, hastaların sürekli ilaç kullanmaları ve arada hastaneye yatmaları gerekiyor. Hava kirliliği devam ettikçe hastane başvuruları da genelde daha fazla oluyor. Özellikle PM2.5’in özelliği, solunduğunda akciğerin en

son noktasına gitmesi ve oradan kana karışması. Böylece damar yapısına ve hücre yapısına etki ederek kalp-damar hastalıklarına, kalp krizine ve akciğer kanserine yol açabiliyor. Ayrıca, mesane kanserinin hava kirliliği ile ilişkisi olduğu da gösterildi.

Aslında hava kirliliğine dair en önemli yaklaşım temiz hava solunumun bir insan hakkı olduğunu sürekli gündemde tutmak sanırım. Öyle değil mi?

Evet. Bunun başarılı olması için de devlet politikası haline gelmesi lazım. Türkiye, Paris Anlaşması’ni mecliste daha yeni onayladı. Şimdi kömür başta olmak üzere ülkemiz fosil yakıtlardan çıkış planı summalı. Elbette, ilk yapılması gereken de kömürlü termik santrallerle vedalaşmak. Kömürlü termik santrallerin hava kirliliğine inanılmaz bir katkısı var. Bunun yanı sıra karbondioksit salınımıyla beraber dünyamız ısıyor. Nitekim sonuçlarını aşırı hava olaylarıyla

Türkiye’de de görüyoruz. Böyle giderse benzer gelişmeleri daha çok göreceğiz. Paris Anlaşması’nın küresel ısınma artışını sanayi öncesi döneme göre 1,5 derecede sınırlanma hedefini yakalamamız bu nedenle mühim. Bu hedefi yakalamak için de tüm dünyada çok ciddi politik kararlar alınmalı.

En önemli nokta hava kalitesinin iyi olması. Hava kalitesi seviyeleri var. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’nın havaizleme.gov.tr isimli

“Üç termik santrale yakın bir bölge olan Yatağan’da hava kalitesi ölçümü arıza nedeniyle yıllardır yapılamıyor. Geçen eylül ayında, İklim Değişikliği Politika ve Araştırma Derneği kendi cihazıyla ölçüm yaptı. PM2.5 ve PM10 düzeyleri sınır değerlerden üç kat yüksek”

sayfasında, yapılan ölçüm sonuçları yeşil, sarı, turuncu ve kırmızı renklerinde kodlanıyor. Turuncu olduğunda, örneğin kronik hastaların dışarı çıkmaması gerekiyor; atak geçirme riski artar. Kırmızı olduğunda ise kimsenin dışarı çıkmaması gerekiyor; bundan herkes etkilenir. Esas olması gereken hava kalitesinin tehlikeli sınırdan altında olması. Devletlerin halka bu koşulları sağlaması lazım. Bu yalnızca bizim sorunumuz değil. Sanayileşmeyle beraber birçok kaynaktan hava kirleticiler salınıyor.

Türkiye’deki hava kalitesi mevzuatını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Türkiye’deki sınır değerler Dünya Sağlık Örgütü’nün (DSÖ) değerlerinden yüksek. PM2.5 dediğimiz kirleticinin sınır değeri yok. Bunların DSÖ’nün önerilerine göre düzenlenmesi lazım. Bizim değerlerimiz AB’nin değerlerine uyuyor daha çok. Son güncellemede de DSÖ bu değerleri düşürdü. Türkiye’de de bu değerlerin güncellenmesi, PM2.5



değerinin de DSÖ'nün önerilerine göre belirlenmesi gerekiyor. Bir yandan da yeni kurulan işletmelere ÇED raporları veriliyor. Muğla'da bir çimento fabrikası kurulması gündemde. Fabrikanın kurulmaması için mücadele ediliyor. Yedi yıl önce bir ÇED raporu verilmiş. Modellenmelerden verdikleri değerler Türkiye sınırlarına göre. Ancak DSÖ daha düşük olması gerektiğini söylüyor. PM2.5 değerlendirmeye dahi almıyor. Mevzuatta da yeni kurulan işletmelerde bu durum bir sorun yaratıyor ve bir düzenleme lazım.

ÇED raporları Türkiye'de oldukça tartışmalı. Halk sağlığı çerçevesinden bu raporları nasıl okuyabiliriz?

En son Muğla'daki çimento fabrikasının ÇED raporunu okudum. Tertemiz bir hava soluyacağız, gibi bir anlatımı var. Rapora göre bir çimento fabrikası kurulacak ama bunun hiçbir zararı olmayacak! Bu mümkün olabilir mi? Sadece çimento fabrikasının kurulacağı yerin fotoğrafını görseniz çevreye vereceği zararı anlarsınız. Filtremiz var, hava kirliliği sınırlarını aşmayacağız, diyor. Muğla'da halihazırda hava kirliliği sınırları aşılmış durumda. Siz çimento fabrikası kurarak nasıl bunu aşmayacağımızı söylüyorsunuz?

Üç termik santrale yakın bir bölge olan Yatağan'da hava kalitesi ölçümü arıza nedeniyle yıllardır yapılamıyor. Geçen eylül ayında, İklim Değişikliği Politika ve Araştırma Demeği kendi cihazıyla ölçüm yaptı. PM2.5 ve PM10 düzeyleri sınır değerlerden üç kat yüksek. Bu varken "Hava kirliliği olmayacak," nasıl diyebilirsiniz? Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı da onaylamış. Bunu dava ettiğinizde genellikle ÇED raporu geri dönüyor.

Çimento hammaddesi elde edecekler ormanın içerisinden. Biz kestiğimiz ağaçları tekrar dikeriz, diyorlar. Daha geçen yaz çok ciddi orman yangını yaşandı Muğla'da. Bu raporun süresinin geçtiğini de belirtmek isterim. 40 yıllık bir proje deniliyor. Peki, ne kadar süre, ne kadar yer patlatılacak,



"Muğla'daki bir çimento fabrikasının ÇED raporuna göre tertemiz bir hava soluyacağız. Rapora göre bir çimento fabrikası kurulacak ama bunun hiçbir zararı olmayacak. Bu mümkün olabilir mi? Muğla'da halihazırda hava kirliliği sınırları aşılmış durumda. Siz çimento fabrikası kurarak nasıl bunu aşmayacağınızı söylüyorsunuz?"

ne kadar orman katledilecek? Ekosisteme bir etkisi olmadığını iddia ediyorlar. O bölgenin çoğu orman alanı. Oradaki biyoçeşitliliğe nasıl etkisi olmayacak?

Tüm bu belirttiklerinizden ve diğer örneklerden ÇED raporlarının yetersiz olduğunu bir kez daha görebiliyoruz.

Referans aldıkları eski ve eksik bilgiler. İnsan ve çevre sağlığına verilen zarar ve vardığımız bu iklim krizi döneminde devletin topyekün politik kararlılığının Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'na yansması gerekiyor. O nedenle politik kararlılık oldukça önemli. Doğru olan, örneğini verdiğim projenin ve benzerlerinin ÇED raporlarının onaylanmaması. Muğla'da o kadar çok ÇED raporu onaylanan veya rapor dahi gerekmeyen mermer ocağı projesi var ki inanılmaz. Muğla zaten doğasıyla, tarımıyla, turizmiyle geçinebilen bir şehir. Or-

man oranı çok yüksek. Neden bu şehri kirleticilerle dolduruyoruz? Bunun farkında değiller mi?

ÇED yerine sağlık, çevre, sosyoekonomik ve kültürel olarak bütün bu değerleri bir araya getiren Sağlık Etki Değerlendirilmesi (SED) yapılması daha yararlı olabilir mi?

Evet, SED'in yapılması lazım, ancak mevzuatımızda böyle bir uygulama yok. ABD, Almanya, İngiltere, İspanya, İsveç, Litvanya ve Tayland gibi pek çok ülke tarafından uygulanan SED sürecinin Türkiye'de de mevzuata ve izin süreçlerine alınması gerekiyor. Ancak bir noktaya daha değinmek lazım: ÇED raporunu özel bir şirket hazırlıyor. Bu da bana çok ilginç geliyor. Bence ÇED raporu hazırlayan kuruluşun başvuran firmayla maddi bir bağının olmaması gerekir. Bakanlığın uygulamalarını ve politikalarını Paris Anlaşması'na taraf olmuş bir ülke gibi düzenlemesi lazım. ○

Yoksullar %40 Daha Fazla Aşırı Sıcağa Maruz Kalıyor



İklim değişikliğinin yoksulları acımasızca etkilediğini ortaya koyan ve Earth's Future dergisinde yayımlanan yeni bir araştırma, düşük gelirli insanların yüksek gelirliyle göre aşırı sıcaklıklara %40 daha fazla maruz kaldığını gösteriyor. Bunun da özellikle yaşlılar, hamileler ve hastalar üzerinde önemli sağlık etkileri bulunuyor.

Kaynak: Science Daily, Şubat 2022

EKOIQ

<https://www.sciencedaily.com/releases/2022/02/220210125840.htm>

3,1 Milyar Gün Daha Fazla Sıcak Hava Dalgası



2021 Lancet Sağlık ve İklim Değişikliği Geri Sayımı raporuna göre, 2020'de, 65 yaşın üzerindeki yetişkinler 3,1 milyar gün daha fazla sıcak hava dalgasına maruz kalırken, bu rakam önceki on yıllık dönemde yılda ortalama 2,9 milyar gündü. Rapor, iklim kriziyle doğrudan bağlantılı sağlık etkisi göstergelerinin toplumdaki eşitsizlikleri daha da derinleştirdiği uyarısını yapıyor ve sağlıklı bir gelecek için iklim kriziyle mücadelenin hızlandırılması gerektiğini vurguluyor.

Kaynak: 2021 Lancet Sağlık ve İklim Değişikliği Geri Sayımı Raporu, Ekim 2021

EKOIQ

<https://www.iklimhaber.org/lancet-saglikli-bir-gelecek-icin-iklim-krizi-ile-mucadele-hizlandirilmali/>

“Yeşil ve Sağlıklı Bir Hastane Halk Sağlığını Destekleyen Hastanedir”

Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Oğuz Işık; tedavi sürecine yardımcı olan, doğal kaynakları verimli ve çevre dostu bir şekilde kullanan, etkin atık yönetiminin uygulandığı, hasta refahını artıran, sürdürülebilir ve çevreye duyarlılığı sürekli devam eden hastaneleri “Yeşil Hastane” olarak tanımlıyor. Orta büyüklükteki bir hastanenin günlük enerji tüketimiyle küçük bir yerleşim yerinin enerji tüketiminin eşit oranlarda olduğunu belirten Işık, hastanelerde çevre dostu uygulamaların önemine dikkat çekiyor.

ELİF YAŞAR

Hem çevre hem de insan sağlığına etki eden yapılar olarak hastanelerin yoğun enerji ve kaynak kullanımını nasıl değerlendirirsiniz?

Sağlık hizmetlerini; koruyucu, tedavi edici, iyileştirici ve sağlığın geliştirilmesine yönelik “özellikli” hizmetler olarak tanımlayabiliriz. Hizmetin kapsamının ve süresinin hekim tarafından belirlenmesi, ertelenemez oluşu, hataların tolere edilememesi gibi özellikleri sağlık hizmetlerine kendine özgü bir tanım kazandırıyor. Hastaneler, sağlık hizmetlerinin en önemli sunucusu. 7/24 kesintisiz hizmet sunan hastaneler, teknolojiyle donatılmış ve emek-yoğun çalışılan yapılar. Özellikle ısıtma, havalandırma ve iklimlendirmenin yanı sıra tıbbi-tıbbi olmayan ekipmanların kullanılması nedeniyle yüksek enerji tüketiyor; su ve diğer kaynakları en yoğun şekilde harcıyor. Öyle ki orta büyüklükteki bir hastanenin günlük enerji tüketimiyle küçük bir yerleşim yerinin enerji tüketimini eşit oranlarda düşünebiliriz. Yapılan çalışmalar, benzer büyüklükteki ticari işletmelere

göre hastanelerin iki buçuk kat daha fazla enerji tükettiklerini ortaya koyuyor.

Tüm dünyada etkileri görülen ve Türkiye’de de hissedilen enerji krizi, sağlık sektörünü ve sağlık sektörünün en önemli ayağı hastaneleri nasıl etkileyecek? Ve elbette, dolayısıyla halk sağlığının payına neler düşecek?

Enerji, canlıların yaşamı, daha da ötesi evrendeki tüm süreçlerin işleyişi için son derece gerekli. Olası bir enerji krizinin tüm sektörleri olumsuz etkileyecek olması kaçınılmaz. Ancak sağlık hizmetlerinin kesintisiz ve ertelenemez oluşu, diğer sektörlerden belirlenmiş şekilde ayrılmasına neden oluyor. Hastanelerin enerji sorunları düşük ve yüksek gelirli ülkelerde farklılıklar gösteriyor. Düşük gelirli ülkelerde karşılaşılan en temel zorluk, temel hayati ihtiyaçlar için güvenilir ve uygun fiyatlı enerjiye erişim. Bu ülkelerdeki birçok hastane; aydınlatma, ısıtma ve tıbbi ekipmanın çalıştırılması gibi temel



hizmetler için dahi enerjiye erişimden yoksun. Ne yazık ki bu durum, teşhis yeteneklerini ve tedavi hizmetlerini sınırlandırıyor. Yüksek gelirli ülkelerde ise enerji sorunları verimliliği ve yenilenebilir enerjilerin kullanımını arttırmaya odaklı.

Hastaneler işlevsel bağımlılığı yüksek organizasyonlar ve herhangi bir aksama tüm süreci olumsuz etkiliyor. İki temel enerji gereksinimleri var: İlki sağlık hizmeti sunumu ve tıbbi ekipman için elektrik, diğeri ise sterilizasyon, mekan ve suların ısıtılmasına yönelik termal gereksinimler. Elektrikte yaşanacak bir aksaklık, tanı ve tedavi amaçlı kullanılan birçok cihazın kullanılmamasına veya arızalanmasına neden olabilir. Bu durum ise tedavi için gerekli tam koymada gecikmelere, ameliyatlarda ertelenmesine, kalıcı sakatlıklara ve hatta ölümlere neden olabilir. Güvenilir elektriğe erişimi olmayan hastanelerde, belirli derecede saklanması gereken aşı ve ilaçlar saklanamaz, tıbbi ekipman ve cihazlar sterilize edilemez veya kullanılamaz.

İnsanı sağlığına kavuşturmak için var olan yapıların aslında “sağlıksız yapılar” olması çelişkinsini yorumlar mısınız?

Geçmişten günümüze yaşanan süreçte hastanelerin genellikle “sağlık odaklı” olmaktan çok hastalığın ileri evrelerini iyileştirmeye odaklı, hızla uzmanlaşan “hasta bakım sistemleri” üzerinde yoğunlaştığımız izliyoruz. Hastaneler bir yandan tedavi ederken diğer yandan çevre ve insan sağlığını olumsuz etkileyen sonuçlar da doğurabiliyor. Sağlık sektörünün küresel sera gazı emisyonlarının %4-5’ine katkıda bulunduğu düşünülüyor. Hastaneler karmaşık altyapıları olan, yüksek teknoloji kullanan ve belirli standartlara göre inşa edilmiş, en maliyetli organizasyonlar arasında. Bu yapılarıdaki eksiklikler veya yanlışlıklar yalnızca estetik veya rahatsızlık verici olumsuzluklara değil, aynı zamanda insan ve çevre sağlığı üzerinde olumsuzluklara da yol açabiliyor.

Hastane kaynaklı enfeksiyonların özellikle yoğun bakım hastaları üzerinde ölümlerle sonuçlanan etkilere neden olabildiğini biliyoruz. Hasta odalarının niteliği, hava yoluyla bulaşan enfeksiyonlar ve kontamine yüzeylere dokunarak bulaşma riski üzerinde etkili. Yine hastane personeli ve çok sayıda enfekte hasta istemeden de olsa hastalığa katkıda bulunabiliyor. Hastanede yaşanan düşme olaylarını da azımsamamalıyız. Düşmeler, ciddi yaralanmalara, hastanede kalış süresinin uzamasına ve dolayısıyla maliyetlerin artmasına neden olabiliyor. Yetersiz aydınlatılmış alanlar, kaygan zeminler, çok yüksek veya çok alçak lavabolar bu tür olayların yaşanmasında etkili faktörler. Hastanelerdeki güdümlü seviyesinin yüksek olması hastaların uyku kalitesini olumsuz etkiler-

ken odalarda ve muayene ortamında hasta mahremiyetinin gözetilmesi de önemli bir konu.

Araştırmalar, hastaların iyileşmesi üzerinde doğanın rolünün ne kadar önemli olduğunu gösteriyor. Sabah güneş ışığı alan, daha aydınlık, doğuya bakan odalara rastgele atanan manik depresif hastaların batıya bakan odala-

“Sağlık sektörünün küresel seragazı emisyonlarının %4-5’ine katkıda bulunduğu düşünülüyor. Hastaneler karmaşık altyapıları olan, yüksek teknoloji kullanan ve belirli standartlara göre inşa edilmiş, en maliyetli organizasyonlar arasında”

ra sahip olanlara göre yaklaşık dört gün daha kısa hastanede kaldıklarını ortaya koyuyor. Çevre sağlığı açısından bir diğer önemli nokta; evsel, patolojik, radyoaktif, tıbbi, ilaç ve kesici-delici özelliğe sahip birçok hasta atığının oluşması. Atıkların genel olarak %85’i tehlikesiz olarak sınıflandırılırken %15’i bulaşıcı, toksik veya radyoaktif, yani “tehlikeli” olabiliyor. Tıbbi ekipmanların büyük çoğunluğunun tek kullanımlık malzemeler haline gelmesi de hastanelerde daha fazla atık oluşmasının nedenlerinden. Sevindirici olan, bu konuda farkındalığın her geçen gün artması ve hem etkili hem de güvenli atık yönetimi uygulamalarının organizasyonlar tarafından gündeme alınması.

Sözünü ettiğiniz koşullarda, mevcut hastanelerin “yeşil hastanelere” dönüşümü için bir harita çizebilir miyiz? Yeşil hastane derken tam olarak neyi kastediyoruz?

Kaynakların sınırlı oluşu, sınırlı kaynakların kullanımının insana ve çevreye etkileri, ortaya çıkan atıkların toplanmasından imhama kadar geçen süreçteki yetersizlik veya eksiklikler, organizasyonların yoğun rekabet ortamında hayatta kalabilmek için maliyetleri aşağıya çekme çabalarını ve farklı strateji ve uygulamaların gerekliliğini ortaya koydu. “Yeşil” veya “yeşil bina” kavramı bu stratejilerden biri olarak gündeme geldi. “Yeşil hastane” kavramını en genel tanımıyla, tedavi sürecine yardımcı olan, doğal kaynakları verimli ve çevre dostu bir şekilde kullanan, etkin atık yönetiminin uygulandığı, hasta refahını artıran, sürdürülebilir ve çevreye duyarlılığı sürekli devam



eden hastaneler için kullanabiliriz. Yeşil hastanelerin öncelikle binanın yaşam döngüsü boyunca yerleşiminden tasarımına, inşaatından işletmesine, bakımından yenilenmesine kadar tüm süreçleri çevreye duyarlı ve kaynakları verimli kullanmaya yönelik olmalı. Hiç şüphesiz yeni kurulacak hastaneler için süreçlerin fizibilite aşamasında planlanması ve hayata geçirilmesi daha kolay, ancak mevcut hastanelerin 7/24 kesintisiz hizmet sunma zorunluluğunu düşünürsek dönüşüm biraz daha karmaşık olacak.

Yeşil hastanelere dönüşüm uygulamalarını hangi bileşenler üzerinden açıklayabilirsiniz?

Yeşil hastane oluşumunun veya dönüşümünün teşvik edilmesinde her düzeyde liderlik esas. Çevre sağlığı, güvenliği ve sürdürülebilirliğin temel kurumsal öncelik haline getirilmesi şart; bu da kurum kültüründe büyük bir değişiklik anlamına geliyor. Etkili bir liderlik sürecinin yanı sıra yeşil hastane politikalarının geliştirilmesi ve uygulanması, hastanedeki çeşitli bölümlerin üst kademe çalışanlarından bir ekip oluşturulması, yeşil hastane yükümlülüklerinin yerine getirilmesini sağlayacak stratejik, operasyonel ve bütçe planlarının hazırlanması, çevresel sürdürülebilirlik ve sağlık hizmet standartları konularında akreditasyon kuruluşları ile işbirliği yapma gibi bir dizi faaliyetin yerine getirilmesi gerekiyor. Diğer bir önemli uygulama ise enerji verimliliği. Şayet hastaneler yeşil hastane olma yolunda bir adım atmayı istiyor ise en iyi adım etkili bir enerji yönetimi ile başlamaları. Hastaneler; ameliyathane, eczane ve iç koridorlarında yapay aydınlatmanın ağırlıklı kullanıldığı organizasyonlar. Ancak iyi bir hastane tasarımı, gün ışığı kullanımını en üst düzeye çıkarmalı ve yapay aydınlatma gereksinimini optimize etmeli. Yanı sıra sağlık hizmeti sunumunda kritik öneme sahip olmayan alanların aydınlatılmasında güneş panelleri kullanılabilir. Düşük enerjili LED ampul-



“Araştırmalar, hastaların iyileşmesi üzerinde doğanın rolünün ne kadar önemli olduğunu gösteriyor. Sabah güneş ışığı alan, daha aydınlık, doğuya bakan odalara rastgele atanan manik depresif hastaların batıya bakan odalara sahip olanlara göre yaklaşık dört gün daha kısa hastanede kaldıklarını ortaya koyuyor”

lere geçiş, enerji tasarruflu ürünlerin kullanılması, hizmet içi eğitimlerle personelin bilinçlendirilmesi gibi çalışmalarla da hastanelerde tasarruf sağlanabilir. Yeşil hastane için iç mekan ve hava kalitesi kritik öneme sahip. Hastane alanı çok sayıda patojen ve bakteriye maruz kaldığından sürekli olarak taze ve filtrelenmiş hava sağlamak için iyi tasarlanmış havalandırma sistemi ve temiz odalara sahip olması hayati önem taşıyor. Bunu sağlamak için ise iç mekanda kullanılan bitkiler, iç mekan boyaları, uygun temizlik ürünleri, bakteri ve mantar oluşumuna dirençli uygun iç mekan döşeme ve malzeme-

leri etkili oluyor. Bir diğer önemli bileşen etkin bir atık yönetiminin devreye sokulması. Tıbbi atıkların kaynağında ayrıştırılması ve toplanmasından nihai olarak bertaraf edilmesine kadarki her sürecin güvenli ve uygun bir şekilde yapılması hem çalışan hem de çevre sağlığı açısından oldukça önemli. Bir diğer bileşen su yönetimi. Su, hastanelerin yoğun kullanmak zorunda olduğu önemli bir kaynak. Su tüketiminin azaltılmasında kullanılacak en temel yaklaşım eski ekipmanların, uygun ve verimli yeni ekipmanlarla değiştirilmesi. Özellikle içme suyu dışındaki kullanımlarda suyu geri dönüştürmek için oluşturulan kanalizasyon arıtma sistemi ve yağmur toplama sistemlerinden elde edilen geri dönüştürülmüş sular kullanılabilir. Yeşil hastane konsepti içerisinde yer alan bileşenlerden bir diğeri de çevre dostu satın alma. Güvenli ve çevresel zararı en az olan ürünlerin tercih edilmesi yoluyla daha az zehirli, daha az kirlenici, daha fazla enerji verimliliği sağlayan, geri dönüşümü yüksek; hastalar, çalışanlar ve çevre için daha sağlıklı ve güvenli malzemelerin alınması ve kullanılması sağlanabilir. Hastanelerin yeşil hastane olması veya dönüşmesi konusundaki zorluklara da değinmenin faydalı olacağını düşünüyorum. Öncelikle hastanelerde

kesintisiz enerji gerekliliği, sistemlerde ikincil, hatta üçüncül yedekleme sistemlerini gerekli kılabilir. Sağlık sektörüne özgü sağlık ve güvenlik yönetmeliklerinin yanı sıra sağlık hizmeti sunulan binalara ilişkin oluşturulan yönetmelikler, bazı sürdürülebilir uygulamaları sınırlandırabiliyor. Diğer bir zorlaştırıcı nokta ise hastanelerin katı enfeksiyon protokollerine ilişkin uygulamalar. Ayrıca hastane akredite standartları kapsamında yerine getirilmesi gereken uygulamalar çevreye duyarlı seçimleri zorlaştırabiliyor. Aynı şekilde teşhis ve tedavide kullanılan teknoloji ve cihazların gerek kullanımına bağlı gerekse temizlik, dezenfekte edilmesi veya sterilizasyonunda toksik ve tehlikeli malzeme ve kimyasalların kullanılması zorunlu olabiliyor.

Dünya genelinde en sık kullanılan yeşil hastane sertifikası sistemleri hakkında bizleri bilgilendirebilir misiniz?
Dünya genelinde çevre dostu uygulama-

ların önemini anlaşılmaya bağlı olarak yapı sektöründe de yeşil bina, çevre dostu bina gibi kavramlar önem kazanmaya başladı. Yeşilleşmenin faydaları hakkında artan farkındalıkla birlikte yeşil bina derecelendirme sistemleri geliştirildi. Bu sistemlerden uluslararası alanda yoğunlukla kullanılanları BREEAM (Building Research Establishment Environmental Assessment Methodology) for Healthcare, LEED for Healthcare ve Australian Green Star sertifikası sistemleri. Bunların dışında Yeşil Sağlık Uygulamaları (Practice Greenhealth/ PG), Sağlık Hizmetleri için Yeşil Kılavuz (Green Guide for Health Care/GGHC), Sağlık Mühendisliği için Amerikan Derneği (American Society for Healthcare Engineering /ASHE) ve Zarar Vermeden Sağlık (Health Care Without Harm /HCWH) gibi daha az kullanılan yeşil hastane sertifikası sistemleri de bulunuyor. BREEAM sistemi 1990 yılında İngiltere’de geliştirilen ve dünyada en

yaygın kullanılan yeşil bina sertifikası sistemlerinden biri. İngiltere merkezli olmakla birlikte 89 ülkede yaygın olarak kullanılıyor. 2008 yılından itibaren hastanelere özgü standartların eklenmesiyle yeşil hastane sertifikası sistemi olarak da hizmet vermeye başladı. Değerlendirme 10 başlıkta (yönetim, sağlık ve mutluluk, enerji kullanımı, taşıma, su, materyal, atık, arazi kullanımı ve ekolojisi, kirlilik ve inovasyon) toplam 110 puan üzerinden yapılıyor. Değerlendirme sonucunda 85 ve üzeri puan alan hastaneler “seçkin”, 70-84 arası puan alan hastaneler “mükemmel”, 55-69 arası puan alan hastaneler “çok iyi”, 45-54 arası puan alan hastaneler “iyi” ve 30-44 arası puan alan hastaneler “geçer” seviyesinde belge alıyor.

LEED, 1998 yılında geliştirilen ve en çok kabul gören yapı-çevre değerlendirme sistemlerinden biri. Hastaneler açısından yetersiz kalan sistem, 2011 yılında hasta sonuçları ve sağlığı üzerinde olumlu etkiler oluşturan, çalışan verimliliği ve enerji verimliliğini artıran standartların yer aldığı ve yalnızca hastanelerin değerlendirilmesi amacıyla LEED for Healthcare sertifikası sistemini geliştirerek kullanmaya başladı. Değerlendirme 9 başlıkta (sürdürülebilirlik, su verimliliği, enerji ve atmosfer, materyaller ve kaynaklar, iç alan çevre kalitesi, inovasyon ve bölgesel etmenler) toplam 110 puan üzerinden yapılıyor. Değerlendirme sonucunda 40 üzerinde puan alan hastanelere sertifikası veriliyor. Bu sertifikalardan 80 ve üstü puan alan hastaneler “platinyum”, 60-79 arası puan alan hastaneler “altın” ve 50-59 arası puan alan hastaneler “gümüş” sertifikası ile belgelendiriliyor. 2050 yılına kadar atmosferdeki karbon kirliliğinin %60’a kadar azaltılması düşünülen Avustralya’da, bu amacı gerçekleştirmek için 2003 yılında Green Building Council of Australia (GBCA) tarafından Green Star sertifikalandırma sistemi hayata geçirildi. Değerlendirme dokuz başlıkta (yönetim, iç çevre kalitesi, enerji, taşıma, su, materyaller,

“Şayet hastaneler yeşil hastane olma yolunda bir adım atmıyor ise en iyi adım etkili bir enerji yönetimi ile başlamaları.

Hastaneler; ameliyathane, eczane ve iç koridorlarında yapay aydınlatmanın ağırlıklı kullanıldığı organizasyonlar. Ancak iyi bir hastane tasarımı, gün ışığı kullanımını en üst düzeye çıkarmalı ve yapay aydınlatma gereksinimini optimize etmeli”



çevre kullanımı ve ekoloji, emisyon ve inovasyon) toplamda 172 puan üzerinden yapılıyor. Puanlama sonucunda altı seviyede yıldız verilerek sertifikalandırma işlemi gerçekleştiriliyor. Puanı 45'in altında olanlar resmi olarak sertifika alamazken puanı 45 -59 arası olanlar en iyi uygulama (4 yıldız), 60-74 arası olanlar Avusturalya için mükemmel uygulama (5 yıldız) ve 75 ve üzeri olanlar da dünyada lider uygulama (6 yıldız) olarak sertifikalandırılıyor.

Dünyada yeşil hastanelere yönelik dönüşüm konusunda neler söylemek istersiniz?

Başlangıçta sağlık hizmeti sunan kurumlar dışında uygulanan yeşil yapı hareketlerine zaman içerisinde hastaneler de dahil oldu. Sosyal ve ekolojik bütünlüğe sahip olmayan bir organizasyonun operasyonel maliyetlerinin yüksek, buna karşın müşteri bağlılığı ve memnuniyetinin düşük olması nedeniyle rekabet edebilmesi ve ayakta kalabilmesi zorlaşacak. Hastanelerin yeşil hastaneye dönüşmeleri bir yandan ihtiyaç duydukları enerji ve malzemelerin kullanımında tasarrufa gitmelerini sağlarken diğer yandan çalışanlar, eğitim görenler ve tedavi gören hastaların daha sağlıklı, mutlu ve üretken olmalarını sağlayacak. Yeşil hastaneye dönüşimde etki eden bir diğer faktör ise sürdürülebilirlik konusunda Bir-

leşmiş Milletler, Dünya Sağlık Örgütü gibi uluslararası kuruluşlar tarafından hazırlanan raporlar. Uluslararası çok taraflı çevre anlaşmalarının da etkisiyle ülkelerin farkındalık ve sorumluluklarının artması da dönüşümü olumlu etkiliyor. Ayrıca ülkeden ülkeye geçişmekle birlikte maliyetlerine bakılmaksızın hastanelerin enerji tüketimi ve çevreye olan etkilerinin azaltılmasına yönelik bazı uygulamalar yapmasını şart koşan birçok yasal düzenleme de sürece katkı sağlıyor.

Yeşil hastaneler konusunda model alabileceğimiz bir ülke var mı? Varsa dönüşümde izledikleri yolu anlatır mısınız?

Öncelikle şunu belirtmeliyiz ki yeşil hastane sertifikası veren sistemler olmakla birlikte yeşil ve sağlıklı bir hastanenin nasıl olduğunu veya olması gerektiğini tanımlayan küresel bir standart henüz yok. Ancak "yeşil ve sağlıklı bir hastane" halk sağlığını destekleyen hastanedir, diyebiliriz. Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Avustralya,

"Öncelikle şunu belirtmeliyiz ki yeşil hastane sertifikası veren sistemler olmakla birlikte yeşil ve sağlıklı bir hastanenin nasıl olduğunu veya olması gerektiğini tanımlayan küresel bir standart henüz yok. Ancak 'yeşil ve sağlıklı bir hastane' halk sağlığını destekleyen hastanedir, diyebiliriz"

Almanya, İsveç, Endonezya, Arjantin, Çin, Hindistan, Filipinler, Tayland gibi birçok ülkede sağlık sektörünü yeşillendirmeye yönelik farklı program ve standartların devreye sokulduğunu söyleyebiliriz. Ancak bunlar içerisinde İngiltere Ulusal Sağlık Hizmeti (National Health Service-NHS) tarafından hastanelerini yeşillendirmek için oluşturulan yol haritasının ülkelere örnek olabileceğini düşünüyorum. İngiltere'nin, sağlık sistemini bir bütün olarak ele aldığı ve sistemin doğrudan ve dolaylı olarak ilişki içerisinde olduğu, tüm faktörlerden kaynaklı zararlı etkileri göz önünde bulundurduğu görülüyor. Ve bu amaçla "Delivering a Net Zero National Health Service" başlıklı bir rapor yayımlandı. Çalışma kapsamında bakımın sağlanması, kişisel seyahat, tedarik zinciri ve özel sağlık hizmeti sunucularından alınan klinik hizmetler şeklinde dört kategoriye ayrılan sağlık sisteminin emisyonlarına **Sera Gazı Protokolü** kapsamındaki (1, 2 ve 3) ve kişisel seyahat emisyonları dahil edildi. Genel olarak Kapsam 1, sağlık sisteminden kaynaklanan doğrudan emisyonları (kullanılan fosil yakıtlar, anestetik gazlar vb), Kapsam 2 elektrik ve buhar gibi satın alınan enerjiden kaynaklanan emisyonları, Kapsam 3 diğer tüm emisyonları ve Kapsam 4 kişisel seyahat emisyonlarını (NHS hizmetlerine ve evde kullanılan ilaçlara gidiş-gelişlerinden kaynaklanan) kapsıyor.

İngiltere dünyada net sıfır emisyon elde etme taahhüdünde bulunan ilk sağlık sistemi oldu. Bu kapsamda NHS tarafından oluşturulan, Sürdürülebilirlik Kalkınma Birimi'nce ilk olarak 2008 yılında başlayan NHS'nin karbon ayakizi değerlendirmesi düzenli olarak yapılıyor. İngiltere net sıfır emisyon taahhüdüne ilişkin modellemelerde dört ana unsur ortaya koydu: Bunlardan ilki 1990 yılından itibaren NHS karbon ayakizi temel emisyonlarının tahmin edilmesi. Çünkü düşük veya sıfır karbon stratejisi belirlemenin ilk adımı karbon ayak izinin belirlenmesi. İkinci

ci adım karbon ayakizi emisyonlarının 2050 yılına kadar projeksiyonunun yapılması. Daha sonra sırayla önerilen ve üzerinde anlaşmaya varılan politik engellemelerin NHS karbon ayakizi üzerindeki etkisinin modellenmesi ve politik engellemeler içindeki belirli müdahalelerin NHS karbon ayakizi üzerindeki etkisinin modellenmesinin yapılması.

Ülkemizde yeşil hastaneler konusunda, hem Sağlık Bakanlığı nezdinde hem akademik çerçevede hem de sağlık sektöründe hangi çalışmalar yürütülüyor?

Türkiye'de bu anlamda değerlendirilebileceğimiz ilk adım 1993 yılında hastanelerin de içinde olduğu yapıların çevreye olan olumsuz etkilerini azaltmak için yayımlanan Çevresel Etki Değerlendirme Yönetmeliği. Ayrıca, 2007 yılında, Dünya Yeşil Binalar Konseyi'ne bağlı olarak Çevre Dostu Yeşil Binalar Derneği (ÇEDBİK) kuruldu. Yeşil hastane ile ilgili olarak ise Sağlık Bakanlığının 2012 tarihli Mevcut ve Yeni Yapılacak Sağlık Tesislerinde Uyulması Gereken Asgari Teknik Standartlar Genelgesi ile 200 yatak ve üzeri kapasitedeki tüm hastanelerin uluslararası yeşil bina sertifika sistemi olan LEED'i zorunlu hale getirmesi ile **Türkiye'de yeşil hastane döneminin** başladığı söylenebilir. Türk Standartları Enstitüsü (TSE) tarafından 2014 yılında "güvenli yeşil bina" sertifikasına ilişkin çalışmalar tamamlansa da özel ve kamu kuruluşlarından beklenen ilgiyi göremedi. Ancak İstanbul Kalkınma Ajansı'nın mali desteği ile Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi 2012-2014 yılları arasında Sürdürülebilir Enerji Etkin Binalar (SEEB-TR) projesini yürüttü ve Türkiye şartlarına uygun, aralarında hastanelerin de olduğu beş farklı bina çeşidine (konut, okul, ofis, otel ve hastane) uygun sertifika versiyonu oluşturdu. Nisan 2016'da Türkiye'nin de yer aldığı Paris Anlaşması imzalandı ve anlaşma Ekim 2021 tarihinde Cumhurbaşkanlığı kararı ile



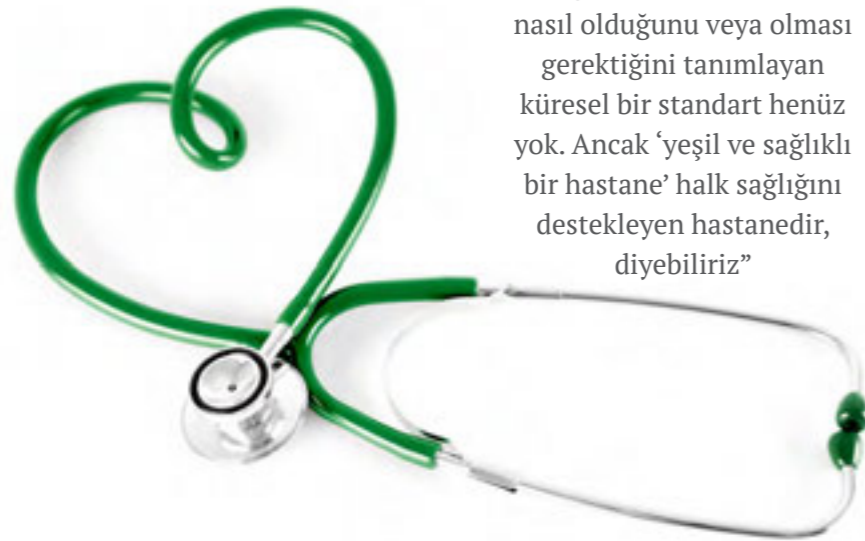
"Daha önce benzeri görülmemiş bir bulaşıcı hastalık krizi ile ilgili deneyim, hastanelerin işleyişini nasıl değiştireceğini veya değiştirmesi gerektiğini ortaya koydu. Hastane tasarımlarında bulaşıcı hastalıklar için daha fazla uygun oda (veya bu amaç için hızla dönüştürülecek odalar) ve çok sayıda hastanın triyajı için daha büyük acil servisler planlanmasına dikkat edilebilir"

de onaylanarak iç hukuk onay süreci tamamlandı. Henüz evsel atıkların dahi yerinde ayrıştırılarak toplanmasını sağlayamadığımızı düşünürsek 2053 yılına dek karbon nötr bir ülke olabilmemiz yolunda, stratejilerimizi iyi belirleyerek etkili uygulamaları hayata geçirmemiz gerekiyor. Şu an için ülkemizde 20 civarında hastane "yeşil hastane" sertifikasına sahip. Bu sertifikalar ise LEED, TUV Hessen ve EDGE (Excellence in Design for Greater Efficiencies) sistemleri.

Peki, tüm bu gidişat içerisinde Covid-19 Pandemisi'ne ayrıca bir parantez açarsak virüsün yapısı, yayılım hızı ve karamsar senaryolar hastanelerin yapılanmasını yeniden şekillendirebilir mi?

Covid-19 Pandemisi tüm sektörlerde olduğu gibi rutin hastane hizmetlerini de kesintiye uğrattı. Planlanan cerrahi işlemler ertelenmek zorunda kaldı; kanser ve kardiyovasküler hastalıklar

gibi enfeksiyon riskine karşı yüksek riskli olan hastalığa sahip kişilerin tedavi ve kontrollerinin zamanında yapılamamasına yol açtı. Daha önce benzeri görülmemiş bir bulaşıcı hastalık krizi ile ilgili deneyim, hastanelerin işleyişini nasıl değiştireceğini veya değiştirmesi gerektiğini ortaya koydu. Örneğin, teletıp uygulamalarına ağırlık verilerek hastaları mümkün olduğunca evinde, güvende tutmanın önemi anlaşıldı. Diğer yandan hastane tasarımlarında bulaşıcı hastalıklar için daha fazla uygun oda (veya bu amaç için hızla dönüştürülecek odalar) ve çok sayıda hastanın triyajı için daha büyük acil servisler planlanmasına dikkat edilebilir. Sonraki süreçte hastane mimarisinde esnekliğin ön plana çıkması gerektiğinin önemli olduğunu düşünüyorum. Gün ışığından maksimum düzeyde faydalanan ve şifalı bitkilerle donatılan bir tesis yalnızca hastaların iyileşme sürecini değil, tüm sağlık çalışanlarını da olumlu şekilde etkileyecektir. ○



Filin Çevresinde Olup Bitenler

İklim krizi denildiği zaman hepimize çok şey biliyormuşuz gibi geliyor ama ne yazık ki filin çevresindeki gözle-ri bağlı insanlar gibi çoğumuzun bilgi alanı yalnızca en yakınımızda duran olgularla sınırlı. Geriye çekilip resmin tamamına bakabilmeyi ise çok azımız başarabiliyor. Durum böyle olunca da azaltımdan uyuma kadar her alanda gösterilen çabalar her ne kadar ciddi anlamda iyi niyetli olsa da kısıtlı kalıyor.

Son bir ay içerisinde **İklim Şurası** çalışmalarını kapsamında değişik toplantılar vasıtasıyla konunun neredeyse tüm paydaşlarını dinleme fırsatını elde ettim. Kişileri dinlediğimizde, hepsinin bildiği kadar, kendi alanlarıyla sınırlı olarak konuya destek vermeye çalıştıklarını görebiliyoruz. Kömürlü termik santral yapmaya devam etmemiz gerektiğini düşünen devlet yetkililerimizin bile kötü niyetli olmadığını biliyorum. Karbon Tutma ve Saklama

adını verdikleri ve endüstriyel ortamda ölçeklenmesi kısa ve orta vadede imkansız bir teknolojinin var olacağına güvenerek “Karbonu atmosfere saçmayacak olsak da kömüre moratoryum getirmeli miyiz?” sorusunu soruyorlar. Çok haklı bir soru, atmosfere hiçbir gaz ve parçacık saçmayacaksa elbette kömürlü termik santraller kötü değil, özellikle de ülkemizde düşük kalitede de olsa linyit kömürü çıkıyor.

İki Büyük Engel

Ne yazık ki kömürlü termik santrallerin bu şekilde kullanılmasının önünde iki büyük engel var: İlki nispeten kolay; kömür yandığı zaman karbondioksit çıkar ve karbondioksit en başta gelen sera gazıdır, atmosferin ısınmasına yol açar. Karbondioksit çıkmayacak şekilde kömür yakıp enerji üretmek mümkün değildir, çünkü enerjiyi üreten kömürün içindeki karbonun oksijenle birleşip karbondioksit oluşturmasıdır. Bu reak-



Prof. M. Levent KURNAZ
Boğaziçi Üniv. İklim
Değişikliği ve Politikaları
Uyg. ve Araş. Merk.
mlkurnaz@gmail.com

siyondan çıkan karbondioksidi yakalamak mümkün müdür? Evet. Ama ortaya çıkan enerjinin ciddi bir kısmını bu yakalama işlemine harcamamız gerekir. Yani, termik santralin verimi azalır ve üretilen elektriğin maliyeti artar. Zaten bugün bile kömürden elektrik üretmek yenilenebilir enerjiden elektrik üretmenin iki katı maliyete sahipken bir de karbondioksidi yakalamak için bu bedeli daha da artırmak kömürün iyiden iyeye pahalı bir seçim olmasına yol açar. Hani, “Elektrik fiyatları neden bu kadar arttı?” diyoruz ya, elektrik üreti-

mi kömür ve doğalgaz pahalılaşmış ve yurtdışından dövizle satın alındığı için daha yüksek bedele ulaştı.

Diyelim termik santrallarda karbondioksidi yakaladık. Bu yakaladığımız karbondioksit gazlı içecek yapmakta işimize yarayabilir, ama bu ihtiyaç tüm karbondioksit üretiminin 1000’de birinden azdır. Geri kalanı ise toprağın altına gömmekten başka çare yoktur. Ama gömdüğümüz bu gazın da en azından yüzlerce sene yerin altında kalması gerekir. Ülkemiz gibi deprem kuşağında yer alan bir ülkede bunu sağlamak mümkün değildir. Deprem olmasa bile bunu endüstriyel ölçekte yapmayı başaran bir ülke yoktur. Daha da kötüsü gelişmiş ülkeler bile bu çalışmalara ayırdıkları fonları da kısımaya başladılar, çünkü başarı ihtimalini çok düşük görüyorlar. Üstüne bir de bu teknoloji çalışsa bile kömürden elektrik elde etmenin maliyetini neredeyse ikiye katlayacak. Varın siz düşünün işin ekonomisini!

Ama ikinci sorun hepimizi çok daha yakından ilgilendiriyor. Ülkemizdeki çoğu termik santralin bacasında karbondioksit dışındaki maddeleri tutacak filtreler de kullanılmıyor. Bu filtre sistemleri pahalı olduğundan ve kömürün bir geleceği olmadığından elektrik üreticileri bu yatırımın altına girmek istemiyorlar. Girdikleri zaman ise bunu “temiz kömür” olarak sunuyorlar. Oysa kömürün asıl zararı olan karbondioksit hiç dokunmadan atmosfere salıyorlar, dolayısıyla “temiz kömür” lafını duyduğumuzda sakın aldanmayın, kömürün temizliği olmaz.

Baca Gazları ve Kanser

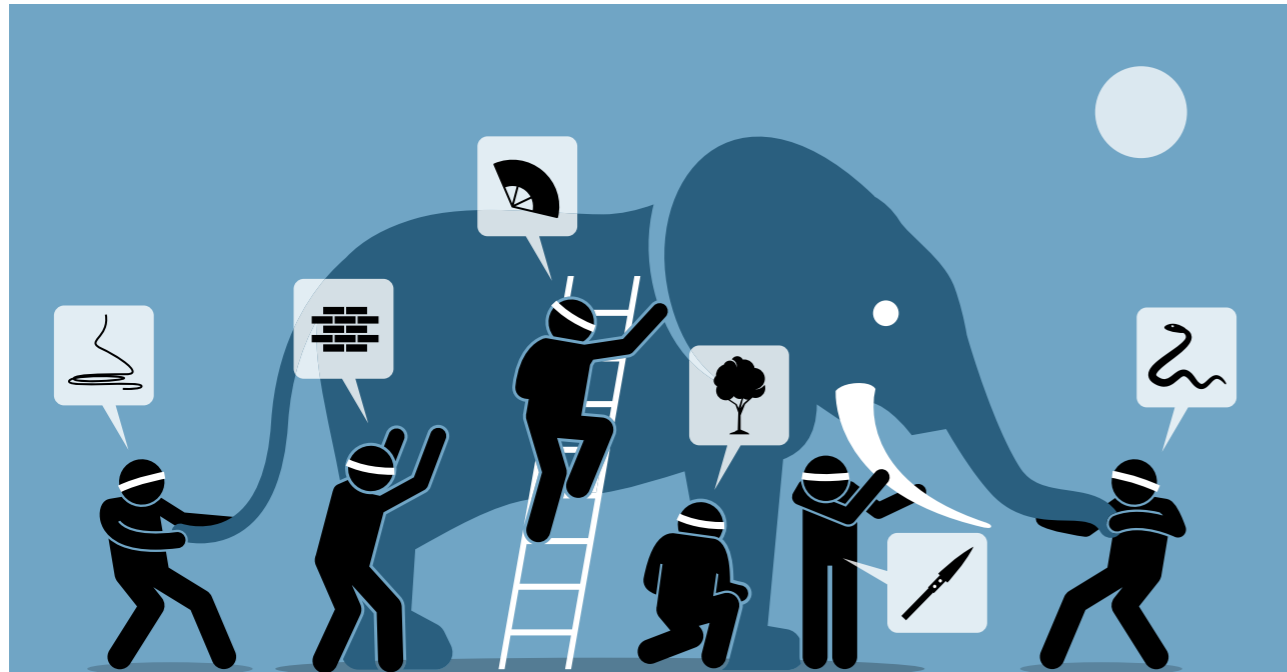
Kömürün yanmasından çıkan diğer şeylerin neden zararlı olduğunu ise şöyle anlatmak mümkün. Diyelim bir nükleer santral çalıştırmak için uranyuma ihtiyacımız var. Radyoaktif uranyum diğer tüm elementler gibi çevremize yayılmış durumdadır. Bahçedeki toprakla oynadığımızda elimize az da olsa radyoaktif uranyum da bulaşır. Ancak, hem bahçedeki toprakta bulunan



“Kanserin sigara tüketimiyle ilişkisinin benzeri termik santrallerin baca gazı için de geçerlidir. Bu baca gazlarından dolayı tüm dünyada her gün, en az 10 bin kişi yaşamını yitirmektedir”

radyoaktif uranyum oranı çok düşüktür hem de cildimiz o radyoaktif maddenin vücudumuzun içine girmesine izin vermez. Buna benzer şekilde yeraltından çıkarılan kömürün içinde de az da olsa radyoaktif madde bulunur. Bunu bir tepe halinde yığsak ve çevresinde oynasak bize bir zarar vermez. Yalnız elektrik elde etmek için yaktığımızda bu radyoaktif elementler ince bir toz halinde atmosfere yayılır. Bizim hava kirliliği olarak kabul ettiğimiz bu toz, nefes aldığımızda akciğerlerimize kadar girip akciğerin içine yapışır. Akciğerin yüzeyi ise ellerimiz gibi bu radyoaktif maddenin dışarıda kalması için değil, tam tersi vücuda kabul edilmesi için çalışır. Vücudum çeşitli yerlerinde ve en başta da akciğerlerde biriken bu radyoaktif madde mutasyonlara ve devamında da kansere yol açar. Kanser sigara tüketimiyle ilişkisinin benzeri termik santrallerin baca gazı için de geçerlidir. Bu baca gazlarından dolayı tüm dünyada her gün, en az 10 bin kişi yaşamını yitirmektedir.

Şimdi gelelim esas konumuza: Günümüzde iklim krizinden dolayı her yıl çok sayıda insan ölüyor. Bu insanları haber kanallarından takip ederek üzülmüyoruz. Avustralya’daki yangınlar, Bozkurt’taki sel felaketi, Pasifik’teki tayfunlar, Afrika’da açlıktan ölen insanlar bugün gözümüzün önüne taşıyor. Gelecekte bunların tamamı daha da şiddetlenecek, buna kesinlikle eminiz. Ancak bunun yanında bizden saklanan gerçekler de var. Medya, varlığını bu tür olayları bize taşımaya borçlu. Bunun yanında her gün kömürlü bir termik santralden çıkan tozlar nedeniyle kanser olup ölenleri, tayfun geçtikten sonra çöken altyapı nedeniyle bulaşıcı hastalıklara kapılanları, yangınlarda ölen insanlar dışındaki doğanın sakinlerini pek fazla göremiyoruz. Oysa ihtiyacımız olan bütüncül bir bakış açısı. Onun için de filin çevresindeki tüm körlerin el ele tutuşup öğrendiklerini birbirlerine anlatmaları gerekiyor. İnşallah o günleri de fazla geç olmadan görebiliriz. ○



9. Yeşil İş Zirvesi'nin Teması, “Yeşil Dönüşümün Paradigmaları”

Türkiye'nin ilk sürdürülebilir iş buluşması olan Yeşil İş Zirvesi, 9. yılında pandemi sonrası değişim çağında somut adımlar için tüm paydaşları bir araya getiriyor. Küresel iklim krizinin üzerine eklenen pandemi, yeni riskler ve kaygıları ortaya çıkarırken sürdürülebilir iş dönüşümünün ne derece acil ve önemli olduğunun altını bir kez daha çizdi. Bununla birlikte içinde bulunduğumuz değişim çağının, karşı karşıya olduğumuz büyük sorunların yanı sıra etkiyi ölçeklendiren ve pazara yenilikler getiren, iddialı hedefleri hem kısa hem de uzun vadeli aksiyonlara dönüştüren strateji, yatırım, inovasyon ve iş birliği fırsatlarını da beraberinde getirdiği görüldü.

Pandemi sonrası değişim çağında başarılı bir geçiş için küresel yaklaşımlar ve atılacak somut adımlar için izlenmesi gereken yol haritaları, Sürdürülebilirlik Akademisi tarafından bu yıl 24-26



Mayıs tarihlerinde 9. kez düzenlenecek Yeşil İş Zirvesi'nde değerlendirilecek. “Yeşil Dönüşümün Paradigmaları” temasıyla gerçekleşecek Zirve, global ve yerel iş dünyasının liderleri, sürdürülebilir büyümenin uzmanları, büyük sermayeli şirketlerden KOBİ'lere kadar tüm özel sektör, kamu sektörü, sivil toplum kuruluşları ve akademi dünyasının katılımıyla yeni dünya düzenine yön veren paradigmalardan tartışıldığı bir platforma dönüşecek.

Yeşil İş Zirvesi, 24 Mayıs'ta gerçekleştirilecek 'Networking Buluşması' ile başlayacak. Paydaşlar, sponsorlar, konuşmacılar ve davetliler, zirveden önce Fairmont Quasar İstanbul'da bir araya gelecek. Zirve online oturumlarla devam edecek.

“İş'te Eşit Kadın” Sertifikası Yayılıyor

İş hayatında kadınlara eşit haklar ve fırsatlar sunan kurumlar, Sürdürülebilirlik Akademisi ve İngiliz Denetim Şirketi Intertek işbirliğiyle yapılan bağımsız bir denetim sonrası bu çalışmaların belgelendirerek “İş'te Eşit Kadın Sertifikası” almaya hak kazanıyorlar. Sertifikayı almaya hak kazanan kurumlar, Birleşmiş Milletler “17 Sürdürülebilir Kalkınma Amacı” gerçekleştirme yolundaki sürece de katkı sağlıyorlar. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik yapılan her çalışma, kuruma fayda sağlamanın yanı sıra ulusal ve küresel ölçekte de bütünsel bir amaca hizmet ediyor. Fırsat eşitliğine yönelik taahhüt ve söy-

lemlerini eyleme geçirmiş olan kurumlar, Yönetim Sistemi, İşe Alım ve Çalıştırma, İş Sağlığı ve Güvenliği, Tedarik Zinciri ve Sosyal Etki ana başlıkları altındaki kriterlere göre denetleniyorlar. Bu zamana kadar denetimi başarıyla geçerek sertifika almaya hak kazanan kurumlar; Avon, Utikad, İtkib, Eren Çorap, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Alstom, Sanko, Sanex, CBF, Aytim, Related Dijital, Egedeniz, Kardem, Orimpex, Özakteks, HDI Sigorta, Anadolu Efes, Doğuş Sigorta, Uludağ İçecek, Alara, Axa Sigorta, Mapfre Sigorta, Delta Alfa Çorap, Maxison İnci, Maxison Jantaş ve Aksigorta oldu. Ayrıntılı bilgiye buradan edinebilirsiniz

SGP 2022 Yılında da Yeni Üyeleriyle Büyümeye Devam Ediyor!

Herkes için sağlıklı, güvenilir ve daha iyi gıda hedefi doğrultusunda gıda sistemlerinde dönüşümü hızlandırmak amacıyla kurulan **Sürdürülebilir Gıda Platformu** yeni üyeleri ile büyümeye devam ediyor. Gıda sektörüne, sorumlu üretim-tüketim mottosuyla ve bütünsel bir yaklaşımla öncülük ederek gıda ekosisteminin kapsayıcılığı ilkesi ile değer zincirinde yer alan tüm kurumlarla birlikte çalışmayı amaçlıyor. Bu kapsamda **Bahçivan Gıda, Bee'o Propolis, Fersan, GCA, Mey Diageo, Palsgaard, Sunny Fruit, Siegwark, Upfield** markalarının katılmalarıyla platformun üye sayısı 45'i buldu.

6. Dönem Sürdürülebilir Marka Yönetimi Eğitimi Devam Ediyor!

Boğaziçi Üniversitesi Yaşamboyu Eğitim Merkezi ve Sürdürülebilirlik Akademisi'nin katkıları ve SDSN-TR desteğiyle oluşturduğu Sürdürülebilir Marka Yönetimi Eğitimi programı 6. Dönemi devam ediyor. Bugünün dünyasında markaların karşı karşıya olduğu riskleri fırsata çevirerek, amaç odaklı, toplumsal ve çevresel etkilerini yöneten markaların yol haritalarını oluşturmak amacıyla tasarlanan programın eğitimcileri; ulusal ve uluslararası, alanda uzman veya akademisyenlerden oluşuyor. Ayrıntılı bilgiye buradan ulaşabilirsiniz.



GREENCHECK YEŞİL KONTROL BELGELENDİRME DÖNEMİ BAŞLIYOR



“Dünya, İçerisinde Yaşayan Herkesin Gezegeni”

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın etki alanı ve gücü yaygınlaştıkça yalnızca kurumların gündeminde değil, gündelik yaşamda, her kesimden insanın düşünce dünyasında yer kazandı. Öğrenciler, çalışanlar, liderler, memurlar, eğitimciler, sivil toplum çalışanları, politikacılar... Listeyi uzatmamız mümkün, zira altı çizilen sorunlar herkesi ilgilendiriyor.

Birleşmiş Milletler'in 2015 yılında yayımladığı Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA), geçtiğimiz yıllar içinde gitgide daha fazla öne çıkarak gündemimizde önemli bir yer edindi. İklim krizi, ihtimaliyle bizleri sarsan su krizi, pandemi etkisiyle gelen sağlık sektöründeki krizler ve sosyoekonomik sorunlar için çözüm üretmeyi hedefleyen adımlarıyla dikkat çeken bir umut ışığı oldu. SKA'nın etki alanı ve gücü yaygınlaştıkça yalnızca kurumların gündeminde değil, gündelik yaşamda, her kesimden insanın düşünce dünyasında yer kazandı. Öğrenciler, çalışanlar, liderler, memurlar, eğitimciler,

sivil toplum çalışanları, politikacılar... Listeyi uzatmamız mümkün, zira altı çizilen sorunlar herkesi ilgilendiriyor. Çözüme ulaşılması da herkesin lehine! SKA'nın gündemde en çok yer bulan hedefleri ise iklim krizi ve sürdürülebilir enerjiyle alakalı. Fakat, 17 başlık altında ele alınan amaçlar; toplumsal cinsiyet eşitliği, fırsat eşitliği ve sosyal adalet meselelerini de kapsıyor. Sürdürülebilir bir dünya için yalnızca iklim ve enerji meselelerine odaklanılması yeterli olmazdı. Yaşanabilir bir gezegen için toplumsal adalet ve eşitliği de sağlamak zorundayız. **Peki, günümüzde eşitsizlikler ne seviyede?**



Fotoğraf: Pixabay



Arzu Deniz AKSOY
Sosyal Etki Girişimcisi,
Bağımsız Yönetim Kurulu Üyesi
arzudeniz.aksoy@gmail.com

Eğitime Erişimde Eşitsizlik

SKA'nın 4. başlığı “Nitelikli Eğitim”. Nitelikli Eğitim hedefi bünyesinde yürütülen çalışmalar, dünyanın her yanında nitelikli ve kapsayıcı eğitime erişimin güvence altına alınmasını ve yaşam boyu eğitimin desteklenmesini hedefliyor. Hedeflere ulaşmak için yapılan çalışmalar kapsamında; 2021'de yayımlanan BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Raporu'na göre, 2020'de ilköğretim üçüncü sınıf düzeyinde olan 584 milyon çocuk, okuma-yazma seviyesinde geride kalmış durumda. Bu oranın ciddi bir kesimini de pandemi sebebiyle eğitime erişimde sorun yaşayan milyonlarca çocuk oluşturuyor. Eğitimde fırsat eşitliği bir yandan da ciddi bir coğrafi arka plana sahip. Rapora göre; Sahraaltı Afrika, Orta Asya ve Güney Asya bölgelerinde yaşayan çocukların yaklaşık üçte ikilik bir kısmı, okuma-yazma konusunda geride kalıyor. Yine rapora göre, çok ciddi efor sarf edilerek eğitimdeki açık 2024'e kadar kapatılabilir. Öte yandan dünya, mevcut ilerleme ile çözüme uzak bir konumda kalıyor.

Raporda yer alan, 2010-2019 yılları arasında ortaöğretim seviyesinde eğitimi tamamlama oranının karşılaştırıldığı grafiğe bakacak olursak dünya genelinde bu oran %46 düzeyinden %53'e ilerlemiş durumda. Öte yandan coğrafi düzlemdeki eşitsizlik ciddi se-

viyede. Avrupa ve Kuzey Amerika'da 2019 verilerine göre, ortaöğretim düzeyinde eğitimi bitirenlerin oranı %88. Orta Asya, Güney Asya, Kuzey ve Batı Afrika, Güneydoğu ve Doğu Asya'da 2019 verilerine göre ise ortaöğretim mezuniyeti %50'nin üzerinde. 2010 verilerine kıyasla bu bölgeler, %40 düzeylerinden %50 üstü seviyelere ilerlemiş durumda. Sahraaltı Afrika'da ise bu oran 2010'da %26 iken 2019'da hâlâ yalnızca %29 seviyesinde. **Globalleşmenin ve dijitalleşmenin gitgide hız kazandığı, piyasalar arasındaki sınırların bulanıklaştığı çağımızda, eğitim ve fırsat eşitsizliğinin bu denli göze batacak seviyelerde olması hepimizi düşündürmeli!**

Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği

SKA'nın 5. başlığı ise “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği”. 2021 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Raporu'nda, bu başlık altında yer verilen bilgiler de yine pek iç açıcı gözüküyor. Raporda, dünya genelinde yaklaşık her üç kadından birinin hayatında en az bir kez şiddete maruz kaldığı belirtiliyor. Birçok vaka ise bu şiddetin faili, partner. Bu veriye bakarken birçok şiddet vakasının da raporlanmadığını hatırlamalıyız. Buna göre mevcut durum, yansıtılandan da kötü bir halde.

Geçtiğimiz 10 yıllık süreçte, çocuk yaşta evliliklerin oranı %15 seviyesinde azalmış. Fakat, çocuk yaşta evlilik hâlâ %20 ile ciddi bir problemi temsil ediyor. Mevcut çocuk gelinlere ek olarak önümüzdeki 10 yıllık süreçte de yaklaşık 10 milyon kız çocuğunun çocuk gelin olma riski altında olduğu belirtiliyor. Raporda; 2001-2019 yılları arasında, 90 ülkeden toplanan verilere göre, kadınların ev içi ücretsiz emeğe erkeklerden 2,5 kat daha fazla vakit harcadıklarının da altı çiziliyor.

Kadınların politik düzlemde ve iş dünyasında bulunduğu temsil de ciddi bir eşitsizliği gözler önüne seriyor. Dünyaya çapında kadınların temsili; ulusal parlamentolarda %26, yerel yönetimlerde %36, yönetimsel pozisyonlarda



Fotoğraf: Artem Balaikin

“Herkesin sahiplenemediği, herkesin fırsatı olmayan bir dünya nasıl süregitsin? İç karartıcı istatistikler karamsarlık aşlamak için değil, çözümü olan sorunları daha iyi anlayıp daha hızlı adımlar atmamız için gerekiyor”

%28 oranında. American Association of University Women (AAUW) tarafından 2021'de yayımlanan cinsiyetler arası ücret farkını incelemeye alan rapora göre; aynı düzeyde bir işte, kadınlar bir erkeğin aldığı her 10 dolara karşılık 8,3 dolar alıyor. Rapor, ABD'yi baz alıyor. **Cinsiyetler arası ücret farkının dünyanın çoğu yerinde çok daha kötü olduğunu tahmin edebiliriz.**

Yoksulluk Ne Durumda?

SKA'nın 1. başlığı, “Yoksulluğa Son” dünya çapında yoksulluğu bitirmeyi amaçlayan içerikleri kapsıyor. Rapora göre, 2015 yılında dünya popülasyonunun 741 milyonluk çok ciddi bir bölümü, yani %10,1'i, günde 1,90 dolar altında aşırı yoksulluk içinde yaşıyordu. 2017'de bu oran, 689 milyon ile %9,3'e geriledi. Aşırı yoksullukta azalma görülürken 2017 itibarıyla yaklaşık 700 milyonun temel ihtiyaçlarını karşılayama-

yacak düzeyde yoksul olması ciddi bir durumu yansıtıyor.

Sürekli sürdürülebilirlikten, yaşanabilir bir gezegen için çözmemiz gereken iklim sorunlarından ve enerji kaynaklarından bahsediyoruz. Her geçen gün bu konularda ilerlemeci, çözüm odaklı ve ümit uyandıran sonuçlar veren adımlar atılıyor. Fakat, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayamamış, eğitimde fırsat eşitliğini başaramayan, 700 milyon insanın temel ihtiyaçlarını karşılamadığı bir dünya sürdürülebilir mi? Biliyoruz ki dünya, içerisinden yaşayan herkesin gezegeni. Herkesin sahiplenemediği, herkesin fırsatı olmayan bir dünya nasıl süregitsin? İç karartıcı istatistikler karamsarlık aşlamak için değil, çözümü olan sorunları daha iyi anlayıp daha hızlı adımlar atmamız için gerekiyor. Öyleyse el ele verip herkesin yaşayabileceği bir gezegen için eşitsizlikleri ortadan kaldıralım. ○

“Finans Sektörünün, Sürdürülebilirlik Konusunda Önemli Bir Misyonu Var”

Dünya, ister kabul edelim, ister etmeyelim, paranın etrafında dönüyor. Önemli olan bu paraların nereden gelip nereye gittiği. Bugüne kadar olduğu gibi fosil yakıtlara ve kirletici sektörler giderse işimiz zor. EKOIQ'nun sorularını yanıtlayan Yapı Kredi Kurumsal İletişim Direktörü Arda Öztaşkın, kredi politikalarında yaptıkları değişikliklerle artık kömür yakıtlı termik santralleri ve kömür madenciliği yapan yeni projeleri finanse etmeyeceklerini açık bir şekilde beyan ettiklerini söylüyor.

Barış DOĞRU



Watergate isimli çok önemli, ABD'deki bir siyasi skandalın anlatıldığı bir film vardır. Orada, suçlu-yu bulmak için bir kaynak şöyle der: “Parayı izle”. Ben de sürdürülebilirlik konusunda bunu bazen hatırlatıyorum. Ama bu sefer kaynağı değil, paranın nereye aktığını görmemiz ve bulmamız lazım. Finans ve bankacılık sektörü özelinde söylersek, kredilerin nereye gittiği temel belirleyicilerden biridir. Bu bağlamda, ülkemizin en köklü ve büyük banka-finans kuruluşlarından biri olan Yapı Kredi, kredilerini, yani parayı nereye doğru yönlendiriyor? Sürdürülebilir yatırımlar mı, yoksa artık çoğu uzman tarafından “atıl varlıklar” (stranded assets) olarak nitelendirilen kirliliğe mi?

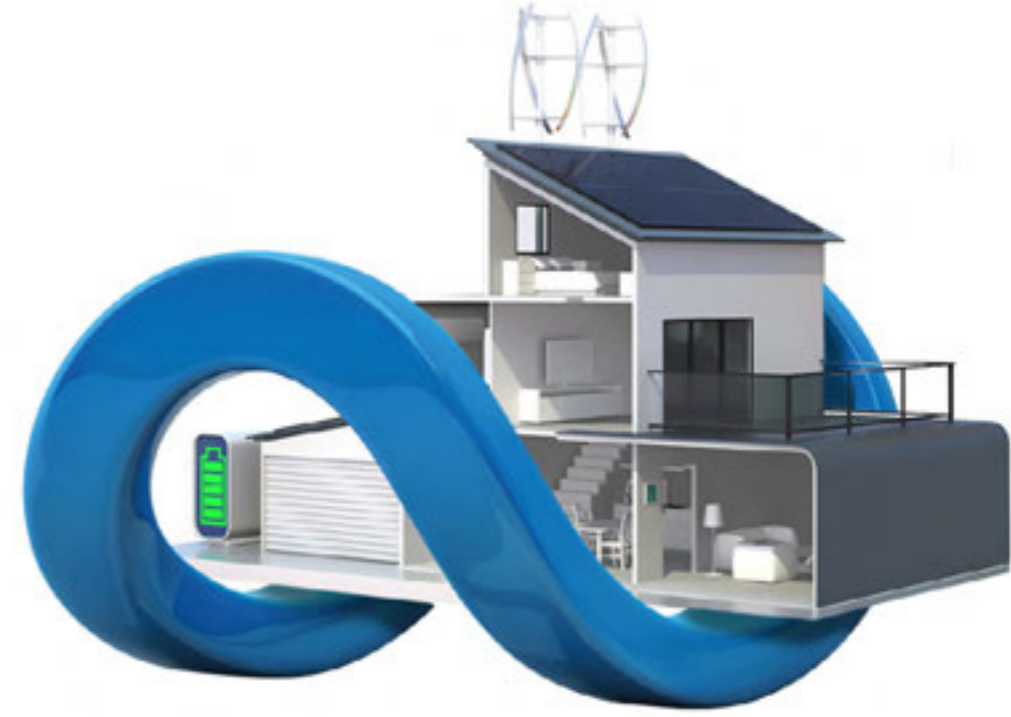
Sizin de söylediğiniz gibi finans sektörünün iş dünyasına sağladığı finansmanlardan kaynaklanan dolaylı etkisini düşündüğümüzde, faaliyet alanı oldukça geniş ve kuvvetli. Bu nedenle finans sektörünün, sahip olduğu bu büyük dönüştürücü güçle, sürdürülebilirlik konularında büyük bir misyon üstlenmesi gerekiyor. Yapı Kredi olarak bizim de en önem verdiğimiz noktalardan biri; yalnızca kendi iş alanlarımızda değil, her alanda toplumumuza değer katmak. Sürdürülebilirlik stratejimizi, ortak değer yaratmaya dayandırıyor, tüm çalışmalarımızı buna göre planlıyoruz ve yönetiyoruz. Faaliyetlerimizin çevre ve toplum üzerindeki etkilerini doğru yönetmenin büyük bir sorumluluk olduğunun bilincindeyiz. Sağladığımız finansman çözümleriyle müşterilerimizin işlerini ve sürdürülebilirlik adına dönüşümlerini kolaylaştırmayı hedefliyoruz.

Yeşil tahviller, sürdürülebilirlik bağlantılı krediler, yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği kredileri, Doğa

Dostu Mortgage ve Doğa Dostu Taşıtlı Kredileri gibi pek çok ürün ve hizmetimizle sürdürülebilir kalkınma sorunlarına finansal çözümler sunuyoruz. 2018 yılından bu yana Türkiye Konutlarda Enerji Verimliliği Finansman Programı'nın bir parçası olarak faaliyetlerimizi sürdürüyoruz. TuRE-EFF programı çerçevesinde, enerji verimliliğine yatırım yapan KOBİ'lere ve konutlarda enerji verimliliği yatırımlarına kredi sağladık. 2020 yılının başında, ilk yeşil tahvil ihracımızı gerçekleştirdik. Yeşil tahvil ihracımızı ICMA Yeşil Tahvil Prensipleri ile uyumlu bir şekilde gerçekleştirerek yeşil proje ve yatırımlara sağladığımız kaynaklarımızı çeşitlendirdik.

Öte yandan, finansman sağladığımız proje ve yatırımların etkilerini yönetmek için Çevresel ve Sosyal Risk Değerlendirme Sistemimizi uyguluyoruz. Yapı Kredi'nin Çevresel ve Sosyal Risk Değerlendirme Sistemi, uluslararası finans kuruluşlarının standartlarına paralel olarak güçlü bir risk yönetimi yaklaşımını ortaya koyuyor. Her geçen gün, dünyadaki en kapsamlı yaklaşım olan Ekvator Prensipleri'ne daha fazla uyumlu hale gelerek kendimizi geliştiriyoruz. Kredilendirme sürecinde finansal incelemelere ek olarak, çevresel ve sosyal etki odaklı değerlendirmelerle de potansiyel risk ve etki önleyici faaliyetleri belirleyerek yapılan analizlerin çerçevesini büyütüyoruz. Böylelikle yatırıma yönelik verdiğimiz finansman kararımızla sorumlu bir yaklaşım sergileyerek müşterilerimiz üzerinde de farkındalık yaratmış oluyoruz.

Bununla birlikte Green for Growth Fund (GGF) ile enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji projelerinde kullanılmak üzere 15 milyon euro tutarında finansman anlaşmasını imzaladık. Yine European Fund for Southeast Europe'dan (EFSE) 25 milyon euro tutarında kredi sağlayarak çiftçileri ve tarımsal işletme kapsamındaki küçük ve mikro işletmeleri destekledik. Bu iki krediyle, reel sektörün ihtiyaç duyduğu yeşil finansmanı sağlayarak sürdürüle-



“Avrupa Yeşil Mutabakatı stratejisi bağlamında hayata geçmesi beklenen dögüsel ekonomi modellerinin, ülkemizde Avrupa Birliği'ne tedarikçi konumundaki şirketler üzerinde önemli bir etki sağlayacağını düşünüyoruz”

bilir iş modellerine geçişlerini hızlandırmaya katkı sunduk. Geliştirdiğimiz ürün ve hizmetlerle enerji verimliliği, yenilenebilir enerji ve diğer düşük karbonlu enerji kaynaklarına verdiğimiz desteği artırma konusunda son derece kararlıyız. Ayrıca kredi politikalarımızda yaptığımız değişikliklerle düşük karbonlu ekonomiye geçiş ve iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında, kömür yakıtlı termik santralleri ve kömür madenciliği yapan yeni projeleri finanse etmeyeceğimizi de beyan ettik.

Dünyanın önde gelen bankalarından Bank of America ile sürdürülebilirlik bağlantılı repo işlemi gerçekleştirdik. 225 milyon euro tutarındaki başarılı işlem, bankamızın sera gazı emisyon seviyelerinde iyileştirmeye yönelik

performans kriterleri içeriyor. Geçtiğimiz yılın ikinci yarısında 19 ülkeden 38 bankanın katılımı ile 360,5 milyon dolar ve 396,5 milyon euro tutarında sendikasyon kredisi sağladık. Sürdürülebilirlik kriterlerine bağlı olma özelliği taşıyan 822 milyon dolarlık bu sendikasyon kredisi, dış ticaretin finansmanı için kullanılacak. Bu işlem, mayısta gerçekleştirdiğimiz ilk sürdürülebilirlik bağlantılı sendikasyon kredisi için belirlenen performans kriterlerinin devamı niteliğini taşıyor. Yeni belirlenen performans kriterleri, mayıs dönemindeki hedeflerimizi daha da yüksek bir noktaya taşıyarak yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik temininin artırılması ve ESG risk yönetimi notunun iyileştirilmesine yönelik geliştirmeler içeriyor.

2021 yılı sonunda ise 445 milyon dolar ve 100 milyon euro olmak üzere toplamda 558 milyon dolarlık sekürütizasyon işlemine imza attık. Bu işlemin yaklaşık 340 milyon dolarlık kısmı, Yapı Kredi'nin Sürdürülebilir Finans Çerçevesi kapsamında yeşil, sosyal ve sürdürülebilir nitelikteki kredilerin desteklenmesine yönelik olarak kullanılacak.

İştirakleriniz de bu çalışmalara dahil mi?

Evet. Yapı Kredi iştiraklerinin de sür-

dürülebilirlik alanında çok önemli çalışmalarını bulunuyor. Örneğin, Yapı Kredi Leasing, yenilenebilir enerji alanında 550 MW'den fazla portföyüyle, sektörünün en fazla iş yapan kurumu konumunda bulunuyor. 2021 yılında yeşil enerjiye verdiğimiz desteğe bir yenisini daha ekleyerek Arçelik ile Solar Enerji Sistemleri konusunda leasing sektöründe bir ilke imza attık. Yapı Kredi Leasing, doğa dostu çatı üstü güneş enerjisi sistemine geçmek isteyen herkesi Arçelik'in yaygın bayi ağı ile birlikte anahtar teslim bir şekilde yeşil enerjiye buluşturmaya başladı. Yine, Yapı Kredi Leasing ile KOSGEB Sebze ve Meyve Soğuk Zincir Finansman Destek Programı'na katıldık. İmzalanan protokol ile tarladan son kullanıma ulaşana kadar oluşan sebze ve meyve kaybının önlenmesi için KOBİ'lere soğuk hava depoları ve frigorifik araçlarda taşınan soğutma ünitelerinin finansmanına destek oluyoruz. Destek programı kapsamında KOSGEB finansman maliyeti desteği, KGF teminat desteği, yüzde 17 KDV avantajı komisyonuz ve masrafsız olarak sunuyoruz. Böylelikle, üç yıl boyunca soğuk hava zincirine destek vererek sebze ve meyve kaybının yol açacağı israfın önüne geçilmesini hedefliyoruz. Bireysel müşterilerimizin yatırımlarının sürdürülebilir bir dünya için değerlendirilmesine aracılık ettiğimiz Yapı Kredi Portföy Temiz Enerji Değişken Fonu'nu hayata geçirdik. Sürdürülebilir ve alternatif enerji teknolojilerinde üretici, geliştirici, dağıtıcı ve kurucu sıfatıyla faaliyet gösteren şirketlerin yurt içi ve yurt dışına ihraç edilen sermaye piyasası araçlarına yatırım yapan Yapı Kredi Portföy Temiz Enerji Değişken Fonu, küresel enerji sektöründe dönüşüm sürecine katkı yapabilecek şirketlere yatırım yaparak getiri sağlamayı hedefliyor. Sürdürülebilirlik kapsamında ayrıca, şubat ayında Yapı Kredi Portföy BİST Sürdürülebilirlik Endeksi Hisse Senedi Fonu'nu da halka arz ederek müşterilerimizin, yatırımlarını da sürdürülebilir bir dünya



“Hayata geçirdiğimiz en önemli projelerden biri, ana hissedarımız Koç Holding liderliğinde, tüm Koç Grubu şirketlerinin katılımı ile gerçekleşen Karbon Dönüşüm Programı oldu. Bu program kapsamında, biz de Yapı Kredi olarak kredi portföyümüzden kaynaklanan emisyonların hesaplanması ve azaltılması için gereken hedeflerin belirlenmesine yönelik bir çalışma başlattık”

için değerlendirmelerine aracılık ediyoruz.

Bu süreç aynı zamanda bir zincir aslında. Siz de birçok kredi fonunuza, sendikasyon kredisi olarak başka uluslararası kuruluşlardan alıyorsunuz. Sürdürülebilirlik ve emisyon azaltımları konusunda, yurt dışı kaynak bulmak giderek daha kolaylaşıyor mu? Ya da daha ucuz finansmanınızda bir etki yapıyor mu?

Ülkemizdeki bankalar, uluslararası finans kuruluşları ile geliştirdikleri işbirlikleri sayesinde sürdürülebilir ve

yeşil ekonomiye ayrılan fonların kullanımında da kilit rol oynuyor. Avrupa Birliği Yeşil Mutabakatı'nda yer alan eylem planlarının hayata geçmesi ile birlikte sürdürülebilirlik yatırımları çerçevesinde kurulan işbirliklerinin daha da artacağını öngörüyoruz. Bu kapsamda, mutabakat, AB'nin kamu ve özel sektör fonları ile iklim finansmanı alanındaki işbirliklerine devam edeceğini açıklıyor. Tüm bunlara ek olarak, Avrupa Yeşil Mutabakatı stratejisi bağlamında hayata geçmesi beklenen döngüsel ekonomi modellerinin, ülkemizde Avrupa Birliği'ne tedarikçi ko-

numundaki şirketler üzerinde önemli bir etki sağlayacağını düşünüyoruz. Ürün materyallerinden tasarıma, atık yönetimi sistemlerinden lojistiğe kadar pek çok iş süreci bu doğrultuda yeniden planlanacak. Şirketlerin döngüsel iş modellerine uyumlanması için oluşacak finansman ihtiyaçları da, yine bankaların sunduğu ürün ve hizmetlerle karşılanacak.

Yapı Kredi, Türkiye'nin en büyük iş topluluklarından biri olan Koç Topluluğu'nun bir parçası. Koç Topluluğu, 2050 karbon nötr olma sözünü vermiş durumda. Bu noktada Yapı Kredi, Koç Topluluğu'nun karbon-suzlaşmasında nasıl bir rol oynuyor? İklim değişikliği etkilerinin herkes tarafından hissedilir ve gözlemlenebilir hale gelmesiyle dünya genelinde sürdürülebilirlik konuları yeni bir boyuta taşındı. Son dönemde global ölçekte çevresel, sosyal ve ekonomik alanlarda yaşanan negatif gelişmeler, bu konuyu şirketlerin gündeminde de üst sıralara taşıdı. Ayrıca, sürdürülebilirlik alanında bizim de yürüttüğümüz çalışmalar geçtiğimiz yıllara göre hız kazandı. Bu anlamda hayata geçirdiğimiz en önemli projelerden biri, ana hissedarımız Koç Holding liderliğinde, tüm Koç Grubu şirketlerinin katılımı ile gerçekleşen Karbon Dönüşüm Programı oldu. Bu program kapsamında, biz de Yapı Kredi olarak kredi portföyümüzden kaynaklanan emisyonların hesaplanması ve azaltılması için gereken hedeflerin belirlenmesine yönelik bir çalışma başlattık. Bu proje kapsamındaki hedefimiz, Koç Grubu genelindeki ortak hedefimiz olan 2050 karbon nötr hedefine ulaşabilmek amacıyla, kredi portföyümüz kaynaklı emisyonları zaman içinde azaltmak ve portföyümüzün geçiş süreci ile ilgili stratejileri geliştirmek. Emisyon azaltım hedeflerimizin belirlenmesi ile birlikte, düşük karbonlu ekonomiye geçiş destekleri şeklinde portföyümüzdeki dönüşümü tetikleyecek kredi politikaları geliştirmeyi hedefliyoruz. Bu projeye ek olarak, kre-

“Sürdürülebilirlik alanında yürüttüğümüz çalışmalar geçtiğimiz yıllara göre hız kazandı. Bu anlamda hayata geçirdiğimiz en önemli projelerden biri, ana hissedarımız Koç Grubu şirketlerinin katılımı ile gerçekleşen Karbon Dönüşüm Programı oldu”

di portföyümüzdeki mevcut iklim risklerini değerlendirmek üzerine bir çalışma da gerçekleştirdik. Önümüzdeki dönemde bu çalışmamın kapsamını genişleterek, iklim risklerini kredi risk değerlendirme süreçlerimizin bir parçası haline getirmeyi ve bu riskleri düzenli olarak takip ederek azaltmaya yönelik stratejileri belirlemeyi amaçlıyoruz.

En son; kasım ayında düzenlenen COP 26 BM Sürdürülebilirlik Taraflar Konferansı'nda ve sonuç bildirgesi olan Glasgow İklim Paketi'nde, Paris İklim Anlaşması'nın ve IPCC 1.5 Derece Özel Raporu'nun ısınmayı 1,5 derece ile sınırlama konusundaki temel yönelimine sık sıkıya bağlı kaldı. Ve hem ülkelerin hem de tek tek şirket ve kurumların, bilim temelli bu 1,5 derece hedefine uygun emisyon azaltım planları yapmaları istendi. Yapı Kredi 1,5 derece hedefine nasıl yaklaşıyor?

Dünyanın iklim kriziyle mücadelesinde karbon emisyonunun azaltılması büyük önem taşıyor. Gezegeneğimizi korumak ve gelecek nesillere daha sürdürülebilir bir dünya bırakmak için karbon emisyonunun azaltılması konusunda, iş dünyasının ve kurumların hayati bir rolü bulunuyor. Özellikle etki alanı düşünüldüğünde, finans sektörünün karbon emisyonu konusunda dönüştürücü gücü öne çıkıyor. Finans sektörünün bu alanda attığı adımlar, iklim

değişikliğine karşı küresel çapta verilen mücadelede kilometre taşlarını oluşturuyor. Bizim de, Yapı Kredi olarak, karbon emisyonu konusunda önemli çalışmalarını bulunuyor. Hem operasyonel hem de kredilendirme faaliyetlerinden kaynaklanan çevresel ve sosyal etkilerimizi etkin bir şekilde yönetiyoruz. Genel Müdürlük ve yurt içi iştirak binalarımızda ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi'ni uyguluyoruz. Her yıl operasyonel faaliyetlerden kaynaklanan sera gazı salımlarını ISO 14064 standardı ile uyumlu olarak hesaplayıp raporluyoruz.

Ayrıca geçtiğimiz yıl Bilim Temelli Hedefler Girişimi'ne (Science Based Target Initiative) emisyonlarımızı azaltma taahhüdünü verdik. Belirleyeceğimiz emisyon azaltım hedefleri, uluslararası bir girişim olan Bilim Temelli Hedefler Girişimi tarafından doğrulandıktan sonra, kamuya açık bir şekilde duyurulacak. Böylece iklim değişikliğiyle mücadelede önemli bir rol üstlenerek küresel ısınma artışını 2°C'nin, ideal olarak ise 1,5°C'nin, altında sınırlayan Paris Antlaşması'nın hedefleri doğrultusunda çevreye katkıda bulunuyoruz.

Bununla birlikte verimlilik temeline dayanan “Yalın Çalışma Modeli”ni planlayıp hayata geçirdiğimizden bu yana, sürdürülebilirlik açısından da dünyamıza pek çok katkı sunduk. 2020 yılının mart ayından itibaren 8 binden fazla Yapı Kredilinin sorunsuz bir şekilde evden çalışmasını sağlayarak her ay yolda harcanan 350 bin saatten fazla süreden tasarruf edilmesine yol açtık. Evden çalışma sistemine geçtiğimizden beri karbon ayak izimizi toplamda %37 oranında yaklaşık 23 bin ton CO₂ olarak azaltmayı başardık. Ayrıca, yeni düzenle birlikte hem gereksiz kullanılan kağıt oranının düşmesi hem de servis kullanımının azalması ile doğaya verilen zarar önemli derecede düşürüldü. Öyle ki evden çalışılan dönemde, iç işlerimizdeki imza gerektiren süreçleri dijitalleştirerek %34 oranında kağıt tasarrufu sağladık. Tüm bunlarla birlikte,

su ve elektrik kullanımı da büyük ölçüde azaldı.

Diğer yandan dijital bankacılık alanındaki öncü yaklaşımlarımızla, bireysel ve kurumsal 800'den fazla işlemin yer aldığı pek çok süreci dijital ortama taşıyarak çevresel etkimizi azalttık. Aynı şekilde, Yapı Kredi Mobil'deki "Panik Yok Butonu" hizmetimizle, olası bir çalıntı veya kartın kaybolması anında müşterilerin kartlarını geçici olarak iptal ederek gereksiz kart basımının önüne geçiyoruz. Böylelikle yüz binlerce adedi bulan gereksiz kart kapatma işlemlerini durdurarak ilave karbon salınımını da önlemiş oluyoruz. Uzaktan müşteri ediniminin sektörde öncülüğünü yapan banka olarak Görüntülü İşlem Asistanları hizmetimiz sayesinde, müşterilerimize büyük bir konfor sunarken aynı zamanda kağıt israfının da önüne geçerek sürdürülebilir bir dünya için önemli bir katkı sağlıyoruz. Bununla birlikte müşterilerimizle yaptığımız tüm sözleşme ve formların %79'unda dijital onayla ilerleniyor. Bu sayede uygulamamızın başladığı 2019 yılından itibaren 630 milyon sayfadan fazla kağıt tasarrufu sağlandı. Özellikle şubelerimizdeki uygun işlemlerdeki dijital onay oranı %92'yi aştı. Tüm bu hizmetlerimizle sürdürülebilirlik için önemli faydalar sağlarken aynı zamanda müşterilerimiz için de büyük bir konfor sunuyoruz.

Önümüzdeki dönemde de, sadece operasyonel faaliyetlerimizden kaynaklanan çevresel ve sosyal etkileri yönetmekle kalmayıp kredilendirme faaliyetlerimiz aracılığıyla müşterilerimizin yarattığı etkileri de ölçmek ve dönüştürmelerini sağlamak için sınırları kaldırmaya devam edeceğiz. Destekçisi olduğumuz uluslararası sürdürülebilirlik girişimlerine verdiğimiz taahhütleri yerine getirmek için oluşturduğumuz yol haritasını izlemeyi sürdüreceğiz. Bu kapsamda, özellikle sürdürülebilir finans ürünlerimizin çeşitliliğini ve hacmini artırmak en önemli hedeflerimiz arasında yer alıyor. Buna ek olarak hem operasyonel hem de kredi strateji-



"Dünya Kadar Sade projemizle örnek bir işe imza atarak dürtüsel tüketim sonucunda ortaya çıkan tüketim çılgınlığının ve karmaşanın sadeleşerek, fazlalıklardan kurtularak azalabileceğini ve daha iyi bir yaşam deneyimine kapı açtığımızı müşterilerimize anlattık"

leri anlamında karbon emisyon azaltım hedeflerimize ulaşmak üzere planladığımız aksiyonlar gündemimizde önemli bir yer tutuyor.

Elbette sürdürülebilirlik, iklim krizi mücadelesiyle de sınırlı değil. Toplumsal cinsiyetten eşitsizliklerin azaltılmasına kadar uzanan 17 SKA, 2015'ten beri yeni ve çok daha geniş bir sürdürülebilirlik patikası oluşturdu. Bu kapsamda hangi taahhütlerin, çalışmaların, uluslararası ve yerel-bölgesel faaliyetlerin içinde Yapı Kredi?

Ülkemizde ve dünyada sürdürülebilirlik alanında atılan tüm adımları çok yakından takip ediyoruz. Bu anlamda sürdürülebilirlik yolculuğumuz, 2011 yılında ilkini hazırladığımız sürdürülebilirlik raporumuzun yayımlanma-

siyle resmi olarak başladı. Raporlama sürecinde iklim değişikliği ve çevre yönetimi konularının koordinasyonunu sağlayan, Koç Topluluğu şirketlerinin yer aldığı Koç Topluluğu Çevre Kurulu'nun da çalışmalarımızda önemli bir yeri oldu. BIST Sürdürülebilirlik Endeksi'nin 2014 yılında hayata geçmesiyle birlikte, tüm banka genelinde, sürdürülebilirlik alanındaki çalışmalarımız daha da hız kazandı. Aynı yıl içinde sürdürülebilirlik konularından sorumlu "Sürdürülebilirlik Komitemizi", bir Yönetim Kurulu üyemizin eşbaşkanlığında kurduk. Sürdürülebilirliğin çok katmanlı bir disiplin olması, farklı ekiplerin bir arada çalışmasını gerekli kılıyor. Bu vizyonla, her biri Sürdürülebilirlik Komitesi üyelerimizin başkanlığında takip edilen çalışma gruplarımızı da hayata geçirdik. Düzenli olarak bir araya gelerek geliştirdiğimiz ortak projeler ve çalışma alanları sayesinde, gruplar arasındaki iletişim ve sinerjiyi de kolayca sağladık.

Yıllar içinde sürdürülebilirlik kapsamında kurumsal politika ve stratejimizi geliştirirken ekonomik, sosyal, çevresel ve yönetim faktörlerinin hepsini bütüncül bir şekilde ele almaya özen gösterdik. **Birleşmiş Milletler Sorumlu Bankacılık Prensipleri** (United Nations Principles of Responsible Banking), **Global Compact Türkiye Sürdürülebilir Finansman Bildirge-**

si, Kadının Güçlenmesi Prensipleri (Women's Empowerment Principles-WEPS) ve **İş Dünyası Aile İçi Şiddete Karşı** gibi projelerle pek çok ulusal ve uluslararası girişimin içinde yer alarak sektöre öncülük ettik.

Tüm bunlarla birlikte, Yapı Kredi olarak, 2021 yılında **İklimle Bağlantılı Finansal Beyanlar Görev Gücü'ne** (TCFD) destek veren şirketler arasında yerimizi aldık. Cinsiyet eşitliği konusunda uzun yıllardır önemli çalışmalara imza atan ve kadın çalışan oranında sektöre öncülük eden bir kurum olarak 2021 ve 2022 yıllarında **Bloomberg Cinsiyet Eşitliği Endeksi'ne** (GEI) girdik.

Dünyanın en büyük çevresel raporlama platformu **Karbon Saydamlık Projesi'nin** (CDP) 2021 yılı sonuçları kapsamında, CDP Su Güvenliği Programı'nda A- ve CDP İklim Değişikliği Programı'nda B notunu aldık. CDP Su Güvenliği Programı'ndan aldığımız A- notuyla, Türkiye Su Lideri seçilen tek finans kuruluşu olduk.

Bankalar diğer yandan çok fazla paydaşla ilişki kurmayı sağlayan sosyal yapılar. Siz yalnızca kurumsal ve bireysel kredi vermiyorsunuz, aynı zamanda, yurttaşların birikimlerini yatırdığı, emanet ettiği yerlersiniz. Türkiye'nin dört bir yanında şubeleriniz var. Tüm bunlar aynı zamanda bir iletişim olanağı, sürdürülebilirlik ve iklim krizi konusunda. Bu konularda paydaşlarımızı bilinçlendirme ve farkındalığı artırma çalışmalarınız var mı?

Müşterilerimize sürdürülebilirlik yolculuklarında destek vermek, sürdürülebilir finans ekseninde stratejimizin en önemli alanlarından biri. Sağladığımız finansman çözümleriyle müşterilerimizin işlerini ve sürdürülebilirlik adına dönüşümlerini kolaylaştırmayı hedefliyoruz. Sürdürülebilirlik odaklı dönüşüm için finansman anlaşmalarını yapıyor, kurum içi uygulamalarımızla kendimizi dönüştürüyor ve dijitalin sağladığı olanaklarla sürdürülebilir bir

"Her biri Sürdürülebilirlik Komitesi üyelerimizin başkanlığında takip edilen çalışma gruplarımızı hayata geçirdik. Düzenli olarak bir araya gelerek geliştirdiğimiz ortak projeler ve çalışma alanları sayesinde, gruplar arasındaki iletişim ve sinerjiyi de kolayca sağladık"

dünya için çevreye katkıda bulunuyoruz.

Tüm bunların yanı sıra, dürtüsel tüketimin önüne geçmek ve bu konuda bir bilinç uyandırmak amacıyla "**Dünya Kadar Sade**" projemizi hayata geçirdik. İkinci sezonu da devam eden "**Dünya Kadar Sade**" projemizle örnek bir işe imza atarak dürtüsel tüketim sonucunda ortaya çıkan tüketim çılgınlığının ve karmaşanın sadeleşerek, fazlalıklardan kurtularak azalabileceğini ve daha iyi bir yaşam deneyimine kapı açtığımız müşterilerimize anlattık. Ülkemizin lider kredi kartı markası World ile sorumlu bir davranış sergileyerek, tüketicilerimizi daha fazla harcama yapmaya yönlendirmek yerine, "**Dünya Kadar Sade**" projemizle sadeleşme ve akıllı alışverişe davet ettik. Çünkü sadece bugünü değil, yarınlarımızı da düşünerek tüketim olgusuna çok daha "akıllı" bir şekilde yaklaşılması gerektiğine inanıyoruz. "Akıllı Alışveriş" kavramı üzerinden sürdürülebilirliğe taban tabana zıt tüketim çılgınlığını karşılamakta duruyoruz. "**Dünya Kadar Sade**" serisiyle amacımız, herkesi zihinsel ve fiziksel her türlü tüketim alışkanlığını yeniden gözden geçirmesi yönünde teşvik etmek. Serimizin 3. sezonu için çalışmaya devam ediyoruz.

Banka olarak müşterilerimize, "Akıllı tüketim, hem size hem çevreye hem de ekonomiyeye kazandırır" diyoruz, çünkü sürdürülebilirliğin önemli bir bacağı da ekonomi. Ekonomik sürdürülebilirliği sağlamak için de paydaşlarımızın ekonomik sağlığını korumamız gerekiyor. Bu nedenle biz de, Yapı Kredi olarak, herkesin satın alma davranışlarında

akıllı düşünmesini istiyoruz. "**Dünya Kadar Sade**" projesi bu düşüncenin bir meyvesi. Bununla birlikte bütün bu sistemi düşündüğünüzde, gönüllü olarak hem kendi içimizde hem de müşterilerimize, sadeleşmeyi ve bütün yaşam pratiklerini buna uyumlamayı tavsiye ediyoruz. Sürdürülebilirliği kendi yaşam pratiklerine nasıl uygulayacağını bilmeyenler için bizim gibi kurumların platformlar oluşturması lazım. Bu küçük adımlar çok büyük etkilere yol açabiliyor. Yapı Kredi olarak öncelikle yapmaya çalıştığımız da bu. İlerleyen günlerde sürdürülebilirliği tüm hayatımıza entegre edeceğimiz farklı projelerimizi de müşterilerimizle paylaşacağız.

Diğer yandan podcast kanalımız "**Sürdürülebilirliği Konuşalım**" ise dinamik ve kolay anlaşılır bir anlatım tarzıyla, hayatın içinden sürdürülebilirlik ipuçlarını dinleyicilerle buluşturuyor. Her hafta yayımlanan programlarla, iş dünyasından KOBİ'lere, girişimcilerden üniversite öğrencilerine, son tüketiciden beyaz yakalı profesyonellere kadar çok geniş bir kitleye sürdürülebilirlik konusunda fayda sağlayacak bilgiler paylaşıyoruz. Sürdürülebilirlik konusunda eğlenceli ve faydalı içerikler sunmayı amaçlayan podcast kanalımız; Spotify, Apple Podcasts ve Google Podcasts platformlarından dinlenebiliyor. Yine, YouTube ve Facebook üzerinden canlı olarak yayımlanan "**Sürdürülebilirlik Sohbetleri**" serisinde, Yekta Kopan'ın moderatörlüğünde her konuda, alanındaki uzman konuklarla sürdürülebilirliğin önemini ve sürdürülebilir kalkınmanın yarattığı dönüşümü mercek altına alıyoruz. ○

Zorlanan Sağlık Sistemleri ve Sürdürülebilir Kalkınma

Sağlıklı olmamızda çevre, ekonomi, kültür, genetik, sağlık hizmetlerine erişim, yaşam biçimi gibi birçok faktör etkili. Dünya Sağlık Örgütü sağlığı, "Sadece hastalık ya da sakatlığın olmayışı değil; fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik hali" olarak tanımlıyor. Kuşkusuz sürdürülebilir kalkınmanın temel unsuru olan "insana" yapılacak en önemli yatırım ise sağlık durumunu iyi tutma ve yaşam kalitesini artırma olacaktır.

Bilindiği üzere, "Sağlık ve Kaliteli Yaşam" Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'ndan (SKA) üçüncü. Söztünü ettiğim kalkınma amacıyla herkesin genel sağlık hizmetine, güvenli ve erişilebilir ilaca ve aşıya erişimi hedefleniyor. Aşı araştırma ve geliştirmelerinin desteklenmesi de aynı amacın bir parçası. Ne var ki Covid-19 Pandemisi, Birleşmiş Milletler 2030 gündeminde yer alan 17 SKA'ya büyük darbe vurmuş durumda. Bazı başlıklarda ilerlemeler olsa da SKA'ya erişebilme yolunda artık çok daha fazla çaba sarf edilmesi gerekecek. 1990 yılından bu yana önlenebilir çocuk

ölümlerinde dünya genelinde %50'yi aşan azalma olmuş, yine anne ölümleri dünya genelinde %45 azalmıştı. 2000 ile 2013 yılları arasında, HIV/AIDS bulaşma oranı %30 azalmış, 6,2 milyonu aşkın insan sıtmadan kurtarılmıştı. Çocuk ölüm oranlarının azaltılması, anne sağlığının iyileştirilmesi, HIV/AIDS, sıtma ve diğer hastalıklar ile mücadelede yıllar içinde küresel çapta büyük aşama kaydedilmiş oldu. Ancak pandemi ile birlikte artan hasta sayısı nedeniyle pek çok ülkede temel sağlık hizmetlerine erişimde, anne-bebek sağlığında ve diğer pek çok sağlık hizmetinde aksamalar ve gerilemeler görülmeye başlandı.

Pandeminin sürmesi, sağlık ve iklimle ilgili risklerle mücadeleyi hem ekonomik hem de yönetsel olarak zorlaştırıyor. Sağlık sorunları ve ekonomik zorluklar toplumsal bölünmeleri de artırıyor. Öte yandan iklim krizi ve biyoçeşitlilik kaybı, insanlığın karşı karşıya kaldığı en büyük tehditler olarak Küresel Riskler Raporu'ndaki yerini koruyor. İklim krizi ve biyoçeşitlilik kaybı da aslında birer sağlık sorunu



"Tek Sağlık" yaklaşımına her zamankinden çok ihtiyacımız var: Toprağın, suyun, havanın, hayvanın ve insanın sağlığı birbirine doğrudan ilişkili.



olarak görülmeli. Sağlıklı yaşam, ancak gezegendeki tüm unsurların sağlığıyla mümkün olabilir. Toprağın, suyun, havanın, hayvanın ve insanın sağlığı birbirine doğrudan ilişkili. Bu ilişkiyi yıllar içinde unutmamızın bedelini bugün çok ağır şekilde ödüyoruz. Örneğin, sudaki yaşama bakıldığında durum hiç parlak değil. Dünyadaki balık stoklarının %30'u aşırı kullanıldığı için sürdürülebilir ürün vereceği düzeyin altına indi. İnsanların ürettikleri karbondioksitin yaklaşık %30'unu emen okyanusların asitlenmesi Sanayi Devrimi'nden bu yana %26 artmış durumda. Karadan gelen deniz kirliliği ise çöp adalarına neden olmaya başladı. Okyanusun her kilometrekaresinde ortalama 13 bin parça plastik atık bulunuyor.

Kuraklık ve Çölleşme Yoksulluğu Artırıyor

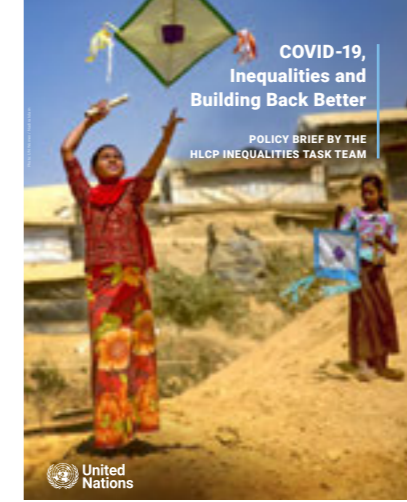
UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı) verilerine göre, bugün eşine benzerine rastlanmamış düzeyde toprak bozulması yaşanıyor. Ekilebilir araziler hızla kaybolurken kuraklık ve çölleşme yoksulluğu artırıyor. Bilinen 8300 hayvan ırkının %8'inin soyu tükenmiş, %22'si ise soyunun tükenmesi tehlikesiyle karşı karşıya.

Biyoçeşitlilik kaybı, iklim krizi, fosil yakıt kullanımı, sorumsuz üretim ve

tüketimle doğrudan ilişkili bir diğer sağlık riski ise hava kirliliği. Hava kirliliği her yıl yaklaşık 7 milyon insanın hayatını kaybetmesine neden oluyor. Ruh sağlığı sorunlarında da pandemi ile birlikte bir artış görülmekte. Dünya çapında yaklaşık 1 milyar insan ruhsal sorunlarla mücadele ederken düşük gelirli ülkelerde yaşayanların %75'ten fazlası herhangi bir tedavi göremiyor. **Ruh sağlığı küreselde, sağlığın ihmal edilen alanı.** Bu durum Covid-19 öncesinde de böyleyken şimdi durum daha da kötüye gitmiş. Sürdürülebilir kalkınma için ruh sağlığı çözümlerinin geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve ölçeklendirilmesi aciliyet kazandı.

Farklı Zoonotik Hastalıklarla Karşılaşma İhtimali

Çevre sağlığı, insan sağlığı ve hayvan sağlığının birlikte ele alındığı bir yaklaşım olan "Tek Sağlık" anlayışı popülerliğini 2000'li yıllarda kazandı; pandemiyle ise dünya gündemine oturdu. Covid-19; Tek Sağlık anlayışının önemini, doğal yaşama müdahalenin sonuçlarını acı şekilde gösterdi. Hayvanlardan insanlara geçen zoonotik hastalıklar başta olmak üzere pek çok bulaşıcı hastalığı önlemede ve



"Pandeminin sürmesi, sağlık ve iklimle ilgili risklerle mücadeleyi hem ekonomik hem de yönetsel olarak zorlaştırıyor. Sağlık sorunları ve ekonomik zorluklar toplumsal bölünmeleri de artırıyor. Öte yandan iklim krizi ve biyoçeşitlilik kaybı, insanlığın karşı karşıya kaldığı en büyük tehditler olarak Küresel Riskler Raporu'ndaki yerini koruyor"



mücadelede ekoloji, çevre sağlığı, veterinerlik, tıp, sağlık bilimleri, genetik gibi pek çok farklı disiplinden bilim insanının ortak çalışmasına, bireylerin bilinçlenmesine, konunun medyada yer bulmasına ve devlet yoluyla yeni düzenlemelere ve yatırımlara ihtiyaç var. Gelecekte farklı zoonotik hastalıklarla karşılaşma ihtimalinin yüksek olduğu uzmanlarca sıkça dile getiriliyor. Öte yandan aşılama, bazı ülkelerin Covid-19 Pandemisi'nden daha çabuk sıyrılmasını sağlasa da pek çok ülke kötü günlerden geçmeyi sürdürüyor. **Bugün halen dünya nüfusunun neredeyse yarısı aşılanmamış durumda.** Pandeminin sağlık üzerindeki etkileri tüm dünyada sağlık sistemlerine baskı oluşturmaya devam ediyor. Bu da ülkeler içindeki ve arasındaki eşitsizliklerin artmasına, toplumsal ihtilaflara yol açıyor. Tüm bunlar sürdürülebilir kalkınmanın önünde engel teşkil ediyor. Elbette, uzayan yaşam süresi nedeniyle artan sağlık harcamaları uzun süredir devletleri zorlarken bir de pandeminin gelişi sağlık ekonomisini daha da önemli bir alan haline getirdi. Sağlığa bakış, giderek daha fazla ekonomi boyutu kazanmaya başladı. Ekonomi bilimi altında bir alt disiplin olan ve geçmişi 1960'lara dayanan sağlık ekonomisi, gelişen bilgi teknolojilerinin de yardımıyla artan maliyetler ve kaynak kullanımı, değişen nüfus yapısı ve artan hasta ihtiyaçlarını yönetmede öne çıkıyor.

BM Covid-19, Eşitsizlikler ve Toparlanma Raporu'nda (Covid-19, Inequalities and Building Back Better), bundan sonrası için acilen sağlık hizmetini güçlendirme ve altyapıya yatırım yapma konusunda devletlere tavsiyelerde bulunuluyor. Özellikle dezavantajlı gruplara kesintisiz hizmet sunma, sağlık hizmetlerini ücretsiz yapma, sağlıktaki finansal engelleri kaldırma, bir insan hakkı olan sağlığa erişime yatırım yapma ve nitelikli sağlık elemanı yetiştirme raporun öncelik verdiği tavsiyeler arasında yer alıyor. ○

Sürdürülebilir Yaşam Alanları İnsan Odaklı Kentler



Çocukluk günlerindeki tadı, kokuyu ve dokuyu arayış Yazar Hülya Uğuz Yedievli'yi önce sürdürülebilirlik alanına yöneltmiş, ardından da bu alanda kitaplar yazmaya. Kariyerinin son 20 yılında çevre sorunları ve ekonomik-sosyal sorunların azaltılması üzerine eğilen Yedievli; herkesin, eşit şekilde kentlerin sosyal-ekonomik olanaklarından faydalanabileceğine ve yaşam kalitesinin artabileceğine inanıyor. Hülya Uğuz Yedievli ile son kitabı, "Sürdürülebilir Yaşam Alanları İnsan Odaklı Kentler" üzerine keyifli bir söyleşi gerçekleştirdik ve kendi ifadesiyle alana farklı bir gözle baktık.

ELİF YAŞAR

"Sürdürülebilir Yaşam Alanları İnsan Odaklı Kentler" kitabınızı yazma düşünceniz nasıl ortaya çıktı?

Çocukluğumda aldığım temiz havayı alamam, yüzdüğüm denizlerde yüzemem, sebze-meyve ve gıdaların eski lezzetini bulamam beni sürdürülebilirlik alanına yöneltti. Ormanları, sahilleri, hatta çocukluğumun geçtiği sokakları, o sokaklardaki komşuluk ortamını ve kentin tamamını kaybetme duygusu verdiğim kararın doğruluğunu gösteriyor bana. Son 20 yıldır çevre sorunlarıyla ilgileniyorum ve beraberinde ekonomik ve sosyal sorunların azaltılması üzerine çalışıyorum. Nefes alınabilir, sokakları portakal çiçekleri kokan bir yaşamın var olabileceğine inanıyorum. Gelecek nesillere, konforlu ve doğayla uyumlu bir yaşam bırakmamız için hiç aralıksız, mesleğimin gelişimine katkı sağlamaya uğraşıyorum. Şunun farkındayım ki farklı yaklaşımlarla herkesin kentlerin sosyal-ekonomik olanaklarından faydalanmasını ve yaşam kalitesini artırmasını mümkün kılabiliriz. Aynı zamanda, doğal kaynaklarımızı korumayı ve gelecek nesillere sürdürülebilir bir ortam bırakmayı da başarabiliriz. Bahsettiğim hedefin en hızlı, en verimli ve en çarpıcı sonuçlarını gayrimenkul sektöründe ve sektörün şekillendirdiği yaşam alanlarında görmemiz bir hayal değil. Bu farkındalıkla 12 yıl önce Gayrimenkul Geliştirme Akademisi'ni kurdum. Eğitimler, seminerler, yayımlar ve sertifika programları yoluyla "sürdürülebilir yaşam alanları" üzerine know-how oluşturuyorum. "Sürdürülebilir Yaşam Alanları İnsan Odaklı Kentler" kitabım ise çalışma alanımdaki çabaların bir meyvesi.

Kitabımızın hazırlık süreci ne kadar sürdü? Kitabınızı yazarken amacınız neydi ve neyi göstermeye çalıştınız?

Kitabımın hazırlık süreci, İstanbul Teknik Üniversitesi'ndeki Gayrimenkul Geliştirme Yüksek Lisans Programı'na katıldığım günlerde başladı. Araştırmayı istediğim konu şuydu:

"Enerji ve su tasarruflu, doğayla uyumlu binaların konfor beklentimizden feragat etmeden nasıl yapabiliriz?" Gayrimenkul Geliştirme Akademisi'nin faaliyetleri ve ilk kitabım olan "Gayrimenkul Geliştirme ve Sürdürülebilirlik-Enerji Etkin Binalar ve Sürdürülebilir Yerleşme Birimleri" süreçte önemli aşamalar oluşturdu. Elinizde tuttuğumuz son kitabımı ise daha geniş bir kitleye ulaşma, kamuoyunu bilgilendirme ve farkındalığı artırma amacıyla yazdım. Hepimizin atacağı küçük adımların büyük iyileşmelere ve olumlu değişimlere yol açacağı mesajını vermeyi istedim. Küresel ısınma, artan nüfus, çarpık kentleşme, çevre kirliliği, doğal kaynakların aşırı tüketimi ve bir dizi ekonomik-sosyal sorunla karşı karşıyayız. Buna karşın bugün inşa edeceğimiz geleceğe umutla bakabiliriz. Döngüsel ekonomi, enerji etkin binalar, sürdürülebilir gayrimenkul geliştirme, sıfır atık, tek sağlık gibi yaklaşımlarla katma değer yaratılabilir ve gelecek nesillere yaşanabilir bir dünya bırakabiliriz. Kitabımda farklı pencereler açtım: Kentsel dönüşüm, kent içi ulaşımın yayalara göre tasarlanması; kadınların, yaşlıların kentlerdeki yaşamlarının kolaylaştırılması ve hizmetlere erişiminin sağlanması gibi alanlara farklı bir gözle baktım. "Umudum enerjisi ile eylemi teşvik etme" düşüncemi kitabım sayesinde okurlarımla paylaşıyorum.

Birleşmiş Milletler verilerine göre ve sizin de kitabınızda altını çizdiğiniz gibi dünya nüfusu ve küresel kaynak kullanımı hızla artış gösteriyor. İnsanlığın bugünkü tercihleri, 2050 yılı gibi, yakın geleceğimizi nasıl şekillendirecek?

Birçok kaynak benzer öngörülerde bulunuyor, ben de BM Nüfus Bölümü'nün verilerine yer verdim. Verilere göre, 2050 yılına dek dünya nüfusu 9,8 milyara ulaşacak ve nüfus artışı büyük oranda kalkınmakta olan ülkelerde gerçekleşecek. Küresel boyutta kaynak kullanımı yaklaşık üç kat artacak. Yani, dünyanın kaynakları çok yetersiz kalacak ve gezegenimiz neredeyse yaşanabilir bir yer olmaktan çıkacak. Tablonun tüm karamsarlığına karşın geç kalmadan gerekli adımlar atıldığı takdirde kaynak kullanımının düşürülebileceğine ve sürdürülebilir bir yaşam ortamı oluşturulabileceğine inanıyorum. Kitabımda, Küresel Ayak İzi Ağı'nın bugün yapacaklarımızla ge-

leceğimizi kurtarabileceğimize ilişkin araştırmalarına da yer verdim. Ortak çabayla 2050 yılında, herkesin güvenli ve konforlu barındığı; temiz hava, su ve sağlıklı gıdaya eriştiği yaşamlara kavuşabiliriz. Herkes kentlerin ekonomik ve sosyal fırsatlarından faydalanabilir. Kadınlar, yaşlılar gibi tüm gruplar kent hizmetlerine eşit erişebilir. İnanması kolay görünmese de gürültüsüz, trafiksiz, doğayla iç içe bir hayat da sürebiliriz.

Kitabınızda insanların barınma ihtiyacından söz ediyorsunuz. Geçmişten bugüne barınma ihtiyacımız beraberinde hangi arayışlara ve yeni meselelere yol açtı?

Bildiğiniz gibi Sanayi Devrimi ile birlikte şehirlere yoğun göç oldu. Şehirlerdeki barınma ihtiyacını karşılamak için de tarım arazilerine, doğal bitki örtüsüne ve su kaynaklarına zarar verildi. Nihayetinde atıkların hava, su ve toprak kirlenmesi. Bugün geldiğimiz noktada, bu durumu sürdürmemiz mümkün görünmüyor. Sürdürülebilir yaşam alanlarının tarım arazilerine, ormanlara, bitki örtüsüne, su kaynaklarına zarar vermemesi esas. Bu esasın uygulanması için de döngüsel ekonomiye göre malzeme seçilmesi daha fazla önemsenmeli.

"Elinizde tuttuğunuz son kitabınızı ise daha geniş bir kitleye ulaşma, kamuoyunu bilgilendirme ve farkındalığı artırma amacıyla yazdım. Hepimizin atacağı küçük adımların büyük iyileşmelere ve olumlu değişimlere yol açacağı mesajını vermeyi istedim"



“Pasif mimariden ve teknolojiyle akıllandırılmış aktif sistemlerden faydalanılmalı. Konfor beklentilerini karşılarken döngüsel ekonomi yaklaşımıyla malzeme seçimi, inşaat uygulamaları gibi yöntemlerle kaynaklar maksimum değerlendirilmeli. Tasarımda yayalara öncelik verilmeli”

Güneş, rüzgar gibi yenilebilir enerji kaynaklarından en üst düzeyde faydalanılmalı. Yağmur suyunun toplanması, atık suların tekrar kullanımı, sıfır atık prensibi ile atıkların değerlendirilmesi gibi uygulamalarla doğal kaynaklarımızı koruyabiliriz.

Hızla artan kentleşmeyi ele alırsak çözüm önerilerinizden kısaca söz eder misiniz?
Dünyadan ve ülkemizden birçok çözüm önerisini uygulama örnekleri ile birlikte okurlarımla paylaştım. Burada da kısaca söz etmeyi isterim: Antalya'nın 2465 metre rakımlı Bakırtepe'sindeki Tübitak Konukevi'ni örnekleyebiliriz. 19. yüzyılın ortasında sanayileşmenin yaşanmaz hale getirdiği Barcelona için Cerdà'nın şehir planı var karşımızda. Sonra, Gaudi'nin UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne giren projeleri... İngiltere'nin ilk “sıfır enerji” gayrimenkul geliştirme projesi BedZED Sıfır Enerji Evleri'nden de söz ettim. Yine Avrupa'nın sosyal ve sürdürülebilirlik kriterleri en yüksek ve en büyük yerleşim yeri olması hedeflenen Kronsberg es geçilemeyecek bir proje. Gaziantep Ekolojik Kent Projesi



ülkemizde de iyi şeyler yapılabildiğini gösteriyor. Almanya'nın ekolojik başkenti Freiburg'daki kentsel dönüşüm bölgesine ve “artı enerji” konut ve iş merkezi projesine bakınca çözüm önerilerinin mümkün olabileceğini görüyoruz. Stockholm'ün Hammarby Sjöstad bölgesindeki döngüsel ekonomi modeline uygun kentsel dönüşüm ve sıfır atık uygulamaları ile Hällefors Yaşlı Konutları da bahsetmeye değer örneklerden bazıları.

Kentlere yönelik çözüm önerileri için öncelikle gayrimenkul projelerinin ve yaşam alanlarının sürdürülebilirlik kriterleri esas alınarak tasarlanması gerekiyor. Ekonomik, sosyal ve çevresel faktörler kesinlikle tasarımda dikkate alınmalı. Örneğin, enerjinin mümkün olduğunca yenilenebilir kaynaklardan sağlanmasına öncelik verilmeli. Pasif mimariden ve teknolojiyle akıllandırılmış aktif sistemlerden faydalanılmalı. Konfor beklentilerini karşılarken döngüsel ekonomi yaklaşımıyla malzeme seçimi, inşaat uygulamaları gibi yöntemlerle kaynaklar maksimum değerlendirilmeli. Tasarımda yayalara öncelik verilmeli. Eğitim, sağlık gibi kent hizmetlerine yaya erişimi sağlanmalı, böylelikle yaşam alanı içerisinde ekonomik ve sosyal faaliyetin artırılması ve sürekliliği kazanılmalı. Tasarım ve uygulama aşamasında kadın, yaşlı gibi grupların hizmetlere erişimi ve kent yaşamına entegrasyonu dikkate alınmalı. Sağlık ve yaşam alanından başlayarak binalara, konut içine ve insandan başka hayvanlar ve hatta tüm habitat düşünülerek tasarım çalışmalarına eklenmeli. Yaşadığımız pandemi süreci, sağlık faktörünün tasarımda kapsamlı ele alınmasının önemini ortaya koydu. Yenilikçi teknikleri kullanan, ekonomist, sosyolog, mimar, şehir planlamacı, mühendis gibi farklı mesleki disiplinlerden gelen bir tasarım ve uygulama ekibinin düşünce aşamasından itibaren birlikte görev alması bizi daha güçlü yapar.

Sosyal ve sürdürülebilirlik kriterlerinin uygulandığı kentlere geçiş mümkün olabilecek mi?

Elbette, neden olmasın? Geçiş düşünüldüğünden daha hızlı olacak. Her kentsel dönüşüm, her yeni yerleşim alanı, her yeni proje bize fırsatlar sunacak. Dünyadaki ve ülkemizdeki gelişimler ve uygulamalar gösteriyor ki umudumuz ve enerjimiz buna yetecektir. ○

Sürdürülebilir Gıda Platformu

daha iyi gıda için

Bugün değilse ne zaman?

Gıda sektöründe “**sorumlu üretim – sorumlu tüketim**” için lider markalar çalışıyor

PLATFORM ÜYELERİ



Sizleri, **Sürdürülebilir Gıda Platformu'na** üye olarak bu sorumluluğu paylaşmaya davet ediyoruz

surdurulebilirgidaplatformu.org

Gıda ve Tarım Sürdürülebilirliği İklim Krizine Karşı Ne Kadar Etkili?

İklim krizi gerçeğinin artık yadsınmayacak ya da görmezden gelinmeyecek kadar hayatlarımıza işlemiş olması hem insanlığın hem de gezegenin sağlığı açısından çok farklı çözümlerin ortaya çıkmasını sağlıyor.

Eminim pek çoğumuz bireysel olarak sağlıklı beslenme ile ilgili eskisine nazaran çok daha fazla endişelenmeye, çok daha fazla ince eleyip sık dokumaya başladık. Gıdanın üretimi, temini, tüketimi gibi aşamalar artık eskisine göre daha riskli ve meşakkatli süreçlerden geçiyor. Son iki yıldır küresel boyutta, gerek Covid-19 gerek doğal afetler gerekse insan eliyle yaratılan tahribatlarla mücadele ettik ve etmeye de devam ediyoruz. Hem bizim hem de dünyanın sürdürülebilirliğini sağlamak, sağlığını korumak eskisinden çok daha büyük önem kazandı. İklim krizinin geldiği nokta, tüm dünyada büyük endişe yaratmanın yanı sıra pek çok ülkeyi, kurumu, kişiyi de bizzat harekete geçmek ve bu konuda daha somut adımlar atmak zorunda bıraktı.

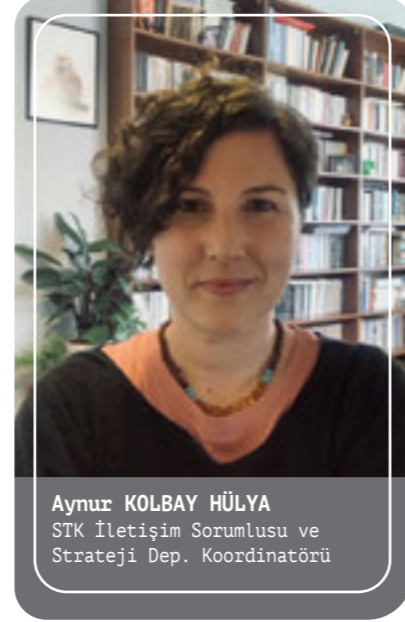
Geleceği Kurtaracak Adım Olarak Sürdürülebilirlik

Geldiğimiz bu noktada, sürdürülebilirlik kavramı da oldukça büyük anlam kazandı ve farklı alanlara dair sürdürülebilir ve kalıcı, dolayısıyla da dünyayı kurtarabilecek, sağlıklı yaşamamızı mümkün kılacak çözümler geliştirilmeye başladı.

Sürdürülebilirlik genel tanım olarak ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarda üretim ve çeşitliliğin devamını sağlarken ihtiyaçlarımızı gelecek nesillerin ihtiyaçlarını yok etmeden karşılayabilmeyi ifade ediyor. Tanımdan yola çıkarak sağlıkla bağlantılı tüm sürdürülebilirlik çalışmalarının da sosyal, ekonomik ve çevresel etkileri ile ele alınması gerektiği aşikar.

*“Sürdürülebilirlik nihayetinde şu net ve temel anlamı taşır: Sürdürülebilir bir yaşam geleceğe odaklı bir yaşamdır.”**

Bu kapsamda açlığın sona erdirilmesi, gıda güvenliği, daha iyi beslenme güvencesinin sağlanması ve sürdürülebi-



Aynur KOLBAY HÜLYA
STK İletişim Sorumlusu ve
Strateji Dep. Koordinatörü

lir tarımın desteklenmesini amaçlayan 2 numaralı Sürdürülebilir Kalkınma Amacı'na yönelik aksiyonlar da gittikçe daha önemli olmaya başladı.

Araştırmalardan Çarpıcı Sonuçlar

Gezegenimizi korumak ve tüm insanların barış ve refah içinde yaşamasını sağlamak üzere Birleşmiş Milletler tarafından oluşturulan Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na ulaşmak için ülkeler pek çok farklı alanda gerekli olan adımları atmaya başladı. Buradan yola çıkarak pek çok araştırma yapılıyor, rapor yazılıyor ve çarpıcı veriler ortaya çıkarılıyor.

Sağlıkta sürdürülebilirliği gıda ve tarımla ilişkilendiren araştırmalar ise endişe verici sonuçlar ortaya koyuyor:

- Dünya nüfusunun 2050 yılına gelindiğinde 10 milyara ulaşacağı tahmin ediliyor ve buna bağlı olarak şehirlere kayan nüfusun yeterli beslenebilmesi için önümüzdeki 30 yılda gıda üretiminin yüzde 60 oranında artırılması gerekiyor.

- Dünyada tarımın büyük oranda suya dayalı olmasının gıda sürdürülebilirliği açısından önemi vurgulanıyor. Bireysel olarak şu anki hızla su tüketmeye devam edilirse ileride günde “sadece 25

litre su” hakkımız olacak.

- Her yıl tahıl ve bakliyatla yaşanan kayıplar nedeniyle 75 milyar metreküp su israf ediliyor.

- İnsanların tüketimi için üretilen gıdaların yaklaşık %30'u çöpe atılıyor.

- Gıda kaybı ve israfının küresel ayak izi 3,3 milyar ton karbondioksit eşdeğer. Bu rakam toplam sera gazı emisyonlarının %7'sini ifade ediyor.

- Her dört insandan biri yeterli gıda güvencesine sahip değil ve dünya nüfusunun %8,8'i günlük kalori ve enerji hedeflerine ulaşmıyor.

Tüm bu verilerde gördüğümüz ve her birimizin bizzat yaşayarak şahit olduğu üzere, mevcut gıda üretimimiz ve tarım sistemlerimiz sürdürülebilirlik kriterlerini karşılamıyor. Petrole bağımlı tarım sistemlerinden yeterli olmayan miktarlarda ürün elde ediyor, kullandığımız kimyasallarla toprağa zarar veriyor, yanlış yöntemler ve zamansız avlanmalarla denizdeki canlı ekosistemini bitiriyor ve aslında tüm ekosistemde geri dönüşü olmayacak şekilde tahribat yaratıyoruz.

Yenilikçi Çözümler Şart

Doğa kendi sürdürülebilirliğini sağlayacak muhteşem bir güce sahip olsa bile gerek insan eliyle gerekse doğal afetler aracılığı ile pek çok doğal kaynak da tükenmeye ya da zarar görmeye başladı. Tarım sektörünün ve gıda üretiminin iklim krizi ile büyük bir mücadele içinde olduğu düşünülürse sürdürülebilir bir ekosistem yaratmanın en birincil yöntemi, gıda döngüsündeki değişimin desteklenmesi olarak görülebilir. Bu kapsamda gıda girişimciliği ve yenilikçi tarım uygulamaları konusunda başarılı örnekler ortaya çıkıyor ve konuya dair daha sürdürülebilir ve pozitif etki yaratacak çözümler bulunmaya çalışılıyor. Özellikle bu alanlarda gerçekleştirilen etki odaklı girişimcilik faaliyetleri ihtiyaca yönelik fayda elde etmede oldukça olumlu sonuçlar yaratılıyor.

Sürdürülebilir tarım uygulamaları uygun maliyetle ve bol miktarda üretim



“Petrole bağımlı tarım sistemlerinden yeterli olmayan miktarlarda ürün elde ediyor, kullandığımız kimyasallarla toprağa zarar veriyor, yanlış yöntemler ve zamansız avlanmalarla denizdeki canlı ekosistemini bitiriyor ve aslında tüm ekosistemde geri dönüşü olmayacak şekilde tahribat yaratıyoruz”

sağlayacağı gibi, yeterli besin kaynaklarına ulaşamama gibi bir problemi de önemli ölçüde azaltabilir, hatta uzun vadede tamamen ortadan kaldırabilir. Sürdürülebilirliğin uygulandığı bir tarım alanı çevredeki ekosistem için de olumlu sonuçlar doğurmanın yanı sıra bölgedeki hayvanlar için sağlıklı bir yaşam alanı yaratabilir.

Artan gıdalara yönelik uygulamalar sayesinde ise atık gıdalar biyogaza ya da hayvan yemlerine dönüştürülebilir veya hâlâ tüketilebilecek durumda olanlar gıda bankalarına ya da aşıvlerine bağışlanarak ihtiyaç sahiplerine ulaştırılıyor. Böylelikle gıda atığından kaynaklı karbon salınımı ve gıda israfının önüne geçilebilir.

Son yıllardaki benzer gelişmelere baktığımızda bütüncül atık yönetimi, yenilikçi tarım uygulamaları ve bu alanlara dair gerek yapay zeka gerek farklı dijital uygulamaları devreye sokarak ortaya çıkan girişimlerle ekonomik, sosyal ve çevresel açıdan fayda sağlamak ve iklim krizi ile mü-

cadelede kayda değer adımlar atmak oldukça mümkün. Ülkeler izledikleri stratejilerini SKA'lar doğrultusunda tekrar oluştururken bir yandan da gerek yerel yönetimler gerek şirketler gerekse de sivil toplum örgütleri bu tarz oluşumları ve girişimcilik faaliyetlerini de desteklemeye daha fazla özen gösterir durumda. Bir başka deyişle gıda ve tarım alanında atılacak fayda odaklı adımların ve yatırımların iklim krizine karşı oldukça güçlü ve fark yaratan sonuçlar ortaya çıkardığı artık gözle görülür bir hale geldi.

Hem kendimizin hem de yaşadığımız gezegenin sağlıklı bir şekilde devamını sağlamak için bu tarz girişimlerin ve bu girişimleri destekleyecek kişi ya da kurumların artması, iklim krizine karşı ve gezegenimizin sürdürülebilirliğine dair daha somut faydalar elde etmek umuduyla... ○

*Bryan G. Norton, Sustainability, A Philosophy of Adaptive Ecosystem Management. University of Chicago Press, Chicago.



| | CUMARTESİ | PAZAR |
|---------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 06:00 - 06:30 | Yeşil Hasad Selin Uğurlu ve Arca Yılmaz Türkiye'nin ve Dünya'nın yeşil gündemi | Haftanın Haber Hasatı Merve Karo Kaya Haftanın öne çıkan Ajans haberleri ve analizlerinden özetler ve yorumlar |
| 09:00 - 10:00 | Radyo Ağa Haftalık Ağa gazetesinin perçinosundan. Türkiye ve Dünya gündemi. Ağa'nın müdürlüğünden haberler, söyleşiler, okullar | Gazinin Sankisi İsmail Akman Erik Röportajlar, Barok'a parçaları, dâhilerin keşfi |
| 10:00 - 10:30 | | Bir Dolap Kitap Barış Aracı ve Yabancı Karakol Her şey için çocuk kitabı |
| 10:30 - 11:00 | | Botanikopya Barış Kapucu Sesli obje tarih müzesi |
| 11:00 - 12:00 | Şansonlar Cengiz Işık Fanteziye pekiler dünyasında bir deniz gemisi | Mekânlık ve Çağlar İçinde Ses İlhan Çelebi |
| 12:00 - 13:00 | Dünya Dönüyor Naim Demirel Türkiye Pop'un 60 yılı | Dünyayı Dinliyorum Zahide Şen Bir dünya müzik programı Radio MüzikCut 2.0 ile ortak yayın! |
| 13:00 - 14:00 | Açık Deniz Beyhan Güçlü Üç kanallı denizle çevrili bir radyo programı | Ma'nın Tınası Hakan Ünsalan Anadolu müziğinin çağdaş yorumları |
| 14:00 - 15:00 | Sarıdaki Sesler Arana Fıratlıoğlu ve Niyazi Dahiye Anadolu'da Rum müziği, Yunan şarkıları, ruza ulu 15 günde bir Afrika Uluk Akbay Afrika çarşısında döşenen sesler | Dilden Dile Tıngımlar Erna Dağlıoğlu Türk halk müziği |
| 15:00 - 16:00 | Tarihin Notası Sesli Yüre ve Ece Tanyel Müzikli bir tarih notası | Musikî Argisi Barış Aracı Müzikli içeriklerin geçmişine aydınlatıcı bakış |
| 16:00 - 17:00 | Dünyanın En Güzel Müzikleri Rafik Uluoğlu | Sesli Mihmand Fikret Karayaya Klasik Türk müziğine dair |
| 17:00 - 18:00 | Musik of the World İstanbul Kutay Demir Kuşçu Türkiye'den Barcelona'ya müzik ve dünya | Modernin Sesi Aykut Köksal Dört yüzyıllık müzik serüvenine dokunuyor |
| 18:00 - 19:00 | Connections Tim Hatten 60'lar ve 70'lerde pop | Adriano Celentano: Gluck Sokakındaki Delikanlı Hakan Doroğlu |
| 19:00 - 20:00 | Tighten Up Simon Johns Zemantik bir müzik programı | Loustrol Edikem Sazulu, Yemin Sazulu, Asımula-Acra Sazulu ve Arkan Çiçekçi Çiğdem Sazulu |
| 20:00 - 21:00 | BeanoTango Musa "Mr" Soğan 70'lerden günümüze bedeni hareketlere çağrılan sesler | The Big Easy Aylin ve Vardi Ural New Orleans R&B ve müziği |
| 21:00 - 22:00 | High Times Paz Memo Ragga | İstanbul'dan Gelen Telefon Aliş Gökçen, Merve Işık, Güven Gökçen ve bu yeni dönem boyunca Zeynep Arca Tunç Arca, sitede bir müzik programı |
| 22:00 - 23:00 | Her Şey Yoksuda M? Sakirhan Çolak Zemansız, modern ve ses müzik | Sarıyol Altı Zamanı Ali Burak Arar Koru sanatlarında rock |
| 23:00 - 24:00 | Logın Christopher Çolak Elektronik müziğin alt türleri ve ölmeyen sesler | Jinay'ın Walkman'ı Sercü Ünsal, Varcan Çankıyan ve Yavuzhan Balcan Bilimsel Ermeni müziğinin öbür türü |
| 24:00 - 01:00 | Lovej Ahmet Güneş Elektronik ağırlıklı müzik | Audacity Behadır Diboç Türker Arca |
| 01:00 - 02:00 | Alan Kod 212 Baki Baran (Gül)F Türker Arca | Münakaya Erkan Ömer Elektronik müziğin farklı avansız yönlerini anlatıyor |
| 02:00 - 06:00 | Açık Radyo Müzikleri | |

“İKLİM KRİZİNİN TEK ÇÖZÜMÜ DEMOKRASİ, ÇÜNKÜ BU DURUMDAN ÇIKIŞ ANCAK KİTLESEL KAMU BASKISI İLE OLUR.”

"Eli yıl öncesinin Stüsyonist sloganını hatırlıyor musunuz? "Gerçekçi ol, imkânsız iste" diyorlardı. Şimdi, yeni amaca uygun hale dönüştürüp onu geri getirmenin tam zamanı işte:

'Bilimsel bakımdan gerçekçi ol. Siyasi bakımdansa imkânsız iste.'

Ve, onlar siyasi bakımdan imkânsız kabul ettiklerini bizlere verene kadar da biz talep etmeye devam edeceğiz.

Biz birbirimize duyduğumuz sevgi için, yaşayan dünyaya duyduğumuz sevgi için, İlerde olabileceğimiz daha iyi insanlara duyduğumuz sevgi için isyan ediyoruz.

"Yokoluşa karşı isyan ediyoruz, hayat için isyan ediyoruz."

(Yazar, gazeteci, aktivist George Monbiot, *This Can't Be Happening*, Penguin, 2021, s. 73-74)

"Siyasi liderlerimiz yitip gitmiş, gezegenimiz tahrip olmuş... yeni kömürü termik santralleri açmak, petrol boru hatları kurmak ve gaz çıkarmak gibi iklimi yerle bir eden tüm eylemlere girişmek için acaba liderlerimiz için bu kadar kolay da, şu anda gözümüzün önünde olup biten bunca zarar ziyana kabullenmek için bu kadar zor?" (Ugandalı iklim aktivisti Vanessa Nakate, Milano'da Youth4Climate zirvesi açılış konuşmasını yapıyor, [commondreams.org](https://www.commondreams.org))

"Kolomb'un Amerika'yı "keşfi" gününde Yerli halkların ruhlarını yüceltmek için işte size bir öneri: istilaya son vermenin ve kurtuluşu bağlatmanın zamanı geldi. Çevre için Kırmızı Çizgi, fosil yakıtlardan uzaklaşp organik tarıma, yerel ve verimli enerji kaynaklarına geçilmesi. Bu şart. Neyse ki yerli uluslar kuzeyde rehberlik yapıyor. Artık Kolomb gibi davranmayı bırakma zamanı." (Yeryüzüne Saygı kuruluğu direktörü yazar ve aktivist Ojibwe yerli kadını Winona Laduke, Kolomb günü öncesinde Minneapolis Star-Tribune'a yazıyor, 10 Ekim 2021)

"Politikacıların kim felaketini önleyecek eylemleri almasını sadece gürlütü protesto hareketleri sağlayabilir. [...] Zamanımızın baskılayıcı meselesi olan iklim krizi için zaman tükenirken pek çok insan, liderlerimizin ataleti karşısında gürlütü patırkı çıkarmanın sadece gerekli değil, aynı zamanda akılcı bir karşılık da olduğunu söyleyecektir." (Britanya'da Yeşil Yeni Düzen Yükseliyor hareketi kurucu ve direktörlerinden Fatima İbrahim, İçişleri bakanı Priti Patel'in... "gürlütü patırkı" çıkarttığı düşünülen protesto eylemlerine karşı bir dizi yeni tedbir alındığını açıkladığı konuşmasını cevaplıyor. Guardian, 8 Ekim 2021)

"Eyleme geçtiğimde kendimi aciz hissetmiyorum, gidşin de umutsuz olduğunu düşünmüyorum, çünkü eylemde olduğumda elimden gelen her şeyi yaptığımı hissediyorum. Bu da bana çok umut veriyor, özellikle dünyanın dört bir yanında eylem yapan, şimdiki zamanları ve geleceklere için mücadele eden bütün diğer insanları ve aktivistleri görmek çok umut verici. (Siyasi liderleri sürekli boş laf üretmekle (blah blah) suçlayan iklim aktivisti Greta Thunberg, İklimi Ele Almak-Hemen adlı uluslararası medya kuruluşu kurucularından Mark Hertsgaard'a iklim krizinden kurtuluşun tek çaresinin demokrasi, yani kitlesel taban hareketinin siyasilere baskısı olduğunu anlatıyor. Guardian, 12 Ekim 2021)

Anafor Radyo Yayıncılık A.Ş.

Hacımimi Mahallesi, Koltukçular Çıkması, No: 7 Kat: 1-2

Tophane 34425 Beyoğlu

Tel: 0 212 343 40 40 Faks: 0 212 232 32 18

www.acikradyo.com.tr

e-posta: acikradyo@acikradyo.com.tr

Açık Radyo, dinleyicileri tarafından da desteklenmektedir.

–“Açık Radyo.”
95.0

Program destekçisi olmak için
0212 343 41 41
www.acikradyo.com.tr

–“Açık Radyo.”
95.0

54. YAYIN DÖNEMİ

1 Kasım 2021 - 1 Mayıs 2022



Çizim:
Emanuele Del Rosso

İKLİM KRİZİNİN TEK ÇÖZÜMÜ
DEMOKRASİ,
ÇÜNKÜ BU DURUMDAN
ÇIKIŞ ANCAK KİTLESEL
KAMU BASKISI İLE OLUR.

AKBANK

aktif

Akıllı Hayat

BASKA

BOSCH

Önemli Ürünlerin Sizin İçin

drupart

Ipsos

sanat

Kalebodur

S

ultra

54. YAYIN DÖNEMİ
1 Kasım 2021 - 1 Mayıs 2022

Main content table with columns for days (PAZARTESİ, SALI, ÇARŞAMBA, PERŞEMBE, CUMA) and time slots (06:00-07:00, 07:00-08:00, etc.). It lists various programs, authors, and sponsors like AKBANK, BOSCH, Kalebodur, and sanat.

sanat

AKBANK

Türkiye’de kuruyan ve tehlike altındaki göllerle ilgili yeni bir rapor hazırlayan göl uzmanı Dr. Erol Kesici, Türkiye’de son 60 yılda Marmara Denizi’nin yüzölçümünden daha büyük, neredeyse üç Van Gölü büyüklüğünde 70’e yakın doğal gölün kuruduğunu açıkladı.

Resmi Gazete’de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı kararıyla Kastamonu ve Manisa’daki bazı alanlar orman sınırları dışına çıkarıldı. Karara göre orman sınırları dışına çıkartılan alanların iki katından fazlası orman alanı olarak tesis edilecek.

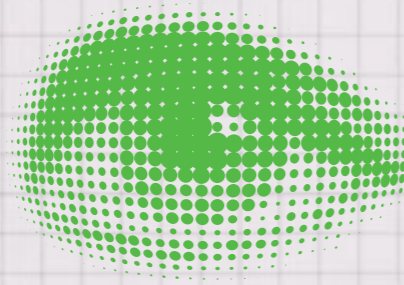
İngiltere’de araştırmacıların yaptığı yeni bir çalışma, bitkilerin ortalama olarak neredeyse bir ay erken çiçek açtığını tespit etti. Uzmanlar bunun sebebinin küresel ısınmaya dayandığını ve bitki ekosistemleri için çok tehlikeli olabileceğine işaret ediyor.

Bilim insanları, kimyasal kirliliğin insanlık için güvenli sınırı geçtiği uyarısında bulundu. Yapılan yeni çalışmada pestisitler, endüstriyel bileşikler, antibiyotikler dahil olmak üzere 350 bin kimyasal ürün ve özellikle plastiklerin büyük endişe kaynağı olduğu kaydedildi.

İrlanda Devlet Bakanı Malcolm Noonan, Dublin’deki Rusya Büyükelçisi Yury Filatov’a bir mektup yazarak, Rus ordusunun tatbikatının denizlerdeki bazı canlı türleri için felaket olabileceğini dile getirdi. Noonan, tatbikatın tam olarak nasıl yapılacağını bilmediklerini ancak deniz radarları gibi askeri cihazların çıkaracağı seslerin ispermeçet balinası, şişe burunlu balina ve mavi balina gibi ender türlere büyük zarar verebileceğini bildirdi.

ABD’nin Hawaii eyaletinde, donanmaya ait bir depodaki sızıntı nedeniyle içme suyu kaynağına jet yakıtı karışması sonucu yaklaşık 6 bin kişi hastanelik oldu.

GÖZÜMÜZDEN



KAÇMAYANLAR

Rus ordusunun tatbikatı denizlerdeki bazı canlı türleri için felaket olabilir; zürafa nüfusu 2015’ten bu yana %20 oranında arttı; 2021 yılı, son 140 yılın en sıcak altıncı yılı oldu; Panama’da keşfedilen yeni bir yağmur kurbağası türüne “Pristimantis Gretathunbergae” adı verildi...

Gözde İVGIN



Panama’da keşfedilen yeni bir yağmur kurbağası türüne, iklim aktivisti Greta Thunberg’e ithafen “Pristimantis Gretathunbergae” adı verildi.

Yüzden fazla bilim insanının çalışmaları içeren uluslararası bir araştırma dünyada, toplamda neredeyse 73 bin ağaç türü olduğunu ancak şu ana dek bunların yalnızca yaklaşık 64 bininin

kayıt altına alındığını ortaya koydu. Araştırmacılar, şu ana kadar bilimsel araştırmalarda saptanamayan yaklaşık 9200 keşfedilmemiş ağaç türü olduğunu belirtiyor.

Marmara Denizi’nden beş ayda 5 dönüm alanı kaplayacak kadar gırgır ağı, 1 trol ağı ve 100 metre uzatma ağı çıkarıldı. “Hayalet Ağ Avcılığı Marmara” projesi kapsamında, Temmuz ayından bu yana Marmara Denizi’nde habitat tahribatına neden olan hayalet ağların temizliği yapılıyor. Proje üç yıl devam edecek.

Kocaeli’nin Körfez ilçesinde bulunan TÜPRAŞ Faz-2 iskelesinin kapasite artışı için verilen ÇED olumlu karar mahkeme tarafından iptal edildi.

Yaklaşık 20 bin kişinin katıldığı bir IPSOS araştırması, dünya çapında tüketicilerin %71’inin tek kullanımlık plastikleri yasaklamak istediğini ortaya koydu.

47 kurum, Türkiye’de ormanların yok edilmesine izin veren Orman Kanunu maddelerinin değiştirilmesi talebi ile “Yeni Bir Orman Kanunu” için imza kampanyası başlattı.

Afrika kıtasında yaşayan zürafa nüfusu 2015’ten bu yana %20 oranında arttı. Zürafa nüfusundaki bu artışın habitat ve tür koruma çalışmalarına bağlı olduğu düşünülüyor. 1700’lü yıllarda, sayılarının bir milyon civarında olduğu düşünülen zürafaların yavaş bir seyirde nüfusunun düşüşünü bilim insanları “sessiz” soy tükenişi olarak adlandırıyor.

BM’ye bağlı Uluslararası Göç Örgütü, Somali’de son 40 yılın en ağır su kıtlığının yaşandığını bildirdi. Örgüt, “Altı ay içinde 1 milyon 36 bin ila 1 milyon 415 bin arasında kişinin evini terk edebileceğini” söyledi.

Avrupa Birliği’nce bir yıl önce yasakla-

nan 10 tarım zehrinin Türkiye’de de kullanımına kısıtlama getirilmişti. Ancak, bu zehirlerden sekizinin kullanımı ülkemizde tekrar serbest bırakıldı.

Kırklareli’nde 180 milyon yıllık Dupnisa Mağarası’na yapılmak istenen otel projesine karşı Kırklareli Valisi ve İl Genel Meclisi üyeleri hakkında suç duyurusunda bulunuldu.

NASA ile Ulusal Okyanus ve Atmosfer Dairesi’nin araştırmasına göre, 2021 yılı, son 140 yılın en sıcak altıncı yılı oldu. Ulusal Okyanus ve Atmosfer Dairesi, kara ve deniz yüzeyi sıcaklığının 20. yüzyıl ortalamasının 0,84 derece üzerinde olduğunu bildirirken NASA bu değeri 0,85 derece olarak saptadı.

1 Ocak itibarıyla Fransa’da doğranmış ve işlenmiş meyveler dışında ağırlığı 1,5 kg’dan az meyve ve sebzeler için plastik ambalaj kullanımı yasaklandı. Yasak; salatalık, limon ve portakalın da içinde bulunduğu 30 meyve ve sebze türünü kapsıyor.

Avrupa Birliği Komisyonu, doğalgaz tesisleri ve nükleer santrallara yapılan yatırımları, 2030 ila 2025’e kadar “belirli koşullar altında iklim dostu ve



stüdürlülebilir” olarak sınıflandırmaya karar verdi.

Kars’ın Sarıkamış ilçesinde doğa koruma görevlilerince verici takılan dört yaşındaki kurdun, altı ayda Kars, Ağrı ve Erzurum’da 5 bin 600 kilometrekarelik alan kullanıp 1600 kilometre yol katettiği belirlendi.

Dünya denizleri ile canlılarını korumak için çalışmalar yapan ve kâr amacı gütmeyen sivil toplum kuruluşu Sea

Shepherd’in Fransa Ofisi, tülkenin Atlantik Okyanusu kıyısında yaklaşık 3 bin metrekarelik bir alana yayılmış, 100 binden fazla ölü mavi mezgit balığını görüntüledi. Sea Shepherd Fransa yetkilileri yaptıkları açıklamada, dünyanın en büyük ikinci trol balıkçı teknesi olan Margiris de dahil olmak üzere bölgede dört trol gemisinin faaliyette olduğuna dikkat çekti.

Slovenya, en geç 2033 yılına kadar kömürü aşamalı olarak kaldıracağını duyurdu. Slovenya, Paris İklim Anlaşması kapsamında kömürden çıkış planını açıklayan 23. Avrupa ülkesi oldu.

Kıyamet Buzulu olarak anılan Antarktika’daki dev buzul Thwaites’in doğu buz sahanlığında derin çatlaklar tespit eden araştırmacılar, sahanlığın tamamen çökmesi halinde dev buzulun da erimesinin hızlanacağını duyurdu.

Kaynak: BBC, Aposto, Milliyet, BirGün, PlumeMag, National Geographic, Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, cnbc, Cumhuriyet, Gazete Duvar, T24, euronews, The Guardian, BBC, Habertürk, CNNTürk, Yeşil Gazete, BirGün.



İntihar ve Bilimkurgu

*Yazar: Carlos Gutiérrez-Jones
Yayınevi: Koç Üniversitesi Yayınları*

Carlos Gutiérrez-Jones, çağdaş bilimkurgu yapıtlarından oluşan malzemesinde, psikolojinin karanlık tarafındaki intihar krizlerinin nasıl yorumlandığını inceliyor. İntihar ve Bilimkurgu, sadece kriz anlarındaki intihar eğilimlerini değil, dibe vurmaları, kendine zarar verme örneğini, yeniden başlatma imkanları gibi geniş çaplı olasılıkları bilimkurgu edebiyatının bazı başarıları ve yakın dönem sinemasının ses getirmiş iki filmi üzerinden ele alıyor. Böylelikle Viktorya döneminde Darwin'in yarattığı kaygılardan uzay çağındaki nükleer imha tehdidinde, yapay zekanın gelişiminden bilinçaltının sibernetik istilasına ve oyunlaşan dünyada şirketlerin egemenliğinden ufuktaki ekolojik felakete ve biyoterörizmin yükselişine çok farklı kriz halleri hakkında düşünme olanağı veriyor.

Dünyanın Durumu Üzerine 50 Yanlış Bilgi

*Yazar: Pascal Boniface
Yayınevi: Nemesis Kitap*

İçinde bulunduğumuz çağda, yanlış bilgiler bir virüs gibi yayılıyor ve birçoğumuz farkında olmadan gerçeği bulandıranların etkisi altında kalabiliyoruz. Uluslararası Stratejik İlişkiler Enstitüsü'nün (IRIS) Kurucusu, Jeopolitik Uzmanı Pascal Boniface, Dünyanın Durumu Üzerine 50 Yanlış Bilgi adlı kitabında, çağdaş dünyanın gerçeklerini eleştirel bir bakışla okura sunuyor.

Küreselleşmeden terörizme, 11 Eylül'den Covid-19 krizine varncaya dek birçok konuda yanlış bilinenleri yapıbozuma uğratan Pascal Boniface, kamuoyunda tartışma yaratan güncel meseleleri ele alıyor.



Çocukları Dinlemeye Hazır mıyız? “Yeşil Karıncalar”

Büyüklerin çocuklara öğretme kuralını değiştiren Yeşil Karıncalar kitabı, çocuklara kulak verme zamanının geldiğini söylüyor. Çocukları dinlemeye hazır mıyız?

“Yeşil Karıncalar” kitap dizisi, daha yaşanabilir bir dünya için yapılması gerekenleri bu kez çocukların gözünden ele alıyor. Çocukların, hem çevremiz hem dünyamız hem de geleceğimiz için önemli konuları ele aldıkları projede, büyükler için de çıkarılacak dersler var. Yeşil Karıncalar'ı, Dönüşüm Derneği Kurucusu ve Sanat Öğretmeni Niyazi Selçuk kaleme aldı, serinin ilk kitabını Hatıra Akyüz resimledi.

Daha Yaşanabilir Bir Dünya İçin Çocuklarla İşbirliği

Serinin ilk kitabında; çocuklar büyüklerle, evsel atıkları yeraltı serüvenlerini, doğaya ve diğer canlılara verdikleri zararı anlatıyor. Kitabın kahramanları; Deniz ve Yeşil Karıncalar. Bir gece su içmek için mutfaka giden Deniz, herkes uyurken çöplerdeki atıkları ayrıştıran Yeşil Karıncalar ile karşılaşılıyor. Yeşil Karıncalar, Deniz'i yerin altındaki yuvalarına davet ediyor. Yolculuğu sırasında insanların yarattıkları atıkların diğer canlıların hayatlarını ne kadar zorlaştırdığını gören Deniz, atıkları ayrıştırmayı öğretmek üzere kolları sıvıyor. Yeşil Karıncalar kitabı, evsel atıkların yerinde ayrıştırılması kültürünü ve geridönüşüm bilincini yaygınlaştırmayı amaçlıyor. Aynı zamanda, büyüklerle ve küçüklerle doğal yaşama zarar vermeden yaşanabileceğini hatırlatıyor. Kitabı ayrıcalıklı kılan en belirgin özelliği, klasikleşmiş eğitim algısına farklı ve yeni bir bakış açısı getirerek eğitimde süregelen, “çocuğa öğretilir” yöntemi

yerine “öğretme” işini çocuklara veren yeni bir model önermesi.

+2 Nedir ve Nasıl Çalışır?

Yeşil Karıncalar™ markası Niyazi Selçuk tarafından geliştirilen sürdürülebilir bir sosyal girişim modeli. Satın alınan kitap sayesinde kitaba erişemeyen iki çocuğa kitap ulaştırılmış oluyoruz. Bununla birlikte Dönüşüm Derneği'nin yürüttüğü eğitim çalışmalarının yaygınlaşmasına katkıda bulunuyoruz. Kitap okurlarına doğrudan ulaşıyor. Arada yayınevinin ve dağıtımının olmaması gider kalemlerinden artan bütçe sayesinde satın alınan her kitapla +2 kitap basılmasına olanak tanıyor. Böylelikle okur, satın aldığı her kitapla projeye destek oluyor.

Sokak Hayvanları da Unutulmuyor

Yeşil Karıncalar/Bir Geri Dönüşüm Hikayesi, yazar Niyazi Selçuk'un, sivil toplum kuruluşları için sürdürülebilir bir ekonomik model oluşturma amacıyla kaleme aldığı bir hikaye. Dönüşüm Derneği'nin “+ hareketi” çocuklara sunulan ürünlerin geliriyle imkanı olmayan çocuklara kitabın ulaştırılmasını hedefliyor. “Yeşil Karıncalar Kulübü Sıfır Atık” projesinin varoluş amacı, çocukları evsel atıkların ayrıştırılması konusunda eğitmek. Ücretsiz dağıtılacak kitaplar, çocuklara elektronik atık getirmeleri karşılığında verilecek. Toplanan elektronik



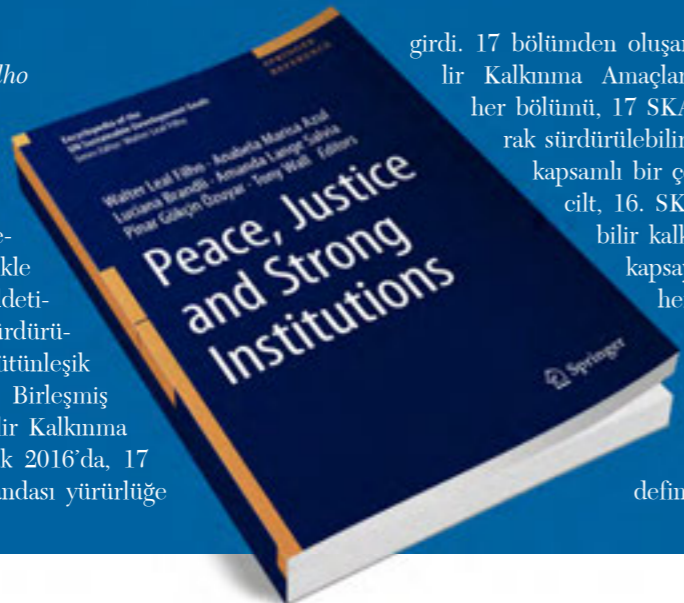
Yeşil Karıncalar kitabı, evsel atıkların yerinde ayrıştırılması kültürünü ve geridönüşüm bilincini yaygınlaştırmayı amaçlıyor. Aynı zamanda, büyüklerle ve küçüklerle doğal yaşama zarar vermeden yaşanabileceğini hatırlatıyor.

atıklardan elde edilecek gelirle sokak hayvanlarının mama ya da barmak ihtiyaçları karşılanacak. Böylelikle proje, kendi içinde bir döngüyü tamamlamış olacak ve kendi geridönüşüm hikayesini gerçekleştirecek. Ayrıca, Dönüşüm Derneği tarafından çocuklara geridönüşüm bilincini kazandırmaya yönelik atölyeler de gerçekleştirilecek. ○

Peace, Justice and Strong Institutions-Encyclopedia of the UN Sustainable Development Goals (Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar-BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Ansiklopedisi)

*Yayınevi: Springer
Dizi Editörü: Walter Leal Filho*

Biyolojik çeşitliliğin azalması, iklim değişikliği, yaşam koşullarının kötüleşmesi gibi sanayileşme sürecinin beraberinde getirdiği sorunlar, özellikle gelişmekte olan ülkelerde şiddetini artırıyor. Kalkınmayı daha sürdürülebilir hale getirmek için bütünleşik çözümler arayışlarına cevaben Birleşmiş Milletler “2030 Sürdürülebilir Kalkınma Ajandası”nı onayladı. 1 Ocak 2016'da, 17 Sürdürülebilir Kalkınma Ajandası yürürlüğe



girdi. 17 bölümden oluşan BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Ansiklopedisi'nin her bölümü, 17 SKA'dan birini ele alarak sürdürülebilir çözümler arayışlarına kapsamlı bir çerçeve sunuyor. Bu cilt, 16. SKA olan “Sürdürülebilir kalkınma için barışı ve kapsayıcılığı teşvik etme, herkes için adalet erişim sağlama ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumlar inşa etme” hedefine odaklanıyor.